

זמחר לבנו

הגדה של פסח

מפתח ההוספות בסוף ההגדה

- א. גלות מצרים – ומטרתה החשובה מאוד!! ועל הגאולה השלימה! בדרך אפשר!! "וירד מצרימה – אגוס על פי הדיבור". גלות אדום, והזכאים לגאולה השלימה – המשך
- ב. ה' הוציא אותנו ממצרים שנהיה עבדי ה'
- ג. למה שנעבוד את ה' כעבדים, ולא נעבוד את הקב"ה מתוך רצון וחירות כמו האבות הקדושים
- ד. "כי לי בני ישראל עבדים עבדי" איך ומתי בדיוק נהפכנו לעבדי ה'
- ה. ה' הוציא אותנו ממצרים בתנאי מיוחד שלא ניקח ריבית
- ו. ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם – בכל זאת אני ה' אלוהיכם, כמו במצרים אהב אותנו למרות מט' שערי טומאה
- ז. הקשר בין יציאת מצרים לאכילת כשר וכראוי?
- ח. הכנה לפסח – עיקר סיפור יציאת מצרים. כאילו הוא יצא ממצרים.
- ט. למה לא מזכירים בהגדה את אהבת כלולתיך "לכתך אחרי"??
- י. והגדת לבגך – ההכנה כבר מעכשיו לליל הסדר, והוספת הגאון הגדול רבי פנחס פרידמאן
- יא. נס שבת הגדול אצלי – הודו לה' כביכול הרגשתי את שבת הגדול
- יב. גאולה במידת הרחמים בזכות משה – מידת הרחמים עלינו התגלגלי
- יג. פסח חג האמונה, במה הוא שונה מראש השנה שמטרתו "המליכוני עליכם"??
- יד. בדיקת חמץ, הרי עושים ביטול חמץ?? האם מספיק רק לחפס גולסקא נאה?
- טו. בדיקת חמץ ליל יד' ע"י הבעל – ומה חלק הנשים הצדקניות?
- טז. אור ליד' בודקים חמץ, – לשון נקיה נלמד מכאן, והמסר מזה לימי הלחץ שלפני פסח
- יז. הלל – בערבית ליל הסדר – הסבר המחלוקת בין המנהיגים האם אומרים הלל בתפילת ערבית.
- יח. סוד הסימנים
- יט. קדש, זכר ליציאת מצרים.
- כ. קידוש, הקשר בין שבת ליציאת מצרים
- כא. "קדש", הגדה – של פסח – קודם קדש!! קדש עצמך
- כב. תפילת טל – ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירוש, ברכת יצחק ליעקב בפסח עבור 4 כוסות.
- כג. 4 כוסות כנגד 4 לשונות של גאולה שכנאמרו לא שמעו אל משה
- כד. אהיה אשר אהיה – הרי "אהיה" משמעותו עתיד!!
- כה. מדוע אוכלים דווקא כרפס בליל הסדר?
- כו. כרפס – הערב והתאבון לאכול בליל הסדר, בפרט לאחר טעימת הכרפס שפתח לנו את התיאבון? וסוד הא לחמא עניא
- כז. כל דכפין ייתי ויפסח – התחיל כבר בפסח ראשון במצרים
- כח. חמץ כל השנה למה מותר? – שבכל הלילות אנו אוכלים חמץ ומצה!
- כט. שבכל הלילות אין אנו מטבילין אפילו פעם אחת!!
- ל. סיפור יציאת מצרים – למען תספר בנך ובן בנך וידעתם כי אני ה'
- לא. למען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אותתי אשר שמתני במ
- לב. מצווה לספר לבנים על ההתעללות
- לג. מעלת מצוות סיפור יציאת מצרים ולספר בשבח הקב"ה – ומה זה משפיע על המספר
- לד. לספר בשבחי ה' ובניסים שעשה עמנו מה תועלת להקב"ה בסיפורינו?
- לה. עיקר העונש למצרים – עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים כי בדבר אשר זדו עליהם
- לו. זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים – ולא יאכל חמץ המסר לכל השנה
- לז. מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע שהיו מסובים בבני ברק, הרבנים ביחד או כל אחד עם משפחתו?
- לח. היו מסובין בבני ברק או בלוד? ועם המשפחה או בלי?
- לט. להביא לימות המשיח, האם יזכרו את ניסי מצרים בימות המשיח?
- מ. במחלוקת האם הריבוי "כל ימי חיך" האם לרבות לילות או להביא לימות המשיח.
- מא. כנגד 4 בנים, ואחד רשע, שחלילה לא נגיע לבן רשע, יסוד עצום בחינוך התלמידים והילדים – וראיה חיובית.

מפתח ההוספות בסוף ההגדה

- מב. תגלית מהו הבן שאינו יודע לשאול, ממש לא טיפש!
מג. תם – תינוק טיפש – הגדרת רש"י מדוע עד כדי כך?
מד. הבן הרשע של יצחק, אכילת פסח של יצחק למרות שבנו עשו לא נימול
מה. עוד בעניין חינוך הבנים – מהיכן הענווה העצומה של משה רבינו
מו. יכול מראש חודש תלמוד לומר ביום ההוא
מז. שמור את חודש האביב ועשית פסח – מצווה זו מלמדת אותנו ייחודיות עם ישראל ומצד שני לא לשכוח שאנחנו לא חיים לבד בעולם כביכול.
מח. ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר ואולך אותו בכל ארץ כנען
מט. וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק, ואתן ליצחק את יעקב ואת עשו נ. וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק – בני קטורה ואברהם!! כולם רשעים!! אפילו צדיק אחד אין בניהם?!
- נא. חישב את הקץ לעשות – ומה עם הגאולה העתידית?
נב. חישב את הקץ – אספת את זקני ישראל ואמרת אליהם "פקד פקדתי" אתכם
נג. הרווח העצום לעם ישראל שה' קבע ש400 שנות עבדות יתחיל מלידת יצחק, מלבד הרווח הברור שעברו פחות לפרעה!
נד. האם יש 400 שנות גרות מלידת יצחק??
נה. "וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי", ולא ישמע אליכם פרעה ונתתי את ידי במצרים, ובכל עמו אעשה שפטים, מה אשמת העם המצרי??
- נו. מדוע הגלות הייתה דווקא במצרים ולא בארץ אחרת?
נז. ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, שלא יאמר אותו צדיק.
נח. "ברכוש גדול" ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה כלי כסף וכלי זהב וניצלתם את מצרים
נט. מתי שאלו כסף מהמצרים
ס. וגם ערב רב עלה עמהם, מי הם?
סא. כמה ערב רב עלו ומדוע סבר משה שלא יזיקו לעם ישראל
סב. ארמי אבד אבי – מתי?
סג. לא ירד יעקב אבינו להשתקע במצרים אלא לגור שם – והרי ידע שיהיו שם 210 שנים?
סד. מלמד שהיו ישראל מצויינים שם – שלא שינו לשונם, הוכחה מדהימה, "שירת הים" רובו ככולו דקדוק ברש"י, ולמה?
סה. מצויינים שם – מדוע למרות מט' שערי טומאה הקפידו לא לשנות שמם לבושם ושפתם? וזה לא צביעות!
סו. ובני ישראל פרו וישרצו ויקצו מפני בני ישראל, האם המצרים פחדו מריבוי עם ישראל שמסכן אותם? או אגטישמיות אמיתית
סז. האם ילדו 6 או 60 בלידה
סח. הנוולדים חיו כעשב השדה, והכירו בנס את הוריהם
סט. ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך ואמר לך בדמיך חיי ואמר לך בדמיך חיי: דם מילה שכל אחד מל עצמו
ע. "הלחץ אשר מצרים לוחצים אותם" – קושי השעבוד, ובכל זאת בלי מחלוקת.
עא. קושי השעבוד – תכבד העבודה ואל ישעו בדברי שקר
עב. איך משה מנע מחלוקת ושנאה בין יהודים?
עג. קושי דווקא לפני הישועה.
עד. ההסתר פנים נגמר והתחיל השגחה לטובה – אבל עם ישראל לא ידע והרגיש להיפרך!!
עה. קושי השעבוד – וישמע אלוקים את נאקתם.
עו. למה משה לא סיפר לעם ישראל על שפרעה יקשה את לבו וממילא ההכזבה לא תהיה כה קשה?
עז. ואת לחצנו זו הדחק – ואת צעקתם שמעתי, באה אלי וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבודה –
עח. נצטרע פרעה – מעלת עם ישראל שהתגלתה בעת צרעת פרעה והיא סיבה לגאולה
עט. ויזכור אלוקים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב
פ. גדול ועצום האם הברכה של התרבות העל טבעית של עם ישראל היא שגרמה לאגטישמיות?
פא. ויבן ערי מסכנות לפרעה את פיתום ואת רעמסס, ויתנו עלינו עבודה קשה.
פב. ונצעק, וישמע ה' את קולנו

מפתח ההוספות בסוף ההגדה

- פג. ואת עמלנו, אלו הבנים. כמה שנאמר, כל הבן הילוד היארה תשליכוהו וכל הבת תחיון, הניסים בהצלת משה מגזירת זריקת הבנים ליאר.
- פד. ההתמדה של עמרם הצילה את משה רבינו מגזירת הריגת הבנים.
- פה. הבכי של משה כקול בכי נער ולא תינוק חלק מהצלתו?
- פו. איך לא גילה פרעה שמשה הוא הגואל
- פז. ביד חזקה – לאות על ירך ולזכרון בין עיניך, הקשר בין תפילין לזכירת יציאת מצרים.
- פח. מה העדות – האם רמז בתורה סדר הנחת תפילין לפי נוסח עדות אשכנז ולפי עדות המזרח
- פט. בזרוע נטויה – זו החרב
- צ. ובמורא גדול, "ובמלחמה" וביד חזקה לעיניך
- צא. ובמורא גדול – מביא ליראת שמים
- צב. אותות ומופתים – מה זה אותות ומופתים
- צג. באותות – זה המטה
- צד. ובמופתים זו הדם
- צה. דם ואש ותמרות עשן
- צו. עשר מכות – מטרתם, אשר התעללתי במצרים ואת אותותי וגו', וידעתם כי אני ה'.
- צז. איך הורד המסווה והתגלה באופן מוחשי שפרעה שקרן – התעללתי במצרים!!
- צח. עשר מכות – למען תדעון אשר יפלה ה' בין מצרים ובין ישראל, האם היהודים פחדו מהמכות?? ומדוע היה קטרוג על עם ישראל רק בקריעת ים סוף ולא בשאר המכות?
- צט. המכות מטרתן להשפיע על עם ישראל – – שנדע להכניע את הפרעה שבתוכנו שייכנע לעבודת ה'
- ק. מכות מצרים במטה אהרן או משה
- קא. סימנים דצ"ך עד"ש באח"ב
- קב. משך המכות 12 חודש, כל מכה חודש א"כ נותרו 2 חודשים לשם מה??
- קג. 10 מכות כל מכה שמשעה חודש אז למה לקחו המכות 12 חודשים, הסבר שני
- קד. עם ישראל התאכזבו מהמכות
- קה. כבד לב פרעה – לא לשבור טבע אלא לנטו לטובה ולא לרעה
- קו. הנה אנכי מכה במטה אשר בידי על המים אשר ביאור ונהפכו לדם
- קז. מכת דם, היהודים התעשרו ממכת דם, והנקמה על ויקוצו מפני בני ישראל
- קח. במכת דם פרעה לא יכל להקדים ולעשות צרכיו ביאור, ובמכת ערוב חזר ככלב שב אל קיאור?
- קט. איך לא פחדו החרטומים להתקרב ולהכות את הצפרדע הענקית?
- קי. בסיום מכת צפרדעים – רק ביאור תשארנה
- קיא. סוף מכת צפרדעים – העתירו בעדי, פרעה מבקש שירבו עליו תפילות לה'!!!
- קיב. אמר אל אהרן קח מטך ונטה ירך על מימי מצרים – הכרת הטוב ליאור
- קיג. במכת צפרדעים: ויאמר למחר, ויאמר כדברך למען תדע כי אין כהשם אלוקינו
- קיד. כינים – ויט אהרן את ידו במטהו ויך את עפר הארץ ותהי הכינים
- קטו. והך את עפר הארץ והיה לכינים בכל ארץ מצרים
- קטז. מה קרה לכינים בסיום המכה?
- קיז. למה במכת כינים אין התראה לפרעה – מבחן התוצאה!!
- קיח. צפרדעים הגיעו מהיאור, והארבה ברוח קדים, ומאיפה הגיע הערוב?
- קיט. ויסר הערב מפרעה מעבדיו ומעמו לא נשאר אחד
- קכ. לאחר מכת ערוב – ויצא משה מעם פרעה ויעתר אל ה'
- קכא. "דבר", הקדמת הקב"ה למטרת המכה – בעבור תדע כי אין כמני בכל הארץ.
- קכב. הנה יד ה' היתה במקנך בסוסים בחמורים בגמלים
- קכג. האם במכת דבר מת "אחד" ליהודי?
- קכד. "ברד", הקדמה למכת ברד – ומשמעותה העצומה בקשר לבחירה החופשית של פרעה.
- קכה. במכת ברד – ואשר לא שם לבו אל דבר ה' ויעזב את עבדיו ואת מקנהו בשדה.

מפתח ההוספות בסוף ההגדה

- קכו. במכת ברד, ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים.
קכז. במכת ברד - ה' הצדיק - למה בגלל זה זכו מצרים?
קכח. ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים - למה דווקא כאן התעורר פרעה להכרה זו?
קכט. וירא פרעה כי חדל המטר והברד והקולות ויוסף לחטוא, ויכבד לבו.
קל. בסיום מכת ברד כתוב: ולא שלח את בני ישראל כאשר דבר ה' ביד משה
קלא. ואכבדה בפרעה ובכל חילו - כי פרעה התחיל בעבירה - הרי 3 חודשים פרש מהמלוכה כי לא רצה לגזור רע?
קלב. "ארבה", הקדמה למכה - אשר התעללתי במצרים.
קלג. "ארבה" בכל גבולך, פתרון בלי מלחמה על גבולות
קלד. ומלאו כל בתיך.
קלה. ומלאו בתיך ובתי כל עבדיך ובתי כל מצרים.
קלו. לפני מכת ארבה ה' אומר שהכביד את לב פרעה ועבדיו, וא"כ איך אמרו עבדי פרעה שלח את האנשים?
קלז. בניעת פרעת לאחר מכת ארבה, לכו נא הגברים ועבדו את ה'.
קלח. לאחר מכת ארבה - פרעה אומר: ראו כי רעה נגד פניכם.
קלט. ראו כי רעה נגד פניכם, ויגרש אתם מאת פני פרעה איך פרעה פעל שרוב עם ישראל לא ירצו ליצאת ממצרים
קמ. מדוע אכן עם ישראל האמין לפרעה יותר מלהאמין בה' ובשליחו משה
קמא. התלכי עם האיש הזה ותאמר (רבקה) אלך, בשכר זה יצאו עם ישראל ממצרים מה הקשר?
קמב. חושך, "ויהי חושך אפלה בכל ארץ מצרים שלשת ימים".
קמג. ויהי חושך על ארץ מצרים
קמד. ולכל בני ישראל היה אור במושבתם
קמה. על השמים במכת ברד - משה הוציא לחלל, ובמכת חושך לא, למרות שכתוב "על השמים!"
קמו. דרישת משה מפרעה לאחר מכת חושך
קמז. לאחר מכת חושך, לכו עבדו את ה' רק צאנכם ובקרכם יצג גם טפכם ילך עמכם
קמח. בניעת פרעה אחרי מכת חושך. - ומחות מכת חושך.
קמט. "מכת בכורות" בהזרה על מכת בכורות כתוב - בני בכורי ישראל
קנ. רשעי ישראל שמתו במכת חושך גרמו למכת בכורות
קנא. בהזרה לפרעה על מכת בכורות, כבוד וסטירה באותו פסוק - עניין חינוכי מדהים.
קנב. כנגד בכורי מצרים - פדיון פטר חמור, ועוד סיבה.
קנג. למה דווקא במכת בכורות כתוב מכת??
קנד. לפני מכת בכורות נכתב "ויצא מעם פרעה בחרי אף"
קנה. משה מול פרעה - מאמר משותף עם ידידי הגדול ר' חנן סיבוני שליט"א
קנו. נבואה על מכת בכורות ויאמר ה' אל משה עוד נגע א' אביא על פרעה ועל מצרים
קנז. למה ה' נתן נבואה בבית פרעה הטמא, ולא נתן נבואה זו קודם במקום טהור?
קנח. נבואה בבית פרעה - על שיהודים יקבלו כסף?
קנט. פרעה מכונה לך ועמלק כסיל, מדוע פרעה קיבל תואר זה?
קס. המלכת ה' במצרים
קסא. ויקם פרעה לילה - במכת בכורות פרעה קם משנתו במיטה
קסב. מה בדיוק עשו המצרים כאשר עם ישראל יצאו ממצרים??
קסג. בים לקו פי 5
קסד. על בים לקו - מדוע פרעה רודף אחרי בני ישראל לים סוף אחרי כל המכות?
קסה. ויחזק ה' את לב פרעה לרדוף - כי נכנס לספק האם לרדוף!
קסז. ויהפך לבב פרעה ועבדיו - מהפך או חצי מהפך?
קסז. על שרדפו המצרים אחר עם ישראל, כתוב: כשר שבמצרים הרוג - טוב שבנחשים רעוץ מוח
קסח. "היד הגדולה" בקריעת ים סוף, שלמרות הקטרוג ויושע ה'.
קסט. האם היה צורך בתפילת משה לנס קריעת ים סוף או שלא היה צורך?
קע. (על הים לקו) למה נענש פרעה על הים וזה אשמת דתן ואבירם שהסיתו אותו

מפתח ההוספות בסוף ההגדה

קעא. יונה ראה אחורה בזמן את קריעת ים סוף – ולמה?

קעב. כי בא סוס פרעה ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים – שירת מרים

קעג. זכות לגאולה – למה לא קלקל לשון הרע של דתן ואבירם את גאולת ישראל

קעד. וזדים טבעת וידידים העברת – מה מיוחד בדתן ואבירם שנקראו ידידים בקריעת ים סוף ראה אחורה בזמן את

קריעת ים סוף – ולמה?

קעה. ביציאתם ממצרים היו טהורים מלשון הרע וזנות. – סוד על מלחמת גוג ומגוג הנוגע לימינו!! שמהחסתה יצא ניסים.

קעו. פשר רשימת דרישות עם ישראל ממשלה לפני שעברו בים

קעז. וכי אוציא את בני ישראל ממצרים – שאלת משה מה הזכות של עם ישראל לצאת מהגלות

קעח. אלו העבירו בתוכו בחרבה, ולא שקע צרינו בתוכו דינו: סיום הקשר בין עם ישראל למצרים – ותקח מרים

הנביאה התוף בידה

קעט. תרעץ אויב תהרוס קמיך – הוזה ועתיד, מתמיד כל הזמן.

קפ. איך פרעה שרד

קפא. האם כל העם המצרי כולו!! טבע בקריעת ים סוף??

קפב. ונתן לנו את השבת – מה עשו הזקנים בשבת בגלות מצרים

קפג. שבת מעל הטבע

קפד. שומר שבת זוכה לנחלה בלי מצרים, כפי שהובטח ליעקב אבינו

קפה. על אחת כמה וכמה – ונתן לנו את התורה

קפו. "דיינו" – ונתן לנו את המן, ויענך וירעבך ויאכלך את המן

קפז. דינו – אילו סיפק צרכנו במדבר 40 שנה, ולא האכילנו את המן דינו

קפח. בגאולה הקרובה נחזור לארץ ישראל כמסעות בני ישראל במדבר באהלים

קפט. 42 מסעות במדבר יתקנו בגאולה הקרובה

קצ. אילו האכילנו את המן

קצא. מן – המוציא לחם מן השמים?

קעב. האם יש קשר בין המן הרשע למן שאכלו אבותינו 40 שנה במדבר?

קעג. לא ניתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן

קעד. ובנה לנו את בית הבחירה ונס התגלות של ירמיהו הנביא!! לגרש"ז איירבעך הא' זצ"ל על כבוד בית כנסת

קעה. "פסח" מצוות אכילת פסח – לא תתירו ממנו עד בוקר.

קעו. ואת בתינו העיל הרי רק הבכורים נעלו.

קעז. ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עוגות מצות כי לא חמץ כי גרשו ממצרים

קעח. מצה זו שאנו אוכלים על שום מה

קעט. איך אפו מצות בדיוק 30 יום?

ר. לפיכך אנחנו חייבים להודות.

רא. "ואתנו הוציא משם, למען הביא אותנו"

רב. חייב אדם לראות עצמו כאילו יצא ממצרים

רג. חייב אדם לראות עצמו כאילו יצא ממצרים – משה סיפר והמחיש ליתרו עד שיתרו הרגיש שיצא ממצרים

רד. ויספר משה לחתנו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים

רה. ויחד יתרו – למה?? כי הוא היה מיועצי פרעה

רו. ונודה לך שיר חדש על גאלתנו ועל פדות נפשנו: מתי אמרו שירה על יציאת מצרים – והקשר ל 8 חוטי ציצית

רי. חידוש עצום שהתחדש בס"ד בחתונת בני בכורי, על מהות השירה. ומדוע חזקיהו לא אמר שירה??

ריז. עבדי ה' הללו את שם ה' – ומי שלא עבד עדיין?

ריט. ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם – אני ה' אלוהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים!

ריי. ההלל לפני הסעודה מסתיים אחרי ביצאת ישראל הים ראה וינוס, וכל כך למה?

ריא. "הלל" מה פשר השאלה וכפילותה מה לך הים כי תנוס?? החרים רקדו כאלים גבעות כבני צאן??

ריב. הירדן יסוב לאחור

ריג. יגיעו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום, כי את פסח כבר הפסדנו.

מפתח ההוספות בסוף ההגדה

- ריד.** למה בברכת המזון לאחר הזכרת יציאת מצרים הוקדם ברית לתורה?
רטו. הברכה החביבה ביותר בברכת המזון
רטז. יום שכלו טוב. ליום שכלו ארוך, יום שעדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם
ריז. "הלל", שבשפלנו זכר לנו, המשך
ריח. "הלל", לסיחון מלך האמרי. כי לעולם חסדו: ולעוג מלך הבשן. כי לעולם חסדו:
ריט. שאלת מרן איך סיחון יצא להילחם נגד ישראל הרי היו מוקפים בענני כבוד?
רכ. למה משה רבינו פחד ממלחמת עוג
רכא. "הלל" ברוכים אתם לה' עושה שמים וארץ
רכב. ויהי בחצי הלילה – ויחלק עליהם לילה
רכג. זועמו סדומים ולהטו באש בפסח. חלץ לוט מהם
רכד. מדוע צעקת בת לוט שהרגוה בעקיצות דבורים היא שהכריעה את הכף להשמדת סדום
רכה. תפילת אברהם על סדום
רכו. מדוע ה' מחשיב אנשי סדום הרשעים לבני אברהם אבינו
רכז. במהרה במהרה בימינו בקרוב – מה פשר מהירות הנדרשת בכסא דוד מהרה לתוכה תכין?
רכח. שיר השירים לאחר ההגדה, לזכר ישקני שזכה יעקב ולא עשיו
רכט. משכני אחר כך נרוצה – איך חגגו חול המועד פסח ושירת הים כשנפלו חזרה למט' שערי טומאה?
רל. מה יהיה עמנו בחלל שיווצר לכאורה לאחר ימי הפסח הקדושים?

הוספות חדשות על הגדה של פסח

א. גלות מצרים – ומטרתה החשובה מאוד!! ועל הגאולה השלימה! בדרך אפשר!!
"וירד מצרימה – אנוס על פי הדיבור" – "ברית ישראל"

תודתי העמוקה לכל תלמידי מ"תורת אמת" בני ברק היקרים העילויים והמעוינים בכל המעלות הטובות!!
שבזכות לימוד נביא ישעיה בעזותא ובזכות דבקותם והארותיהם הגעתי לכל חידושי במאמר זה.

וגם השל"ה בדרוש ג' כתב בדומה לדברי המהר"ל ז"ל:
אמיתת ענין גלות מצרים, אי אפשר לומר שהיה מצד עונש, שהרי כרת ה' אז ברית עם אברהם והיה עמו באהבה רבה, על כן מוכרחים אנו לומר שאף על פי שהנגלה הוא רע ומר, מכל מקום תוכן הענין היה לתכלית הטוב האמיתי.

והמהר"ל עצמו בפרק ט' מביא סיבת לגלות מצרים מגמרא מפורשת, נדרים לב', אמר ר' אבהו, מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו (בגלות מצרים) מאתים ועשר שנים? מפני שעשה אנגריא בתלמידי חכמים, שנאמר "וירק את חניכיו" (שהשתמש באליעזר שהיה דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים, שילחם עם נמרוד והמלכים אשר עמו בכדי להציל את לוט). שמואל אמר: מפני שהפריז על מדותיו של הקב"ה (פקפק כביכול) שאמר "במה אדע". ור' יוחנן אמר שהפריז על מדותיו של הקב"ה מלהביא גרים תחת כנפי השכינה, שנאמר "תן לי הנפש והרכוש קח לך". הרי ג' דעות בענין החטא של אברהם, כי מן השורש והעיקר נמשך הכל, שממנו נמשך החסרון אל הנמשכים ממנו. לכן נרמזו כל הגלויות שם, ולא רק גלות מצרים.

ואומנם ראיתי שעיקר הסיבה כפשטות הפסוקים בגלל "במה אדע" שהתשובה לכך הייתה ברית בין הבתרים, אומנם בסוף המאמר כל הסיבות שנכתבו בגמרא משתלבים יחד בס"ד, והנה היות וסיבת גלות מצרים טמונה בברית בין הבתרים, לכן יש לעיין בענין לעומק, ואכן בפרשת לך לך בברית בין הבתרים, ה' בישר לאברהם על ירושת הארץ, ובעצם הכוונה לגאולה השלימה, כפי ששמע מהגמרא מגילה לא' ותענית כו' ששאלת אברהם אבינו "במה אדע כי אורישנה" וכפי שביאר המהרש"א בתענית שהכוונה באיזה זכות לא יתכלו בגלות, וע"ז ענה הקב"ה בזכות הקרבנות, המשיך אברהם ושאל אולי יחטא עם ישראל במשך הגלות כשאין בית המקדש שיכפר עליהם שמה תעשה עמם כלה כשם שעשית עם דור המבול?? וענה לו ה' שינעלו בזכות אמירת מעמדות, ושם מקשה רש"י מהיכן מקור התשובה, וע"ז מסיים רש"י – גמגום!!

ובעצם מקשה המהרש"א מי החליט שאברהם שאל גם על תקופת הגלות לאחר חורבן הבית?? ומתרגם המהרש"א משינוי הלשון שאברהם לא שאל כלשון השם שאמר "לך אתנה", – במה אדע כי תתנה לי, אלא נקט לשון ארישנה, וזה לשון גירוש כפסוק כי אוריש גוים מפניך,

מעשה לפני 25 שנים בערך בעת שלמדתי בכולל זרעים, פניתי למרן שר התורה רבי חיים קנייבסקי זצ"ל בשאלה, מדוע מרן החזון איש זצוק"ל לא חיבר ספר גם על מסכת תרומות?? ומרן שאלני מדוע אתה שואל?? עניתי למרן, כי אם נלקט מספרי החזון איש כל מה שציטט ממסכת תרומות כבר יש לנו חיבור שלם על מסכת תרומות, וא"כ מדוע החזון איש לא כתב ספר על תרומות??

חיידך אלי מרן, ואמר דע לך רציתי לראות האם הבנת את שאלך, כי שאלה זו אני בעצמי שאלתי את החזון איש!! ואתה יודע מה ענה לי החזון איש?? החזון איש ענה לי, וכי אתה חושב שזה יוצא מהשרוול??

ואני מספר זאת, כי מאמר זה חודשים אני בונה אותו נדבך אחר נדבך, וכבר מסרתי עליו כמה שיעורים, ועדיין אני מרגיש שלא קלה המלאכה, אבל בזאת אני בוטח ובס"ד עכשיו אכתוב בתקווה שאעשה זאת על הצד הטוב ביותר ב"ה.

פרשת שמות מספרת על גלות מצרים, ומעט בכל הספרים הקדושים יש הסברים נשגבים על גלות מצרים, וסיבת הגלות, והנה ראיתי במהר"ל (גבורות ה' פרק 1) שכתב התבאר לך כי שלימות הבריאה שבה רצון הבורא הוא אברהם אבינו והשתלשלות צאצאי קודש, ובהם בחר ה'. אם כן יש לשאול, איך עולם הפוך, כי זרע קדש במצרים היו נתונים ביד לוחציהם, שזו מיעוט מציאות?

והזוסיף שגלות מצרים היא גזירה קדומה מברית בין הבתרים שיהיו משועבדים ת' שנה במצרים, כעפור שהיא ביד העייד, עד שלא הייתה מציאות ישראל נחשבת במצרים, שגזרו על בניהם אבדון ומיררו חייהם?

והרמב"ן ז"ל נתן טעם לדבר, מפני שאברהם הביא את אשתו בנסיון גדול, וכבר הקשו עליו קושיות עד שנעקר פירוש מכל, ויש אומרים שהגלות הייתה בחטא השבטים במכירת יוסף, ואף יוסף חטא בהבאת דבה וכו', וזה היפך משמעות הכתוב, שהקב"ה אמר לאברהם קודם לידת השבטים "גר יהיה זרעך" וגו', וכל מי שיש לו עינים יראה שסבת המכירה כדי שירדו למצרים, ולא המכירה סבה לשעבוד, ויש אומרים שהיו יסורים של אהבה לנקות את ישראל ולזכותם, אך אין זה נראה, שהשעבוד לא היה לדור אחד בלבד, ואיך תאמר שהיו יסורים כדי לרוממם ולזכותם אם מתו (רובם) בגלות ובערתם (במכת חושך)?

הוספות חדשות על הגדה של פסח

עצה – לא בזקנים טעם ולא בצעירים עצה, **אמר** לו ליעחק בניך חטאו לי, אמר יעחק כמה טענות טובות וחשובות של מליץ יושר, ובסוף אמר יעחק אם אתה סובל את הרע שנשאר בחשבון מוטב, ואם לא חצי עלי וחצי עליך, ואם תרצה הכל עלי, גם ככה הקרבתי את עצמי בעקדה לפניך, פתחו ואמרו (כי) אתה אבינו, אמר להם יעחק עד שאתם מקלסין לי קלסו להקדוש ברוך הוא, מיד נשאו עיניהם למרום ואומרים אתה ה' אבינו גואלנו מעולם שמך.

ולכאורה קשה הרי בגמרא תענית ומגילה כתוב שה' הבטיח לאברהם שלא יכלו עם ישראל בגלות בזכות אמירת המעמדות, ואיך עכשו אברהם אומר לה' "ימחו"? ואולי טענת אברהם הייתה שאם אין להם אפילו זכות אמירת מעמדות אם כן אין להם זכויות כלל ולכן ימחו.

אבל אם כן חוזרת השאלה מדוע אם כן בברית בין הבתרים אברהם נרגע בתשובת ה' בהקשר למעמדות?? היה עליו לשאול ומה יהיה אם לא יאמרו מעמדות?? וכמו כן איך יעחק מצליח להסביר לעם ישראל שעליהם להודות לה' ולא לו למרות שיעחק הסכים לקבל עליו כל חטאי ישראל??

וחשבתו לתרץ שבברית בין הבתרים הקב"ה הבטיח והוכיח לאברהם שתהיה הגאולה מובטחת למען שמו באהבה, ואכן עיקר ברית בין הבתרים מתמקדת בגלות מצרים, ולמה?? כי היא הסיבה להתחייבות ה' לגאול את עם ישראל בכל מצב, גם אם אין להם זכות, וכל כך למה?? התשובה לכך שהיות וכיכול הקב"ה לקח את עם ישראל במצב רוחני מצוין, ובגלות מצרים הם הידרדרו למט' שערי טומאה שלכאורה זה נפילה שלא כל כך באשמתם, וכפי שכתוב במהר"ל בתחילת המאמר, וכמו כן בעץ יוסף ובליקוטים בעין יעקב שבת פט' שמחמת הגלות אדום יעחק טוען שעליו לסבול חצי מחטאו עם ישראל כי נתן ברכה לעשו לשעבד את עם ישראל.

ואכן כתוב בילקוט שמעוני אחרי מות תקעו' שלעתיד הקב"ה יפיל כל עוונות עם ישראל על אדום, ובס"ד נבאר העניין בהמשך, וכדברי המכתב מאליו – שמצרים כפו את שלטונם גם על רוחם ונפש של ישראל עד שהגיעו שם למ"ט שערי טומאה, שבחינת הנהגת הטומאה שבמצרים היא פתיחת הגבול ליער שיוכל להתפשט כרצונו, ללא כל אפשרות גאולה ויציאה משעבודו. ולציאת משעבוד בחינת פרעה ומצרים לא היה אפשר בלי חסדו הבלתי בעל תכלית של ה'. (חלק ב עמוד ז')

ולכן ה' טוען לאברהם שכשם שאני כביכול הורדתי זרע קודש צדיקים למט' שערי טומאה, לכן חובה עלי לתקן

וממילא פירש שאלת אברהם אבינו במה אדע שלאחר הגירוש עם ישראל יתקיים ולא יתכלה, והרי"ף למד זאת מהכתוב "ויהי השמש לבא" דהיינו שקיעת שמשן של ישראל בחורבן בהמ"ק וע"ז תרדמה נפלה על אברהם והנה אימה חשכה וגו' שדרשו חז"ל על ד' מלכויות היאך יתקיימו בלא קרבנות וע"ז נאמר "והנה תנור – ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית – לאמר" ר"ל בשביל אמירת הקרבנות מעלה אני עליהם כאילו הקריבום ומוחל להם עונותיהם.

ולכאורה קשה מדוע אברהם נחה דעתו בתשובת אמירת המעמדות, הרי מה יהיה אם עם ישראל לא יגידו מעמדות, מה יהיה?? אבל בפשטות זה לא קשה כי כבר הובטח בתורה "כי לא תשכח מפי זרעו", ואולי זה כלול בהבטחת ה' שכל עוד קיום העולם יהיו בעם ישראל צדיקים שיגידו מעמדות שזה יכפר על עם ישראל שלא יכלה ח"ו.

והנה כתב הרמב"ן שכלול בשאלה אברהם איך אדע שיזכו עם ישראל לקבל את ארץ ישראל בגאולה השלימה ושלא יפסידו את ירושת הארץ בגלל חטאים, ולא רק באיזה זכות לא יכלו בגלות הארוכה, ואכן בתשובת ה' לאברהם כלול ברית שלאחר כל הגלויות יזכו לארץ ישראל השלימה הכוללת מלכות עשר עמים כמפורט בפסוק וכפי שפירש רש"י.

וצריך עיון איפה התשובה לבקשת אברהם אבינו לזכות עם ישראל בגאולה השלימה?? כמו כן צריך עיון מדוע בברית בין הבתרים כתוב בדגש מיוחד גלות מצרים שהיא יחסית הקצרה מבין הגלויות, ואילו שאר הגלויות הארוכות ובפרט האחרונה שהיא כ-2000 שנה כתובים ברמז?? וגם צ"ע מה עניינה של גלות מצרים כתשובה על שאלת אברהם אבינו במה אדע ובאיזה זכות יזכו לרשת את הארץ השלימה?? אלא יתכן שמשמע מכאן שגלות מצרים זו הסיבה והאות שדרש אברהם אבינו וקיבל מהקב"ה להבטחת ה' על הגאולה השלימה שתבוא בלי תנאי אלא כברית וכפי שיפורט לקמן.

והנה הגמ' שבת פט' דרש רבא לעתיד לבא יאמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל לכו נא אצל אבותיכם ויוכיחו אתכם ויאמרו לפניו רבונו של עולם אצל מי נלך וכו', אמר להן הקדוש ברוך הוא הואיל ותליתם עצמכם בי אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו:

ובהמשך כתוב בגמ' רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן לעתיד לבא יאמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם בניך חטאו לי אמר לפניו רבונו של עולם ימחו על קדושת שמך, אמר ליעקב בניך חטאו אמר לפניו רבונו של עולם ימחו על קדושת שמך, אמר לא בסבי טעמא ולא בדרדקי

הוספות חדשות על הגדה של פסח

ומי שנמצא שם ולא היה ראוי ליגאל מת מתוך תשובה וצעקה שהן מועילות עד דכדוכה של נפש. וכן בימי אפלה שמתו רבים מן הפרשנים שבנו כתיב "ולכל בני ישראל היה אור במושבותם", ובא הרבוי להורות כי אפילו הבלתי ראויים ליגאל כיון שמתו מתוך תשובה כדאמרן היה להם אור במושבותם – בגן עדן איש לא נעדר. או יפורש במושבותם, כי הראויים להתישב ולהגאל היה להם אור, והם שש מאות אלף שקרבים המקום לפני הר סיני.

ונראה כדברי הגמרא בנדרים, שאכן 3 הסיבות לגלות מצרים התקיימו, שכנגד במה אדע שכיכול היה פקפוק באמונה, על כן וגם כנגד חטא שויתר מלגיר את אנשי סדום למרות שכבשם במלחמה, על זה כביכול הפסיד במכת חושך יהודים רבים שמתו ולא זכו לקבלת התורה, ועל שנשתמש בתלמיד חכם – אליעזר לכן הקב"ה השתמש בבני השבטים הצדיקים שיהיו בגלות מצרים לצורך המטרה החשובה שהם בגלות זה יגרמו לגאולה השלימה בכל מצב של עם ישראל וכאמור.

וכן כדברי ר' צדוק חלק א אור זרוע לעדיק עמוד ו, שכששאל אברהם "במה אדע" שרצה להגיע (שלפחות הנשואים והראויים להיגאל) למדרגה זו להיות קדושים מבטן שאף על פי שחטא ישראל ולא יסור תומתו הימנו באמת, וכעין דברי ר' צדוק כתב השפת אמת, עכ"פ המרובים שמתו כביכול שימשו להצלחת המטרה החשובה בעבור הנשואים), ויתכן שיעקב הבין זאת שכל מי שימתו במכת חושך בעם ישראל יזכו לגן עדן ועכ"פ גלות מצרים היא זו שתחייב ותקיים את הגאולה השלימה לכן לא פחד יותר.

ואומנם, בפרשת תולדות הארכתני בעניין מדוע הקב"ה החשיב לאברהם ויצחק חטאים, כמפורש בנביא בישעיהו מג', כה-כו, שכתוב שם (כה) **אנכי אנכי הוא מחזה פשעך למעני וחטאתך לא אזכר**: (כו) הזכירני נשפטה יחד ספר אתה למען תצדק: (כז) **אביך הראשון חטא ומליציד פשעו בי**:

ומסביר רש"י שהקב"ה טוען לעם ישראל שאין להם זכות לגאולה השלימה בזכות עצמם כי פשעו בו, וגם אין להם לסמוך על האבות שהרי "אביך הראשון חטא" – אברהם, באמרו "במה אדע", שכביכול פקפק בהבטחת ה' שעם ישראל ירש את ארץ ישראל, "ומליציד פשעו בי" – אין לך בכל מליצים שאתה סומך על זכותם שלא מצאתי בו פשע יצחק אהב את שונאי – עשו, והקשנו שהרי אברהם כבר נענש בגלות מצרים על שאמר במה אדע, ומדוע כביכול עדיין נחשב לו זאת כחטא??

אלא יתכן שה' השתמש כביכול במילים אלו "במה אדע" במובן השלילי – שיש בזה כביכול פקפוק בה', לטובת אברהם ועם ישראל שלא יגאלו בזכות אבות, שהרי באמת כוונת אברהם הייתה שפחד שמא ירבו מאוד חטאי עם ישראל וכדברי הגמרא בתענית ומגילה,

זאת שאקח את עם ישראל לפני הגאולה העתידה ואגאל אותם מטומאתם ואנקח אותם גם אם לא מגיע להם כשאין להם זכות, כמידה כנגד מידה.

ותשובה זו דומה לדברי הגמרא ברס"ת לא' שה' הודה לאליהו – "ואשר הרעותי", והבחנתי בדקדוק דברי רש"י שה' הודה לאליהו לא מיד אלא לאחר זמן, והאמת המשמעות היא שהודאת ה' לא הייתה על כל דור ודור אלא ככל ה3 מקורות וגם ה4 שה' לוקח אחריות על חטאי עם ישראל כביכול וזה בעתיד לבוא לקראת הגאולה השלימה, אבל לא כדברי אליהו בשימוש באמצע הזמן.

וכמו כן מצאנו בדומה לדברים הללו בישעיהו פרק סג' י', "למה תתענו ה' מדרכיך תקשיח לבנו מיראתך שוב למען עבדיך שבטי נחלתך", וכתב המצודת דוד: למה תתענו – ר"ל בעבור שלוות האומות ואורך הגלות אנו תועים מיראתך וכאלו אתה מתעה אותנו. תקשיח לבנו – בעבור זה הקשה לבנו וסתם מן היראה וכאלו מידך בא.

ואכן כשם שלאחר גלות מצרים ה' העלה את עם ישראל ממט' שערי טומאה למט' שערי קדושה כך יהיה בגאולה העתידה, וממילא גלות מצרים היא הנותנת להתחייבות הקב"ה לגאולה העתידה גם בלי זכויות לעם ישראל, וזה כולל בתשובת אברהם ויעקב שאמרו ימחו כי חטאו, דהיינו שאכן אין לעם ישראל זכות לגאולה העתידה, ורק מחמת הבטחת הקב"ה הם נגאלים.

וזה הבטיח הקב"ה ליעקב פרק מו' אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם: אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה, וכתוב במדרש גם עליה לאחר גלות מצרים וגם בגאולה העתידה, וכדברי רבינו בחיי כפל העליה כי הוא הבטחה לזרעו שיגאלם אחר הגלות ויעלה אותם לארץ ישראל, ואחר שיהיו מיושבים בארץ ישראל ששם עיקר קיום התורה והמצוות הבטיחם בעליה אחרת והוא העולם הבא העפון לזרעו.

ולכאורה קשה מאוד וכי אכן לא היה ליעקב מה לפחד הרי כתוב ברש"י בישעיה מג' ג' "נתתי כפרך מצרים" – והם היו לך לפדיון שבכוריהם מתו ואתה בני בכורי נצלת והייתם חייבים כליה כמו שנאמר ביחזקאל כ' "ואומר לשפוך חמתי עליהם בארץ מצרים", ולמרות שעם ישראל ניצול בחסדי ה', בכל זאת רוב רובו של עם ישראל מתו במכת חושך, וכדברי האלשי"ך שיצא אחד מחמשה, ויש אומרים מנ' ויש אומרים מת"ק, ויש אומרים א' מה' אלפים?? ואם כן מתו 33 ימי החושך מיליוני יהודים אם לא עשרות מיליוני יהודים??

ואכן ראיתי ברמ"ע פאנו – (מאמר חקור דין חלק ג פרק כא) שהרגיש בזה וכתב שפרעה הקריבם לאביהם שבשמים,

הוספות חדשות על הגדה של פסח

זכור שמצאנו לעיל בנביא ישעיה מג' ג' שלמרות שהקב"ה הבטיח לגאול את ישראל ממצרים בכל מצב, בכל זאת הקב"ה השתמש בכופר נפש שהמצרים ימותו בקריעת ים סוף במקום עם ישראל.

זכור במפלת סנחריב, כוש מתו ככופר נפש תחת עם ישראל, וכן כתוב בילקוט שמעוני אחרי מות תקעו' שלעתידה' יפיל כל עוונות עם ישראל על אדום, וזאת למרות שכתוב מפורש "אנכי אנכי הוא מחה פשעך למעני וחטאתיך לא אזכר".

זכור מחסדי הקב"ה ומכוח הברית השתמש בדוגמת יצחק אבינו שאהב וקירב בנו עשו הרשע, וכדוגמא זו שייך שה' יקרב את ישראל למרות שהם בדרגת טומאה, ולכן יצחק טען לעם ישראל שהתודה היא לה' בלבד, כי מתוך חסדי ה' קבע כללים אלו של כופר נפש ודוגמת יצחק בכדי לקיים בריתו עם אברהם לגאול את ישראל בכל מצב.

גלות אדום, והזכאים לגאולה השלימה – המשך

ירנו מטוב לב, ואתם תצעקו מכאב לב ומשבר רוח תלילו: והנחתם שמכם לשבועה לבחירי והמיתך ה' אלוקים, ולעבדיו יקרא שם אחר", ומשמע שיש הפרדה ברורה בין צדיקי עם ישראל לרשעי עם ישראל.

מצד שני כתוב בנביא ישעיה מד' כב' "מחיתי כעב פשעך וכענ חטאותיך שובה אלי כי גאלתיך", וברש"י: מחיתי – במצרים ובמדבר גם עתה שובה אלי, וקשה שהרי במצרים וגם במדבר ה' המית רבים מעם ישראל בגין החטאים שחטאו, וא"כ במה מתבטא מחיית הפשעים??

ותירץ תלמידי המצוין והשנון אלעזר אפשטיין ג"ו שלולי מחיית הפשעים במצרים ובמדבר כל עם ישראל היה נמחה כפי שאמר ה' למשה בחטא העגל והמרגלים, ובזכות המחיתי כעב פשעך, זכו עם ישראל להישאר ולא להימחק ח"ו, ואולי גם בגאולה הקרובה רק מי שלא היה מנותק לגמרי מה' בגלות כמו אלו שנעלו במצרים, הוא זה שיזכה למחיתי פשעך ולשובה אלי כי גאלתיך!! או שלא יודח ממנו נידח כדברי הוזהר!!

אבל בפשטות מי שהיה קרוב לה' קודם הגאולה וקודם והשיב לב אבות על בנים הוא נכלל ב"זכור צדיקים יראו וישמחו", ובפשטות לעתיד לבוא גם אז כל אחד נכוון מחופתו של חברו, ולכן נשקיע בכל הכוח לחיי הנצח.

ב. יציאת מצרים – המטרה

אני ה' אלוקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלוקים

ולכן ה' החשיב זאת כחטא שבכך עם ישראל יגאלו בלי זכויות אלא מתוך הבטחה וברית למען שמו באהבה.

זכור אצל יצחק, ה' כביכול החשיב לחטא שקירב את עשו, והיא הנותנת והגורמת לעם ישראל שיגאלו למען שמו באהבה גם בלי זכויות, כפי שיצחק עמוד היראה "פחד יצחק" במקום לרחק את עשו הרשע קרבו באהבה רבה, כך ה' יקרב את עם ישראל עם כל פשעיהם ויגאלם למען שמו באהבה, בלי שום תנאי.

והידוש זה מתאים כפתור ופרח לדברי הגמ' שבת פט' שרק יצחק מגן על טענת ה' על עם ישראל "בניך חטאו" וטען שהוא מסכים לסבול חצי מעוונות עם ישראל, ומובן שמכונה שמו – "מליצך".

ואומנם ה' למרות שהתחייב בברית בין הבתרים שעם ישראל יגאלו בכל מצב, ובעצם ה' יעלם מטומאתם כפי שהעלה את עם ישראל במט' שערי טומאה של מצרים, בכל זאת הקב"ה עושה זאת בכללים של כדין ומשפט.

ענין הגלויות וגלות אדום הנמשכת כאלפיים שנה, מפורש בנביא ישעיה מח' "למען שמי אאריך אפי לבלתי הכריתך: (י) הנה צרפתיך ולא בכסף בחרתיך בכור עני: (יא) למעני למעני אעשה כי איך יחל וכבודי לאחור לא אתן": ומפרש רש"י: צרפתיך לא ע"י אור של גיהנום "בחרתיך" – בחרתי לך כור עוני כנגד אור, ובפרשת וינצא לגבי סולם יעקב כתבתי בס"ד ע"פ מדרש תנחומא, שיעקב לא רצה לעלות בסולם, והעדיף שעם ישראל יתנקה בגלות.

ואולי בכדי שלא יהיה נחמא דכיסופא שנגאלים בלי ניקיון כלל, או שיעקב העדיף גלות מניקוי באש הגיהנום, ולמרות שגם לאחר ניקוי הגלות עדיין להגיע לגאולה ולירושת אר"י ועולם הבא חייבים זכויות, ואין זכויות!! ורק למען שמו באהבה הקב"ה מביא גאולה ועולם הבא לעם ישראל, וכעין זה כתב תוס' רח' טו' שיש נשמות שאפילו היו בגן עדן אבל בשביל לזכות בחיי נצח בעולם הבא צריכים דין מחדש, וכתב שבפשטות הגיהנום מתקן וניקה כך שנחיו זכאים אח"כ לחיי נצח.

ומי בעם ישראל שיזכה לגאולה השלימה?? והנה כתוב על הגאולה בספר ישעיהו פרק סח' יג' "לכן כה אמר ה' אלוקים: הנה עבדי יאכלו ואתם תרעבו, הנה עבדי ישתו ואתם תצמאו, הנה עבדי ישמחו ואתם תבושו: הנה עבדי

הוספות חדשות על הגדה של פסח

אומנם עדיין קשה היה לי הדבר, שברור מאליו שאם יהודי לא מתעלה בקדושה ועושה עבירות הוא ממילא ישקע בטומאה, ומה בדיוק התחדש ביציאת מצרים הפרטית כביכול ששייכת עד ימינו כביכול??

זכור ה' ביום שביעי של פסח בעת קריאת התורה בסוף שירת הים התחדש לי חידוש עצום, שהנה כידוע תינוק לפני שנולד לעולם מלמדים אותו את כל התורה וכשנולד בא מלאך וסוטר על פיו, והתינוק שוכח את כל תלמודו – נדה ל', והמפרשים מסבירים שהתועלת בדבר הוא שברגע שבעבר הוא למד קל יותר לאדם לחזור על מה שלמד למרות ששכח.

זכך הם פני הדברים כלפי יציאת מצרים, שכידוע בעת יציאת מצרים ה' העלה את עם ישראל מ'מט' שערי טומאה למט' שערי קדושה, וכך בליל פסח ובעת יציאת מצרים עם ישראל היו בהתגלות שכינה בדרגה גבוהה ביותר, אבל מיד לאחר מכן הם נפלו והיה עליהם לעבור בעבודה עצמית להתעלות בימי ספירת העומר להגיע למט' קדושה מחדש בכוח עצמם עד מתן תורה בחג השבועות.

ועם ישראל הצליחו להתעלות למט' שערי קדושה רק בגלל שה' הקדים להם את העלייה שעשה להם בעת יציאת מצרים, כי היה עליהם רק לחזור לדרגתם שכבר היו בה.

ואת מעלה זו יכול להפסיד יהודי שלא מקיים את התנאי של יציאת מצרים, שהוא לא יזכה להגיע בקלות לשערי קדושה, כי כביכול נמחק לו העלייה של מט' שערי קדושה שהעלו הקב"ה בעת יציאת מצרים בכדי להקל לנו את העלייה חזרה לדרגה זו.

וחשתי בעת החידוש הנפלא, כמי שלוקט מיני מתיקה מים סוף, ככתוב במדרשים שצמח להם עצים ויצאו להם פירות מתוקים ודבש לפי התינוקות.

ב. ה' הוציא אותנו ממצרים שנהיה עבדי ה'

החובות שלנו לה' על שהוציא אותנו ממצרים "ה' המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים והייתם קדשים"

קדושה, מקצה לקצה **מש**. **כך** גם קורה כאן בקדושת המאכלים ובקדושת העיניים והמחשבות, שאם אדם מקדש עצמו להתנתק מהטומאה לגמרי, אזי הקב"ה עוזר לו להתקדש מאוד ולהתעלות מאוד.

זכפי שביארנו שיחד עם ההתנתקות מהטומאה חייבים גם שאיפה להתקדם ולהתעלות לכדי "ועשיתם כל

כתוב בתורת כהנים שעל תנאי שתקבלו עליכם עול מצוות הוציא ה' אותנו ממצרים, וטוען השפת אמת שאם לא מקיימים את התנאי – שלא מקיימים את המצוות, ממילא הכל בטל ובעצם כל יציאת מצרים אמורה להתבטל, ולכן חייבים כל החיים להשקיע בעבודת ה' כך יזכה כביכול בעצמו לצאת ממצרים כל חייו.

ולענ"ד נראה שברור שאין מתבטל יציאת מצרים כי עם ישראל כבר יצא ממצרים וכביכול אי אפשר להחזיר את המצב הזה לקדמותו, וראיה לטענה זו שהנה בסוף הקללות החמורות שכתובות בפרשת כי תבוא כח' סח' כתוב "והשיבך ה' מצרים באניות בדרך אשר אמרתי לך לא תסיף עוד לראתה והתמכרתם שם לאויבך לעבדים ולשפחות ואין קוונה", שלמעשה לא נהיה חזרה עבדים של המצרים כי לא יקנו את עם ישראל.

אלא שבכל זאת בורא עולם דורש מאתנו כפי הכתוב בהגדה של פסח שחייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, ואכן עם ישראל באופן כללי כבר לא ישתעבד לעבדות פרעה אבל כל יהודי באופן אישי דורשת ממנו התורה לקיים את חובת התנאי, ולא בגלל שיתבטל היציאה כי כבר לא שייך דבר זה, אלא בכדי לחדש את היציאה מהטומאה ואת הקבלה שקיבלו אבותינו במצרים להיות עבדי ה' ולא עבדי פרעה ושאר הטומאות ולהתעלות במעלות הקדושה.

וראיה לדבר ולהבהרת העניין, כי התורה אומרת בספר דברים ו' כג' "ואותנו הוציא משם למען הביא אתנו לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו", שהשלמת יציאת מצרים הייתה בכניסת עם ישראל לארץ ישראל, ואכן 40 שנה שהיו במדבר כביכול היה המשך של יציאת מצרים.

ואכן הקב"ה בנבואת בלעם "קל מוציאם ממצרים", וכן בפרשת מסעי כתוב "אלא מסעי בני ישראל היוצאים מארץ מצרים" שעדיין ממשיכים לצאת, שלא יצאו בעבר ותמה היציאה, אלא עדיין יוצאים ממצרים.

מה הקשר בין "והתקדשתם והייתם קדושים, ליציאת מצרים"?? וכן בקריאת שמע יש אותו סיום, וגם שם יש לברר מה הרעיון המקשר בין הדברים?? **אלא** הדברים מבהילים, שכמו ביציאת מצרים עם ישראל עשו מצוות קלות וריבונו של עולם בבת אחת הוציא אותם והעלה אותם ממ"ט שערי טומאה למ"ט שערי

הוספות חדשות על הגדה של פסח

מטומאה איומה לשיא הקדושה, אפילו שלא עבדנו על זה, כי לא עבדנו על שערי הקדושה.
וכל זה ה' העלנו למט' שערי קדושה בכדי שנתלהב ונחוש בתחושה הטובה של הקדושה הגדולה.

מצותי", אזי ה' מעלהו בבת אחת מהטומאה אפילו ממ"ט שערי טומאה למ"ט שערי קדושה, בדיוק כמו שהיה ביציאת מצרים, אבל כמו אז גם היום עלינו לזכור, קיבלנו מתנה מה' שהעלנו בבת 1 מקצה לקצה,

וכמו אז מיד אחרי האור הגדול לפעמים יש נפילה רוחנית עצומה!!! כי אחרי הטעימה ממ"ט שערי קדושה יש צורך בעבודה עצמית להתקדש כל יום ולהוסיף בקדושה עצמית, כמו שהיה בספירת העומר, שמיד אחרי האורות העצומים של ממ"ט שערי קדושה שקיבלו במתנה מהקב"ה בליל הסדר, עם ישראל היו צריכים מיד עם צאת החג הראשון של פסח לספור ספירת העומר משך 49 יום ולהתעלות בכוחות עצמם במ"ט שערי הקדושה עד חג השבועות.

כך גם אנחנו אחרי האור הגדול של "והתקדשתם - והייתם קדושים", נתחיל בעבודה ולספור ימים קדושים 40 יום שמירת העיניים, ונתעלה בימים אלו עוד ועוד בתפילה ובלימוד תורה ובמצות אחרות, כי גם אנחנו יכולים להגיע בעבודה עצמית להגיע למ"ט שערי קדושה, כמו אז גם היום!!! כפי שה' הדגיש בפסוקים "והייתם קדושים כי אני ה' המעלה אתכם מטומאת מצרים", כי ככה זה עובד לנצח!!! לכן נתעלה בקדושה במאמץ ובלי ייאוש ח"ו!!!

ג. למה שנעבוד את ה' כעבדים, ולא נעבודו מתוך רצון וחירות כמו האבות הקדושים

כי גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה, ועד כמה שאדם יותר מחויב בדבר ככה היצר מתנגד ואומר לו אל תעשה, וגם אם הוא עושה - הוא עושה זאת בכפייה ובלי חשק כי הוא חייב ומוכרח.

ואם בכל זאת יתגבר אדם על יצרו ויעשה את מה שהוא מחויב בו וגם יעשה זאת בשמחה, זה שווה פי כמה וכמה ממי שאינו מחויב העושה בחשק מטבע הדברים, והרי רצה הבורא לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, והרבה להם גם את המחויבות כעבדים, כי כך הוא מזכה אותנו ביותר שכר וכאמור, וגם לא כל עם ישראל נדיבים כאבות הקדושים לעבוד את הבורא בלי חובה ועבדות, שלכן הקב"ה למרות שאמרו קודם מתן תורה נעשה ונשמע באהבה, בכל זאת כפה עליהם הר כגיגית, כי צריך גם את יראת העונש בכדי לא לסור מדרך ה' חלילה, אלא שיהיה מול האדם חיים ומוות.

והנה אפשר ללמד זכות עצומה למה רוב עם ישראל לא רצו ליצאת ממצרים, (שהרי רק חמושים יצאו, שזה או אחד מחמש או אחד מחמישים), ובורא עולם אוהב שכותבים טוב על בניו, שייחבן שהם טענו למשה: אנחנו מעדיפים לחכות עד סוף 400 שנה בכדי שנהיה בני חורין ונשתחרר מהעבדות, וכך נעבוד את בורא עולם מתוך רצון טוב ולא מתוך כפייה ועבדות, אבל לזה בורא עולם לא הסכים, כי אם לא יצאו מיד הם יכנסו לשער הנ' של הטומאה ולא יהיה את מי להציל.

אבל בכל זאת קשה, וכי חסרים דרכים למקום לעכבם שלא יכנסו לשער הנון של הטומאה?? למה היה חשוב לבורא עולם לקנות את עם ישראל לעבדים, ולא להשאיר אותם בני חורין, שיעבדו אותו מתוך רצון טוב, הרי כך עבדו האבות הקדושים את הקב"ה בשלימות מתוך רצונם החופשי ולא מתוך עבדות?? התשובה על כך היא,

ד. "כי לי בני ישראל עבדים עבדי" איך ומתי בדיוק נהפכנו לעבדי ה'

כעבור 210 שנה, ואם כן הם נפרדו אחרי שנגמר זמנם לגלות במצרים, וא"כ בפועל הם כבר היו משחררים?? ואיך בורא עולם קנה אותם לעבדים???

ואלא צריך לפרש בפשטות, שהיות ובורא עולם הוא זה שיוזם את קושי השעבוד, זה עצמו נחשב כפעולת פדיון וקניין, ואולי הקב"ה קנה אותנו גם על ידי ה 10 המכות שהמצרים קיבלו שבגללם הם הסכימו לשחרר אותנו, ולכן זה נחשב שפדה אותנו באמצע הזמן - כשעודנו עבדים, וכל זה בכדי שנוכל לזכות ולעבור מעבדות מצרים ולהיות עבדיו, וכמו שאומרים בהגדה "בְּרֹחֶץ שׁוֹמֵר הַבְּטָחָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל, בְּרֹחֶץ הוּא. שֶׁתְּקַדֹּשׁ בְּרֹחֶץ הוּא חֹשֵׁב אֶת הַקֶּץ". קץ=190, שעל ידי קושי השעבוד מ 400 שנה ירד 190 שנה.

ראיתי בשבת בבוקר לפני שחרית הסבר נפלא מהחיד"א, למה כתוב כפילות "עבדים ועבדי", שהנה כתוב בגמרא גיטין ל"ז, שאדם הפודה עבד, אם רצונו שהעבד לא ישתחרר לגמרי, חייב הקונה לפדותו בעודו עבד לראשון, וגם לקנותו על מנת להשתעבד בו במקום הבעלים הראשונים, ורק כך העבד עובר לבעלות של האדון השני.

ולכן בורא עולם אומר לעם ישראל אתם עבדים שלי כי אני פדיתי אתכם בעודכם עבדים של המצרים, וגם על מנת שתהיו עבדי ושלא שתצאו לחירות. ואני מהרהר, הרי כידוע קושי השעבוד - שהמצרים הקשו את העבודה בכך שלא נתנו תבן לתבנים כגזירת פרעה ש"תכבד העבודה", זה צמצם את שנות הגלות שנגזרו על עם ישראל, שבמקום 400 שנה במצרים הם יצאו

הוספות חדשות על הגדה של פסח

ללמדנו, שלפעמים יהודי מתחזק מאוד ובאמת, ולפתע קופצים עליו קשיים וצרות קשות ואיומות, והבן אדם משתגע, אוי!!! ריבונו של עולם, למה???? הרי אני מתקרב אליך, בבקשה, אל תרחק ממני, למה אבא דווקא עכשיו קשה לי יותר מתמיד??? אבל התשובה היא, שלפעמים הקושי העצום זה כמו קושי השעבוד, שאם נגזר עליך לסבול זמן ארוך, הקדוש ברוך מעצמעם לך את הזמן על ידי קושי פתאומי, ואז תצא לאור גדול, וישועת השם כהרף עין, אז רבותי חיזקו ואמצו, לא להיבהל מקשיים, הלוואי ולא יהיו, אבל אם כן חלילה, זה כפרת עוונות, וקירוב הישועה.

ה. איסור ריבית היה תנאי ליציאת מצרים מה מיוחד בריבית?

ובעצם היה אסור לו להרשיע עד סוף ימיו בחטא שעל זה קינא והרג את בית אחאב, וכל שכן המצרים שלא נצטוו מפורש מה' שישעבדו את ישראל בוודאי היה אסור להם להרשיע ולהוסיף יותר ממה שכיכולו עשו בגזירת ה', ואכן המצרים שעבדו את עם ישראל לא כדרך מקרה, אלא ידעו שיש גזירת שעבוד 400 שנה, ולכן המצרים הטביעו את ארונו של יוסף ביאור עוד לפני שהעבדו את ישראל שלא יצאו ממצרים בתום הזמן, וגם ידעו שיהיה מושיע לישראל וידעו בדיוק באיזה יום הוא נולד, וכו'.

ולכן התנה ה' שמוציא את ישראל ממצרים בתנאי שלא יקחו ריבית, כי אדם טוען שריבית זה חלק מההיתר שניתן רשות לאדם להרוויח מרכושו וממונו כמו שכירות בית, והרי חטא זה דומה לחטאם של המצרים שכביכול שעבדו את ישראל בהיתר ומה שרצחו ילדים לאמבטיה של פרעה המצורע אולי טענו שלרפואת המלך זה מותר, ואולי גם קושי השעבוד, יתכן שטענו המצרים שזה מותר כי מלבד העבדות הרגילה מותר להם גם לגרום לעם ישראל שלא יהיה להם זמן לחשוב על חירות מהעבדות, שזה חלק מהשעבוד והעינוי לחסום מחשבות לחירות, ואם אדם מתיר לעצמו לקחת ריבית בגלל כל מיני הבנות על זכויות, אם כן היה גם מותר למצרים לחרוג יותר ממה שכביכול מגיע להם.

כתוב בתורת כהנים בחר ה' ג' סי' ע"ו כשהוציא הקב"ה את ישראל ממצרים, אמר על תנאי זה אני מוציא אתכם, שלא תהיו מלוי בריבית, והנה לא התנה ה' ביציאת מצרים על שאר עבירות כי אם על איסור ריבית, ולמה???

כי כתבו המפרשים עיקר חטאם של המצרים היה על גזירת הבנים שניסו להרוג את מושיעם של ישראל, ושפרעה רחץ גופו בדם של ילדי ישראל כתרופה כביכול לצרעתו, ועל זה לא היה להם כלל היתר כביכול שנגזרה גזירה על עם ישראל בברית בין הבתרים שעם אחר יענס, ואם כן כביכול המצרים עשו רצון ה' בכך ששעבדו ועינו את עם ישראל בעבודת פרך,

אבל ברגע שהם פעלו יותר מהעבדות שנגזרה על עם ישראל ורצחו ילדים דבר שלא נגזר לכאורה בברית בין הבתרים שייעשה על ידי עם אחר, בכך המצרים הוכיחו שהם רשעים תחילה ועד סוף ומגיע להם עונש גם על השעבוד.

וכן מצאנו בנביא הושע פרק א' שיהוא שהרג את זרע אחאב נענש על כך למרות שיהוא הרג את בית אחאב בעיווי ה' וכשהיה צדיק, בכל זאת היות ובסוף יהוא התקלקל והרשיע לכן נאשם על רצח בית אחאב כי גם הוא רשע כמוהם.

ו. ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם – בכל זאת אני ה' אלוקיכם,

כמו שבמצרים ה' אהב אותנו למרות מט' שערי טומאה

אותך ולך אסור לעזוב אותי, בורא עולם לא מוחק אותך ולכן כתוב אני השם אלוקיכם, בכל מחיר!! כמו שבמצרים שהיו במ"ט שערי טומאה למרות זאת בורא עולם אהב אותנו והתקרב וקרוב אותנו ועזר לנו, כך גם היום ולעולם, גם אם אנחנו במ"ט שערי טומאה בטינופת הכי גרועה, עדיין אני השם אלוקיכם בכל מעב ובכל מקום, לעולם אתם שלי!! ואני אלוקיכם לעולם, אמת ויציב וטוב.

אחרי שכתוב ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם כתוב אני השם אלוקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים לחיות לכם לאלוקים.

וכתב בעל הערוך השולחן, שבורא עולם אומר לנו שגם אם אתה לא שומר על המחשבות ולא שומר על העיניים אתה חייב לזכור שאתה שייך לבורא עולם, הוא לא עוזב

אבל לפחות צריך מגמה ושאופה להתחזק כמו במצרים, שהכל היה במגמה לצאת ממצרים וללכת אחרי בורא עולם בנאמנות, ולקבל עלינו 'נעשה ונשמע', אז גם לנו צריך להיות שאיפות טובות לפחות, לכן יהודי יקר חזק ואמץ, התלכלכת מאוד נפלת נורא, קום תנער מכנס ורוץ קדימה לאבא, כי ידיו פרושות לקבל אותך באהבה רבה.

הוספות חדשות על הגדה של פסח

ז. הקשר בין יציאת מצרים לאכילת כשר וכראוי?

בעצמנו, כך הקב"ה מבקש מאתנו לגמול חסד עם הנשמות החוטאות המגולגלים במאכלים ונתקן את נשמתן באכילה בקדושה, למרות שאנחנו כביכול עובדים במקומם, ואנחנו מתקנים אותם במקום שהם יתקנו את עצמם, ולמה נעשה זאת?? כי כך הקב"ה נהג עמנו שקידשנו ביציאת מצרים בלי שנעבוד בעצמנו, והעלה אותנו ממצ' שערי טומאה וקדשנו במצ' שערי קדושה, ברוב רחמיו וחסדיו עמנו.

לכאורה צריך לבאר מה הקשר במטרת האכילה בקדושה לבין יציאת מצרים, כמובא בפסוק בפרשת שמיני "ולא תטמאו את נפשתיכם בכל השרץ הרמש על הארץ: כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים והייתם קדשים כי קדוש אני".

ויתכן שביציאת מצרים הקב"ה העלה אותנו ממצ' שערי טומאה למצ' שערי קדושה, בלי שנתאמץ

ללמדנו עד כמה עלינו לדאוג לתקן את הזולת, וקל וחומר שעלינו לתקן גם את עצמנו כמאמר הגמרא קשוט עצמך תחילה, אבל בכל מחיר ובכל אופן לעולם אל תעשה את ההיפך, שלא תגרום חלילה לא ישירות ולא בעקיפין לקלקל את הזולת, או למי שגורם ליהודי להתקלקל וליפול ברוחניות או בגשמיות!!! פחד פחדים!! ולכן חובה עלינו לשקול היטב את צעדנו שלא נהיה ממחטיאי אחרים וכל שכן ממחטיאי הרבים חלילה, כי היצר הרע בפרט בדורינו – דור האינטרנט, נותן לך בקלות אפשרויות רבות עבורך להחטיא אחרים תוך כדי רצונך לחטוא בעצמך, ובלי לשים לב אתה ממחטיאי הרבים שאין להם חלק לעולם הבא!!! או לאדם הנופל בזה!! או לו אי נשמתו!!!

ח. הכנה לפסח, עיקר סיפור יציאת מצרים "חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים"

כמובן, בכדי להגיע לכך, חובה הורים יקרים לאסוף את ילדינו עוד בערב פסח שעות לפני ליל הסדר ולהסביר להם את מטרת הסדר כפי שביארתי לכם, ולא שהילדים יחשבו שהכוונה שצריכה להיות מיד בסיום סיפור ההגדה, מתי כבר נזכה להגיע לאוכל – לשולחן עורך, ובגלל כוונה זו הם מלחיצים את האבא להזדרז בסיפור ההגדה.

אלא עליך לקרוב מערב פסח ולשתף אותם ברצונך ובשאיפתך הקדושה ותבקש מהם עזרה איך להנעים את האווירה יחד עם מטרתך הקדושה, ודע לך שבהכנה זו אתה מקיים מצוות מושלמת של סיפור יציאת מצרים לילדיך – ומנוע מהם סיוט שיש בתחילת ליל הסדר רח"ל שמתעכבים בלי סוף בדיבורים ולא רצים היישר לאוכל.

אבל גם לאחר דיבורך עם ילדיך בנעימות שעות לפני פסח, אל תמתח את החבל יותר מידי בליל הסדר אלא תשתדל להיות ענייני ולא לומר מגילות ארוכות, שיהיו דבריך נשמעים ולא להיפך ח"ו, והחכם עיניו בראשו, ובעזרת ה' תזכה לשמוח בקדושה עם משפחתך אמן.

ט. למה לא מזכירים בהגדה את אהבת כלולתיך – לכתך אחרי?? – המשך

וכפי שכתוב "זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה", וכי בלכתנו אחרי ה' נפחד ללכת בארץ לא זרועה?? וכי היפלא מה דבר, בפרט בדור יוצאי מצרים שראו ניסים גדולים ממש??

אלא הכוונה שהסכימו ללכת במדבר בארץ לא זרועה ולהיות תלויים כל הזמן בחסדי ה' כי קיבלו על עצמם

מאד היה קשה לי מדוע מאמר מחייב זה שחייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים נכתב לאחר כל סיפור יציאת מצרים שנכתב בהגדה בהרחבה, הרי לכאורה יש לכתוב זאת מיד עם תחילת ההגדה בכדי שנדע להחיות לנו את סיפור ההגדה ולא נאמרם כתפילה או כסיפור מוכר וישן??

אלא התשובה היא כפי שכתבתי קודם, שעיקר סיפור יציאת מצרים היא בכדי להגיע להתלהבות עצומה מגודל ועוצמת הניסים ורק כך נגיע לדרגה שנגריש רצון להיות עבדי ה' אמיתיים כפי שאבותינו במצרים אלו שלא מתו במכת חשך שרצו להיות עבדי ה' ולא עבדי פרעה, ולא רק להשתחרר לחירות מעבודת אלא רצו להתבטל ולהיות עבדי ה' בכל גופם ובכל נפשם.

כך נזכה גם אנחנו נזכה להגיע לכך מתוך התפעלות עצומה בעת סיפור ההגדה, ומתוך חידושי תורה וקושיות ותשובות מחודשות שמביאות שמחה עצומה בבורא שנתן לנו את התורה הקדושה.

מאד התקשתי מדוע אין בהגדה של פסח דגש על שאנחנו עם ישראל הסכמנו לצאת ממצרים ולהיות עבדי ה', והרי אין הדברים פשוטים וקלים כל כך, שהרי רוב רובו של עם ישראל סירב לצאת ממצרים ולהיות עבדי ה'.

ולכן במכת חושך מתו רוב רובו של עם ישראל, וממילא הנותרים שהסכימו לצאת ממצרים ולקבל את התורה היו יחידי סגולה וגיבורי כוח עושי דברו.

הוספות חדשות על הגדה של פסח

דווקא בגלל התבטלות עם ישראל בפני רצון הקב"ה כעבדיו ממש, זכו עם ישראל שבורא עולם הרימם ממט' שערי טומאה למט' שערי קדושה בליל הסדר של פסח כי הם התבטלו לגמרי לה' להיות כחומר שביד היוצר.

ואם אכן מעלת עם ישראל שהסכימו לצאת ממצרים היה כי החליטו להיות עבדי ה', ולא לצאת לחירות, אם כן זה כן מופיע בהגדה, שהרי אומרים הלל בהגדה ושם בהתחלה כתוב "הללו עבדי ה'", ובגמרא מגילה י"ד כתוב עבדי ה' ולא עבדי פרעה.

ולא פלא שבמזמור ה' כתוב "בצאת ישראל ממצרים", לא "קל הוציאם ממצרים" אלא שאנחנו עם ישראל יצאנו ממצרים, ושם משבחים את עם ישראל "בית יעקב מעם לועז הייתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו".

ולא פלא שאכן כל הקרבת קרבן הפסח בבית המקדש היה בליווי אמירת ההלל, כי מדגישים בעת ההקרבה עוד קודם ליל הסדר עוד קודם אמירת ההגדה, את יציאת עם ישראל, את עבדי ה', את שבח עם ישראל – חסד נעורייך לכתך אחרי במדבר.

ואכן דווקא בעת שיא ההגדה קודם האכילה של המצה והפסח והמרור אומרים את תחילת ההלל שזה הללו עבדי ה', וגם את בצאת ישראל ממצרים, ששם כתוב את העיקר החשוב ביציאת מצרים שזה ושבחם של עם ישראל בעת יציאת מצרים המופיע דווקא בשני המזמורים הראשונים של ההלל.

י. והגדת לבנך – ההכנה כבר מעכשיו לליל הסדר, והוספת הגאון הגדול רבי פנחס פרידמאן

ברצוני להעיר מקודם מה שפירש רש"י (שמות יג) – ח: "בפרשה ראשונה נאמר (שם יב-יג) "והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם", **בבן רשע** הכתוב מדבר שהוציא את עצמו מן הכלל, וכאן "והגדת לבנך", **בבן שאינו יודע לשאול**, והכתוב מלמדך שתפתח לו אתה בדברי **אגדה** המושכין את הלב". הרי שמה שכתוב "והגדת" הכוונה שתפתח בדברי **אגדה** המושכים את הלב.

אלם בענין זה הנה פנינה יקרה מדברי ה"כלל יקר" פרשת בא (שמות יב-יג) שהוא עצמו מעיד שהוא פירוש יקר: "ומטעם זה שינה כאן לומר והגדת לבנך, ולא נאמר ואמרת או ודברת, **אלא** לפי שלשון הגדה משמש **דבר וחילופו**, משמש לשון דברים קשים כגידון וכנ"ל, ומשמש גם לשון רכה כאומרם ז"ל פרק אין דורשין (חגיגה יד). אגדה שמושכין לבו של אדם כמים, וכן משמע פרק רבי עקיבא (שבת פז). כי שם דרשו פסוק "ויגד משה" (שמות יט-ט) שהוא משמע לתרי אפי.

להיות נאמנים לה' ולתורתו, ואם כן למה אין דגש וזכר לזה לכאורה בהגדה של פסח??

וגם קשה איך נכתב בהגדה שאליו העמדנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו, הרי לא יצאנו ממצרים בשביל לצאת לחירות שאז אכן עצם יציאתנו ממצרים מעבודת לחירות גם בלי לקבל את התורה יש בזה מעלה עצומה, הרי עם ישראל הנותרים יצאו ממצרים בשביל לקבל את התורה כפי שהבטיח להם משה רבינו "בצאתכם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה" אז מה שייך לומר דינו בלי לקבל את התורה??

ונראה לתרץ שאכן עם ישראל אותם צדיקים שנשארו לחיות אחרי מכת חושך קיבלו על עצמם להיות עבדי ה' במקום להיות עבדי פרעה, ולא להיות בני חורין אלא להחליף עבודת בעבודת, ולא היה מטרתם לקבל את התורה בדווקא, אלא ביטלו את דעתם ואת כל רצונם ואת כל מהותם בפני ה' שיעשה בהם מה שחפץ, והם יעשו כל אשר ידרוש ה' מאתם, וזה היה בבחינת נעשה ונשמע עוד לפני יציאת מצרים.

ולכן אליו הביאנו לפני הר סיני בלי לתת לנו את התורה דינו, כי אנחנו התמסרנו להקב"ה ולרצון הקב"ה שכל אשר יעשה עמנו טוב הוא לנו. **ואדרבא** הדינו כאן מבטא התבטלות עם ישראל שהסכימו לוותר על קבלת התורה אם זה היה רצון ה', ולא חלילה שמחה על כך שלא קיבלנו את התורה.

שאל אותי ידיד נעורי המחנך המפורסם הרב חיים צבי **יאקאב שליט"א**, הרי והגדת זה לשון קשה שמשמש דיבור קשה כגידים, כפי שכתב רש"י שמות יט' ותגיד לבני ישראל – דברים הקשין כגידין (מכילתא)??

וענית לו, שהקושי כגידים זה לא לילד, אלא על האבא, שעל האבא להתאמץ מאוד ואפילו להתאמץ מאוד מאוד, בכדי שהבן יקיר שלו יקשיב בהתעניינות מרבית ובחשק לסיפור יציאת מצרים, ולא לקרא את ההגדה כתפילה, או לספר כמידי שנה שהילד משתעמם כי כבר מכיר הכל.

והכנה זו מתחילה ימים לפני ליל הסדר, שהאבא יעשיר את ידיעותיו על סיפור יציאת מצרים, ויתאמץ למצוא חומרים שמתאימים לכך ילד, ואם יתאמץ האבא מאוד יוכל להתכונן למסור חומר שיתאים בבת אחת לכל רמות הגילאים ושכולם יגלו עניין.

ולהפתעת קיבלתי מכתב תגובה למאמרי זה, מהגאון הגדול רבי פנחס פרידמאן ראש כוללי בעלזא ירושלים

הוספות חדשות על הגדה של פסח

ותלמידי חכמים, והנה הם שואלים את השאלות והאבא שהוא בעל הבית פשוט צריך לענות להם כדי לקיים המצות עשה של "והגדת לבנך". לכאורה נראה ח"ו כחוכא וטלולא.

אבל צריך לדעת שבעל הגדה אומר: "כנגד ארבעה בני דברה תורה", ולא "כנגד ארבעה אבות", כי האב מקבל כח מן השמים להשפיע לבניו, וזהו שהדגיש התורה במצות עשה של סיפור יציאת מצרים: "והגדת לבנך" – תוכל ללמד אותם אפילו דברים קשים כגידון, כי אפילו אם האב אינו יודע ללמד לבניו לפי גודל השגתם בתורה, משפיעים לו כוחות מן השמים שבתוך במצוה של סיפור יציאת מצרים שהוא מספר לבניו, גנוזים השגות גדולות שהם יכולים להשיג דוקא מן האב.

עד כאן דבריו הנפלאים ביותר של הגאון הגדול מאחיו רבי פנחס פרידמאן שליט"א, וכולי תודה על שטרח כ"כ להגיב על דברי.

אלא נראה כפי שכתבתי בחוספה יג' להוכיח שהבן שאינו יודע לשאול זה ילד שהוא לא תם או טיפש, אלא בן שלא מעניין אותו כלל, ולכן אצלו חייב האבא להתאמץ קשה ולעניין אותו, או בדרך אחרת יתכן שבבן כזה אולי אם למרות הכל הוא לא רוצה להקשיב, עליך גם להפעיל לחץ עליו שסוף סוף יתרגן ויקשיב.

יא. נס שבת הגדול אצלי – הודו לה' כביכול הרגשתי את שבת הגדול

שיגדלו צאן לשחיטה למאכל אדם, כי זה ביזיון לאלוהים שלהם, אלא הם הסכימו לגדל צאן להקרבה לע"ז או לשדים, שאין באלו אכילת אדם.

ואכן מדויק כן, שהרי בשנות הרעב כשנגמר למצרים הכסף הם הביאו לו את כל צאנם, וכתוב בבראשית מז' יז' ויאמר יוסף הבן מקניכם ואתנה לכם במקניכם אם אפס כסף, ויביאו את מקניהם אל יוסף ויתן להם יוסף לחם בסוסים ובמקנה הצאן ובמקנה הבקר ובחמרים וינהלם בלחם בכל מקניהם בשנה ההוא, הרי מפורש שגם למצרים היה צאן ובקר, אלא המצרים שנאו ותיעבו רועי צאן לאכילת אדם.

אגב בנביא ישעיהו פרק מד' מצאנו שמתלוצץ על עובדי פסלים, שמחציו של העץ עשו פסל, ובחציו השני השתמשו להסקה לאפיית לחם או להתחמם כנגדו, כי זה דבר ביזיון עצום שעץ שממנו עשו אלוהים חציו השני ישמש לאכילת אדם, וכל שכן ביזיון עצום שיאכלו את העבודה זרה בעצמו, לכן תעבת מצרים הייתה אכילת צאן, וגידול בהמות לשם אכילת אדם.

ועי' בריב"א בבראשית מז' ו' שביאר שפרעה ביקש שאם מהשבתים יש גיבורים שישמרו גם על הצאן שלו, ופירש

ועל כן נאמר כאן לשון והגדת לבנך, שאם הוא אינו יודע לשאול אזי תמשוך לבו לעבודת הש"י, כמו שכתוב "משכו וקחו לכם צאן", רצונו לומר משכו לב בניכם לעבודת ה', וכן אגדה לשון משיכה כאמור על ידי דברים רכים, אבל אם הבן רשע בלב, אזי דבר דברים קשים כגידון המקהים שיני האדם, שיבין מדברך "לי ולא לו", ומכאן למד בעל ההגדה לומר ואף אתה הקהה את שיניו... ופירוש זה יקר הוא.

וממשיך הגאון רבי פנחס פרידמאן וכותב: אני זעיר דמן חברייה פירשתי בהגדה של פסח, והנני מצטט: "והגדת לבנך" – הקב"ה משפיע לאב כוחות שיוכל להשפיע תורה אפילו דברים קשים כגידון, וישיבם להם בסדר בני תלמידי חכמים, ביניהם מורי הוראה ומגידי שיעור

עד כאן דבריו הנפלאים ביותר של הגאון הגדול מאחיו רבי פנחס פרידמאן שליט"א, וכולי תודה על שטרח כ"כ להגיב על דברי.

ואכן, במחשבה שניה נראה, שדווקא בגלל שבמילים "והגדת" יש 2 צדדים הפוכים, א"כ עדיין יש לשאול מדוע התורה משתמשת בלשון זו לשונות קשה ורך דווקא בבן שאינו יודע לשאול, ואם הכוונה גם על הבן הרשע היה על התורה לכתוב זאת בפסוק כללי על כל הבנים, ולא דווקא על הבן שאינו יודע לשאול.

בפרשת אחרי מות כתוב "ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים אשר הם זנים אחריהם" וכתב רש"י ובהרחבה בראשונים, אכן עזרא והרמב"ן, לשעירים – הם השדים, ומלת "עוד" מלמדת שכך היו ישראל עושים במצרים, שהקריבו קורבנות לשדים, והרבנו בחיי מוסיף שהיו ישראל במצרים להוטים אחר החכמה הזאת ונמשכים אחריה מאד לדעת מהם עתידות.

וכן משמע כן קצת ברש"י שמות יב' ו' שכתב שהיות והיו עם ישראל שטופים באילולים, אמר להם "משכו וקחו לכם" משכו ידיכם מאילולים וקחו לכם צאן של מצוה, דהיינו במקום להקריב לע"ז שיקריבו לשם ה', וכפי דברי המדרש רבה בפרשה במשל עם הבן מלך.

ופלא עצום אם כן, מה הניסיון שהיה לעם ישראל בקשירת השם למטה ב' ניסן, בלי לפחד מהמצרים שיהרגו אותם על ששוחטים את אלוהיהם? שהרי המצרים עבדו לכבשים כע"ז, הרי עם ישראל היה רגיל לשחוט ולהקריב קורבנות במצרים לשדים? ועי' בטור אור"ח ובפרישה שם שזה היה נס גדול שלא רצחו את היהודים על שחיטת הפסח?

והתחדש בס"ד בשבת הגדול תשפ"ב שיתכן שתועבת המצרים כל רועה צאן, הכוונה שהמצרים לא הסכימו

הוספות חדשות על הגדה של פסח

זכור ה' שבשבת הגדול, התחדש חידוש נפלא זה, שחידד את נס שבת הגדול, ובחך ה' קיבלתי את הסכמת מו"ר רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א, ששמע והסכים לדברים.

זאלי יש להוסיף עוד שיש ללמד זכות על עם ישראל, שיתכן שעם ישראל נפלד במצרים בחטא עבודה זרה, כי פחדו מהמצרים שיחרימו להם את כל בקרם וצאנם שלא ישמש את עם ישראל לאכילה, לכן היהודים התחילו לגדל את הצאן ולהקריבם לשם שדים, וכך תשקוד שנאת המצרים מאליהם ולא ישדרו להם את צאנם, ויל"ע.

יב. גאולה במידת הרחמים בזכות משה – מידת הרחמים עלינו התגלגלי

מה פשר תפילת משה הרי הקב"ה גילה לו לפני זה שיש כאן הטעיה למצרים שיבואו לרדוף אחר בני ישראל בכדי לנקום בהם, ומה מקום יש לו להרבות בתפילה ובעקקה?

אלא כשמשח רבינו לבס של ישראל רואה את עם ישראל סובל, לבו מלא הרגש בוכה ומצטער על עם ישראל, למרות שבליבו ידע שהכל לטובה.

זאבן דוגמא לכך מצאנו שיעחק בכה על צערו של יעקב, שיעחק ידע את האמת שיוסף חי ובקרוב יהא מלך במצרים, רק בכה על צער בנו יעקב שמתייסר ואינו יודע את האמת הטובה והנפלאה הנסתרת מפניו.

זאבן, בזכות טענת משה, זכינו שבכל שנת המכות או לפחות בחציו השני, עם ישראל כבר לא היה משועבד לעבודת פרעה, ואכן הם השתחררו במידת הרחמים, ולא במידת הדין, וזה התבטא כפי שמשח רבינו טען ברגשו הטהור, שלמרות שקושי השעבוד היה לטובת עם ישראל, עדיין זה נראה כמידת הדין, כי עם ישראל כרגע סובל ולא מודע לטובה היוצאת מזה.

זלכן עם ישראל יצאו ממצרים כשהם במידת הרחמים, שאפילו המצרים שקצו מחייהם בראותם יהודי, קצת לפני יציאת מצרים נשאו היהודים חן בעיניהם עד כדי כך שהסכימו בשמחה להשאיל להם כלי כסף וכלי זהב.

זאבן כפי שנגזר לעם ישראל לרדת לגלות מצרים, וכתוב במדרש שהקב"ה ברחמיו ריפד להם את הירידה במקום לרדת באזיקים ובששלאות ברזל, הם ירדו בכבוד גדול מאוד, כך גם בעת יציאתם יצאו ביד רמה, מתוך שמחה ובמידת הרחמים מוחשית שלא סבלו מהמצרים, והמצרים כיבדו אותם מאוד מאוד.

זנכה גם אנו לגאולה הקרובה שתהיה במידת הרחמים מושלמת, שלא נסבול בחשבונות שזה לטובתינו, אלא שכל תקופת הגאולה נזכה למידת הרחמים, לשלוות הנפש ולשמחת חיים, ונקבל פני משיח מתוך שלוות הנפש ולא מתוך צעקת קושי השעבוד, כנבואה שאמר מיכה כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות – מיכה ז' בקרוב ממש אמן ואמן.

שאדרבא בגלל שהמצרים מייקרים את הצאן שהוא אלוהיהם לכן ביקש פרעה גיבורים שישמרו על הצאן, ואולי שלא יטרף מחיות טורפות כי זה ביזיון לעבודה זרה שנטרפת, ומזכח שאין לה כוח להגן אפילו על עצמה.

זלכן כאשר היהודים קשרו את השח למיטה בשבת הגדול, ואמרו שהם הולכים לשחוט אותו ולאכול אותו, זה היה סכנה עצומה ליהודים שהמצרים לא הרגו אותם למרות כעסם העצום.

כתוב במדרש רבה ו' ג' רבי יהודה אמר כך אמר משה בשעה שאמרת לי לך ואשלחך אל פרעה במדת רחמים אמרת לי שאתה עתיד לגאולן, שמא עד שבאתי נהפכה למדת הדין, – שנהיה קושי השעבוד, אמר לו ה' אני ה' במדת רחמים אני עומד, לכן כתוב "ויאמר אליו אני ה'".

זלפי זה מובנים דברי המדרש א' ב' שמידת הדין רצתה להרוג את משה על שהרהר אחרי מידותיו של ה' על קושי השעבוד, כי ה' גילה לו מראש שהוא עתיד לחזק את לבו של פרעה, בכדי להענישו בדין על אשר העבדים בעבודה קשה, ולכן כתוב "וידבר אלקים אל משה".

זלפי שנסתכל הקב"ה שבשביל צער ישראל דבר כן חזר ונהג עמו במידת רחמים ולכן כתוב "ויאמר אליו אני ה'". ובעצם משה רבינו היה צריך להקשות על הקב"ה עוד כשהקב"ה גילה לו על קושי השעבוד, איך יתכן תוכנית זו כאשר ה' הבטיח שעם ישראל יגאל במידת הרחמים, והרי קושי השעבוד זה מידת הדין ולא מידת הרחמים??

זיתכן שמשח רבינו בשעת הנבואה הבין שאין כאן סתירה בין הנבואות, כי קושי השעבוד התבררה כמידת הרחמים, כי היא גרמה שהצטמצם שנות הגלות מ-400 שנים לפחות מחצי שנים של שעבוד.

זאבל כשראה משה את כאבם של ישראל הבוכים מקושי השעבוד, לבו לב של ישראל קרס בקרבו, איך אפשר לראות יהודי שסובל עכ"כ!! כי הרגש על צערם של ישראל בער בקרבו, גם אם בשכל הכל היה מובן.

זואולו בעת צערם של ישראל טען משה, שמידת הרחמים מושלמת אינה מתקיימת כשיהודים בוכים ומתייסרים למרות שזה לטובתם.

זכמו כן לפני קריעת ים סוף משה רבה בתפילה וצעקה לה' על צערם ופחדם של עם ישראל מהמצרים, ולכאורה

הוספות חדשות על הגדה של פסח

יג. פסח חג האמונה,

במה הוא שונה מראש השנה שמטרתו "המליכוני עליכם"??

ויתכן, שהחייב אדם לראות את עצמו כאילו יצא ממצרים, לא הכוונה למכות שחטפנו בעבודת פרך, למרות שהסיפור לילדים עוצמתי יותר כשאדם חי כאילו הוא סובל עכשיו במצרים, אבל הדגש הוא היציאה שזה רגע ההתעלות העצומה, שבזה אפשר להרגיש בעוצמה מתנת ה' שמתחדש כל שנה למי שמתאמץ להרגיש.

ואילו בראש השנה, זה קבלת עול מלכות ה' עלינו, וברגע שאדם מקבל על עצמו להיות עבד של מלך מלכי המלכים הקב"ה, ממילא הוא זוכה לשנה טובה, כי זה תשובה אמיתית, להיכנע בפני המלך הקב"ה.

התשובה היא, שבליל הסדר זה אמונה בגאולה העתידית המובטחת לעם ישראל בכל מצב שיהיו, כפי שכתבתי באריכות במאמר הנפלא - מאמר א' מדוע ה' גזר גלות לעם ישראל כשהיו בשיא קדושתם ליפול במט' שערי טומאה במצרים!!!

ואמונה שנתעלה לקדושה עליונה כפי שהקב"ה גאלנו ממט' שערי טומאה במצרים והעלנו למט' שערי קדושה, ואם נרגיש כחובה שעלינו להרגיש כאילו אנחנו עצמנו יצאנו ממצרים, נזכה לטעום מההתעלות שהעלינו ה' בעת יציאת מצרים לפסגת הקדושה העליונה.

יד. בדיקת חמץ בדיקת חמץ, הרי עושים ביטול חמץ?? האם מספיק רק לחפס גולסקא נאה?

השנה בגלל הבידוד והסגר מסכנת הקרונה - יש מקילים - כל אחד לפי הוראת רבותיו).

והתשובה כי בדיקת וביעור חמץ מרמז על החמץ שבלב, והגולסקא יפה מבטא תאווה מגרה שמשמעותו ניסיון שעלול לקפוץ פתאום באמצע ההתעלות שלנו

ולכן דרשו חז"ל ויש דעות בראשונים שבדיקת חמץ זה דאורייתא/שיטת הר"ן, כי אנחנו חייבים לבדוק טוב שלא יהיה לנו פתח פתוח לתאווה שתגרה אותנו וניפול בגללה בחטא חמור.

ולכן יש צדיקים ויראים שמקפידים לבדוק מכל פירור, כי רצונם להעיף כל פירור של יצר הרע החוצה שלא יהיה זכר כל שהוא ליצר הרע, כי אנחנו לא רוצים לתת לו פירור בחיינו.

כי היצר רשע הוא ואין לו גבולות, תן לו פירור הוא ישתלט עליך לגמרי בסופו של דבר.

לכן חייבים חסימה הכי טובה שבאמת תגן עלינו בכל מצב מכל אפשרות של חטא, בפרט השנה רואים אנו עד כמה יש להיזהר מחיידק קטן - "קרונה" הבלתי נראה ועד כמה אדם יכול להידבק ולחלות מזה, ואחד מזיק לשני בלי לשים לב אפילו, ועד כמה צריך להיזהר בקיצוניות ובדברים מזוהרים לא להיכשל, מי היה מאמין כפפות ומסכות בכל העולם!! מדהים!!! כל אחד חושד בשני ונזהר ממנו ולא סומך עליו ושומר ממנו מרחק שלא יסכן אותו!! מי היה מאמין.

אז קדימה נלמד להיזהר מכל רע אפילו שאינו נראה לעין, וכך נתעלה ונתקדש אמן, בהצלחה צדיקים ופסח כשר ושמח.

טו. בדיקת חמץ ליל יד' ע"י הבעל - הרי האשה טרחה לנקות?

האחרון גונב את ההצגה והוא בודק את החמץ והוא מבער את החמץ.

למעשה האשה נקתה ובדקה יסודי במשך ימים רבים קודם ליל הסדר, אבל כביכול האבא בליל יד' ברגע

הוספות חדשות על הגדה של פסח

זאלי מפני כבוד הנשים, אין ברכה על בדיקת חמץ, אלא על ביעור חמץ, למרות שבלייל הבדיקה עדיין אינו מבער את החמץ, אלא שידע הבעל שהוא רק מבער, ועיקר הבדיקה עשתה אשתו.

זזה מזכיר, שבזכות נשים צדקניות יצאו אבותינו ממצרים, ובכל זאת ברגע האחרון הגברים קשרו את הפסח בי' ניסן, ועשו ברית מילה ושחטו פסח ומשכו דם במשקוף הדלתות, ובזכות זה עם ישראל ניצול ונגאל.

טז. אור ליד' בודקים חמץ, – לשון נקיה נלמד מכאן, והמסר מזה לימי הלחץ שלפני פסח

זלראות את האור ולא את החושך, ככה נתחבר לילדנו שישמחו להשתתף בשמחה בסיפור יציאת מצרים בחמימות משפחתית אמיתית, שהתגלתה בזמנים הלחוצים.

זתשובת האדמו"ר הבאר משה יחיאל הלוי עפשטיין מאזורוב זצ"ל, שהם היו עבדים ויצאו לטהרה, ולכן הוזהרו לדבר בלשון נקיה, כי נכנסו לדברי תורה ולחיי תורה.

זאומנם מכך שכתוב שעם ישראל היו מצויינים שם, שלא שינו שמם לשונם ולבושם, משמע ששמרו על לשון נקייה, וראיה לדבר שמשם רבינו הזדעזע שדתן ואבירם דברו לשון הרע, משמע שהם לא היו כעבדים רגילים בלי מעצורים כמאמר הגמרא עבדא בהפקר נוח לו, ולכן משה רבינו הזדעזע מדתן ואבירם.

זידי הרב היקר ר' חנוך קיפר זצ"ל, כשבא לבקרני שאלני שאלה נפלאה, שהנה רבי הקדוש מחבר המשניות לימד אותנו מהמילה אור לארבע עשר, שצריכים לדבר בלשון נקיה ויפה, כפי שמרחיבה הגמרא בתחילת מסכת פסחים. ושאל רבי חנוך קיפר מדוע המתין רבי עד מסכת פסחים, ולא הכניס מסר חשוב זה על חשיבות לשון נקייה במסכתות הקודמות לפסחים, ברכות שבת עירובין??

זחשובתי לתרץ שאולי רבי בא ללמדנו, שאפילו בזמן לחץ של בדיקת חמץ שההכנות לו מתחיל שבועות קודם בעבודות ניקיון מסיביות בבית ובקניות מחוץ הלוך ושוב, בכל זאת גם בזמני לחץ ומאמץ ולפעמים תסכול מהילדים שלא משתפים פעולה כראוי ומתעצלים, או טועים ומזיקים מתוך רשלנות או חוסר תשומת לב, או מחוסר ידיעה, בכל זאת גם במצבים כאלו חובה עלינו לדבר בלשון יפה ונקיה.

יז. הלל – בערבית ליל הסדר

הסבר המחלוקת בין המנהגים האם אומרים הלל בתפילת ערבית – המשך

אלא מדין הודאה – תודה, וכפי שכתבו הארזות חיים והכל בו והאבודרהם שהיות וחייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים לכן מיד בא מצוות אמירת ההלל כאמירת תודה על שה' הוציא אותנו ממצרים כשם שאבותינו התחייבו לומר תודה על יציאת מצרים.

זלכן יתכן שרק לאחר אמירת ההגדה בהמחשה שאדם מתפעל מהניסים אז קל לו להרגיש כאילו הוא יצא ממצרים, ואז קל לו להתמסר להקב"ה כאבותינו שיצאו ממצרים ולקבל עליו להיות עבד של הקב"ה מעתה ועד עולם, אבל בבית כנסת בעת תפילת ערבית עדיין אין את ההתלהבות העצומה הראויה לאמירת ההלל בליל הסדר שמשמעותו הודאה על שיצאתי בעצמי ממצרים.

זבעעם זה לשון ההגדה, חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, לפיכך אנחנו חייבים

זנה בפשטות יש סיבה לומר את ההלל לפני ליל הסדר והיא, שיהיה דמיון להלל שאמרו אבותינו בימי קדם בעת הקרבת הפסח, וגם דומה לרעיון שעם ישראל הקדים את יציאתם עוד לפני עת יציאת מצרים, דהיינו שכבר במכת חושך הם קיבלו על עצמם להיות עבדי ה' מעתה ועד עולם.

ולפ"ז מובן היטב מנהג בני ספרד ועדות החסידים כדעת המחבר בסימן תפז' שאומרים הלל בערבית ליל פסח.

זאומנם דעת הרמ"א שם שלא אומרים הלל בתפילת ערבית, כי בעצם איך מותר להפסיק באמצע אמירת ההלל בכך שאוכלים את הסעודה אחרי שני המזמורים הראשונים של ההלל ורק לאחר הסעודה מסיימים את שאר ההלל.

זתירץ הגרי"ז על הרמב"ם חנוכה ג' ו' שהלל שאומרים בעת ההגדה זה לא מדין קריאת הלל שאסור להפסיקו

הוספות חדשות על הגדה של פסח

עצמנו להיות עבדי ה' מעתה ועד עולם כפי שקבלו אבותינו במצרים.

ובוודאי אין דומה תפילת ערבית למצוות הקרבת הפסח בבית המקדש שאז אמרו את ההלל תוך כדי התלהבות עצומה של עשיית מצוות הקרבת קרבן הפסח, וילע"ע.

להודות ולהלל, שאדם ירגיש שיצא ממצרים לכן הוא מתחייב לומר תודה בהלל כפי שכתבנו קודם בשם הראשונים.

וייתכן שכל מטרת ההגדה קודם זה בכדי שנגיע גם אנחנו לחייב אדם לראות את עצמו ואז נגיע לקבל על

יח. סוד הסימנים

להזדרז בקיום המצוות, שהזריזות בקיום המצוות היא הכח להתעלות מול כבודות החומר,

"**מרור**", יתכן שכלול בזה חבלי משיח, או מה שכתוב שמיח בן יוסף ינצח הרבה אומות ואפילו יבנה בית המקדש, רק שימות בקרב, ואז יהיה הרבה מרור לעם ישראל, ורק אחר כמה חודשים יעמוד משיח בן דוד על גג בית המקדש ויודיע ענווים הגיע זמן גאולתכם.

"**מרור**", הגאולה כרוכה בעער מצד אחד חבלי משיח או כאמור קודם, וגם שמחה גדולה לעם ישראל,

א שהכוונה, שכתוב שבעת ביאת המשיח, קודם יהיה קיבוץ כל הגלויות, והקב"ה יחבר בין עם ישראל הוותיקים שמכירים את התורה והמצוות, לבין עשרת השבטים שהיו מעורבים ושקועים בין העמים, ובכל זאת הקב"ה רוצה שנכרוך את כל עם ישראל לעם אחד, ככתוב בנביא הושע פרק ב' פסוק ב' ג' "ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו ושמו להם ראש אחד ועלו מן הארץ כי גדול יום ירעאל: אמרו לאחיכם עמי ולאחותיכם רחמה".

ומפרש המעודת דוד: אתם בני יהודה ובנימין אמרו על אחיכם בני עשרת השבטים שהם עמי כמותכם עם כי מהרתי להגלות' ממכם וקראתים אז לא עמי.

"**שולחן ערוך**" זה הסעודה המובטחת לצדיקים לעתיד לבוא, מהלוותן שאין לנו על של מושג מה משמעותו, אבל ברור שזה הנאה שאין כדוגמתה בעולם הזה.

עפון, – הטוב העפון לצדיקים לעולם הבא עין לא ראתה, וחיי העולם הבא אין בו אכילה ושתיה כפי שאין אוכלים ושותים אחר אפיקומן. נרצה – ה' יהיה מרוצה בנו תמיד.

יט. קדש – זכר ליציאת מצרים

וייתכן שההשוואה היא שכמו שבפסח יש את הסור מרע – לא יראה, ויש את העשה טוב – אכילת מצה כל שבעת הימים, שמתקיימים בין תחילת הגאולה לסופה, כך ימי השבוע יקבלו וימשיכו קדושה מקדושת שבת הסוגרת ופותחת כל שבוע מחדש, שגם בימי השבוע החדש נתחזק בקדושה כבימי פסח בסור מרע ועשה טוב.

אולי בסדר הסימנים כלול הכול, קדש שה' קידש אותנו ביציאת מצרים למט' שערי קדושה, ואח"כ ורחץ היה עלינו להתעלות הכל מחדש עד מתן תורה ודבר ראשון שעלינו לרחוץ את עצמנו מטומאה, וזה נעשה ע"י שחיטת הפסח, שהיו ישראל עובדים ע"ז כמו הגויים, וגם שחטו לשדים לשעירים ככתוב בפרשת אחרי מות.

כרפס כאמור שהיה לנו מעט אוכל פחות מכזית שמעורר תאבון אבל לאחר מכן סעודה גדולה שמוכנה על הפלטה, וזה טמון באמירת הא לחמא עניא, וכך גם היה טעימה של שנים טובות לעם ישראל בבניין בית המקדש, אבל זה זמן קצר לעומת הגלות ארוכה.

אומנם קודם הגלות היה יחץ שעם ישראל לאחר פטירת שלמה נחצה לשניים החלק הגדול 10 השבטים צפון לעת הגאולה השלימה, ומגיד על ידי לימוד התורה וסיפור נפלאות ה' בעבר וקיום עם ישראל נגד כל העוררים במשך כל משך הגלות הארוכה, אבל חובה לאבא להכין את ההגדה שיהיה קל לילדים להקשיב ולהמתין לסעודה, כך תפילתנו הקב"ה ימתיק לנו את אורך הגלות שינעם לנו ההמתנה ולא שנרגיש את הגלות בשיאה.

ולקראת הגאולה השלימה "רחצה" עלינו להתקדש ולהתכונן לגאולה, או שנתחזק על ידי אליהו שכתוב שהשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם לפני ביאת המשיח.

"מוציא מצה" – הקב"ה בעת הגאולה השלימה גם יחיש לגאול אותנו בזריזות בלי לעכב רגע, ואולי כלול בזה שחלק מהרחיצה שלנו וההתחזקות היא בגדר

בקידוש אומרים ששבת הוא תחילה למקראי קודש זכר ליציאת מצרים, ואולי הכוונה למה שראיתי במדרש רבה ואגדה שמשווים את שבת ל 7 ימי חג הפסח כלפי איסור בל יראה שאור ושמעוים על אכילת מצה 7 ימים, המתחילים בגאולה ומסתיימים בקריעת ים סוף, ועיין בברטנורא בסוף פ"ב עה"ת שהזכיר שפסח נקרא שבת.

הוספות חדשות על הגדה של פסח

וזה זה שהצליח שבוע שלם ברציפות – ימי פסח, לעשות רצון ה' בשלימות, בעזרת ה' יתברך כך יזכה ונזכה גם אנחנו וצאצאנו בכל שאר ימי השבוע להתחזק ברציפות כראוי אמן ואמן.

ומי שמקפיד על מצוות פסח כראוי 7 ימים ברצף שותף הוא להקב"ה במעשה בראשית, כי זה היה רצון ה' שנתקדש כל ימי השבוע מתוך קדושת השבת, בסור מרע ובעשה טוב.

כ. קידוש, הקשר בין שבת ליציאת מצרים

השבת, וזה קושי עצום שנחסר להם מנוחת הגוף והנפש, וגם כתוב שבאותם 6 חודשים של קושי השעבוד משה ואהרן נעלמו ליהודים כי לא היה להם כוח להשפיע.

ומתוך השפלות והחוסר אונים וחוסר התקווה, באה הגאולה כמתואר ב**בניא ישעיה**, סא' יא' **במצודת דוד**, שכמו הארץ שמצמיחה רק לאחר שנרקב ונפסד הגרגיר הזרוע, וכמו הגינה המצמיחה דברים הנזרעים בה רק אחר הפסד הנזרע, כן יצמיח ה' לישראל את הגאולה.

ולכן ביציאת מצרים התענגו שחזר להם העונג שבת שכה חסר להם עד שלא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה, ועם ישראל העריכו ביציאתם ממצרים מאוד מאוד את מנוחת השבת הטובה לגוף ולנפש.

ושוב, כפי שמשא תיקן להם שילמדו בשבת שישתעשעו ברוחניות ובחיזוק האמונה, ולא סתם בטלה בשבת, ואכן שירי שבת קודש מחזקים את האמונה ומשעשים את הנפש, ביחד עם לימוד תורה בשבת קודש ובפרט חידושי תורה בשבת זה עונג שבת אמיתי.

וזה השבת שתיקן להם משה לישראל במצרים אפילו עוד קודם מתן תורה.

כתוב במדרש רבה א' כח', "וירא בסבלותם" ראה שאין להם מנוחה, הלך ואמר לפרעה מי שיש לו עבד אם אינו נח יום אחד בשבוע הוא מת, ואלו עבדיך אם אין אתה מניח להם יום אחד בשבוע הם מתים, אמר לו לך ועשה להן כמו שתאמר, הלך משה ותקן להם את יום השבת לנוח.

ומה כוונת הלשון "תיקן", יתכן שהכוונה ככתוב במדרש ה' יח' שהיו לומדים במגילות בשבתות לומר שהקב"ה גואלם לפי שנחו בשבת, וע"פ מאור עיניים מספר קדמון שמשא נתן להם ספר איוב לזקן מזקני ישראל שבשבת יהיו קוראים להם ניוחמים מספר איוב, שאחרי הגזרות הקשות יש גאולה כפי שהיה אצל איוב, ובזכות הלימוד והאמונה בקדושת השבת שהיא מרגוע לנפש ולגוף זכו לגאולה.

ואם כן מובן שבקידוש אומרים זכר ליציאת מצרים כפשוטו – ואולי לכן מוסף מתחיל בלשון "תקנת/תכנת שבת", כי שבת זה תיקון ומנוחה לגוף ולנשמה ע"י התעלות באמונה ובתורה וכו"ל.

אומנם בסוף בזמן קושי השעבוד כשאמר פרעה נרפים אתם נרפים – ותוכבד העבודה, פרעה ביטל את מנוחת

כא. "קדש" הגדה – של פסח – קודם קדש!! קדש עצמך

תודה על נס שה' פסח על דלתות ישראל ולא היה נגף בעם ישראל כפי שה' הרג בכורי מצרים.

ולכאורה צריך עיון שהרי עיקר הנס לא היה שעם ישראל ניצול במכת בכורות אלא עצם יציאת מצרים?? ולמה על עצם נס יציאת מצרים אין קורבן??

אלא באמת על עצם נס יציאת מצרים אנחנו מזכירים זאת בתפילה וקריאת שמע ביום ובלילה ומה שאנחנו חורטים זאת יום יום יש בו עוצמה אדירה פי כמה מקורבן, בפרט שכל יום אנחנו מסיקים את המחויבות שנס יציאת מצרים, מחייבנו שעלינו לשמור על העיניים ועל מחשבות הזרות ולהתקדש ולהיות קדושים, כי על מנת כן ולמטרה זו הוציאנו ה' ממצרים.

בליל בדיקת חמץ תשע"ט בלילה אחד חלמתי שאני נמצא אצל השר התורה רבי חיים קנייבסקי זצ"ל והוא שאל אותי מהיכן נדע שזה מכפר ועניתי תשובה שמצאה מאוד חן בעיניו, ולצערי כשהתעוררתי זכרתי היטב את החלום אבל לא את תוכנו והצטערתי מזה.

וזה בתפילה התאמצתי להיזכר בעניין, ומה שעלה בידי למרות שאני לא בטוח שזה מה שהיה בחלומי, שהשאלה הייתה אך אפשר להזכיר שקורבן פסח מכפר עלינו??

ועל זה יש אולי לענות שהרי קורבן פסח הוא קדשים קלים שנאכל גם לישראל ולנשים ולא רק לכהנים, וזה מזכיר קורבן תודה ושלמים, ובעצם הוא בעצם מקורבן

הוספות חדשות על הגדה של פסח

ואולי כדאי להנהיג כמו שנוהגים להשאיר קצת ממצת האפיקומן כסגולה כך להשאיר קצת מהמרור כדרך שעשו אבותינו.

כמו כן היות ובאותו רגע שה' פסח באותו רגע בורא עולם החלוף לנו את העבדות של פרעה בעבדות של "עבדי הם" עבדים של בורא עולם, ולכן חשוב מאוד להמחיש שעבדות ההפוכה מעבדות ה' זה מרור כי כל מה שהיצר הרע מפתה את האדם בקסמי הטומאה זה שקר מוחלט ומרור הוא.

כי האדם מאבד את האישיות שלו, מאבד את חירותו ואת כבודו, וחי בזבל, והורס את נשמו ואת משפחתו!! והרבה פעמים הוא גם עובר על החוק כי ליצר הרע אין גבולות והוא מחכה לראות בן אדם באזיקים ובכלא מיואש ומרוסק רח"ל.

לכן למרות שאין לנו קורבן פסח ועל זה בא לי לבכות בכל זאת אנחנו עושים את המקסימום מכינים את הבית כראוי לפני פסח ומשקיעים הון רב בסדר פסח, ונשלמה פרים שפתינו ויהי רצון שנזכה להרגיש שאנחנו מכפרים על חטאנו בטומאה ונזכה להרגיש שהפכנו סופית להיות עבדי ה' יתברך, ונזכה להחליט בנפשנו שטומאה זה מרור וכך נתקדש!!

אין לכם מושג כמה אני מחכה כבר "לקדש" ליל הסדר!!! אש!!! אש קודש!!! פסח בא!!! חירות מהיצר לתמיד!! אמן.

כב. תפילת טל – ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירוש, הברכה שבירך יצחק את יעקב בפסח בעבור 4 כוסות

[ויתכן שהיא הסיבה לתפילת טל בפסח], ותירוש שזה יין גם חוזר בשביל 4 כוסות לליל הסדר, ואילו מטר ויצהר שהוא פרי האילן אלו נידונים בסוכות.

ואולי לכן כתוב במדרש רבה "ויתן ויחזור ויתן" כי צריכים התחדשות הברכה בסוכות שירד גשם ושיתברכו פירות האילנות.

כג. 4 כוסות כנגד 4 לשונות של גאולה שלא שמעו אל משה?

והתשובה לכך שבשבח עם ישראל כתבה התורה כן, שלא שמעו למשה רק מחמת קוצר רוח ומעבודה קשה!

ולא כי כעסו עליו שכביכול יצא שקרן שהבטיח גאולה ויצא קושי שעבוד כטענת משה לה' שמאז באתי לדבר בשמך הרע לעם והצל לא העלת.

ועניין קורבן פסח הוא לכפר על מה שעם ישראל היו שקועים בטומאה, ולכן היה מגיע להם למות כמו שמתו בכורי המצרים כדרך שטענו מלאכי השרת למה רק המצרים מתים בים ולא עם ישראל הרי הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה

וגם מובן גם למה דווקא בקורבן פסח יש מצוה לאכול מרור לזכות את המרירות שהייתה דבר שלא מצאנו באכילת בקורבן תודה שיהיה מצווה לאכול או חובה לעשות דבר שיוזכיר את המרירות לפני הנס, כי קורבן פסח מטרתו גם לכפר על עם ישראל מעון עבודה זרה ומשקיעתם במט' שערי טומאה ולכן אכילת מרור גם מעורר את הכפרה כי הייסורים מכפרים.

ולכן עם ישראל כשיצאו ממצרים לקחו במשארותם את שיירי מצה ומרור מפני חיבוב מצווה שהתכפרו בהם,

ראיתי ששואלים למה לא הזכיר יצחק בברכה שיתן לנו ה' גשם וגם לא מזכיר שיתן לנו יצהר.

ועונה הרמב"ן בספר אמונה ובטחון שברכה זו הייתה בחג הפסח וכפי שכתב רש"י שיעקב הביא 2 כבשים כנגד פסח וחגיגה, והיות ובפסח נידונים על הטל ועל התבואה מדברי הרמב"ן ב'אמונה ובטחון', לכן הזכירו אלו בברכה

בפרשת בשלח כתבתי הסבר נפלא למה משה נשלח על ידי הקב"ה לדבר עם בני ישראל דווקא כאשר הם – עם ישראל אינם יכולים להקשיב מקוצר רוח??

הרי בורא עולם ידע שקשה להם לשמוע, ולמה אם כן שלחו היה עדיף שיבשר להם זאת אחרי שהתחיל המכות ובזמן שרווח לישראל מהעבודה??

הוספות חדשות על הגדה של פסח

מחמת קוצר רוח ומחמת העבודה הקשה, אבל בגלל מצבם עכשיו הם זכו ל-4 לשונות של גאולה.

זעד היום חוגגים בפסח את 4 לשונות של גאולה מה שאז לא יכלו לשמוע אבל הם זרעו בעדקותם את 4 לשונות של הגאולה.

זעם ישראל היו מאמינים בני מאמינים לולי קוצר הרוח והעבודה הקשה היו מקשיבים ומאמינים למשה. מלבד דתן ואבירם היחידים שצעקו על משה רבינו.

זלכן דווקא במצב זה זכו ל-4 לשונות של גאולה, נכון עכשיו הם לא הצליחו לשמוע את 4 לשונות של גאולה

כד. אהיה אשר אהיה – הרי "אהיה" משמעותו עתיד!!

יגיע הגאולה, זה הוכיח בעוצמה שמה הוא שליח ה', כי נביא שקר היה מודיע שמיד יהיה בסדר ולא תהיה החמרה במצב, ודווקא בגלל שהודיע שתהיה החמרה למרות שה' שלח אותו שלכאורה זה נגד ההיגיון של מבשר גאולה, זה חיזק שדברי אמת בפיו והוא שליח ה'.

זלמרות שנרמז לעם ישראל שיהיה קושי השעבוד לאחר בשורת הגאולה ושליחות משה אצל פרעה, בכל זאת עם ישראל לא שמעו למשה כשאמר להם את 4 לשונות של גאולה מקוצר רוח ומעבודה קשה, שבאמת לא הצליחו לנשום כי היו במרדף לא אפשרי להספיק לבנות כפי שבנו בהיות התבן ניתן להם.

זזה מתאים כדברי רבותינו שהביא רש"י שרק דתן ואבירם תקפו את משה שבגללו יש קושי השעבוד, ואילו כל השוטרים היהודים המוכים מנוגשי פרעה וזקני ישראל למרות שטענו טענות נגד פרעה והאשימו אותו, בכל זאת לא טענו מילה נגד משה רבינו כי ידעו מראש שמה אמר להם "אהיה" שיהיה קושי בשעבוד לאחר שעשה שליחותו ודיבר עם פרעה.

כתב רש"י שמה טען לה' שלא כדאי לומר לעם ישראל "אהיה אשר אהיה" שמשמעותו שה' יהיה עמם גם בגלות הבאה, כי הידיעה שצפוי עוד גלות תשבור את רוח עם ישראל, וה' הסכים עמו ואמר לו "אהיה שלחני".

זלכאורה קשה שהרי גם המילה שנשארה שיאמר לעם ישראל פעם אחת "אהיה", עדיין זה יכול להפחיד את עם ישראל כי משמעות המילה אהיה הוא עתיד, שיש משמעות שעוד יסבלו בעתיד, ושוב חוזר טענת משה שזה עלול לייאש את עם ישראל?

זתירץ תלמידי היקר חיים יעקב הוצלר ני"ו, מכתה ז' ת"ת תורת אמת, שכאן רימז הקב"ה לעם ישראל לא על גלות חדשה ונוספת, אלא שגם בגלות מערים הזו יהיה עליית מדרגה שיהיה להם קושי השעבוד כפי שכתוב בהמשך שפרעה כעס ולא נתן להם תבן ודרש מהם לבנות אותו הספק כפי שבנו קודם כאשר ניתן להם התבן.

זאדרבא עצם הדבר שמה מודיע לעם ישראל שלמרות שליחותו קושי השעבוד יחמיר ורק אחרי זה

כה. מדוע אוכלים דווקא כרפס בליל הסדר?

של סעודת הלוויתן שעתיד הקב"ה לעשות לעתיד לבוא, ואילו בגלות אנחנו בקושי חיים ירקות עם מי מלח הרבה דמעות מלוחות,

זאנחנו מקפידים לאכול פחות מכזית, להורות שאין אנו רוצים לשקוע בגלות, ולא רוצים להתרגל כביכול לשבוע בגלות במצב שלא נשתוקק לגאולה, אלא רעבים אנו לגאולה שתגיע במהרה ממש, כפי שאומרים השתא הכא לשנה הבא בירושלים הבנויה.

זתשובה לכך, יתכן שהרי הכרפס – זה חתיכת ירק, ואוכלים אותו פחות מכזית ככתוב בהלכה, לאחר נטילת ידים כשרעבים.

והילך תמה אם נוטלים ידיים ואוכלים למה לא המוציא כדרכנו תמיד? ולמה לא לאכול יותר מכזית הרי רעבים אנו??

זיתכן עוד, שזה מבטא את חיינו בגלות, שכביכול אנו חיים במקום בסעודה שלימה כראוי, ואולי זה המשמעות

כו. כרפס – הערב והתאבון לאכול בליל הסדר, וסוד הא לחמא עניא בפרט לאחר טעימת הכרפס שפתח לנו את התיאבון?

הוספות חדשות על הגדה של פסח

ההגדה שהיא לוקחת זמן ארוך, ועכשיו יש לנו סבל להמתין לאוכל ולסעודה כשרעבים.

אבל תפילתנו שבשנה הבאה בירושלים הבנויה כבר לא נרעב לאוכל אלא נשמח באור ה' ובגאולתו השלימה, לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה'.

ואכן הגאולה השלימה וגן עדן ובית מקדש השלישי כבר מוכן ומזומן לעם ישראל, רק עלינו להמתין לזמן שיעלה רצון בעיני ה' לגאולינו.

ואולי, על האבא שמספר לילדיו את הסדר, עליו להתכונן כראוי שההמתנה לסעודה לא תהיה סבל מתמשך אלא מרתק והכי מדהים שהוא יכול בכדי להקל על קושי הילדים, וכך הקב"ה יקל עלינו עול הגלות גם לפני בא משיח צדקנו.

כרפס פותח את התאבון, ואסור לסבוע ממנו רק פחות מכזית, ואח"כ המתנה ארוכה עד שולחן עורך

ואולי זה דוגמא למעב עם ישראל, שתחילה טעמו קצת, אבל לא שבעו, שזה ימי המשכן וימי בית ראשון ושני, אבל ימים טובים אלו לישראל הם מעטים מול הגלות, וכדברי הנביא שמעיר על כך, ישעיהו סג' יח' "למעער ירשו עם קדשך צרינו בוססו מקדשך", ומפרש רש"י והמפרשים כדבריו "למעער ירשו עם קדשך – גדולתם וירושתם זמן מועט הייתה להם להסעימה כי רק בחלקם היה טוב לעם ישראל למרות בית המקדש, ולאחר מכן יש לנו גלות ארוכה מאוד מאוד.

ואולי זה נזמר בהא לחמא עניא, שמראים לילדים ולמסובים שיש אוכל מוכן לסעודה על הפלטה הכל חם בסירים גדולים, ואכן בסוף כולנו נאכל, וכל מי שרעב יזכור שבסוף יהיה אוכל טעים, אבל בנתיים יש את

כז. כל דכפין ייתי ויפסח – התחיל כבר בפסח ראשון במצרים

שיצאו ממצרים חזרו המרגלים לפרעה לעדכן אותו שעם ישראל לא חוזר למצרים.

אלא נראה שרק בליל הסדר משה לא היה בביתו אלא התארח אצל קרוביו מחמת מצוות חבורה הקיים בקורבן פסח, ואולי בגלל ענוותו יצא הוא ולא באו אליו.

אומנם תלמידי היקר שלמה שבדרון ני"ו טוען, שיתכן שכל יהודי היה לו דירה, כי רוב עם ישראל מתו במכת חושך והיו הרבה דירות ריקות.

ואולי יש להוכיח כדבריו, ששיש הבדל בנבואה שנאמרה בפרשת שמות הנזכר קודם ששם כתוב "שאלה אשה מגרת ביתה", לפסוק המופיע בעת יציאת מצרים בא יא' ב' "ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב", וכאן לא מופיע שכנים וגרת ביתה, ואולי ומאחר שרוב רובו של עם ישראל מתו במכת חושך **אכן** כל היהודים התרחקו מלגור בבתי גויים וגם לא בשכנות לגויים, כי היו דירות פנויות ריקות בכמויות.

תלמידי היקר יעקב אייגר ני"ו חקר בשיעור חומש בת"ת תורת אמת ב"ב, האם יהודי שלא הייתה לו דירה היה צריך לקנות או לשכור דירה בכדי שיקיים את המצווה לצבוע בדם הפסח את הדלת והמשקוף?

ואכן מצאנו כדבריו שהיו יהודים שלא הייתה להם דירה, ככתוב "ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה כלי כסף וכלי זהב" – שמות ג' כח' ופרש"י שהיו יהודים שגרו בבית מצרי.

ואולי היות ופסח נאכל בחבורא ממילא גם למי שלא היה בית הרי הוא תוזמן לבית יהודי חברו, שכביכול אמר כל דיכפין יתא ויפסח, וכפי שהזכחנו שנראה שאפילו משה רבינו אכל בבית אחר בכדי שיהיה חבורא שלימה שלא יוותר בשר מקורבן פסח.

ולכן פרעה לא ידע איפה נמצא משה, שהרי מטבע הדברים פרעה ראש האימפריה הגדולה בעולם, בוודאי מרגליו הודיעו לו את מקום מגורי משה האויב הראשי שלו, ולפרעה היו מרגלים כפי שמצאנו אחרי 3 ימים

כח. חמץ כל השנה למה מותר? – שבכל הלילות אנו אוכלים חמץ ומצה!

ויתכן שלכן מזכירים שבכל הלילות אוכלים חמץ ומצה כי לפעמים אנחנו מתעלים במעלת הזריזות והענווה ולפעמים לא לצערנו. והתחודש שלכן לעתיד לבוא העצים יגדלו גולסקאות לחמים ומאפים טעימים, בגמרא (שבת ל"עתידה ארץ ישראל שתוציא גולסקאות וכלי מילת"

דידי הרב מנחם ספרא שכני היקר שאל בהקשר לחמץ כל השנה למה מותר כפי שאומרים בכל הלילות אנו אוכלים חמץ ומצה, הרי החינוך כותב על חמץ דברים רעים שמסמל לא טוב?? כי מסמל גאוה שמתפיח ומסמל חוסר זריזות.

הוספות חדשות על הגדה של פסח

ובקשר לכלי מילת – בגדי משי שגם יגדלו לעתיד לבוא בנס, קודם כל בדרך הלצה שלעתיד לבוא לא יהיו תפרנים, אבל באמת נראה שזה בגלל שלא נצטרך להתבטל מתורה על זמן המדידות של הבגדים.

כמו שהבגדים צמחו והתנקו וגוהצו על גוף עם ישראל במשך 40 שנה במדבר שלא בלו ולא הסריחו אלא היו מושלמים ונקיים.

כט. שבכל הלילות אין אנו מטבילין אפילו פעם אחת!!

ירק קרוי טיבול משום שכך רגילים לאוכלו. הגדת מתיבתא. ואילו הרב יעקב ישראל ליבוויץ שליט"א, ענה שאין חובה לאכול לחם כל השנה, וגם בשבת וחג ההטבלה במלח זה לא חיוב מיוחד רק הכי תמצי וכנגרר לאכילת הפת, משא"כ מעוות הטבלה בליל הסדר זה עיקר ומטרה האכילה של הירק, ויל"ע.

ל. סיפור יציאת מצרים – למען תספר בנך וכן בנך וידעתם כי אני ה'

התורה חייבה מעת אירוע יציאת מצרים שאב יספר לבנו ואיך יתכן שזה לא קרה??
זהות ועם ישראל חוגג את ליל הסדר כל השנים, סימן ברור שחג הפסח וסיפור יציאת מצרים אכן נחגג וקיים מעוות סיפור יציאת מצרים מאז שאירע יציאת מצרים ממש, וממילא כאשר יש אמונה ברורה ביציאת מצרים כולל כל הניסים והנפלאות ברור שיש בורא עולם שבחר בישראל מכל העמים להיות לו לעם סגולה – עם נבחר.

לא. למען תספר באזני בנך וכן בנך את אשר התעללתי במצרים אשר שמתו בם

זהנה הגאון הרב שמואל דוד הכהן גרוס שליט"א רב גור באשדוד, הוסיף, שהמהרי"ד מבעלזא הקשה שהפסוק של מעוות סיפור יציאת מצרים, "למען תספר באזני בנך" מתחיל בלשון יחיד, ומסיים בלשון רבים "וידעתם כי אני ה'??"

ולמרות שבפשטות אפשר לתרץ קושייתו שהתורה מצווה את האבא לספר לבניו ונכדיו וממילא לאחר שהאבא סיפר יש כאן רבים שיוודעים שה' שולט בעולם, בכל זאת אם הכוונה כפשטות הפסוק אם כן היה צריך להיכתב "וידעו" (הבנים והנכדים) שה' הוא השולט בעולם כפי שאתה האבא כבר יודע כי שמעת מהוריד את סיפור יציאת מצרים.

זהנה האבא שמספר גם מתחזק באמונה למרות שהכיר קודם את הסיפור, כי בכל פעם אנחנו ההורים והילדים

ולכאורה למה רק מאפים טעימים יצמחו ולא שאר מוצרים? ויתכן כאמור כי לעתיד לבוא אכן לא יאכלו חמץ, כי הלחם ומאפים "הגולסקא נאה" שממנו חוששים שלכן בודקים את הבית למרות ביטול החמץ לדעת התוס' בתחילת פסחים, לעתיד לבוא הוא יהיה כשר לפסח ולא חמץ כי כך גדל על העץ. כי לעתיד לבוא כבר לא יהיה עצלות ולא יהיה גאוה בעם ישראל, כפי שיעיד המשיח בבשורת הגאולה "ענווים הגיע זמן גאולתכם".

ולכאורה קשה שהרי יש חובה לפחות בשבת ולפי האר"י לטבול במלח את הלחם וכן נקט המשנ"ב לשון מטבילין במלח למרות שזה יבש ביבש.

ואולי בהגדה בשאלת מה נשתנה שואלים רק על טבילת ירקות ולא חלה. עי' ריטב"א ושיבולת הלקט שאכילת

קודם כל ידוע שעצם זה שיש מצווה מאז שהיה יציאת מצרים שאבא יספר לבנו ולבן בנו את הניסים שעשה ה' לישראל בנקמו במצרים, זה מוכיח בבירור את אמיתות התורה כפי שהתורה כותבת "וידעתם כי אני ה'".

כי לא יתכן שפתאום בא יהודי באמצע ההיסטוריה ויספר כביכול תגלית על הניסים שהיו בעבר בעת יציאת מצרים, כשלא הייתה מסורת כזו בעולם מאב לבן מאז יציאת מצרים שהרי הוא היה יוצא שקרן, כי יטענו לו שהרי

יש לחקור במעוות סיפור יציאת מצרים, האם כל חלק הסיפור של סבל בני ישראל – "עבדים היינו לפרעה", זה רק הכנה למצווה, כי מעוות סיפור יציאת מצרים זה רק סיפור הניסים והאזנות כמשמעות הפסוק כאן, רק צריך הכנה להסביר מדוע ה' התעלל בפרעה ומדוע הכה בו ב 10 מכות בדרך ניסים ונפלאות, וכביכול זה כמו הכנת שופר בכדי לתקוע בו בראש השנה, שאין מצווה בהכנה אלא הוא נצרך לקיום המצווה.

זהנה בדברים ו' כא' כתוב "ואמרת לבנך עבדים היינו לפרעה במצרים ויציאתנו ה' ממצרים ביד חזקה", ומשמע שחלק ממעוות ההגדה ומעוות סיפור יציאת מצרים זה לספר מ"עבדים היינו", ואין זה רק הכשר מצווה אלא חלק מעיקר מעוות סיפור יציאת מצרים.

הוספות חדשות על הגדה של פסח

אך אין הדברים מוכרחים, שייתכן שהמצווה היא לספר גם על השעבוד וגם על הניסים, ובכל זאת על שבת לוי עדיין אפשר לטעון שהם כשאר השבטים לא יכלו לקיים מצוות סיפור לבניהם, כי גם הם היו בגלות ובשעבוד, אלא שהמירו את השעבוד לשעבוד בעמל התורה בקל וחומר ושאר קנייני התורה כמתואר בזוהר הנ"ל, וראיה גדולה שזה היה עמל קשה מאוד, שהרי שבת אפרים שלא היו משועבדים לפרעה בכל זאת הם לא התפרסמו כמתמידים בתורה כמו שבת לוי, ולמה??

והדברים פשוטים כי עמל התורה של שבת לוי היה עמל אמיתי שכמו שעם ישראל לא יכלו לענות למשה כי כביכול לא נשמו מחמת עבודת הפרך והלחץ בו היו, כך שבת לוי למדו בהתמדה קשה עד כדי כך שכביכול לא נשמו מרוב עמל בעיון התורה לעומקה והתמדה עצומה.

וגם נוסף הקושי העצום מחמת מט' שערי טומאה שעם ישראל היו שקועים בו, בוודאי גם זה הקשה מאוד מאוד להתקדש ולהתעלות בלימוד התורה בקדושה ובטהרה ומתוך עיון עצום בעומק התורה, וממילא גם הם שייכים הם בגזירת השעבוד והעבודות.

אומנם על שבת אפרים שלא נשתעבדו לא לפרעה ולא לתורה א"כ הם דמו לכאורה לבני משה שלא היו בשעבוד, ומדוע נשתנו בני משה יותר מכל בני אפרים, הרי גם הם לא היו בשעבוד??

אבל לפי מה שכתבתי בפרשת בשלח ששבת אפרים יצאו לפני זמן הגאולה ממצרים כי לא היו יכולים לסבול יותר את הטומאה הנוראה שהייתה במצרים.

ולכן לא המתינו לקיום צוואת אבי שבטם – יוסף הצדיק שאמר להם ולכל ישראל שיבוא מנהיג שיתנבא בלשון "פקוד יפקוד אלוקים אתכם", וגם לא קיימו את צוואתו שציווה שיקחו עמם את עצמותיו לארץ ישראל,

כי הם הגיעו לקצה הסבל שלהם ולא יכלו לסבול עוד את טומאת מצרים, ולכן יצאו בלי רשות ונגד הכללים.

וזוה עצמו מוכיח שגם שבת אפרים סבלו מאוד במצרים, ואדרבא דווקא בגלל שלא התמידו בתורה כמו שבת לוי, לכן היה קשה להם יותר מבני לוי להחזיק עוד מעמד ולהמתין בטומאת מצרים, וזאת מלבד הצער העצום והרחמים הגדולים שהיה להם על בני שאר השבטים שסבלו מרורות בעבודת פרך לפרעה, ובכלל הם ראו בעיניהם את כל סבל עם ישראל ממצרים שממילא לא שייך לספר להם מה שידוע להם ממראה עיניהם.

מתחזקים מחדש באמונה עצומה בליל הסדר, ולכן כתוב וידעתם, כי גם ההורים מתחזקים באמונה.

אך בכל זאת עדיין יש מקום לחדש בדבר, בפרט שכאן לכאורה היה על התורה לכתוב בתחילה בלשון רבים, "למען תספרו", כי זו מצווה על כל עם ישראל, בשונה מ"וכי ישאלך בנך" וכו' ששם מדובר על מקרה מיוחד שהבן החכם יזם ושואל את אביו, ולא מצווה ומטרה ומסר שחובה על כל יהודי ויהודי לספר ולהעביר את סיפור יציאת מצרים לדורות הבאים, ולכן תמוה שהתורה כתבה "תספר" בלשון יחיד?

ותירץ שאכן רק יהודי אחד באותו דור יכול היה לקיים את מצוות סיפור יציאת מצרים, והוא משה רבינו לבניו, כי לכל עם ישראל לא שייך שיוספרו לבניהם כי גם בניהם אפילו הקטנים היו בשעבוד ובנס היציאה מהשעבוד, כי אפילו לילדים הקטנים השפיע השעבוד, ולו רק בגלל אביהם שחזר מרוסק מהעבודה, ורק אצל משה רבינו היה שייך שיוספר כי בניו לא היו במצרים בזמן השעבוד ולא היו משועבדים כלל ופרט לא הם ולא אביהם.

ואכן מצאתי מפורש באבן עזרא כדבריו שלמען תספר זה ציווי על משה רבינו, ולכאורה זה מחמת הדיוק המבואר קודם – שלא כתוב למען תספרו.

ולפי זה מתאימים ממש ככפתור ופרח דברי הרמ"ע פאנו באופן ברור ביותר ודבריו מאירים ביותר, שכתב כאן התבשר משה רבינו שיזכה נכדו יונתן – שבואל לחזור בסוף ימיו בתשובה שלימה ולהתנבאות, כי "תספר" מדבר על משה רבינו שיוספר את ניסי ה' ויחזק את בניו ונכדיו, והתורה מסיימת "וידעתם" שיזכו כולם לנבואה.

ולכאורה אם המצווה זה לספר את כל הסיפור כולו, דהיינו גם השעבוד וגם את נסי הגאולה, הרי כל שבת לוי לא היו עבדים של פרעה, ואם כן גם ילדיהם של כל שבת לוי דומים קצת לבני משה שלא היו בשעבוד??

כמו כן שבת אפרים שכתב הזוהר שהעליחו לצאת ממצרים 30 שנה קודם יציאת מצרים בלי ניסים ונפלאות היה זה בגלל שהיו מבני המלוכה ומחמת גאונותם בכך, לא העיזו המצרים להשתעבד בהם, וכפי שכתבתי באריכות בפרשת וארא.

ואם כן נוכיח שהמצווה היא רק סיפור נסי הגאולה, ולכן שבת לוי ואפרים ראו את הניסים ושמחו בהם וראו בהם יד ה' והשגחתו לכן גם להם לא שייך לספר את סיפור הניסים כפי שלא שייך לספר לבני שאר השבטים, כי כולם ראו הניסים, ורק לבני משה היחידים ששייך לספר להם.

הוספות חדשות על הגדה של פסח

שייך היה לקיים בהם מצוות סיפור יציאת מצרים בשנים הראשונות שהיו עם ישראל יוצאי מצרים בגופם.

ואכן רק בני משה לא ראו ולא חיו בשנות הסבל וגלות ישראל במצרים כל שבת כפי ענינו וסבלו, ולכן רק כלפיהם

לב. מצווה לספר לבנים על ההתעללות שעשה ה' במצרים

זה לא כיבה, ומיד בסיום המכה לא נשאר מטר לכבות ולהשקות מחדש את האדמה.

וזוין מזה ההתעללות הייתה שהעצים שחשב פרעה שהצילם כשהכניסם לבית במכת ברד, זה נאכל במכת ארבה, והכל הלך לאיבוד.

כתוב " ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים" דהיינו שחובה ומצווה לספר לבנים על ההתעללות.

ויתכן שהתעללות הייתה שהיה מטר בברד שפרעה ציפה שזה יכבה את השריפות של הברד, אבל לאכזבתו

לג. מעלת מצוות סיפור יציאת מצרים ובשבחי ה' – ומה זה משפיע על המספר

ואם תאמר, למה זה חובה, ותרי הקדוש ברוך הוא יודע הכל, כל מה שהיה ושיהיה לאחר מכן, מדוע פרסום זה לפניו, על מה שהוא עושה, ותרי הוא יודע?

אלא ודאי צריך אדם לפרסם את הנס ולדבר לפניו בכל מה שהוא עשה, משום שאותם דברים עולים, וכל הפמליא שלמעלה מתכנסת, ורואים אותם ומודים כלם לקדוש – ברוך-הוא, ומתעלה כבודו עליהם למעלה ולמטה.

פמו זה מי שמתוודה על חטאיו, אם תאמר לשם מה צריך?

אלא המקטרג עומד תמיד לפני הקדוש ברוך הוא כדי לדבר ולתבע חטאי בני אדם ולבקש עליהם דין.

פמן שמקדים אדם ומפרט את חטאיו כל אחד ואחד, אינו משאיר פתחון פה לאותו מקטרג, ולא יכול לבקש עליו דין, שהרי תמיד תובע דין בתחלה, ואחר כך מדבר ומקטרג שפלוני עשה כן. ולכן צריך לאדם להקדים ולפרט חטאיו.

ובעצם דברי הזוהר, שעם ישראל נותנים כוח להקב"ה, לא שהקב"ה כביכול חסר לו כוח, אלא כוח להגן על עם ישראל מפני הקטרוגים, כי על כל פשעים תכסה אהבה.

ועצם זה שהפמליה של מעלה משבחים את הקב"ה בגלל עם ישראל, זה מגביר אהבה של פמליה של מעלה להקב"ה, ובכוח אהבה זו קשה לפמליה של מעלה לקטרג על עם ישראל, אלא אדרבא הם מבקשים להשפיע עוד ניסים ונפלאות לעם ישראל שיהיה עוד לעם ישראל להודות מתוך שמחה לה', שיתגבר האהבה להקב"ה בעולם למעלה ולמטה.

ראיתי במעלות בבניני, וישר כוח על היוזמה, את דברי הזוהר בפרשת בא כ"ז – כל אדם שמדבר ביציאת מצרים ובאותו ספור שמח בשמחה, עתיד הוא לשמח בשכינה בעולם הבא שהוא שמחת הכל, שהרי הוא אדם שמח באדונו, והקב"ה שמח באותו ספור.

ובאותה שעה כונס הקדוש ברוך הוא לכל הפמליא שלו, ואמר להם: לכו ותשמעו את ספור השבח שלי שמדברים הבנים שלי ושמחים בגאולתי.

ואז כלם מתכנסים, ובאים ומתחברים עם ישראל, ושומעים ספור השבח שמחים בחדות גאולת אדונם.

ואז באים ומודים לקדוש-ברוך-הוא על כל אותם נסים וגבורות, ומודים לו על העם הקדוש שיש לו בארץ שמחים בשמחת הגאולה של אדונם.

ואז מתוסף לו כח וגבורה למעלה, וישראל באותו ספור נותנים כח לרבונם.

פמו מלך שמוסיף כח וגבורה כשמשבחים גבורתו ומודים לו, וכלם פוחדים מפניו, ומתעלה כבודו על כלם.

ולכן יש לשבח ולדבר בספור זה כמו שנאמר. כמו זה חובה על בן אדם לדבר תמיד לפני הקדוש ברוך הוא ולפרסם את הנס בכל אותם נסים שעשה.

הוספות חדשות על הגדה של פסח

לד. לספר בשבחי ה' ובניסים שעשה עמנו מה תועלת להקב"ה בסיפורינו?

הנפש, כך שיקל עלינו ולא נרגיש שהתורה והמצווה הם טרחה עצומה ועונש תמידי.

והדרך לקיים את כל התרי"ג מצוות ולהיזהר מכל הלאווין והאיסורים, וגם להתמיד בתורה מתוך שמחה כנדרש בכתוב שהקללות הם "תחת אשר לא עבדת את ה' בשמחה", זה על ידי שנתמיד לספר בתהילות ה' ולספר תהילתו תמיד, ומתוך הכרת הטוב, נשמח לעבוד את הקב"ה ולדבוק בו תמיד, לא כעול אלא כתאוה שנגיע למשכינו אחר כך נרוצה.

וברוך ה' מצאתי מפורש בן בספר החינוך מצווה שכה' שזכור הניסים הגדולים שעשה הקל ב"ה לאבותינו במדבר בעצתם ממצרים, ומתוך זכירת נפלאותיו שעשה עמנו ועם אבותינו ניזהר במצוותיו ב"ה, ונהיה ראויים לקבלת הטובה מאתו, וזהו חפצו ברוך הוא שחפץ להיטיב. **ואכן** המטרה העיקרית של ה' היא להטיב עם עם ישראל, ולכן הטיל ה' עלינו חובה לספר בנפלאותיו תמיד, ועלינו להתבונן בהשגחה העליונה שמשבב אותנו בכל יום, כי כך נגיע להכרת הטוב, ורצון לכבדו ולעבודו מתוך שמחה, וגם מתוך יראת הרוממות בכתוב בפרשת כי תבוא "אם לא תשמר לעשות את כל דברי התורה הזאת הכתבים בספר הזה ליראה את ה' הנכבד והנורא הזה את ה' אלקיך".

לה. עיקר העונש למצרים

עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים כי בדבר אשר זדו עליהם

מעם ישראל, א"כ למה גזר רק על הבנים, הרי אם ישאיר את הנקבות והמצרים יתחתנו איתם הרי כל הנוול לאם ישראלית הבן יהודי, אז עדיין עם ישראל יישאר בעולם, ומה הרוויח פרעה??

ונראה שלפרעה לא אכפת שיהיו ילדים שייולדו מאם יהודייה ומאבא מצרי, אדרבא הוא נהנה מזה, וזה היה חלק מהתוכנית המרושעת שלו, כי מנישואי תערובות על פי רוב ייולדו ילדים רשעים, כמו שיצא אותו מקלל שאמו הייתה משבט דן ואביו היה המצרי שהיכה את היהודי (שמשח הרגו וטמן אותו בארמה),

וזוה אולי הכוונה "אשר זדו עליהם", שהמצרים רצו לעשות את עם ישראל רשעים ומזידים וכאמור על ידי הדור החדש שייולד מנישואי תערובת.

ולכן מידה כנגד מידה הם נענשו בים, וכפי שכתבתי בפרשת בשלח שכל המצרים רגע לפני שטבעו ומתו כבר הכירו בכוח השם, ואמרו שהשם נלחם בהם.

בנביא ישעיה מג' כא' "עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו", ומפרש רש"י "עם זו יצרתי לי" – למען תהלתי יספרו, ונפלאותי מאוד, וכי הקב"ה הקים אותנו לעם בשביל שנספר תהלתו?? והרי הקב"ה מעיד בפסוק בפרשתנו שהמטרה שהקב"ה הקים אותנו לעמו, היא בכדי שנדבוק בו ובתורתו ושנוכה לטובה המושלמת?

ובבלל יש לתמוה, וכי הקב"ה זקוק שנשבחו?? ובפרט שאנו בשר ודם קרוצי חומר!!! והקב"ה עניו הוא ובוודאי אינו מחפש שנכבדו כמטרה עיקרית!!!

אלא התשובה היא, על פי הפסוק הבא (כב') בנביא, שכתוב "ולא אתי קראת יעקב – כי יגעת בי ישראל", שביאר המגיד מדובנא נפלא ע"פ משל שהסבל טרח כשהעלה את המזוודה לסוחר היהלום מים, והסוחר נבהל בראותו את גודל המאמץ, וטען לסבל שאם טרחתה מאוד סימן שהתבלבלת במזוודה ולא הבאת את מזוודתי הקלה שיש בה סך הכל מספר יהלומים עטופים בקפידה, שכל משקלם זעיר.

וכך טוען הקב"ה נכון שאדם צריך לנשוא עול תורה בנעוריו, ועבודת ה' מכונה עול מלכות שמים, אבל הקב"ה רוצה שנעבדו מתוך שמחה והתעלות ורוממות

כתב הרמב"ן: מתוך שה' העניש את המצרים במידה כנגד מידה, מזה למד יתרו שבורא עולם הוא האלוקים, ומסוף הרמב"ן שהייתה גזירת ה' על ישראל ש"עבדום וענו אותם" (בראשית ט"ו י"ג) ולכן לא על זה נענשו המצרים עונש גדול.

אלא עיקר עונשם היה כי הזידו עליהם – שחשבו להשמיד את היהודים מהעולם, כמו שכתוב (לעיל א' י') "הבה נתחכמה לו פן ירבה", שפרעה ציווה את המיילדות להמית את הבנים, וגם גזר עליהם "כל הבן הילוד היאורה תשליכו" (שם כ"ב).

וזו ראה את מחשבתם הזדונית, ונקם מהם על זדון לבם, ואכן עונשם על הטבעת הילדים ביאור שהוסיפו על הגזירה של "ועבדום וענו אותם", שגם הם ימותו ויאבדו במים.

והנה אם כוונת פרעה וכדברי הרמב"ן בהריגה ובהטבעת הבנים לא רק להרוג את מושיעם של ישראל, אלא גם להשמיד ולהרוג את עם ישראל שלא יישאר זכר

הוספות חדשות על הגדה של פסח

רשע", כך נהג בהם בורא עולם שהרג אותם רשעים ולא נתן להם לסיים את התשובה ולמות מתוך תשובה.

אבל בורא עולם לא רצה שיחזרו בתשובה לכן מיד הטביע אותם, כי כפי שרצו לעשות את עם ישראל "עם

ללמדנו, שאפילו על מחשבות רעות לקלקל יהודים, נענשים על זה בחומרה רבה, ודעו לכם שהעונש החמור ביותר זה רגע לפני המוות לדעת את האמת על החיים ועל בורא עולם ולהגיע לשערי תשובה שמקנים חיי נצח, ובשנייה האחרונה להפסיד את התשובה שהייתה במרחק נגיעה ולמות כרשע בלי תשובה או לאותו צער ולאותו הפסד נצחי.

וזו מזכיר לי רק בשביל המחשה קלה ביותר, שמהפעמים הבודדות בחיי ילדותי אכלתי פיצה קנויה, והנה אני מגיש לפי את המשולש הרוחני ונוגס ביס בפיצה ופתאום אמא שלי שתחיה מעירה אותי ללכת לתלמוד תורה, האכזבה הייתה קשה אפילו בחלום לא נהייתי מפריצה, ועד היום כביכול אני מרגיש את טעם ההחמצה, והנמשל ברור!!!

לו. זכור את היום הזה אשר יציאתם ממצרים – ולא יאכל חמץ המסר לכל השנה

אבל לאחר מחשבה, הרי אמרו במכילתא על הפסוק ושמתם את המצות, שמצווה הבאה לידך אל תחמיצנה, וממילא "ולא יאכל חמץ" יתכן וכלול בזה לא להחמיץ מצוות, אלא להזדרז בקיום המצוות, ואם כן כלול בעבודה של כל השנה לא רק סור מרע אלא גם הזדרזות בעשה טוב.

והתורה שנקטה בכל השנה "ולא יאכל חמץ" באה לדרוש מאתנו כל השנה להיות זריזים בקיום המצוות, ולא להתעצל כי אז היצר מכבה את החשק לקיים את המצווה.

כתב רש"י למד מכאן שמזכירים יציאת מצרים בכל יום, ועי' במפרשי רש"י מהיכן למד רש"י שזה לא מדבר על פסח, וע"ע מדוע בזכירת יציאת מצרים שבכל יום מזכיר דווקא איסור אכילת חמץ ולא מצוות אכילת מצה וקורבן פסח?

ואולי יש לתרץ, שבמשך כל השנה מטרת זכירת יציאת מצרים ביד חזקה מבית עבדים, זה להגיע לסור מרע בבחינת "ולא יאכל חמץ", ואילו בזכירה שעושים בפסח זה בבחינת עשה טוב, שלכן כתוב בפסוקים הבאים שבחודש הזה מצות תאכל שבעת ימים וחזרה על זה התורה ללמד שבפסח עלינו להתעלות בעשה טוב ולא רק בסור מרע.

לו. מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע שהיו מסובים בבני ברק,

הרבנים ביחד או כל אחד עם משפחתו?

ולכן אולי הכוונה שעשו סדר בנפרד בבני ברק והפלא היה שלמרות שיש רב המאריך ויש רב המקצר, אבל בבני ברק גילו התלמידים שכל הרבנים בנפרד כל הלילה סיפור יציאת מצרים, וזה חידוש גדול יותר שאם כל גדולי ישראל ישבו יחד פשיטא שסיפרו במצוות יציאת מצרים כל הלילה כי מספיק שכל אחד מהם ידבר יש כבר כמה שעות שיעור.

מסובים בבני ברק, איפה המשפחה והילדים??? ואולי הכוונה אחרי הסדר נפגשו כל גדולי ישראל, ולכן אמרו תלמידיהם לא התלמידים שכל ישיבה רצו להתחיל תפילה עם רבם, אבל קשה שאין חובת הסיבה בסיפור יציאת מצרים.

לח. היו מסובין בבני ברק או בלוד? ועם המשפחה או בלי?

אבל מלשון התוספתא רבן גמליאל והזקנים היו מסובים יחד בבית של בייתוס שהיה בלוד, ואולי נאמר שלוד הייתה קרובה לבני ברק של פעם, או בשנה אחרת??

ואולי אכן עשו כל רב עם משפחתו ולאחר חצות הילדים הלכו לישון, והרבנים המשיכו לספר כל הלילה ביציאת מצרים, ולא הילדים אמרו הגיע זמן רק התלמידים.

כעין הכתוב בהגדה מובא מעשה ברבי אליעזר, ובתוספתא מובא שרבן גמליאל והזקנים מסובים בביתו של בייתוס בן זונין בלוד.

וכל המעשיות היו לאחר החורבן שהרי לא אכלו ביושלים, אבל קשה לכאורה מדוע לא אכלו עם משפחותם? וקודם כתבתי ועניתי שכל אחד ישב בנפרד.

הוספות חדשות על הגדה של פסח

לט. להביא לימות המשיח, האם יזכרו את ניסי מצרים בימות המשיח?

זכרי שהרחבתי באריכות בתחילת ההוספות להגדה באות א', זה יזכרו כי זה סיבת הגאולה שכביכול זה הסיבה שה' חייב לגאול את עם ישראל אפילו כשהם רשעים ח"ו.

בישעיה פרק מג' כתוב: שבימות המשיח לא יזכרו בניסי מצרים ואולי את 10 המכות לא יזכרו כי יהיו חדשות ניסים מופלאים מהם, אבל סיבת הגאולה העתידית שנבנתה בגלל גלות מצרים.

מ. במחלוקת האם הריבוי "כל ימי חיך" האם לרבות לילות או להביא לימות המשיח.

זאולי בתחילת ימי הגאולה יזכרו את ניסי מצרים, אבל לאחר מכן לא יזכרו את ניסי מצרים כדברי הנביא שם, כי מרוב הטובות והניסים הגדולים והעצומים שלא היו כמותם בעולם, ישכחו את ניסי מצרים,

הבאתי קודם מישעיהו מג' שלא יזכרו את ניסי מצרים מגדולת ניסי הגאולה,

זאולי לכן רבי אליעזר דרש לילות ולא לימות המשיח, וזאולי זה בכלל שירה חדשה.

כמו שכתוב שמרוב טובה בהמשך ימות הגאולה עם ישראל ישכחו את כל הצרות, אומנם בתחילת ימי הגאולה ה' מנחם ומרפאם מצרות שעברו בגלות.

אומנם על שירת הים כתוב ברש"י שמשעה ישיר אותה יחד עם עם ישראל.

מא. פְּנֵד אַרְבַּעָה בְּנִים וְאַחַד רֶשֶׁע.

שחלילה לא נגיע לבן רשע, יסוד עצום בחינוך התלמידים והילדים – וראיה חיובית

והשאלה למרן שר התורה האם מותר להגיד רעיון כזה, לפחות בחיובי, לעודד צעירי הצאן שיקפידו לא למרוד ולקבל את החינוך באהבה ובעין טובה ולימוד זכות, שכך ינהג בהם מידה כנגד מידה לטובה שבניהם ותלמידיהם בעתיד ישמעו בקולם. והאם מותר גם לומר זאת בעד השלילי, שמידה כנגד מידה יענשו? וכתבתי שתשובה משר התורה בענין יכולה לחולל מהפכה חינוכית.

וקיבלתי את תשובת מרן שר התורה וזה לשונו: "יכול להיות, ויש לזה מקום".

ולאחר תשובת מרן שר התורה טען לי הגאון הרב אליהו פרידלנדר שליט"א, שהרי בית דין של מעלה לא דנים אדם לפני גיל 20, והשאלה האם לאחר גיל 20 ידונו אותו על מה שעשה לפני גיל 20, דהיינו על זמן שלא היה בר הבנה מושלמת על פי בית דין של מעלה??

זאמת במסכת שבת פט' כתוב שבבית דין של מעלה לא מענישים אדם על מעשים שעשה לפני גיל עשרים, אומנם גדולי האחרונים טוענים שלא יתכן שאין שום עונש שמים על חטאים שנעשים קודם גיל 20, כי אם כן נמצא העולם הפקר – שו"ת נודע ביהודה תניא (חי"ד סי' קסד). אלא הכוונה שבעולם הזה אין הקב"ה מענישו בחייו קודם עשרים שנה, אבל לאחר מיתה יענשו על כל מעשה

שאלה מאוד חשובה בענין חינוך שחשבתי על כך והתייעצתי עם אנשי חינוך גדולים על כך, וחשוב מאוד לכולם היה לשמוע דעת מרן שר התורה על כך, ואכן שאלה זו הועלתה בפני מרן שר התורה רבי חיים קנייבסקי זצ"ל.

שהנה רואים גם בני תלמידי חכמים מהמשפחות הטובות ביותר!! היורדים מהדרך הטובה רח"ל, והשאלה כואבת וזועקת ומהדהדת, למח???

וטענתי להם, שיתכן מלבד סיבות המפורסמות שלפעמים ההורים לא משקיעים ברגש ובהווי משפחתי חם, ועוד סיבות שאין ברעוני לדון כאן ולפרטם לעת עתה, אבל לפעמים אולי יש לתלות זאת בסיבה אחרת לחלוטין!! שיתכן שהיות וההורים בימי ילדותם ונערוּתם מרדו בחינוך ועשו ליצנות מהמחנכים, ודנו את דרך החינוך שנתנו להם לרעה במקום ללמד זכות שכל פעולה הייתה מתוך מחשבה והמון סבלנות, ולעיתים גם המרידו אחרים, וגם ששו בכישלון או טעות ונפילה של ההורים או של המחנכים והם שמחים היו מאוד לפרסם זאת לכולם.

ולכן מידה כנגד מידה ילדיהם או תלמידיהם מורדים ומזלזלים בחינוך שלהם, ומתקלקלים ויורדים מהדרך הטובה, ולפעמים הם גם הורסים את שאר הילדים.

הוספות חדשות על הגדה של פסח

פחות מי"ג שנים ערום בדעת לרעה ולטובה ועל זה נאמר "כי כל לבבות דורש ה' וכל יצר מחשבותיו" וזהו הנפש החוטאת וכתוב "כי יצר לב האדם רע מנעוריו". והכלל שאמרו בגמרא שאין ב"ד של מעלה מענישים עד 20 זה רק כלפי גזירת על ציבור.

ולכן בגמרא בשבת הנ"ל שמובא שלעתיד לבא יצחק ימליץ על ישראל ואמר שעונש זה מכ' שנה ומעלה – כי שם מדובר על כלל ישראל, אבל כלפי יחיד אפי' פחות 13 שנה מענישים אותו וכן לטובה:

ודענו זה קיבלתי מכוח דברי החפץ חיים בשמירת הלשון שער הזמירה פ"ב, שמדה כנגד מדה ולכן אם אדם כובש את עצמו ובולם פיו מדבר דברי גנות על חברו ולעורר מדינים עליו, כן למעלה אין המקטרג יכול לפתח פיו לדבר קטגוריא, וזה מעל כללי דין ומשפט כביכול.

ולמרות שיש טוענים שילדים לא יבינו עד כדי כך, ולא אכפת להם העתיד עד כדי כך שישתנו בגלל זה, אבל נלענ"ד שבפשטות הם יבינו את הרעיון, ולפחות חלקם יבינו שיש חטאים שהקב"ה נותן לחטא עצמו לנקום באדם כמו מידה כנגד מידה למרות שה' לא מעניש מה שאדם חוטא מתחת גיל 20, ובפרט שגם הם מזועזעים מכן שנשר לשכן או למכר, ובוודאי הדבר מטריד את מנוחתם, ולכן רעיון זה יכול להיקלט אצלם בעוצמה כי בנפשם הדבר.

ישוב הראוני שמרן שר התורה כתב באורחות יושר בערך כיבוד אב וכן מפורש בפלא יועץ בערך זה, שמי שלא מכבד את הוריו כן ינהגו בו ילדיו, מידה כנגד מידה,

ואומנם במאמר זה הרחבנו העניין גם כלפי כיבוד רבנים. **ואכן** התורה צריכה למעט קטן שפטור ממיתה כשקילל אביו וראיתי במפרשים כי בקללה ה' החמיר יותר מהכאת אב, כי זה מצוי יותר ממכה אביו, ונקל בעינו יותר מהכאה ולכן התורה צריכה להפקיע שאין מיתה לקטן, אבל עד מיתה יש עוד עונשים..

מב. תגלית מהו הבן שאינו יודע לשאול, ממש לא טיפש!

תורת ה' בפיך כי ביד חזקה הוציאך ה' ממצרים", ואילו הפסוק השני מדבר בלשון רבים ככתוב "ואמרת אליו בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים מבית עבדים".

והאמת גם בפרשה ראשונה של קריאת שמע נכתבה בלשון יחיד "על ירך – בין עיניך", ואילו פרשה שניה

שעשה בימי חיו משהגיע לכלל דעת אפילו לעונת הפעוטות כשכבר יודע שהיא עבירה.

ובשו"ת חתם סופר (חיו"ד סי' קנח) כתב, שלא נאמרו שיעורים הללו שבני עשרים נעשו בני עונשים למעלה, אלא בעונשים על חטאים המיוחדים לשעה, כגון עונשי דור המדבר וכיו"ב, אבל בעונשי התורה אין שום חלוק, כי שיעורים הלכה למשה מסיני.

וקודם להם בשו"ת "חזון יאיר" סימן קסו', שכתב שמה שאין מענישים את האדם על מעשיו שלפני גיל עשרים, זהו דווקא בעבירות שאינן מפורשות בתורה, ורק מסברא נראה שהוא דבר אסור, אבל דבר המפורש בתורה, ודאי שמענישים עליו אפילו בן פחות מעשרים שנה, ולכן יש חובת חטאת ואשם גם לקטנים הפחותים מגיל עשרים.

ומסיים החזון יאיר אחר כתבי מצאתי בזהר בראשית עמוד רצ"א זה שמת בחטאו לפני היותו בן כ"ף הוא מפני שהקב"ה מסלק השגחתו ממנו והמשחית עצמו ממיתו, (ומצאתי עוד כן בתיקוני הזהר (פא' תיקון מ', מתוך מדבש עמ' תקנד – תקנה).

ואכן הביא לי ת"ח עצום משגיח חסידי מאוד חשוב בנסיעתי מראשון לציון לבני ברק, שפסק הרמ"א בהלכות שבת סימן שמג' קטן שהכה לאביו או עבר שאר עבירות בקטנותו אע"פ שא"צ תשובה כשהגדיל, מ"מ טוב לו שיקבל על עצמו איזה דבר לתשובה ולכפרה אע"פ שעבר קודם שנעשה בר עונשין (פסקי מהרא"י סי' ס"ב):

ועל כדי כך חמורים עבירות הנעשים אפילו בקטנות, שהרמב"ם פסק, פ"ג איסורי ביאה, שילד בן תשע שנים, שנשא שפחה חרופה לאשה, עליו להביא קרבן "אשם" על חטאתו.

וראיתי בפי' בעלי התוספות בראשית לח' י' שהקשה רבי יחודה החסיד, מדוע נענשו ער ואונן במיתה בידי שמים הלוא הם היו פחות מגיל עשרים שנה?? ותירצו, שהעונש בידי שמים לא תלו בשנים אלא בדעת ובמחשבה כי יש

בעת מסרי שיעור בשוב ראשון לציון, שאלני תלמיד יקר מאוד יאיר יגודייב נ"ו מדוע בפרשת בא פסוק ט' כתוב כי "ביד חזקה" וכו' ובפסוק טז' כתוב כי "בחזק יד"?

והתבוננתי שהפסוק הראשון מדבר בלשון יחיד ככתוב "והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך למען תהיה

הוספות חדשות על הגדה של פסח

ויתכן שהוא יהיה במגמה עדיפה מהחכם, כי אצל החכם כתוב כל הזמן לשון הכוללת אותו ואת אביו יחד, "הוציאנו - ואותנו הוציא משם, לתת לנו".

אבל הבן הזה שחזר בתשובה מתוך אהבת ה' ומתוך רצון לדבוק בה', זה מעלה עצומה הגדולה ממעלת הצדיקים הרגילים, והוא כביכול זוכה שהוא לבדו יצא ממצרים דהיינו מכוח זכותו הפרטית בלי כוח הציבור, ובלי זכות אביו שיצטרף עמו לזכות לצאת ממצרים יחד.

וזה מרומז בפסוק "ביד חזקה", בזכות מצוות קשירת התפילין שהתקיימה ביד החזקה שקושרת על היד החלשה את התפילין, במטרה להגיע לאהבת ה' ותורתו והתקשרות לה' בלב ונפש על כן זכה הבן להתעלות בדרגה עצומה שבזכותו לבד יצא ממצרים.

ואילו הפסוק השני מדבר על הבן התם ששואל מה זאת, היות ואינו רשע והוא מסכן כי הוא תם וחלש בשכלו, לכן היה יוצא ממצרים לא בזכות עצמו אלא בכוח הכלל "הוציאנו ה' ממצרים".

ובכדי להדגיש את ההבדל בינו לעבודת הבן הקודם שאינו יודע לשאול שהתעלה מכוח מצוות התפילין ואהבת ה'.

לכן בבן התם כתוב "חזק יד", שכן זה לא היד חזקה אותו אלא החזק היה קודם כביכול, כי ממילא הקב"ה לא בא עליו בטענות כי תם הוא ושכלו חלש.

וגם אם יניח תפילין ויקיים מצוות הוא לא יתעלה במדרגות עצומות בתורה ויראת שמים מתוך אהבת ה' כפי שהבן שאינו יודע לשאול מתעלה.

ואכן אצלו לא כתוב ענין לימוד תורה כפי שכתוב אצל הבן שאינו יודע לשאול "למען תהיה תורת ה' בפיך", וזה מוכיח כאמור שבבן שאינו יודע לשאול לא מדובר בבן טיפש יותר מהתם.

אלא מדובר באחד שאם נדליק ונאיר אותו באהבת ה' הוא יצליח מאוד בלימוד התורה בהתמדה עצומה מתוך אהבת ה' ותורתו תמיד בפיו.

ואולי הבן התם מתעורר לעבודת ה' יתברך מתוך יראה ופחד שרואה שעורפים את בכור החמור לעומת פדיון הבן, וזה כנגד יראת העונש, ויל"ע בנקודה זו

של ק"ש "והיה אם שמוע תשמעו" "על ידכם - בין עיניכם", ויש להתבונן מה פשר הבדל זה??? וכתבתי על זה בפרשת ואתחנן.

וכתבתי שם שההבדל ברור הוא, שהרי פרשה שנייה מזכירה ענין שכר ועונש ואילו פרשה ראשונה לא מזכירה ענין שכר ועונש רק ענין אהבת ה', וכאן טמונה התשובה לשאלות הקודמות.

שכידוע עבודת השם המועדפת היא לא מתוך שכר ועונש, אלא מתוך אהבת בורא עולם ויראת רוממות בורא עולם, ואכן פרשה ראשונה מדברת על עבודת השם מתוך אהבת ה' מושלמת, אהבה שאינה תלויה בדבר, שלא קשורה לשכר ועונש, ועבודת השם כזו היא רק נחלת יחידים בעם ישראל ולכן היא כתובה בלשון יחיד.

ואילו פרשה שנייה מדברת על עבודת ה' המשלבת בתוכה את ענין השכר והעונש, וזו עבודת ה' המתאימה לכלל עם ישראל, ולכן פרשה זו נכתבה בלשון רבים.

ואולי גם כאן זה רעיון דומה, כי הנה בהגדה של פסח מופיע שזה מכון על הבן שאינו יודע לשאול, והתבוננתי בפסוקים, שהרי האבא אומר לבנו זה, "בעבור זה עשה ידוד לי בצאתי ממצרים", ולכאורה המילה "לי" מזכירה את העוקץ שאומרים לבן הרשע, "לי" ולא לך, שאילו היית שם לא הייתה נגאל.

אבל מעד שני כתוב בפסוק הבא "והיה לך לאות על ידך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' בפיך כי ביד חזקה הוציאך ה' ממצרים" - שכתוב "הוציאך ה'" שאותך בני ה' הוציא ממצרים ולא כבן הרשע שאומרים לו "עשה ה' לי - ולא לך".

וביאורו שהבן שאינו יודע לשאול אינו בן טיפש אלא הוא רשע מחוסר התעניינות בתורה ובמצוות ולכן אכן אם היה במצרים הוא לא נגאל כפי שאומרים לבן הרשע, למרות שאינו שונא את הדת ואת הבורא אלא עצם זה שהוא מתעלם בחוסר איכפתיות זה רשעות.

אבל התורה אומרת לאבא תלמד את בנך באהבה ("את פתח לו" - בלשון נקבה - כאמא המלטפת באהבה) לקיים מצוות תפילין שעצם הדבר שיקיים מצוות במגמה שיחברו ויקשרו בלב ונפש באהבה לה' יתברך שזה מהות התפילין, זה יגרום לו רצון ללמוד את תורת ה' המתקוה, וכך יזכה כבן הצדיק והחכם שה' הוציא גם אותו ממצרים.

וכאן מתאים להוסיף מה שנתן ה' בפי תוך כדי שיעור בריתחא דאורייתא בתלמוד תורה "תורת אמת" בני ברק בכיתות ז' ח', שכתוב "תורת ה' תמימה משיבת נפש", שרמזו בזה שאם אדם ילמד תורה באופן תמים ומושלם בלי

הוספות חדשות על הגדה של פסח

היסח הדעת וכו' אלא בשלימות, אזי "משיבת נפש" דהיינו שהוא יצא שמח מלא בסיפוק ובהתעלות רוחנית מהשיעור או מהלימוד תורה שלמד, וכן הדין בתפילה ובקיום המצוות בשלימות.

כמו כן, "עדות ה' נאמנה מחכימת פתי", שאם אדם יתמיד בתורה בנאמנות ובשלמות, יזכה למחכימת פתי – שאפילו אם הוא טיפש יזכה להחכים יותר מחבריו המוכשרים מילדותם שהצליחו מיד לקבל 100 בכל מבחן בלי מאמץ כמעט,

וכבר ידוע סיפור של "המהר"ם שיק זצ"ל" שהתמיד למרות שהיה ראשו אטום מלהבין דברי תורה, אבל בכוח שהתמיד מאוד לכן זכה להיות מגדולי התורה המפורסמים.

ובס"ד חידוש זה התחדש לי ביום ההילולה של המהר"ם שיק זכותו יגן עלינו אמן!! ויהי לנו!!!

מג. תם – תינוק טיפש – הגדרת רש"י מדוע עד כדי כך?

ככתוב דברים י"א "ולמדתם [אותם] את בניכם". בשנים, ככתוב "למען ירבו ימיכם ומי בניכם".

והתקשתי שלכל השבחים הביא הראב"ד מקור ברור שהאב משפיע טוב ושבח ומעלה זו לבניו, אבל לגבי חוכמה הביא פסוק "ולמדתם אותם את בניכם" ומשם לכאורה אין ראיה שהבן יהיה חכם, רק שמצווה על האב ללמוד עם בנו תורה?

ובעת נסיעתי באוטובוס מראשון לציון לבני ברק, כששוחחתי עם אברך חשוב בעניין תינוק טיפש, התחברו הדברים יחד באופן נפלא!!!

שולדת הראב"ד גם אם הבן נולד טיפש, הרי אם האב משקיע בבנו ולמוד עמו תורה, אזי הבן יגדל בתורה "לדבר בס", והבן יזכה לחוכמה גם אם בדרך הטבע הוא נולד טיפש ובלי כשרונות.

ואולי זה מה שהתכוון רש"י, שרק תינוק טיפש יהיה בעם ישראל, כי טיפש כשאביו לומד עמו ממילא יגדל בתורה ובחכמה ויהיה גדול חכם.

תם – תינוק טיפש כך כתב רש"י בהגדרת בן התם ששואל מה זאת? ותלמידי חיקר אברהם אחרת ני"ו מת"ת תורת אמת שאל וכי למה כתב רש"י כזאת? הרי זה נשמע מעליב מאוד!!

ועניתו לו, שרש"י רוצה לעצמם נזקים כביכול, זה מה שחסר לנו תינוק מגודל או טיפש מגודל ה' ירחם מצרה זו, ולכן כתב רש"י "תינוק טיפש", שלא יהיה בן גרוע יותר מזה לעם ישראל.

אבל בהשגחה פרטית ממש אתמול לימדתי את תלמידי המצוינים בכיתה ח' בתורת אמת את המשנה בעדויות פרק ב' משנה ט' האב זוכה לבן, בנוי, ובכח, ובעושר, ובחכמה, ובשנים.

והביא התוספות יו"ט דברי הראב"ד: בנוי. ככתוב תהלים צ' "והדורך על בניהם". בכח. ככתוב שם קי"ב "גיבור בארץ יהיה זרעו". בעושר. ככתוב שם ל"ז "נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב זרעו". בחכמה

וזה קול קורא למחנכים ולמלמדים ולמגידי שיעורים, ואני כלול עמכם, אנו שליחי האב ללמוד עם בניו, ולפעמים יש לנו ילדים שלא זכו בכישרונות, ואולי בלי להגיד בקול כי "אסור" אנחנו חושבים ומקווה מאוד שלא בקול, שילד זה או אחר "טיפש", אולי?? אבל טיפש גדול יותר מי שלא מנצל את הכוח שנתן לנו הקב"ה ללמד את בנו תורה ובכוח הלימוד גם בן טיפש יחכים, כך תלמידינו שנלמד אותם תורה מכל הלב כאבא שמלמד את בנו, בפרט שאנחנו שליחי האב ובאי כוחו, נזכה להחכים גם תינוק טיפש ולהופכו לחכם גדול.

מד. הבן הרשע של יצחק, אכילת פסח של יצחק למרות שבנו עשו לא נימול

מדוע גילגל הקב"ה שעשו לא יהא נימול על ידי יצחק, כי רק ביצחק התקיים בבריתו של אברהם בשלימות,

וכך גם התחדד מאמר הגמרא מדים לאי "כי ביצחק יקרא לך זרע" ולא כל יצחק, שכביכול אין עשו נחשב בנו של יצחק, ואולי עשו לא יקרא זרע יצחק לעניין איסור אכילת פסח לבן שאינו מהול.

הרי עשו לא נימול ואיך אכל יצחק קרבן פסח, הרי בן שלא נימול מעכב את אביו מאכילת קרבן פסח כמפורש בפרשת בא???

ואולי כדברי המנחת חינוך רפב' את ח' שגם רש"י מודה לר"ת גבי קרבן פסח שאם היה אונס מתחילה ועד סוף אינו מעכב משא"כ בתרומה לדעת רש"י. וחשבתי סיבה

הוספות חדשות על הגדה של פסח

מה. עוד בעניין חינוך הבנים – מהיכן הענווה העצומה של משה רבינו

ונאלי מותר לה כי במקום שיש חילול ה' אן חולקין כבוד לרב – ודווקא בגלל שעמרם היה גדול הדור וממנו לומדים עם ישראל איך לנהוג לכן זה חילול ה' שפרש מאשה וגזר גרוע יותר מפרעה), וגם עמרם במקום להקשיב לידתו הקטנה היה אמור לגעור בה וכי מה לילדה קטנה בת 3 בענייני אישות.

ובכל זאת שמע אביה את דבריה ואת מוסרה הנוקב, ובלי ספק זה נובע מתוך ענווה אמיתית בלי שמש כבוד עצמי!! ומתוך ענווה זו נולד משה רבינו, כי עמרם הקשיב למרים בתו הקטנה והחזיר את יוכבד לו לאשה, ונולד להם משה רבינו העניו מבטן ומלידה.

ונלמד מזה עד כמה פעולות משפיעות לדורות הבאים, ועד כמה מידות טובות של ההורים משריש כוח של מידות טובות בדורות הבאים.

מו. יכול מראש חודש תלמוד לומר ביום ההוא

אתחלתא דפורענתא עדיפא, ותמוה וכי בדעת רב יוחנן הדבר תלוי הלא הוא מדברי קבלה וגזירת הכתוב הוא??

אלא ודאי שהנביאים – דברי קבלה לא קבעה יום מיוחד כלל רק החדשים, וכן בימי ששון ושמחה באיזה יום שרוצים בחדשים הללו, לכן בתקופת בית שני כל מקום בחרו יום כרצונם, אבל כשנחרב בית שני רצו לקבוע ימים קבועים לכולם, כמו שהתקין רב אבהו תקיעות בשווה – רב האי גאון.

ולפי יסוד דבריו, יתכן גם שכל חודש ניסן חודש הגאולה אולי ראוי לקיים מצוות ההגדה באיזה יום שנרצה, לכן אומר בעל ההגדה שכאן התורה קבעה יום מסוים ולא את כל החודש, ולא יוצאים באחד מימי החודש.

בתחילת פרשת וארא הרחבתי בעבודת משה רבינו שיהיה עניו מכל האדם, ובס"ד חשבתי שאת הענווה המיוחדת משה רבינו קיבל מאביו גדול הדור עמרם.

וכפי שכתבתי בפרשת שמות שלמרות גילו ולמרות גדלותו הסכים עמרם לקבל מוסר נוקב הנשמע כחוצפה שהוא גזר גזירות גרועות יותר מפרעה, ככה קבעה ולא רק שאלה על ההנהגה, ובפרט שבהלכה כתוב שאם רואה אביו עובר על דברי תורה לא יאמר לו עברת על דברי תורה אלא בעדינות ישאל אותו מה כתוב בתורה בעניין זה, וכאן היא תוקפת את אביה ומאשימה אותו!!!

מדוע הייתה סברה שמראש חודש יוכלו לקיים מצוות סיפור יציאת מצרים? והתשובה לכך היא על פי דברי המנחת חינוך מצווה שא' ז' שחידש שה' 4 צומות, הכתובים בנביא – לא נקבע להם יום מיוחד, אלא רק החדשים = בטבת, ותמוז, ואב, ותשרי, ובאיזה יום שרוצה בחודשים הללו יוכל להתענות.

והביא שם כמה ראיות לכך, ואחד הראיות החזקות שהביא מהגמ' ר"ה ח' שבט' תמוז הובקעה העיר (בית ראשון) כמבואר בירמיה, והקשו א"כ למה מתענים ביו'?? ומתרג' רבא שבית שני נחרב ביו', ומובא בתוס' שבית שני חמור לנו לכן מתענים ביו'. ותמוה איך עקרו דברי קבלה שהוא כתורה וא"כ היה להם לקבוע גם ביו'?? ולמרות שזה קשה לעבור, מ"מ היאך יוכלו לעקור דבר תורה בקום ועשה לאכול ולשתות ביום שהוא מדברי קבלה?? ועוד שר' יוחנן אמר אילו הייתי שם הייתי קובע י' באב במקום ט', ורבנן

מז. שמור את חודש האביב ועשית פסח – מצווה זו מלמדת אותנו

ייחודיות עם ישראל ומצד שני לא לשכוח שאנחנו לא חיים לבד בעולם כביכול.

אביב וסתיו, לכן חובה להשלים את הפער בין שנת הירח לשנת השמש ע"י הוספת חודש אדר ב' כך תמיד פסח יצא באביב, להבדיל מהמוסלמים שסופרים לפי הירח אבל הם לא משלימים את הפער ולכן חגם הטיפלות הרמדיאן יוצא כל שנה בתאריך שונה ולפעמים בעונות אחרים.

וכבר כתבתי בפרשת בראשית ובפרשת בא חידוש נפלא בסיבת הדבר שהמצווה הראשונה ליהודים היא מצוות

מכאן למדו חז"ל את החיוב לעבר שנה, דהיינו היות והיהודים עושים חודש לפי הירח, ומשך 12 הקפות של הירח את כדור הארץ זה שנה יהודית, אם כן נוצר פער בין השנה היהודית שהיא 354 כי 29 וחצי (יום שזה משך הקפת הירח) כפול 12 חודשים עולה ל 354 יום.

ונאלי שנת חמה לפי היקף כדור הארץ את השמש יוצא 365 ושנת השמש מדויקת לעונות השנה – קיץ חורף

הוספות חדשות על הגדה של פסח

אומנם התורה הקדושה דורשת מאתנו שהיות ואנחנו חיים בעולם הזה, עלינו להתייחס ולהשוות עצמנו לכלל האומות, אבל לא שגשווה עצמנו על ידי חיבור בלימוד חוכמות הגויים, ולהידמות להם בדרך החיים חלילה, אלא אנחנו נוסף עוד חודש יהודי חודש על פי הירח – ודווקא חודש אדר ב' שהוא מזל דגים ובעצם חודש מעל המזל.

כ היהודים הם כדגים שלמרות הסכנה שבמים הסכנה לדגים גדולה יותר בחוץ – ביבשה, וכפי המשל שאמר רבי עקיבא לפפוס בן יהודה.

קידוש החודש – לקדש חודש לפי הירח, כי זה מראה שהמרכז זה אנחנו כביכול הכדור הארץ המרכז והירח רוקד סביבו, ואילו שנת חמה זה כביכול שהשמש הוא המרכז והכדור הארץ רוקד סביבו.

והמעוה הראשונה היא להמחיש ליהודים שלמרות היקום האין סופי בכל זאת אנחנו חשובים כי אנחנו מרכז היקום ושווה לנו להשקיע ולא להתייאש ולא לזלזל בעצמנו חלילה.

וללמדנו, שאנחנו יכולים לחיות בעולם הזה, ולהרוויח את כל המעלות שיש לגויים בעולם הזה, על ידי דרך ה' בלבד, ולהצליח מעל הטבע, ומלבד שנגיע להישגהם ולחוכמתם נצליח מתוך לימוד התורה לעלות עליהם בכל התחומים.

מח. ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר ואולך אותו בכל ארץ כנען

ואלי זה רמוז בפסוק והיה ברכה כנגד 100 ברכות בכל יום שכל שנה של אברהם בארץ ישראל שווה לברכה, וגם בגיל 100 זכה לבן.

המילים "לך לך" שווה 100, כי זה מה שנשאר לאברהם אבינו שהיה בכניסתו לארץ ישראל בן 75, ש 100 שנה חי בארץ ישראל.

מט. וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק, ואתן ליצחק את יעקב ואת עשו

וכפי שאומרים שבעוזה יש 2 מיליון שלא שייך להגיד עליהם שהם לא מעורבים בטבח שהיה בשמחת תורה רח"ל!!

ושאלתי בפורים, איך יתכן שמגילת אסתר בכל מדינות המלך יש רק בערך 76 אלף אויבים שהרגו היהודים למרות שניתן להם רשות מהמלך להרוג את כל האויבים?

אז איפה איפה כל המיליונים ששונאים את היהודים מאוד מאוד מאוד מאוד מאוד המפוזרים בכל רחבי תבל?!

והתשובה שכל האלו שהרגו היהודים הם רק האויבים הכי גדולים שיש לעם היהודי, שלמרות גזירת המלך אחשוורוש שנהפכה לטובת היהודים בכל זאת הם בשנאתם הכי יוקדת ליהודים עדיין הלכו להרוג יהודים, ואילו מיליוני השונאים נשארו בבית כי ראו שהמלך לטובת היהודים ופחדו מנקמת המלך אז חנקו את שנאתם שלא הייתה יוקדת.

וההבדל שיש בין שונאי עם ישראל זה רק בגלל שישמעאל ועשו גדלו בבית אברהם ויצחק!! ולולי גדלו ישמעאל ועשו בבית אבותינו הקדושים, אזי כל הישמעאלים וכל יוצאי עשו כולם היו יוצאים להרוג ולא רק שמחים וצופים ומסייעים מן הצד כאילו לא מעורבים.

שימו לב לשינויים בלידת ישמעאל: (טו) ותלד הגר לאברם בן ויקרא אברם שם בנו אשר ילדה הגר ישמעאל, ואילו בלידת יצחק כתוב: (ב) ותהר ותלד שרה לאברהם בן לזקניו למועד אשר דבר אתו אלקים: (ג) ויקרא אברהם את שם בנו הנולד לו אשר ילדה לו שרה יצחק: פעמים מופיע "לו" בלידת יצחק, ואצל ישמעאל לא כתוב אפילו פעם אחת!!

והתשובה היא לפי השאלה המפורסמת ששאל אותה גם תלמידי היקר אליאור דן מכיתה ו' שובו ראשון לציון, מדוע נולד פרא אדם לאברהם אבינו ששממנו יצאו הערבים הרשעים? וכן מדוע עשו נולד מיצחק ורבקה, כמה כואב שמצדיקים יצאו רשעים אכזריים? שעד היום עם ישראל ניזוק ומצטער מהם ביותר!!

ואפילו זה לא נחשב לאברהם לניסיון שנולד לו בן פרא אדם!! ולא מצאנו שאברהם ביקש שישמעאל לא יוולד אלא יופל, ורק התפלל "לו ישמעאל יחיה לפניך" ביראתך – רש"י?

והתשובה שנס שישמעאל מצדיקים כי בלי זה הם היו מחסלים את העם היהודי ביותר אכזריות, ורק בגלל שנולדו לאברהם וליצחק ורבקה יש לנו שריד ופליט ולא כולם ממש באים להשמיד אותנו.

הוספות חדשות על הגדה של פסח

שמחתם ורצונם שעם ישראל יושמד. ולכן לידת ישמעאל בבית אברהם אבינו לא נחשב לאברהם לניסיון כולל.

וזאת בזכות החינוך והשפעת האבות הקדושים!! לכן השונאים שלנו רובם לא קמים ממש להורגנו למרות

זזה עידוד לאבא ואמא שגודל אצלו בן או בת שירדו מהדרך שבעצם האבא והאמא הם רק שליחים לעצור שהילד לא ירדד יותר ויותר ומי יודע עד איפה היה נופל בבית אחר ואתם בשליחות!! הצלתם אותו מהדרדרות נמוכה יותר!!

נ. וארבה את זרעו!! בני קטורה ואברהם! כולם רשעים!! אפילו צדיק 1 אין בניהם??

ביפיה, דהיינו מושפעים מקדושתה, כך אם אכן היו מוקפים בצדיקים והשפעת שרה אמנו אולי אז היו הילדים מושפעים לטובה והיו צדיקים.

כתב רש"י טז' א' שמלך מצרים נתן את בתו הנסיכה הגר לשפחת אברהם שתתקרב לצדיק כי ראה ניסים שנעשו לאברהם מאשר תהיה גבירה בבית אחר.

ועדיין צריך עיון מדוע לא הספיק שהיו בני אברהם וקטורה שנאים מעשיה כקטורת? ואולי כי היה דור של רשעים עצומים ולהינצל מהשפעת הדור היו צריכים את קדושת שרה כאמור.

אומנם מי אמר שהבת עצמה הסכימה להחלטת אביה? והנה מצאנו שכשגירשה אותה שרה כתוב ברש"י שחזרה הגר לגילולי בית אביה, דהיינו לעבודה זרה, ונראה לכאורה שלא היה לה רצון עצמי כמו שרצה אביה.

ואולי לכן לא נשארו מכל הנפש אשר עשו בחרן, כי הושפעו משרה לעמוד מול כל טומאת העולם, וכשנפטרה נשרו מדרך ה'.

ואולי בסוף חייה, לאחר פטירת שרה אמנו, אז הגר התקרבה באמת לה' ולצדיקים, ולכן חזר אברהם והתחתן עמה, ואז היא מכונה "קטורה" שיפיים מעשיה כקטורת, אומנם בכל זאת לא נולדו לה ילדים צדיקים.

ואולי בזכות שהגר בסוף חייה חזרה בתשובה זה השפיע על בנה ישמעאל שחזר בתשובה בסוף ימיו.

ואולי רק אם היו הילדים גדלים בבית עם יצחק בילדותו ובחיי שרה שהייתה שסוכה ברוח הקודש ושהכל סוכין

נא. חישוב את הקץ לעשות

פקוד יפקוד – איני מחשב קיצין רק לעורר על הגאולה קרובה ממש!! שכדאי לחטוף מצוות ולהתחזק

גם את עת הגאולה השלימה. ובפרט שמפורש במדרשים שיעקב רצה לגלות את הקץ של הגלות האחרונה.

הקדמה קטנה, אחייני הקטן כשהיה במיתה ג' העילוי שלום שפירא נ"ו אמר לי בפרשת וישב מספר פירושים נפלאים על כתונת פסים, כאשר חלקם קשורים לגימטריה, ובזכותו התחדש לי פירוש נוסף, שפסים זה גימטריה 190.

זאבן מפורש בבעל הטורים על פסוק כה' שבמדרש כתוב שיוסף השביעם שלא ידחקו את הקץ, כי יוסף (ידע) את הקץ כי יעקב גלה לו: ועי' מדרש תנחומא יב' יב', ולכן סברתי לומר שגם המילה יפקוד מגלה על זמן הגאולה.

ויתכן, שיעקב אבינו היות ולימד את יוסף כל מה שלמד משם ועבר, בזה נתן לו כוח והזכות לצמצם את גלות מצרים מ400 שנה ל210 שנה שזה פחות 190 שנה.

זכפי שהבעל הטורים עצמו משתמש במילה "יפקוד" לרמז על הגואל – משה רבינו שהוא בן פ שנים כפי שיוסף היה מלך פ שנים ולכן יש פעמים פ "פקוד יפקוד".

ומצאתי בבעל הטורים בויזו על הפסוק "פקוד יפקוד אלוקים אתכם", שיעקב אבינו גילה ליוסף הצדיק את קץ הגלות. ולכן יוסף רימז לאחיו במילה פקוד שגאולת מצרים תהיה פחות ב190 שנה מהנגזר 400 שנה.

זאם כן היפקוד מרמז על הגאולה השלימה. דהיינו שיחסר מהמספר 200 שנה כמנין יפקוד לפי אם למקרא. ואין לנו שום מקום לפרש הקשר לגאולה פחות 200 שנה, רק אם נפרש פחות 200 שנה מסוף האלף השישי שזה זמן סיום העולם.

זכן מצאתי בבעל התוספות, שמסביר שלמרות שבתורה לא כתוב פקוד עם וואו, ובכל זאת יש אם למקרא.

זלפי זה יוצא שעוד 19 שנה מקסימום צריך המשיח להגיע. וזה מתאים לדברי הגאון מווילנא שכתב שקרוב

וזהנה משמע מבעל הטורים שלמד מפסוק זה שכאן טמון שיוסף ידע קץ הגלות, ולכאורה לא רק את גלות מצרים אלא אם יעקב גילה לו יתכן שגילה לו את הכל, דהיינו

הוספות חדשות על הגדה של פסח

פתרון חלום שר המשקים ובכל זאת התעכב גאולתו של יוסף שנתיים עד גאולתו האמיתית, כך אירע לעם ישראל שלמרות שיצאו ממצרים בפחות 190 שנה כמנין "קץ" מגלות 400 שנה, בכל זאת הם התנסו בהמתנה קשה של מ-40 שנה במדבר עד שזכו להיכנס לארץ ישראל, וכתבתי מאמר בספרי על 1000 שנות משיח איך יתקיים ותי' עם הוכחות שיום 1 יכול להתארך ל-1000 שנה.

וכמו אנחנו מאמינים שמשוּח יכול לבוא גם היום, ובדרך דרש קל וחידוד בלבד הייתי מוסיף, שהנה כלפי הגאולה השלימה יש מצב של "בעיתה" ויש מצב של "אחישנה", שהמשוּח יכול לבוא גם השנה עוד קודם העת שנקבע.

נב. חישב את הקץ – לך ואספת זקני ישראל לאמר "פקד פקדתי" אתכם

לעמרם. לכך נתלש משה מבית אביו שנים רבות וארוכות מילדותו, ומזה מוכח שהקוד אמור היה להיות עוצמתי וחד וברור ובלי מקום להסתפק בו באמינות האומרו.

ונראה שלמרות שהזקנים ידעו את הקוד שזה לשון פקידה כפולה, בכל זאת לא ידעו את הסבר כפילות לשון פקוד אפקוד – או פקוד פקדתי, וגם לא ידעו לפרש איך אכן מגזירת 400 שנה ירד 190 שנה שלמעשה היו במצרים רק 210 שנים, ולמרות שזה מרומז במילה פקוד וכפי שכתב בעל הטורים, בכל זאת הגואל היה צריך להסביר מה הטעם שהעצמטעמו שנות הגזירה,

ואכן מוסיף הש"ך וז"ל, תאמר להם: השנים של הגלות נשלמו, ואיך נשלמו? כי "פקד פקדתי את העשוי לכם במצרים", וראיתי שכל השיעבוד והעינוי שהיה ראוי לבוא עליכם ב-400 שנה כולם באו באלו 210 שנה.

ולכאורה כך גם מרומז בהמשך המדרש שמות ה' יג' שכתוב שם: במה האמינו? כי שמעו הפקידה, זהו שכתוב: "וישמעו כי פקד ה' את בני ישראל וכי ראה את עניי ויקדו וישתחוו". ויקדו – על הפקידה, וישתחוו – על כי ראה את עניי, דהיינו שהבינו חוץ מהקוד שהוא לשון כפולה של שורש המילה פקד, יש גם הסבר נכון ואמיתי להקדמת הגאולה ב-190 שנה, וזאת מתוך קושי השעבוד.

ויתכן שהקב"ה בכוונה עשה זאת, בכדי שכאשר יגיעו החודשים האחרונים שלפני הגאולה שאז היה שיא קושי השעבוד שלא ניתן להם קש ותבן ולבנים אמרו להם עשו כמתכונת שבנו קודם כשסופק להם כל חומרי הבנייה, אז נזכרו שעצמם הגלות בא מחמת קושי השעבוד, וקושי שעבודם האחרון בעת סיום השלמת שנת 210 היה חסד עם לעצמם שנות הגלות.

ויותר מכן אפשר לומר, שלכן הקב"ה ברחמיו משך את משך 10 המכות על המצרים לשנה שלימה כמובא

ל-2000 שנות גלות יבוא המשיח, וכמובן לולי דברי הגאון לא הייתי מעיז פני לחשב כל זאת וכ"ש לכותבם ולהפיצם, וכ"ז רק לעורר הלב אולי מוכח שהישועה והגאולה קרובה ממש בימינו ממש!!!

וכמו כן אפשר להוסיף שהמילה "מקץ" שבא לרמוז שכמו שיוסף הצדיק היה בטוח שהגיע גאולתו אחרי

בעל הטורים בשמות פרק ג פסוק טו כתב: פקד פקדתי אתכם – כמנין "פקוד" חסרתי לכם, וכפי שכתב בפרשת ויחי, שיש בזה רמז שמנין פקוד – 190 יוחסר מגזירה 400 שנה בגלות, וישאר רק 210 שנים גלות במצרים.

ובשפתי כהן – מוסיף, והיה חייב להודיע לזקני ישראל שהם גם כן שלוחים בדבר, כמו שכתוב: "ובאת אתה וזקני ישראל". וכמו שכתוב במדרש רבה שמות ג' ח' אמר הקב"ה למשה לך ואספת את זקני ישראל, ואמור להם "פקוד פקדתי" כי מסורת היא בידם מיוסף שבלשון הזה אני גואלם.

ומוסיף הש"ך שגם בידם של הזקנים היה מסור מספר השנים שישבו בגלות ומספר השנים שנשאר להם לשבת.

ולכאורה קשה שהרי זה לא בדיוק הלשון שאמר יוסף לאחיו, ששם כתוב "פקוד יפקוד", ואילו כאן כתוב "פקוד פקדתי"? אלא שלפי לשון המדרש ויחי נ' כד' זה מתורץ שהסימן הוא שהגואל ישתמש "בלשון פקודה מוכפלת", ולכן שינוי המילים אינו משפיע.

אומנם עדיין קשה שאם הכוונה שהזקנים ידעו את הקוד, ולא כפי המדרש רבה שמות ה' יג' שיוסף גילה לאחיו ואשר גילה לבתו סרח שהיא היחידה שנשארה חיה בעת בא משה והיא אימתה את דבריו שזה הקוד, אלא כפי משמעות המדרש בשמות ג' ח' שהזקנים גם ידעו את הקוד, אם כן מה היה קורה אם אחד מהזקנים היה מבשר בשקר על הגאולה ואומר פקוד פקדתי, איך הוא יוכיח שאכן הוא הגואל, ואם כן אין הקוד חזק כל כך??

וכפי שהמדרש רבה שמות ה' א' כתב שבכדי שהקוד יהיה עוצמתי ואמין לחלוטין, לכן משה נותק מבית אביו שנים רבות, בכדי שלא יאמרו שמשוּח משתמש בשקר בקוד שנמסר לו מאביו, בטענה שיוסף מסרה ללוי, ולוי לקחת, וקחת

הוספות חדשות על הגדה של פסח

אלא ראו בנקמת ה' במצרים שהצרו להם, ולבם רחב ושמח, ויצאו ממצרים לא כעבדים מושפלים אלא בראש מורם.

בעדויות ב' י', כי כך שוב העצמם סבלם של ישראל מקושי השעבוד שהיו בו קודם המכות, וירד שנה שלימה בו כבר כמעט או כלל לא השתעבדו למצרים.

נג. הרווח העצום לעם ישראל שה' קבע ש400 שנות עבדות יתחיל מלידת יצחק, מלבד הרווח הברור שעבדו פחות לפרעה!

אבל צריך להוסיף, שכל זה רק כאשר תרועת מלך בו, דהיינו שיש אהבה ורעות של עם ישראל להקב"ה, כפי שאמרו חז"ל רשעים שבכם מלאים מצוות כרימון, ומלאים חרטה, כי עדיין אוהבים את הקב"ה וכואב להם על כל עבירה שנכשלו בשוגג או חלילה בפשיעה.

וברור שאין דעה שמזיק בידים יהיה פטור אפילו כשבעליו עמו, והרבה מאוד מהעבירות אפשר להחשיבם כחוטא בידים רח"ל.

לכן עלינו להקפיד מאוד לברוח מעבירות כשאין יצר בוער בנו, ואם אדם ישקיט את יצרו ויאמר ליצרו איני חוטא בזמן שיצר לא בוער בקרבי ממילא ימנע מעבירות רבות, אבל זכור!! בטלה מביאה לידי חטא!! לברוח מבטלה שגורמת ליצר לבעור רח"ל.

נד. האם יש 400 שנות גרות מלידת יצחק??

אברהם, ובכל זאת נחשב שישבו במצרים 30 שנה עוד קודם לידת יצחק, כי ברגע שנודע לאברהם גלות מצרים העתידה שרתה עליו אימה וחרדה גדולה, וראשו היה נתון לצער הגלות.

ולפי זה מתורץ קושיית תלמידי היקר דוד מאיר קורח נ"ו איך ידעו יושבי כנען שעם ישראל בא לכבוש את ארעם שלכן כל העם הכנעני פחד ולא רק החשובים כמו אצל אלופי אדום ואילי מואב שלאדום ומואב לא הייתה סכנת כיבוש ומלחמה רק קנאה בכבוד כדברי רש"י, לעומת כל העם הכנעני שפחד מחמת מלחמת הכיבוש?

והתשובה כי אברהם הודיע לעיני כל גר ותושב אנוכי עמכם, שיש לי זכות על הארץ כתושב והיות ואברהם היה אב המון גויים כולם ידעו שאמר זאת

אך אולי ידעו מכך שבני אפרים יצאו 30 שנה קודם לארץ ישראל והרגום הפלישתים, ומזה הבינו שעם ישראל רוצה להגיע לארץ ישראל, אבל זה לא מוכרח כי אולי בני אפרים היו ממשויכים מעל לארץ ישראל רק עצרום פלישתים שלא יעברו דרך ארעם, ויל"ע.

נה. "וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי", ולא ישמע אליכם פרעה

ונתתי את ידי במצרים, ובכל עמו אעשה שפטים, מה אשמת העם המצרי??

אבל ה' הזכיר את רשעות מצרים כשפרעה גזר שהיהודים יקוששו קש ותבן ללבנים, אז היהודים נפוצו בכל מצרים לחפש קש ותבן, והיה המצרי רואהו בתוך

ראינו בספר ברוך מרדכי בשם האדמו"ר הרמ"י מאוסטרובצה זצ"ל שיש דין שיש מחלוקת בגמ' ב"מ צח' האם דין בעליו עמו שפטור השואל מאונסין האם זה פטור של שומרים גם על פשיעה, והגמ' טוענת שזה תלוי במחלוקת האם פסוק נדרש לפנינו ולפני פניו.

והיות וכתוב שעם ישראל יעבדום 400 שנה, ובמציאות הם היו במצרים רק 210 שנה, א"כ הפסוק 400 שנה הולך על הכתוב לפני פניו שכתוב "גר יהיה זרעך בארץ לא להם", וזה התקיים מלידת יצחק שארץ ישראל עדיין הייתה של הכנענים.

ולפי זה הפסק ששומר פטור גם מפשיעה כשבעליו עמו, כי פסוק נדרש לפני פניו כמובא בגמ', ואם כן מובן שה' לא הביט און ולא ראה עמל בישראל, למרות שעם ישראל חוטאים בפשיעה, כי ה' אלוהיו עמו – בעליו עמו.

"ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים 30 שנה ו 400 שנה" כתב רש"י, מגזירת ברית בין הבתרים. והקשה תלמידי היקר אלחנן בן שימול ה"ו מכתה ז' תשפ"ה ת"ת תורת אמת, שהרי ברש"י חיי שרה כג' ד' בפסוק גר ותושב אנוכי עמכם, הביא מדרש אם תרעו אני גר עמכם, ואם לא תרעו לתת לי אחוזת קבר לשרה הרי תושב אני עמכם, דהיינו אדרוש כבעלים על ארץ ישראל.

וא"כ אין גם 400 שנה של גרות מלידת יצחק – רש"י בראשית טו' יג', שהרי שרה נפטרה בגיל 37 של יצחק ואמר אברהם שיש בכוחו לדרוש את ארץ ישראל כבעל הבית ולא כגר?

ונראה לתרץ שלבניו של אברהם אכן היו גרים מלידת יצחק, אבל על אברהם לא נגזר גזירה זו, ככתוב "כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם" זרעך/בניך ויוצאי חלצוך יהיו גרים ולא

מצאתי מדרש נפלא בסוף פרשת שמות, שטוען אם פרעה חטא שהקשה את לבו, מה אשמים כל העם המצרי שסבלו עשר מכות??

הוספות חדשות על הגדה של פסח

אבל המצרים במקום להתחשב שמחו להכות באכזריות את היהודים, לעומת השוטרים היהודים שהתחשבו בצערם של ישראל ולא רק שלא לחצו אלא חטפו מכות במקום היהודים.

וללמדנו שגם על מידת ההתחשבות ה' מודד ומעניש כשרואה חוסר התחשבות והתעלמות אכזרית אפילו שמדובר בגוי שלא מתחשב ומתאכזר, וכ"ש ביהודי רח"ל.

ואכן משמע מנביא מיכה פרק ב פסוק ה שגם יהודי אכזרי וחצוץ במיוחד!! לא יזכה שאחד מצאצאיו יקבל חלק לעתיד לבוא!! ראה מעודת דוד שם. וזה מבהיל על הרעיון!!

נו. מדוע הייתה הגלות במצרים דווקא ולא בארץ אחרת

לנהוג בכל מה שאמרו חז"ל לנהוג ביתר טוב מדין ועשית והישר הטוב.

ולפי זה מובן לענ"ד מה שראיתי פירוש קדמון לדברי חזמים המיוחס לתלמיד רס"ג פפד"מ תרל"ד עמ' 12. שבימי יוסף הצדיק מכיר בן מנשה נכדו של יוסף כבש את גלעד, ויאיר מיוצא חלצו הלך באותו זמן וכבש את חוות יאיר, ולאחר מכן גשור וארם לקחו מידם חבלי ארץ אלו, וחשקו בני מכיר ויאיר שהאריך ימים לחזור ולכבושם, והסכים להם משה ונתן להם חבלי ארץ אלו, כי כבשוהם קודם.

ובעצם נפלאתי מדוע בכלל ראו בני יוסף בחייו שהיה משנה למלך מצרים לכבוש שטחים בצפון רחוק ממצרים?? שהרי הגולן נמצא בקצה הצפוני של ארץ ישראל?? אלא יתכן שרצו לכבוש שטחים שיהיו בר מצרא לארץ ישראל הן מצד דרום – גושן, והן מצד צפון גולן, כך שארץ ישראל נמצאת בדיוק באמצע שטחם בין הדרום לצפון, ולמרות שים הפריד בעד דרום שיתכן שמעכב את דינא דבר מצרא שלכן טוען השם דוד ה' עשה קריעת ים סוף בכדי שלא יהיה נחל או ים מפריד את דין הבר מצרא, אבל בני יוסף עוד קודם קריעת ים סוף חפצו לקבוע בוודאות דינא דבר מצרא בגולן שאין ים המפריד, וכן שיהיה ברור ארץ ישראל באמצע בין צפון לדרום שאז יתכן גם אם יש ים עדיין יתקיים דינא דבר מצרא גם על צד דרום.

שדהו ומכה נמרצות את היהודי ושובר את שוקיו, ולמרות שכל בעל הבית זכותו להגן מפני פורץ החוּדָר לרשותו.

אבל כאן הייתה מידת אכזריות כי נדרש מהמצרים להתבונן איך יתכן שהיהודים באים לגנוב רק קש ולא דברי ערך, וגם היהודים היו כביכול אחוזי טרופ לחפש קש, ומתוך התבונות היה על המצרים להתחשב ביהודים ולתת להם לקחת קש ותבן מחמת גזירת פרעה.

הגמרא בבא בתרא קח' אומרת שדין שנותנים זכות קדימה לקנות או לקבל חלק העמוד לרכושו – "דינא דבר מצרא", זה מהפסוק "ועשית הישר והטוב".

בפרקי דרבי אליעזר כו' אמר ר' יהושע בן קרחא שפרעה כתב לשרה בשטר כתובתה כל ממונו בין כסף בין זהב בין עבדים וקרקעות וכתב לה את ארץ גושן לאחוזתה לפיכך ישבו בני ישראל בארץ גושן בארץ שרה אמם, ומביא ה"שם דוד" על פי מה שכתב ש"ך על התורה (חיפשתי לא מצאתי בפנים) וכן בספר שתי ידות שלכן עם ישראל גלו לארץ מצרים ובבל כדי שיהיו מצרנים סמוכים לארץ ישראל ויקבלו את ארץ ישראל משום טענת בר מצרא.

וזה מרומז במדרש בראשית רבתי עמוד 214 על הפסוק "ועתה ישבו נא עבדיך" בראשית מז, ד. מפני מה יעקב אבינו ובניו מחבבים ארץ גשן, לפי שפרעה נתנה לשרה בכתובתה כשלקחה והיו רוצים להחזיק בכתובת זקנתם, ולפי שהחזיקו בני ישראל ממצרים כשנכנסו לארץ ישבו בה ולא ערערו עליהם מצרים ויירשוה בני יהודה, ולכן מזכר בירושת ארץ ישראל "וגשן וְחֵלְזָן" (יהושע טו, נא).

ועל פי זה מפרש התורת אהרן מדוע עשיית הישר והטוב גורמת לירושת הארץ, שהיות וקיבלנו את ארץ ישראל מכוח דינא דבר מצרא שהוא הישר והטוב, לכן עלינו

לכן נקבל עלינו להתחזק במידת הוותרנות וההתחשבות בשני, שנזכה אכן לעשות הישר והטוב, וטוב עין הוא יבורך, ומתוך וותרנות נזכה להתעלות ולקדושה עצומה, כי מי שהבריות נהנות ממנו ואוהבים אותו כך גם אוהבים אותו למעלה, ולהיות אהוב זה מתנה תמידית כי הקב"ה שמח להעניק טוב לאוהביו, ומידה זו נהנים גם בעולם הזה וגם בעולם הבא באופן מוחשי.

הוספות חדשות על הגדה של פסח

נז. ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, שלא יאמר אותו עדיק

מהשכינה וידע בקטנותו להרוג בשמות הקדושים, ובכל זאת לרדת ממרום מעלתו להתייחס לקטנות צורכי הצאן.

כך משה רבינו ממרום גדלותו הרוחנית ועוצמת נביאתו, בכל זאת יטפל בעדינות ביהודי הרחוק והנמוך ממנו עד למאוד, שכפי שדאג במסירות לצרכי הצאן הגשמיים, כך יטפח וידאג לו לפרטי פרטים בגשמיות וברוחניות כראוי.

זכך כל מלמד למרות שהוא ברמה רוחנית ולימודית עצומה, בכל זאת עליו לרדת לצרכי תלמידו לפרטי פרטים בגשמיות וברוחניות **כי בזה גדלותו לסבול את צאן קדשים** ברמתם הנמוכה ומתוך אהבה עצומה.

שלא יאמר אותו עדיק ועינום קיים בהם, ורכוש גדול לא נתן להם, וצ"ע למה לא כתוב אברהם?? ויתכן שנדע ש"עדיק" זה אדם גדול שדואג לא רק לרוחניות של עם ישראל אלא גם לגשמיות של עם ישראל.

וזזה מתקשר למה ששאלנו החברותא למסכת חייטן **הרב אלדר נתנוזן שליט"א**, מה גדלות משה בטיפולו המסור בצאן שלכך בחר בו ה', וכי חסר גויים רשעים אהבי חיות יותר מבני אדם, עיין ערך היטלר שליטף חיות ורעץ יהודים??

ונראה לתרץ, שיתכן שמשה נמדד בצאן האם הוא מסוגל ממרומי גדלותו הרוחנית שאפילו בלידתו האירו פניו

נח. "ברכוש גדול" ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה כלי כסף וכלי זהב וניצלתם את מצרים

וגם מה צורך לרש"י לעיין זאת, אלא יתכן וכוונת רש"י "לשפחה המצרית" או מעם זר שגם היא גרה עמה בבית של הגבירה.

והחידוש הוא שיש ניצול מושלם מצרים כדברי הפסוק, שכביכול יהיה כאן גזל של כבשת הרש, שגם מהשפחה הענייה ישאלו היהודים את תכשיטיה הבודדים, כי גם השפחות המושפלות במקום להיות אחים לצרה שיתמכו בעם ישראל, גם הם התעללו בעם ישראל, ולכן גם בכור השפחה והשבי מתו במכת בכורות וכדברי רש"י שם.

ובעצם במקום גזל כבשת הרש, יש כאן גזל כבשת הרשע.

תלמידי היקר מאיר בולג ני"ו טוען שבפשטות הכוונה של הפסוק שהמצרים ישאלו כסף וזהב לא רק ליהודים רגילים שהם עבדי מצרים בכללי (למנהלי עבודה ופקידים של המלך בבניה של פיתום ורמסס), אלא גם ליהודים שהם משרתים צמודים אליהם שמרגישים אדוניים עליהם 24 שעות ביממה, בכל זאת גם לעבדיהם ומשרתיהם ישאלו המצרים למרות ההשפלה שבדבר.

אומנם רש"י כתב, מגרת ביתה – מאותה שגרה עמה בבית, ולכאורה לא מובן מה הוסיף כאן רש"י?

ויתכן שכוונת רש"י לא מהגבירה בעלת הבית המצרית, שא"כ היה צריך להיות כתוב "מאותה שגרה בביתה",

נט. מתי שאלו כסף מהמצרים

עם ישראל? ויש דעה שבאו לבקש את מה שהלוו והיהודים אמרו זה ארוז, והמצרים ויתרו להם, וקצת צ"ע שבזמן כזה שמתו בכוריהם והמצרים לחוצים שיצאו עדיין המצרים יבקשו את כספם?? **ואולי** פעמים ביקשו וקיבלו היהודים כסף, ובפעמים הללו היה זה בזמן שמטבע הדברים היהודים לא צריכים כסף מבחינת מעבם המיוחד לאחר חושך שמתו רוב רובו של עם ישראל, ולאחר בכורות שהם לאחר שטעמו מט' שערי קדושה ומתכוננים ליציאה מטומאת מצרים.

יש לעיין מתי שאלו כסף מהמצרים, ויתכן לפני מכת בכורות כי זריזים מקדימים למצוות, **אומנם** גם לאחר מכת בכורות כמשמעות רש"י שהמצרים נתנו להם כפול ממה שביקשו היהודים העיקר שיצאו כבר, וצריך עיון שהיהודים לא יצאו מביתם עד שהורשו ואז היו עסוקים בבצע והאם המצרים נכנסו לביתם של היהודים? והאם המצרים הלכו עד גושן ששם היו רוב עם ישראל כמובא במכות? וגם צ"ע שרש"י בפרשת מסעי כתב ומצרים מקברים שיהיו עסוקים בקבורה ולא יעקבו את

הוספות חדשות על הגדה של פסח

ס. וגם ערב רב עלה עמהם, מי הם?

משה בלי לשאול מה, אבל הם הראשונים שנפלו בחטאים במדבר, כי הם התחברו לעם ישראל רק בעת יציאתם ממצרים ויל"ע.

ערב רב, הצטרפו ביציאת מצרים מכל העמים, ומשה קיבלם בלי לשאול פי ה' כמופיע ברש"י, ואולי בדרך חידוש היו אלו צאצאי הגרים שעשה אברהם אבינו, ולכן קיבלם

סא. כמה ערב רב עלו, ומדוע סבר משה שלא יזיקו לעם ישראל

שלא היו מתים ולא מולידים ילדים, וכוחם אם כן גם כן היה עצום וגדול בלי שיעור מבני אדם, שרק יעקב אבינו בכוח קדושתו הצליח להכריע ולנצח את המלאך, שהמלאך התפעל מכוחו הנדיר של יעקב אבינו, ואף נוסף שם ליעקב ישראל ששרית עם אלוקים ותוכל.

ומה שראו את חור נהרג למרות היותו כמלאך, ומה שראו את אהרן מנסה לעכבם בבניית המזבח, היה עליהם להבין שזה חלק מהניסיון, שה' נתן להם כוח להתגבר על הניסיון ולדעת שהכל ניסיון, כפי שכתבתי שבעת מתן תורה היה מלאך בדמות משה שחילק את הדם, וממילא ראו 2 משה ויש כפיל למשה, ולכן היו מבינים שדמות משה שניסה כמת בשמים זה רק כפיל, ולא משה האמיתי, וברגע שמבינים שיש ניסיון אזי גם ההמשך חלק מהניסיון מה שהצליחו להרוג את חור למרות היותו כמלאך, ובמקום שיש חילול ה' אין חולקין כבוד לרב, ולא היה צורך לכבד את אהרן ולהמתין למחר, אלא מיד להילחם למען כבוד ה'.

ועי' ליקוטי הלכות תערובת ג' שמשה לא חשש שהערב רב יזיקו לעם ישראל כי עם ישראל היו 60 ריבוא קדושים בתכלית השלימות אזי הם חזקים יותר והאיסור של הערב רב בטל בהיתר עם ישראל שחזק יותר מהם למרות שהערב רב רבים פי כמה מהיהודים, אבל לאחר חטא העגל כוח הערב רב גבר על עם ישראל, וזה יתוקן לפני ביאת המשיח שיתרבו הצדיקים ולמודי התורה בקדושה וכך יבטלו כוח הערב רב בקרוב ממש אמן.

ולכן עם ישראל שלא מחו ולא נלחמו כמלאכים ונתנו כוח לערב רב לנצח את הקדושה, הורידו את הכתרים כי כבר אבדו את מעלתם כמלאכים וחזרו להיות כאחד האדם.

במכילתא בא יד' מובא שהערב רב היו מספר עצום ביותר הרבה יותר מכלל עם ישראל, וז"ל: וגם ערב רב עלה אתם 120 רבוא דברי רבי ישמעאל – כפול מעם ישראל. ר' עקיבא אומר 240 רבוא = פי 4 מעם ישראל. ר' יונתן אומר 360 רבוא, פי 6 מעם ישראל, ולפי זה הערב רב היו הרוב ולא היה כוח לעם ישראל להילחם נגדם בדרך הטבע, ומאחר וראו את חור נרצח פחדו שלא יצליחו לנצח את הערב רב הרבים מעם ישראל.

ולפי זה חוזר השאלה מדוע יש תביעה על עם ישראל שלא מחו?? וכי עליהם לסמוך על הנס לאחר שראו שחור הצדיק שמחה ברשעים נרצח ולא נעשה לו נס להינצל?? וגם אהרן לא סמך על הנס ולכן בנה להם כביכול את המזבח אבל לאט לאט בשביל לעכבם.

אבל עדיין יתכן שתביעה נגדם היה, שלמרות שהערב רב היו במספרם פי 2 לפחות עד פי 6 בכל זאת הכוח של עם ישראל היה לפני חטא העגל כמו מלאכים, שעליהם אמר הקב"ה "אני אמרתי אלוקים אתם" ומובא בגמרא ע"ז ה' שאבותינו הגיעו לדרגת מלאכים ובעקבות העגל חזרו להיות כבני אדם, אבל משעה שחטאתם בעוון העגל, אכן, כאדם תמותון, וכאחד השרים תיפלו.

והכתרים של נעשה ונשמע היה סימן לעם ישראל שהם כמלאכים, עד כדי כך שאמר ריש לקיש: בואו ונחזיק טובה לאבותינו עושי העגל שאם הם לא היו חוטאים בעגל, והיו נשארים במעמדם כמלאכים כמו בשעת מתן תורה - אנו לא היינו באים לעולם!

ולפי זה לא היה לעם ישראל לפחד כלל מהערב רב שהם פי כמה מעם ישראל, כי עם ישראל היו כמלאכים ממש

סב. ארמי אבד אבי – מתי?

הגנת יעקב מפני עשו אצל הרשע עשו – איזה סוג הגנה זה?? שיעור בפוליטיקה??

הוספות חדשות על הגדה של פסח

מדהימה, וכך יעקב יהיה צדיק גדול יותר וכך יתרבה הברכה והעשירות בבית לבן.

ואכן הכל פעל כשורה, אבל ברגע שיעקב פנה ללכת מלבן והעשירות התרוקנה מלבן, ממילא לבן הרשע נהפך לאויב ורצה להרוג את יעקב וכל יוצאי חלציו כי כבר אין לו חפץ בהם. ומדהים שלמרות שמשך 20 שנה!! לבן הרשע קידם את יעקב לדרגות עצומות בקדושה וביראת שמים ודקדוק הלכה, כל זה נמחק כשנגמר לו האינטרסים האישיים שלו, לכסף!!!

זככה זה בפוליטיקה אי אפשר לסמוך על רשע שמבטיח ועוזר ועוזר בעבר, כי הכל אצלו זה אינטרסים צרים, וברגע שירגיש שאין לו חפץ בך הוא ינסה להשמיד אותך עם כל מה שעוזר לך להקים לתפארת הכל לפח.

ואכן פרשה זו היא דרך חיים לדורות איך עלינו לנהוג עם הגויים, וככתוב במדרש רבה עח' טו' שרבי ינאי היה לומד פרשת וישלח לפני שנפגש עם הרומאים, ואכן חייבים דעת תורה והרבה רחמי שמים!! לדעת מתי להתחבר כביכול ומתי לברוח כפי שיעקב קיבל ציווי מאמו שצפתה הכל להתחבר כביכול עם לבן הרשע.

ומצד שני בזמן הנכון יעקב קיבל בזמן הנכון והראוי שכבר לא היה תועלת רק סכנה, ציווי מה' לברוח וגם היה צריך וקיבל הרבה רחמי שמים. וזה מה שכתב רש"י: ולא למדתי מדרכיו הרעים, שלא עבדתי את ה' מתוך אינטרס כלשהוא אלא רק לשם שמים בלבד לא כלבן הרשע שפעל לקדמני ביראת שמים אך ורק לשם אינטרס גופני וחומרי.

סג. לא ירד יעקב אבינו להשתקע במצרים אלא לגור שם – והרי ידע שיהיו שם 210 שנים?

הביאו אלא ממה שהיה מונח בידו" שכן הוא אומר "כל איש אשר נמצא אתו תכלת וארגמן" ואומר "כל אשר נמצא אתו עצי שטים".

ובעצם המדרש מדייק מהמילה "וזאת התרומה" שאכן כל התרומה כבר הייתה מוכנה מציווי יעקב אבינו, שיתכן שהרשימה של "וזאת התרומה" מסר להם יעקב אבינו למשפחות עם ישראל ששיגו ויכינו וישלימו, והרבה יהודים לא שכחו את ציווי יעקב אבינו ובמשך דורות דאגו להכין דברים למשכן, והם לא הביאו כלום מביזת מצרים והים, כי הם רצו להביא רק תרומה שהכינו והתכוננו במשך זמן רב ובמשך כמה דורות!

וצדיקים אלו לא רצו לתרום מביזת מצרים והים, כי רצו להביא רק עם הכנה של מצווה ותרומה שהכינו במשך

כתוב באור החיים הקדוש בסוף פרשת תולדות שרבקה שלחה את יעקב ללבן הרשע כהגנה מפני עשו הרשע שאם יבוא עשו להלחם ביעקב אזי לבן יגן על יעקב.

וזה מדהים שאצל לבן היה הגנה ליעקב מעשו!! וכי כוחות טומאה הגנו על כוחות קדושה?? וכי כביכול עשו כוחות הטומאה קואליציה עם יעקב וכך היה הגנה ליעקב מול רשע אחר – עשו??

עוד יש לעיין, מתי התקיים "ארמי אובד אבי"?? מתי ביקש לבן לעקור את הכל?? ומצאתי תשובה לכך ברש"י דברים ט' לעקור את הכל: כשרדף אחרי יעקב, ויוצא לפי זה שרק אז עם תום 20 שנות חיי יעקב עם לבן רק אז ביקש לבן לעקור את הכל, וכל כך למה?? ואיך יתכן שקודם לבן שהוא יצר הרע כמובא בזה"ק ח"א קלז' א' לא ניסה להרוג את יעקב, ומה גם שיעקב טוען לעשו שהיה ניסיון עצום לחיות עם לבן 20 שנה ובכל זאת לשמור את כל התרי"ג, ומדוע לא נחשב ניסיונות אלו לארמי אובד אבי – וביקש לעקור את הכל??

אלא התשובה פשוטה היא, לבן אהב כסף והזמן כסף, וברגע שקלט שיעקב הצדיק מביא ברכה לעיר וללבן ממילא ולכן לבן שמר שלא יהרגו את יעקב, ולא עוד אלא לבן רצה שיעקב ישאר צדיק, כי אם יעקב יתקלקל אצל לבן ממילא כבר לא תהיה ברכה בזכות יעקב.

ודווקא בגלל שלבן היה אוהב כסף, לכן חשב לגרום ניסיונות קשים מאוד ברוחניות ליעקב כך שיעקב ימסור נפש להתקדש ולשמור על כל התרי"ג במסירות נפש

התשובה על פי המדרש רבה לד' ח' "וזאת התרומה" א"ר טביומי בשעה שהגיע זמנו של יעקב אבינו ליפטר מן העולם קרא לבניו אמר להם היו יודעין שהקב"ה עתיד לומר לבניכם לעשות משכן "אלא יהיו כל צרכי מוכנים בידכם" שנאמר בראשית מח' "והיה אלוקים עמכם" וכי תעלה על דעתך כשהיה יעקב אבינו חי לא היה הקב"ה עם בניו?

אלא כך אמר להם עתיד הוא לומר לכם "ועשו לי מקדש" והוא יורד ומשרה שכינתו בתוכם, שנאמר "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", ויש מהם שהתקינו עצמן לדברים, ויש מהן ששכחו!! – שכחו, נשמע די מזכר!!

וכשנא משה ועשו המשכן יש מהם שהביאו מעצמן מרכושם שזכו בביזת מצרים והים, ויש מהם "שלא

הוספות חדשות על הגדה של פסח

ואלי אלו ששכחו ולא השקיעו במשך הגלות להשקיע למשכן ה' בעת הגאולה, אולי הם אלו שקיטרו וטענו למשה חבל שיעצונו ממצרים עדיף היה למות במצרים מאשר למות במדבר.

ובגלל הרשימה הזו שנתן יעקב אבינו לעם ישראל, שמהותו הכנה ליציאת מצרים ולבניית משכן לה' לאחר שיעצו ממצרים כי ה' ישרה שכינתו עליהם, ממילא כל מהות שהות עם ישראל במצרים הוא בגדר "לגור" ולא לדור שם.

שנות הגלות מתוך אמונה תמימה לגאולת ישראל ממצרים, והאמינו שלמרות שעם ישראל שקועים במט' שערי טומאה הם האמינו בהבטחת יעקב שיזכו להתעלות בקדושה עד כדי כך שה' ישרה שכינתו בעם ישראל.

ויתכן שכל מי שהכין במשך שנים תרומה למשכן גם בזמן הגלות הקשה, הוא שרד נגד רוב עם ישראל שלא רצו לצאת ממצרים, כי הבודדים הללו שהיוו אחד מ-5 או אחד מחמישים, חיו בשאיפה תמידית להתעלות רוחנית.

סד. מלמד שהיו ישראל מצוינים שם – שלא שינו לשונם

הוכחה מדהימה, "שירת הים" רובו ככולו דקדוק ברש"י, ולמה?

בלימוד עם תשב"ר, והיות והרבה מלמדים מדלגים על דברי רש"י הקשורים לדקדוק או מקצרים בהבנתה או במסירתה לתלמידים, אם כבר יש כיתה שכן מתאמצת ללמוד רש"י בדקדוק בפרט על השירה שיש בה סגולות נפלאות ביותר לאומרה כראוי בכוונה ואולי גם בדקדוקה, אם כן יתכן שאם נבקש מרש"י הקדוש שיהיה עמנו אולי אכן רש"י הקדוש יהיה עמנו בשיעור.

ויתכן שהיות ועם ישראל הבין וידע פירוש המילים ודקדוק המורכב, זה מוכיח שלא שינו לשונם ובזכות זה זכו ליציאת מצרים ששיאו היה קריעת ים סוף, ולמרות שרש"י כותב שאמרוה ברוח הקודש בכל זאת לא הגיוני שברוח הקודש אמרו שירה שאמורה להיות בשמחה עצומה בלי שיבינו מה שהם אומרים, וזאת למרות גם לשיטה שאמרו אותה ברוח הקודש..

מה פשר הדבר שרוב דברי רש"י בשירת הים הם דקדוק המילים ושורשם ובנייניו ופעלם בלשון הקודש? כאשר הייתה ציפייה לי ולתלמידי הרבים שרש"י יביא מדרשים המתארים וממחישים את ניסי הים שהיו פי 5 מניסים מצרים.

והאמת ניתנה להאמר שאני מלמד חומש לתלמידים מצוינים בכיתה ז' בת"ת תורת אמת ב"ב ולימוד דקדוק רש"י בשעות אחר צהריים לא קל הוא לתלמידים.

ויאמר לשבחם שלמרות הקושי הם הקשיבו והוסיפו הארות נפלאות וחידושים מיוחדים, וליתר חיזוק אמרתי להם שכידוע האומר דבר תורה בשם נפטר שפתותיו של הנפטר דובבות בקבר, והיות הלימוד התורה החביב ביותר הוא לימוד תורה של תינוקות של בית רבן שלא חטאו, וידועים דברי רשב"י ששכינה נמצאת ביותר

סה. מצוינים שם – מדוע למרות מט' שערי טומאה הקפידו לא לשנות שמם לבושם ושפתם?

למרות שהיו במט' שערי טומאה, כי לא השאירו את הבגדים היהודים כעביעות אלא כי באמת האמינו שהם טובים יותר, וזה נקודת מחשבה לנער שקצת נושר... ולכן כתוב שיעקב בא רק לגור במצרים, למרות שידע גזירת 400 שנה! כי רצה שיבינו שהם טובים מהמצרים.

שאלו בני המשפחה, מדוע עם ישראל שמרו על שמם שפתם ולבושם?? הרי עם ישראל היו שקועים במט' שערי טומאה, ועניתו שבכל זאת גם לא היה בהם לשון הרע ומחלוקת, ולא עריות, לעומת כל הגויים ולכן שמרו על צורה חיצונית השונה מהגויים, וזה נחשב להם לזכות

סו. ובני ישראל פרו וישרצו ויקצו מפני בני ישראל

האם המצרים פחדו מריבוי עם ישראל שמסכן אותם? או אנטישמיות אמיתית

קודם רצוני להודות לתלמידי היקר שמואל לזין נ"ו מת"ת תורת אמת ב"ב בפרט ושאר כל התלמידים בכלל, שזכיתי בשנת תשפ"ב לחדש לכתוב חידושים רבים בחומש שמות בזכותם ובכוחם תוך כדי חידוד הדברים יחד.

אחרי הגזירות ש"כאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ", ומשמע שהעינוי הוא שגרם לריבוי עם ישראל מעל הטבע?

יש לתמוה, שמשמע בפסוק שבני ישראל פרו וישרצו שהתרבו 6 בכרס אחד מעל הטבע עוד קודם שקם מלך חדש במצרים אשר לא ידע את יוסף, ומצד שני כתוב

הוספות חדשות על הגדה של פסח

טעינו? הרי העבדות לא פתרה את הריבוי אלא רק העצימה אותו?

והיה להם לשבת להתבונן שיש כוח על טבעי שנלחם בתוכנית הזדונית שלהם, ובכל זאת המשיכו ברוע של השעבוד ולא ישבו להתבונן שוב, כי היה נוח להם להתעלל ביהודים ברשעות.

וממילא הוברר הדבר למפרע, שלא הפחד של ריבוי העם זה גרם להם להעביד את עם ישראל, שאולי יש מקום להתחשב בהם קצת שרוצים להגן על עצמם מכל סכנה אפשרית, אלא הוברר שיש כאן שנאה לעם ישראל, וכפי שכתוב עוד לפני שישבו לגזור גזירות, "ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף" – ופרש"י עשה עצמו כאילו אינו מכיר את יוסף, שלכן לא רצה לחשוב טוב על עם ישראל שיגנו על מצרים כפי שיוסף הגן ודאג למצרים בשלימות כפי שהרחבתי בפרשת ויגש על תוכנית יוסף לכלכל את מצרים בימי הרעב שהיא לשם ולתפארת.

ולכן מופיע בהגדה של פסח על הפסוק בפרשת כי תבוא, המספר בקצרה את סיפור יציאת מצרים, "וירעו אותנו המצרים" כמו שנאמר "הבה נתחכמה לו", שהתברר כאמור קודם, שהפחד מפני בני ישראל היה נובע מאנטישמיות עטופה במילים של ביטחון האומה, והכל שקר וכזב, אלא רשעות אמיתית ושנאה תהומית לעם ישראל.

סז. האם ילדו 6 או 60 בלידה

המיילדת העברית אשר שם האחת שפרה ושם השנית פועה.

דברי המדרש שכל אחת ואחת ילדה ששה בכרס אחד, ויש שיטה במדרש שילדו ששים בכרס אחד, ואל תתמה שהרי עקרב שהיא מן השרצים יולדת שבעים ע"ש במדרש.

ואומנם במדרש רבה כאן כתב 6 או 12 ולא כתב שישים, ותמהו מדוע הביא המדרש דוגמא ללידה של 6 מלידה של עקרבים שיוולדים 70 בפעם אחת?

ואכן מצאתי בילקוט שמעוני שמות א רמז קסב "פרו וישרעו", לדעת אמורא אחד אם לגדול שבשרצים מדמים אותם שילדו 6 בלידת עכברים, ויש דעה שאם לקטן שבשרצים אתה מדמה אותם, הרי עקרב יולד 60 ועם ישראל גם הולידו 60, ולפי זה היות ובמדרש רבה דימו ללידה של עקרבים הקטן שבשרצים ממילא ילדו 60 וכגרסת הבן איש חי לכאורה.

ולפי זה, היות והולידו כשרצים ממש, א"כ באמת לא היה צורך במיילדת שתעזור בלידת הילדים כי קטנים הם מאוד ובקלות יצאו, ובלי צער לידה כפי שהיה בלידת קין והבל.

כמו כן קשה שמשמע לכאורה מהפסוקים שהריבוי מעל הטבע של עם ישראל גרם למצרים לפחד מעם ישראל שמתרבה ויקום עליהם למלחמה ויגרשם ממצרים, ואם כן למה הקב"ה עשה ניסים שיוולדו כל הרבה יהודים מעל הטבע הרי זה כביכול גרם לאנטישמיות?? וכפי שמתואר בפסוק "ויקוצו מפני בני ישראל"??

ונראה לתרץ, שאכן המצרים שונאו את עם ישראל גם בלי הסיבה של התרבות עם ישראל מעל הטבע, וההוכחה היא.

כי אם אכן הפחד שלהם היה אמיתי, למה לא גירשו את עם ישראל חזרה לארץ ישראל כשהם עדיין יחסית עם קטן, למה החליטו להעביד אותם בעבודת פרך? למה במקום להאיר פנים לעם ישראל, הם גרמו לכל הסיבות שעם ישראל ישנאו את המצרים וירצו נקמה במצרים על ההתעללות בעבדות פרך על לא עוול בכפם??

ויותר מזה, אם המצרים רואים שכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ, שיתכן שהכוונה שאם לפני העבדות היו יולדות ששה בכרס אחד.

אבל לאחר גזירת העבדות זה נהפך 60 בכרס אחד, בכדי להראות בדווקא למצרים שאתם רוצים למעטם על ידי עבדות קשה, אדרבא היא גורמת לריבוי עוד יותר עוצמתי – וכפי שמשמע בדברי רש"י, למה אז לא עשו שוב ישיבה להתבונן מה עושים עם בני ישראל, איפה

לכאורה יש לתמוה מדוע לא נכתב בתורה את שמות המיילדות בשמן האמיתי יוכבד ומרים רק נכתב כינויים ליוכבד שפרה על שם שמשפרת את הוולד, ולמרים פועה על שם ששרה ומרגיעה את התינוק?

וכמו כן יש לתמוה שהרי מרים בת 6 שנים הייתה בלידת משה, וכי כבר בגיל כזה הספיקה לעבור וותק שכבר תקבל כינוי?

אלא זה היה נס שכך כינו אותם בשם שפרה ופועה ולא בשמותם, כי כך פרעה האמין להם שאמרו שאימהות ישראל יולדות בעצמן בלי צורך במיילדת, ותפקידם של יוכבד ומרים הוא רק לשפר את הוולד ולשיר ולהרגיע אותו.

ואומנם יש עוד מקום להוסיף כאן, שהנה רש"י הביא דברי המדרש שבני ישראל פרו וישרעו שהיו יולדות ששה בכרס אחת, ואומנם הבן איש חי בספר אדרת אליהו הביא

הוספות חדשות על הגדה של פסח

ונראה לתרץ, שהרי שבט לוי היות ולא היו בשעבוד ובעינו של פרעה אלא למדו תורה, לכן הם לא היו בברכה של "פרו ושרצו" וכדברי הרמב"ן שנשי שבט לוי לא היו בעינו לכן הולידו לידות רגילות ולא ששה בכרס אחד, וכפי שיוכבד הולידה כל ילד בנפרד ובהפרש שנים, ובגלל שבט לוי הסבירו המיילדות שעם ישראל כחיות שלא זקוקים למיילדת בלידה שזה תירוץ טוב גם ללידה רגילה שהייתה בשבט לוי.

אבל האמת שהן שיקרו לפרעה כי באמת הן היו מיילדות וכפי שדקדק רש"י, שהן כמולידות, דהיינו שהן עזרו בתהליך הלידה ממש לכן הן כשותפות למולידות, ולא עזרו רק לאחר הלידה, ובכל זאת שקרו לפרעה ובטחו בה' שהיות וקיבלו כינוי שפרה ופועה בכוח זה הם ישכנעו את פרעה שהן לא עוזרות בלידה עצמה.

ולכן לא פחדו להחיות את הילדים וכדברי רש"י שהחיו את הילדים שהיו מספקות להם מים ומזון, כי הן טענו שזה תפקידם כמיילדות, לעזור לאחר הלידה ולא בשעת הלידה, ואדרבא בכך שהחיו את הילדים, זה עוד הוכיח שזה תפקידן כמיילדות לעזור כביכול אך ורק לאחר הלידה, ולכן פרעה לא כעס עליהם על שהחיו את הילדים במאכל ומשתה.

ויש"כ לתלמידי נפתלי גוטליב, ויהודה אפפלדורפר ויוסף ברנשטיין ני"ו שהחידוש בזכותם

סח. הנוולדים חיו כעשב השדה, והכירו בנס את הוריהם

אותם כחיה שמשפרת את הולד שנאמר ומולדותיך ביום הולדת אותך לא כרת שרך, ומנקט להון שני עיגולין אחד של שמן ואחד של דבש שנאמר ויניקוהו דבש מסלע ושמן מחלמיש צור, וכיון שמכירים בהם מצריים באים להרגם ונעשה להם נס ונבלעים בקרקע ומביאין שורים וחורשים על גבם שנאמר על גבי חרשו חורשים האריכו למעניתם, לאחר שהולכים יוצאים ומבעבעים כעשב השדה שנאמר רבבה כעמח השדה.

וכיון שמתגדלים באים עדרים עדרים לבתיהם שנאמר ותרבי ותגדלי ותבואי בעדי עדיים, אל תקרי בעדי עדיים אלא בעדרי עדרים, וכשנגלה הקב"ה על הים הם הכירוהו תחלה שנאמר זה אלי ואנוהו: שכל לידתם ותחילת קיומם היה בנס על טבעי.

סט. ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך ואמר לך בדמיך חיי: דם מילה שכל אחד מל עצמו ועוד משך שעות היו חגורים עם תרמיל מוכנים ליציאה לדרך למרות הכאבים, ולמרות שיצאו רק בסוף הלילה.

הפסח שמו על המשקוף ועל 2 המזוזות, ודם טרי שלא נקרש, ובפשטות בתחילת הלילה כבר לא יצאו.

ובעיונים הללו שנאמרו למשה בא' בניסן, לא נאסרו לאכול פסח כשהם ערלים ולא נימולים, ולכן עם ישראל כולו שחט קורבן פסח ביד' וצלו אותו, ואומנם האיסור

ואכן כתוב במדרש הגדול, שהסיבה שכתוב כפילות "ויעצמו במאוד מאוד", אמר רבי יוחנן "מאוד" לעולם הזה, "מאוד" לעולם הבא, שכך עתידים לפרות ולרבות לעתיד לבוא, וכפי שכתוב בנביא "הרה ויולדת יחדיו" (ירמיה לא, ז) ובגמרא שבת ל' עתידה אשה שתלד בכל יום שנאמר הרה ויולדת יחדיו, ובפשטות בהריון כה קצר בלי עזר לידה כי תתבטל בעולם המתוקן לעתיד לבוא, אם כן יולידו קטנים כשרצים, ויגדלו מהר כקן והבל, ואולי אם אכן כה קטנים יהיו בלידתן ממילא אפשר שיולידו כל יום 60 בכרס אחד, ואולי זה כוונת המדרש.

וכפי שהראינו תלמידי היקר יוסף ברנשטיין ני"ו רבי עובדיה מברטנורא פסחים י' ג' ד"ה האחרון "זכר לתפוח" שהיו יולדות שם בניהם בלא עצב.

אבל אם אכן נולדו 60 תינוקות קטנים כשרצים, שלכן אין צורך במיילדת ללידה עצמה, אם כן מדוע טענו המיילדות לפרעה שהיולדות העבריות כחיות הן שיודעות לדאוג לעצמן בלידה, שהרי נמשלו לחיות יהודה לאריה וכו' כדברי רש"י, הרי פשוט יותר היה לטעון לפרעה שהם באמת שונים מלידת המצרים שהרי הם נולדים כשרצים קטנים שלכן אין צורך במילדת?

פרו ושרצו – ורב רבבה כעמח השדה, ורב – רבבה כעמח השדה, האם זה מרמז על הלידה כי נולדו כגוקים קטנים כשרצים ולכן נולדו 6 או שישים בכרס אחת, ואכן היות ונולדו בניסי ניסים מעל הטבע לכן גם הנס שנטמעו 3 טפחים באדמה מפני מחרשות המצרים, זה חלק מהנס המדהים, וגם הנס שאח"כ באו עדרים עדרים והכירו את הוריהם.

וכמובא בילקוט שמעוני נ"ך שנד' וכשמגיע זמן מולדיהן הולכות לשדה ויולדות תחת התפוח, שנאמר תחת התפוח עוררתך שמה חבלתך אמך וגו', והקב"ה שולח משמי מרום ומנקר אותם ומשפר

עם ישראל נצטוו לקחת שיה בעשור לחודש ניסן לקרבן פסח, ונצטוו לשחוט את הקרבן ביד' ניסן ושיהיו מנויים קודם על אכילתו, ואסור לשום יהודי לצאת מפתח הבית כל הלילה של פסח. ולכאורה מאחרי ששחטו וצלו את הקרבן בערב כבר נאסרה היציאה מהבית, שהרי בדם

הוספות חדשות על הגדה של פסח

ולכאורה קשה מדוע לא ציווה הקב"ה בר"ח ניסן שעם ישראל יעשו ברית מילה, מדוע ברגע האחרון רק כשהתגרו מהקרבת פסח של משה רבינו רק אז מלו את עצמם?

ונראה שהקב"ה הרי אסר לצאת מפתח הבית, ויתכן שכל אחד מל את עצמו בבית ולא שאחר מל אותו, ולכן הוא בכאבי הברית התבוסס בדמו, וזה אומץ אדיר למול את עצמו, וזה רצה הקב"ה גבורה כזאת שיתגברו וימולו עצמם בכדי לקיים מצוות אכילת פסח.

וכתב רש"י נתן להם שתי מצוות דם פסח ודם מילה שملו באותו הלילה שנא' "מתבוססת בדמיך" בשני דמים, ואומר (זכרי' ט) "גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך מבור", ובעצם הפסוק בזכריה מדבר על הזכות של עם ישראל לגאולה העתידית שתהא בקרוב אמן, ומשמע מרש"י שהמסירות נפש המיוחדת שملו עצמם בליל פסח, ויתכן הקושי העצום שכל אחד מל את עצמו ממש, זה הזכות לצאת מהגלויות בגלות בבל ולצאת מהגלות הארוכה בקרוב, וכדברי רש"י בזכריה.

לערל לאכול בקרבן פסח כתב רש"י שביד' בניסן נאמרה להם פרשה זו.

ולפי זה מובן שעם ישראל לא מלו את עצמם לפני שחיטת קרבן פסח, ובכל זאת שחטו את הפסח כי בעת השחיטה לא ידעו שחייבים להיות נימולים לאכילת הפסח, והיות והם היו ערלים לכן הם היו אסורים באכילת הפסח.

וכתוב במדרש רבה, וכיון שעשה משה את הפסח, גזר הקב"ה לד' רוחות העולם ונושבות בגן עדן, ומן הרוחות שבגן עדן הלכו ונדבקו באותו הפסח, נכנסו כל ישראל אצל משה, (ולכאורה זה היה ממש קצת לפני הלילה כי היה אסור להיות מחוץ לבית כל הלילה), אמרו לו בבקשה ממך האכילנו מפסחך מפני שאנו עייפים מן הריח. היה אומר להם הקב"ה אם אין אתם נימולים אין אתם אוכלים, מיד נתנו עצמן ומלו ונתערב דם הפסח בדם המילה והקב"ה עובר ונוטל כאו"א ונושקו ומברכו שנאמר (יחזקאל טז) ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך וגו' חיי בדם פסח חיי בדם מילה: (שמו"ר יט' ו).

ע. "הלחץ אשר מצרים לוחצים אותם" –

קושי השעבוד, ובכל זאת בלי מחלוקת.

לא תאספון לתת תבן לעם ללבן הלבנים כתמול שלשם, הם ילכו וקששו להם תבן

ישראל שדתן ואבירם הכו זה את זה, והלשינו עליו לפרעה על שהרג את המצרי, טען עכשיו אני מבין למה נגזר גלות על עם ישראל.

ועכשיו כשבא משה לפרעה להודיעו על סיוס הגלות מיד פרעה חשב לגרום מחלוקת בכדי לגרום לאריכות הגלות, כי המחלוקת גורמת לאריכות הגלות.

וזנה פלא עצום, פרעה התאכזב קשות!! כי לא כתוב על מריבה אחת בין יהודים על התבן, אלא היהודים חטפו מכות על שלא הספיקו אבל אף אחד לא נלחם עם חבירו על התבן.

ואדרבא בכך שעם ישראל לא נכנס למחלוקת למרות הניסיון הגדול והלחץ העצום בו היו למצוא תבן ולהספיק לבנות כמידי יום עוד בהיות התבן מסופק על ידי פרעה, זה הכשיל לגמרי את כוונת פרעה הרשע.

וזה גרם שעם ישראל תיקן את סיבת הגלות, ואדרבא בכך שעם ישראל נקט במידת הסבלנות ובריחה ממריבות ומחלוקת זכו לתקן את סיבת גלותם שהיה במחלוקת דתן ואבירם והלשון הרע שאמרו בתחילת השעבוד.

ראיתי הסבר נפלא מדוע פרעה הרשע כשרצה להכביד את העבודה על היהודים הוא גזר עליהם למצוא ולספק בעצמם את התבן לצורך הבניה ודרש מהם להספיק אותו כמות שורות בניה כמו כשהיה להם תבן לבניה, מדוע פרעה הרשע לא גזר עליהם לבנות כפול שורות בבניין שבנו יותר ממה שהיו רגילים לבנות עד אותו יום??

ותירץ הגאון רבי יצחק בן רבי חיים מוולוז'ין שפרעה הרשע רצה גם לגרום מריבות ושנאת חינם בעם ישראל כך שהיהודים יריבו על כל תבן שימצא.

ונראה להוסיף על דבריו הקדושים והנפלאים, שהרי ידועים דברי הרמב"ן שבגלל קושי השעבוד שפרעה עשה לעם ישראל לכן במקום 400 שנים בשעבוד ועינוי מצרים הם היו במצרים רק 210 שנים ומתוכם הם סבלו רק 86 שנים, ופרעה לא רצה להקדים את הגאולה לכן רצה לגרום מחלוקת בעם ישראל שזה ירחיק את הגאולה מעם ישראל.

ובפרט שמשו רבינו בתחילת השעבוד אמר "אכן נודע הדבר", שכאשר ראה שיש מחלוקת ולשון הרע בעם

הוספות חדשות על הגדה של פסח

עא. קושי השעבוד – תכבד העבודה ואל ישעו בדברי שקר

ויתכן שברגע שהרסו להם פעם I את האפשרות לחשוב טוב כי ריסקו אותם ומילאו ראשם בטרדות, זה כבר גרם נזק עצום לרוב עם ישראל, שלא יוכלו יותר להתעמק לטובה גם בזמן שהייתה מנוחה וסוף העבודה.

תכבד העבודה בכדי שלא יוכלו לחשוב כלל, אבל גם בזמן של המכות שהתחיל חופש חלקי בהתחלה ובסוף היה להם חופש מושלם בכל זאת רוב עם ישראל לא רצו להיות עבדי ה', וכל כך למה?? הרי כבר היה להם זמן רב לחשוב??

ועלינו להתפלל ולהשתדל שלעולם לא נגיע למצב של אובדן המחשבה מתוך טרדות איזמות, ורק לחיות ברוגע.

עב. איך משה מנע מחלוקת ושנאה בין יהודים?

ומיד הכל מתמוטט, כך שלא יהיה ליהודים סיפוק מהעבודה.

ומשה רבינו כאשר גדל בבית פרעה הנוגשים המצרים לא ידעו שהוא לטובת היהודים, וכשהיה צריך לחשוב איך להחליף את המשאות שיתאימו לכוחו של כל אחד באופן ראוי כפי כוחו, כך שלא תיווצר שנאה בין היהודים מחמת חוסר ההוגנות הזועק לשמים, ומשה רבינו היציג זאת כביכול דאגה אמיתית לעבודה מושלמת מקסימלית של ניצול כוח העובדים כראוי להם, והיה עליו להתעלם ממטרתם הזדונית, ולדרוש שמה שהחליף יישאר כך תמיד ולא רק כשהוא בשטח.

כתוב במדרש רבה לוי ב' "כי פועל אדם ישלם לו" זה משה, שכתוב (שמות ב) "ויחי בימים ההם ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם", מה ראה? ראה משוי איש על אשה ומשוי גדול על קטן ומשוי בחור על זקן, ושב וישב להם סבלותם בין איש לאשה בין גדול לקטן בין בחור לזקן, דהיינו משה סידר משאם לפי היכולת.

אמר לו הקב"ה אתה ישבת לבני סבלותם, חייך שאתה עתיד לישב ולפרש לבני נדריהם בין איש לאשה בין גדול לקטן בין בחור לזקן, **ככתוב**: "וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל איש כי יפליא לנדור נדר בערכך נפשות לה".

ויתכן ששילב בהחלפה זו גם דרישה שישנו את מקום הבניה למקום יציב שיהיה כביכול תועלת בעבודה לפרעה מלך מצרים, וכך גם גרם שיהיה ליהודים סיפוק מעבודתם הקשה, כי אם רק החליף משאות למרות שעבדו בלי תועלת כאשר הכל קורס מיד, אז שקוף היה הדבר שרצונו של משה לעזור ליהודים ולא לדאוג לפרעה, כי ממילא אין לפרעה תועלת מכוח העבודה, כך שאין צורך לנצל את מלוא היכולת מכלל העובדים, אלא רק להתעלל בהם ולסכסך בניהם?

ולמרות שלא כתוב במדרש במפורש, בכל זאת בפשטות משה מהלשון "ושב וישב להם סבלותם" ושאר לשון המדרש משמע שהחליף משאות, שמזקן לקח את המשא הכבד והעבירו לצעיר, ואת המשא הקל יחסית של הצעיר נתן לזקן, וכן לנקבה לקח מהזכר את העבודה הקלה כיאה לנשים ומנשים העביר את הקשה לזכרים.

ואם כן פלא עצום וכי המצרים הסכימו להקל במשא מחצי עם ישראל, שהרי חצי זה זכרים וחצי זה צעירים??

והיות וכך דאג משה לעם ישראל, לכן זכה משה רבינו, שכשדיבר על ערך גבר ואשה צעיר וזקן, למרות שכביכול יש פגיעה בערכים השונים, בכל זאת היהודים שידעו שמהם רבינו העריך כל גיל ואת הזכרים והנקבות לטובתם בזמן גלות מצרים כך קיבלו בהבנה ובהסכמה את הערכת משה רבינו בערכם הכספי בנדרי ערכי עליו, למרות ההפלות הנוגעות בגיל ובין זכרים לנקבות.

ויתכן שאכן כן, שהמצרים רצו לשבור בכך את אחדות ישראל, וליצור שנאה בין היהודים, שהזקנים והילדים והנקבות יקנאו בצעירים שקיבלו משא קל, וזה יגרום להם לריב ולהתקוטט, וזה הייתה פסגת השאיפות של מצרים, כי באמת לא הייתה מטרה של בנייה למצרים, כי הם העבידו את היהודים עבודת פרך, במקום שבונים

וזוה מזכיר לי את העצה שבס"ד ה' נתן לי לנהוג על פיו בחינוך תלמידים, שכל יום להתקשר לאחד החורים ולשבח את בנו, והחורים מופתעים לטובה כי התרגלו שאם מתקשרים מהתלמוד תורה בדרך כלל זה לרעה, ושינוי זה מרענן ויוצר אוירה נעימה ומעודדת מאוד בכיתה, ובדרכי נועם התלמידים לומדים כי יש חיבור חיובי מושלם בין הרב לחורים והילד באמצע מחובק באהבה בלי אפשרות לברוח כביכול, וגם אין לו צורך לברוח מחמימות האהבה והערכה.

הוספות חדשות על הגדה של פסח

ואם בכל זאת פעם ביוזביל יוצא שיש צורך להתקשר לרעה לחורים אזי החורים מאמינים לרב, כי אם הרב שתמיד משבח הפעם דיבר לרעה סימן שזה אמיני ומתוך אילוף אחרון הגיע למעב בו התקשר לרעה ובזוודאי רק מתוך דאגה אמיתית ורצון לעזור לילד לחזור לדרך הטובה והמעוינת כראוי לו, וכאמור החורים לא יאמינו לבגס אם יטען הרב מחפש אותי לרעה, ויותר מזה התלמיד בעצמו לא יטען זאת כי הוכח לו שהרב אוהב אותו ומחפש רק את טובתו.

עג. קושי דווקא לפני הישועה

אלא כפי שכתוב בפרק מג' "כי אני ה' אלקיך קדוש ישראל מושיעך נתתי כפרך מצרים כוש וסבא תחתך: מאשר יקרת בעיני נכבדת ואני אהבתיך ואתן אדם תחתך ולאמים תחת נפשך".

שכוש שנוצחו ומתו הם שימשו לכופר נפש על חטאי עם ישראל, כשם שמתו צבא פרעה בים סוף והם שמשו ככופר נפש על ישראל למרות שהללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז.

ובעצם מה שהיה נראה חלק מפחיד יותר, זה עצמו היה חלק מתהליך הגאולה וההצלה, ומלבד זה כתוב ברש"י פרק מה' יד' שעם ישראל זכה בכל השלל ברכוש ועבדים שצבא אשור לקח עמו מכוש לירושלים.

בספר ישעיהו ה' מסופר על חזקיהו שקיבל נבואה מישיעיהו שאין לו מה לפחד מרבשקה שליח מלך אשור שבא להילחם נגד ירושלים, כי הוא יעזוב אתכם בכדי להילחם נגד כוש ומשם יחזור מיד להילחם בירושלים, אבל בסוף עתיד ה' להשיבו לארצו ושם יפול בחרב: וכך באמת היה שליח אשור אמר שיחזור מכוש מיד חזרה להילחם בירושלים ואין לישראל לשמוח לפני הזמן.

ולכאורה מה הסיבה שצבא אשור פרשו לזמן קצר להילחם בכוש, הרי זה לא גרם להם לחזור חזרה לאשור, אלא אדרבא הם חזרו מכוש בניצחון גדול נוסף וזה הפחיד עוד יותר את עם ישראל, כפי שמופיע בפרק שחזקיהו נבהל מאוד ושטח את המכתבים המפחידים שכתב רבשקה בבית המקדש והתחנן אל ה'??

יש שמתים כאשר כל חייהם ציפו לישועת ה' ולא זכו בחייהם לישועה

חשוב לציין שלמרות שמעוזה לשבח את ה' בעת הישועה, אבל בלי ספק רוצה ה' את יראו את המייחלים לחסדו, זה מה שה' רוצה!!!

ואם יהודי מת בלי לראות בישועה, הרי שעשה רצון ה' בלי לקבל שכר בעולם הזה, אלא רק רצון ה', וממילא כל קוויך לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך, יזכה אותו מקווה שעשה עד יום מותו רצון ה' לקוות ולייחל לחסדו, לראות בטוב השם בארץ החיים, תמיד ולנצח, וישמח ויקבל שכרו בשלימות על שלימות עבודתו בחייו גם כאשר ארה שמת בלי לראות בישועתו, כי זה ניסיון קשה מנשוא ומעטים מצליחים עד רגע אחרון של חייהם לקוות לה' למרות שאין תקווה טבעית, וגם כשרואים רגע מיתתם הם שמחים שקיוו לה' שזה רצון ה'.

לכן קוה אל ה' חזק ואמץ לבך ושוב קוה אל ה'!!

עד. ההסתר פנים נגמר והתחיל השגחה לטובה – אבל עם ישראל לא ידע והרגיש להיפך!!

וכתבתי ויש ע"ז הקלטה בקול הלשון למה דווקא בערה זו צעקו ולא קודם שלמרות שעבדו ע"ז לא רצו להחמירה להקריב ילדים לע"ז שזה הע"ז החמורה ביותר, ומאז שצעקו התחיל הארת פנים כדברי רש"י, אבל עם ישראל מאז כחצי שנה לא ידעו שה' מחייך וכבר אין הסתר פנים, ועוד נהיה קשה יותר קושי השעבוד בלי קש לעשות לבנים במשך חצי שנה.

כתב רש"י: שמתו לב להתבונן ולדעת את מכאוביו ולא העלמתי עיני ולא אאטום את אזני מעעקתם: דהיינו שה' ביטל את ההסתר פנים שלו מעם ישראל בעקבות שעם ישראל צעקו לה', וזה היה בערה השלישית דווקא לא בשעבוד עבודת פרך, ולא בהריגת כל הבנים, אלא רק בשחיטת תינוקות לאמבטיית דם לצרעתו של פרעה.

וברכתי אליכם, שנזכה כולנו להראת פנים של ה' יתברך, שנרגיש אותה מיידית!! ולא נבכה ולא נסבול בחוסר הידיעה על הארת הפנים שכבר מאירה לנו.

עה. קושי השעבוד – וישמע אלוקים את נאקתם

ויראו את אלוקי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר

גלוייות?? והסכים עמו ה', ולכאורה מה סבר ה' תחילה וסוף?? הרי ה' לא אדם הוא שיתנחם?

אלא יתכן לתרץ שה' רצה בעת גאולת ישראל מגלות מצרים שידעו עם ישראל את סיבת גלות מצרים וכפי שכרת ה' עם אברהם בברית בין הבתרים, שהיא משמשת לסיבת גאולת ישראל המובטחת בכל מצב בגלות האחרונה.

וזה אחיה אשר אחיה, שהקב"ה כביכול הכניס את עם ישראל כשהיו קדושים וטהורים לגלות גשמית ורוחנית שממנה נכנסו למט' שערי טומאה, וזה הסיבה והוכחה שהקב"ה נתן לאברהם אבינו בברית בין הבתרים שלפיכך מחוייב הקב"ה מלבד לגאול את ישראל ממט' שערי טומאה של מצרים למט' שערי קדושה כפי שאכן ה' עשה ביציאת מצרים.

אלא גלות מצרים היא סיבת התחייבות הקב"ה לגאולה העתידה גם בלי זכויות לעם ישראל, שהקב"ה ינקה את עם ישראל מכל חטאיהם, למרות שלא הוגן שהיהודים חטאו והקב"ה ינקה, בכל זאת היות וכביכול הקב"ה בגלות מצרים גרם לצדיקים להגיע למט' שערי טומאה שכל המפרשים נזעקו על כך!!

וכפי שהרחבתי בפרשת שמות, ולכן הקב"ה ינהג לא לפי הכללים ההגיוניים להוציא את ישראל מטומאתם בגאולה העתידית למרות שאז החטאים היו באשמתם ולא בגזרת ה' כבגלות מצרים, וזה כמידת מידה כנגד מידה שיתעלו לגאולה מטומאה לטהרה למרות שלא מגיע להם בזכות מעשיהם כי אשמים הם, אלא למען שמו של הקב"ה באהבה כהבטחה שניתנה לאברהם בברית בין הבתרים.

והנה בדומה ליסוד דברנו מובא בגמרא ברסות לא' כתוב שאליהו טען לה' "ואתה הסבות את לבס אחורנית" – ולכן ויהודים חטאו, והקב"ה הודה לו – "ואשר הרעותי", ואומנם הבחנתי בדקדוק דברי רש"י שהקב"ה הודה לאליהו לא מיד אלא לאחר זמן, ולכאורה למה הקב"ה לא הודה מיד??

אלא נראה שהודאת ה' לא הייתה על כל דור ודור שכך נחשוב שבני אדם לא אחראים על חטאים שעשו, אלא טענה זו של אליהו מועילה לעתיד לבוא ככתוב בתחילת הפסוק "ביום ההוא" שה' יכפר ויתקן את עם ישראל לקראת הגאולה השלימה למרות שאין להם זכות, וכפי שהתחייב ה' לאברהם בברית בין המצרים וכנ"ל.

מובא בחזקוני, לבנת הספיר לשון לבנה, אמר ר' עקיבא עבדי פרעה היו דוחקים ומכים את ישראל שיעשו תוכן לבנים בכפל – (קושי השעבוד) שנאמר "ותוכן לבנים תנו" והמצרים לא היו נתנו להם תבן, והיו צריכים לקושש קש במדבר, ואותו קש היה מלא קוצים, והקש דוקר פוצע את עקביהם, והיה הדם מתבוסס ומתערב בטיט.

ורחל בת בנו של מתושלח הרתה ללדת ורומסת בטיט עם בעלה, עד שיצא הולד ממעיה ונתערב עם הלבנה, והייתה צועקת על בנה, ועלתה צעקתה לפני ה', וירד מיכאל ונטלהו והעלהו לפני כסא הכבוד, ועשה אותו מלבן ונתנו למטה מרגליו של ה', הוא שנאמר "ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר", פירוש לבנה שנעשית משפיר היולדת.

אומנם רש"י כתב באופן דומה: כמעשה לבנת הספיר – (סוטה יב) היא היתה לפניו בשעת השעבוד לזכור צרתן של ישראל שהיו משועבדים במעשה לבנים: – משנגאלו היה אור וחדוה לפניו:

ובפשטות אצילי בני ישראל ראו דווקא זאת בכדי ללמדם שקושי השעבוד הפך לטוב, בכך שבגלל קושי השעבוד הקב"ה קיצר את זמן הגלות מ-400 שנים ל-210 שנים, ולכן לבנה זו זוהרת כי התברר שהקושי היה לטובה, וחשוב שאצילי בני ישראל יראו זאת ויספרו לדורות הבאים ששיא הרע והקושי מתברר לנקודת האור המפנה החיובי.

אך קצת צריך עיון, מדוע אצל הקב"ה צריכה הלבנה להיות מונחת כל הזמן כביכול תחת רגלי הקב"ה, גם לאחר שעם ישראל נגאלו?? שהרי כלפי ה' גלוי וידוע שכל הגלות טובה היא לעם ישראל, וברור לבורא יתברך שסיבת קושי השעבוד הייתה לטובת גאולת ישראל, ודוחק לפרש שרק לשעה הייתה מונחת אך ורק שיראו אותה אצילי ישראל??

לכן נראה לפרש עוד, וכפי שכתבתי באריכות בפרשת שמות על סיבת גלות מצרים, ונבאר העניין על פי שאלה אחרת, מדוע הקב"ה אמר למשה בעת בשורת גאולת מצרים שיאמר לעם ישראל "אחיה אשר אחיה", שמשמעותו אחיה בגלות זה עם עם ישראל וכן אחיה עמם בגלות עתידה, והרי על זה טען משה מדוע להפחיד עכשוו בסיום גלות מצרים את עם ישראל שעפויים עוד

הוספות חדשות על הגדה של פסח

ואלי לכן לבינה זו שביטאה את קושי שעבוד מצרים נמצאת תמיד תחת רגלי הקב"ה כביכול, בכדי שיהיה לזיכרון תמיד לפני ה', ללמד זכות על עם ישראל לקבל תשובתם בנקל בזכות גלות מצרים שהקב"ה בגללה התחייב להגביה את עם ישראל מטומאתם באחרית הימים וגם על ידי תשובה כל ימי הגלות וכנ"ל.

ולבינה זו שהייתה עשויה מתערובת דם האירה בעת גאולת ישראל ממצרים ובעת מתן תורה, כי אז עם ישראל שב בתשובה וקבלו עליהם "נעשה ונשמע" את כל דברי ה' ותורתו, והיו כאיש אחד בלב אחד, וכך הפכו את מט' שערי טומאה למט' שערי קדושה בעבודת עצמם במט' ימי ספירת העומר.

וכידוע תשובה מאהבה הופכת עבירות למצוות, וכך מונחת לבינה זו מאירה את פתחי התשובה לכל יהודי שיבוא ויתקרב לאור פני ה' שגם לו יתהפכו עוונותיו לזכויות אמן ואמן.

ולפי זה, דברי ה' אחור לא ישובו ריקם, מה שאמר הקב"ה למשה "אחיה אשר אחיה", שרצה ה' שעם ישראל ידעו סיבת גלות מצרים שהייתה בכדי לזכות את ישראל לצאת מטומאתם בגלות האחרונה וגם בעת חזרתם בתשובה, זה הועבר לעם ישראל בעת מתן תורה, כאשר ראו אצילי העם את הלבנה תחת רגלי ה' שמסמלת שזכות גלות מצרים תאיר לעם ישראל ותזכה אותם גם בגלות הארוכה שתסתיים בקרוב ממש בימינו אמן, וגם על ידי תשובה בעת הגלות הארוכה וכאמור.

עו. למה משה לא סיפר לעם ישראל על שפרעה יקשה את לבו

וממילא ההכזבה לא תהיה כה קשה?

ועוד תשובה בדבר, שבזה ראו את גדלותו של עם ישראל שלמרות האכזבה הקשה בכל זאת רק דתן ואבירם התחצפו נגד משה רבינו, וכל עם ישראל לא שמעו למשה רק מחמת מקוצר רוח, ולא כי חשבוהו לשקרן למרות אכזבתן הקשה, ורק דתן ואבירם ששנאו את משה רבינו שביקשו להורגו רק הם בלבד התחצפו.

עז. ואת לחצנו זו הדחק – ואת צעקתם שמעתי, באה אלי

ולכאורה הכוונה לקושי השעבוד שפרעה הכביד כשכעס על משה שביקש לשחרר את העם ל3 ימים, ודרש מעם ישראל להשלים אותו הספק ואותו מתכונת האבנים בבניה גם כשהפסיקו לתת להם חומרי בנייה, וכשהיה חסר דחסו המצרים תינוקות יהודיים בבנייה.

ובעצם וכפי שכתוב במדרש רבה שה' אמר למשה שיהיה קושי השעבוד בכדי לצמצם את אורך הגלות

והגמרא מביאה 4 פסוקים בעניין זה, וכפי שמסביר זאת הבן איש חי בספרו אדרת אליהו שהפסוק הראשון "ביום ההוא אספה הצלעה והנרחה ואשר הרעותי" מבואר שביכול הקב"ה מאשים את עצמו בחטאי עם ישראל בגין היצר הרע, והפסוק "הנה כחומר ביד היוצר כן אתם בידי בית ישראל" מלמד שהקב"ה יכול להסיר את היצר הרע מעם ישראל, והפסוק השלישי "והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר" בפסוק זה הקב"ה מבטיח שאכן יסיר את היצר הרע שלא נחטא יותר לה',

והפסוק האחרון שהביא רב פפא "ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחוקי תלכו" פסוק זה מלמדנו שהקב"ה מבטיח גם שיגרום לנו לקיים את המצוות ולא רק שנתרחק מעבירות עכ"ד, וכן משמע במהרש"א שמסיים שכך יעשה לנו ה' לעתיד לבוא בזמן הגאולה.

אומנם עדיין קצת סיוע יש לנו מטענה זו שטען אליהו גם בעת אריכות הגלות, וכפי שכתב המהרש"א ד"ה נתמוטטו שודאי אין זה טענה אמיתית במשפט שהרי נתנה הבחירה לאדם וכמו שנאמר קידושין (ל ע"ב) בראתי יצר הרע בראתי תבלין שהיא התורה שאל"כ הותרה הרצועה ואין כאן שכר ועונש, אלא הכוונה שיש לנו פתחון פה וטענה קצת במשפט שלא נתמוטטו לגמרי במשפט על שברא לנו יצר הרע שגורם לנו עונות וחטאים וראוי להיות זוכם בדין אחר שיענשו על חטאם, ואולי גם בעת תשובה בפרט בימי הרחמים והסליחות הקב"ה שמח להשתמש בטענה זו בכדי להקל את התשובה מיהודי ששב לה' בכל לבבו.

יתכן, כי אז עם ישראל כשרואים קושי השעבוד ואיך פרעה מתעלם מטענתם העודקת איך יספיקו לבנות אותו כמות והספק בלי חומרי בניה, ואת החסר ימלאו על ידי דחיפת בנייהם התינוקים במקום לבנים, זה היה גורם לעם ישראל להתמרד בכוח נגד פרעה ואז יתכן והיה נשפך דם רב מישראל, ואת זה רצה ה' למנוע.

ה' אומר למשה בפרק ג' ז' "ואת צעקתם שמעתי", ולאחר מכן בפסוק ט' כתוב "ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי, וגם ראיתי את הלחץ אשר מצרים לוחצים אותם".

ולכאורה מדוע כתוב כביכול שמעתי פעמים וכפילות לשון "ראיתי"? ובהגדה של פסח דרשו "ואת לחצנו", זו הדחק. כמה שנאמר, "וגם ראיתי את הלחץ אשר מצרים לוחצים אותם".

הוספות חדשות על הגדה של פסח

לפרעה במקום שיהיה טוב לישראל. **וענה** לו ה' **"עתה"** תראה, שעכשיו יגיע הגאולה במקום בעוד 190 שנה לפי החשבון הפשוט של 400 שנה שאמורים להיות בפשטות במצרים ולא מלידת יצחק וכאמור קודם.

והקשה תלמידי היקר שמואל קרמר נ"ו שאיך יתכן שהקב"ה גזר 400 שנה ובסוף זה לא כפשוטו אלא בפלפול שזה מתחיל מלידת יצחק??

וענתו לו שכמו שהשעבוד השתנה מהפשטות של העבדות שנגזרה כי נהיה קושי השעבוד, כך אורך השעבוד השתנה מפשטותו ונחשב מימי יצחק, והוסף תלמידי היקר מאיר בולג נ"ו שהקב"ה ידע שכך יהיה אז בעצם זה היה הגזירה מלכתחילה.

עח. וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבודה – נצטרע פרעה – מעלת עם ישראל שהתגלתה בעת צרעת פרעה והיא סיבה לגאולה

לו הרומאים אין דרכו של אדם פשוט להשתמש בכלי כזה מפואר, תן לנו את המנורה וכנס שוב וקח לך חפץ אחר, ואז יוסף משיתא סירב! ואמר: די לי שהכעסתי את בוראי פעם אחת!! ופיתו אותו ולא עזר בסוף עינו אותו ומת ביסוריים, יצאה בת קול ואמרה **"יש קונה עולמו בשעה אחת"**.

ואולי זה הכוונה שעם ישראל נאנחו מן העבודה, וכי מה הקשר עבודה!! הרי בכו על שרוצחים את ילדיהם, אלא אולי הכוונה שנאנחו שעושים את ילדיהם לעבודה זרה של מולך.

ותחילה הייתה סבור שעם ישראל למרות שעבדו עבודה זרה בכל זאת לא האמינו בפרעה שהוא אליל כי ידעו שהראיה של פרעה שהוא אליל בכך שהנילוס עולה לקראתו, זה רק בגלל ברכת יעקב שבירך בזה את פרעה.

אבל בעצם כל עבודה זרה שקר הוא, ועם ישראל חונך מימי יעקב שאין ממש בעבודה זרה, ובכל זאת היצר החטיאם לעבוד עבודה זרה.

ולכן יתכן שעדיף לפרש שעם ישראל לא רצו להיטמאות יותר בטומאת עבודה זרה ולא להקריב ילדיהם למולך אפילו לא לפרעה אלא אפילו לא בין 2 מדורות שזה המולך הרגיל.

והקשה תלמידי ישכר גולדברג שאיך יתכן שעם ישראל היו במט' שערי טומאה ובכל זאת לא נטמאו במולך שהיא שיא הע"ז, וא"כ אולי נחסר במט' שערי טומאה??

שבמקום 400 שנה במצרים זה יצטמצם ל-210 שנים, ולכן כתוב כאן כפילות שמעתי, כי ה' שמע את העבר שצעקו על העבדות ועל גזירת הבנים שזרקו ליאור ועל שחיטת התינוקות באמבטיה של פרעה המצורע, וגם שמיעה על העתיד כאשר יהיה קושי השעבוד.

והנה ה' כאן גילה למשה על קושי השעבוד שיהיה בעתיד בגלל שליחותו, ולכן כתוב כאן כפילויות של שמעתי ובאה אלי וראה ראיתי וידעתי. ואומר ה' למשה לכן **"ועתה לכה אשלחך אל פרעה"**, שלמרות שבחשבון פשוט לא נשלם 400 שנה, בכל זאת בגלל קושי השעבוד אני שולח אותך עכשיו לפרעה לגאול את ישראל.

ואכן בלשון **"ועתה"** אמר הקב"ה למשה תשובה על שאלתו מדוע היה קושי השעבוד בעקבות שליחות משה

כתב רש"י שפרעה לא מת ממש שא"כ למה עם ישראל נאנחו והצטערו הלוא באבוד רשעים רינה, אלא שפרעה נהיה מצורע החשוב כמת, ורחץ לרפואתו בדם של ילדים יהודים, ולכן בני ישראל נאנחו וצעקו.

ושאלו תלמידי היקרים מתיחה ז תורת אמת ב"ב שהרי פרעה עשה עצמו אליל שאפילו אינו נזקק לצאת לערכיו, ולכן התאפק יום יום במשך שנים, ורק פעם ביום בהשכמת הבוקר מוקדם היה עושה צרכיו בנילוס כדברי רש"י.

ואם כן היה לפרעה להצניע עד כמה שאפשר את מחלתו שהצטרע, ובוודאי לא לרחוץ בדם ילדים יהודים שנועקו והתפרסם הדבר ביותר??

וראיתי תשובה בספר באר בשדה שפרעה טען שהאמבטיה של דם הילדים היה כהקרבת מולך לעבודה זרה, ואולי כלול בתשובתו שפרעה טען שהוא האליל אינו חולה אלא הוא מייצר כאן חיבור עם ישראל בעוצמה לעבודת המולך שהיא העבודה זרה בעוצמה החזקה ביותר.

ויחכן שעם ישראל בכו כי לא רצו לעבוד עבודה זרה של מולך, ולמרות שעם ישראל עבדו עבודה זרה במצרים והיו שקועים במט' שערי טומאה בכל זאת לא רצו להכעיס עוד יותר את בוראם, כיוסף משיתא

שמוצא בילקוט שמעוני בראשית קטו' שהרומאים לא העיזו להיכנס לבית המקדש, אמרו מי שיוציא הדבר הראשון שלו יהיה, ויוסף העיז והוציא את המנורה, טענו

הוספות חדשות על הגדה של פסח

פסוק ב' "הם אמרים זבחי אדם עגלים ישקון", שעבודת המולך היא שיא העבודה זרה ומי שמנשק עבודה זרה קטנה שהכין בבית זה שווה לערך הגבוה ביותר של ע"ז כעבודת המולך – מצודת דוד.

ותירעתי לו, שהנה כתוב שעם ישראל לא חטאו בזנות שהיא מאבות הטומאה של דורינו, וגם לא בלשון הרע, ובכל זאת הם היו שקועים במט' שערי טומאה גם בלי טומאות מרכזיות אלו. ואכן מצאנו בנביא הושע פרק יג'

עט. ויזכור אלוקים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב

זמן הגאולה, אבל בכל זאת הקב"ה זוכר חסדי אבות להחשיב אותנו כבני האבות למרות מרחק הדורות וההבדל הרוחני העצום.

ואולי לכן כתוב **בחיי אדם** ששותים יין אדום לזכר הדם, ואני סברתי זכר למכת דם, ואם כן אולי עדיף יין לבן כי ליהודים היה נס שהיה מים ולא דם.

אבל בלומדי עם תלמידי המצוינים בכיתה ז' בת"ת תורת אמת ב"ב, ראינו **בחיי אדם כלל קל'** שיין אדום זכר לאמבטיות הדם שהיה פרעה שוחט מילדי ישראל להתרפאות מצרעתו, ואולי כי בדם זה כאמור הוכח שעם ישראל לא עובד עבודת המולך, וזה שימש להם זכירת זכות אבות כאמור.

יתכן שהיות וכאמור במאמר הקודם שעם ישראל למרות שחטאו בעבודה זרה והיו שקועים במט' שערי טומאה בכל זאת נעצרו ולא רצו לחטוא יותר, ובכך בעצם הם גרמו לפרעה בושות שהוא נחלה ולא הצליח להחטיא את עם ישראל בשיא העבודה זרה שהיא עבודת המולך.

לכן "ויזכור אלוקים" – ולכאורה תמוה וכי יש שכחה לפני כסא כבודו? אלא זה עורר זכות אבות שבכך עם ישראל התחבר לאבות הקדושים שיחשבו כבני האבות הקדושים, ולכן ה' חייב לגאול את בני האבות מהגלות. **זכפי** שפירשתי מה שאומרים בתפילה וזוכר חסדי אבות ומביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה, והגאולה אכן רק למען שם ה' כמבואר בתורה שיגמר זכות אבות לפני

ויישר כוח לתלמידי היקרים השותפים במאמר זה: מאיר בולג, ציון בירמן, דניאל זרחן, אשר קוק ני"ו

פ. גדול ועצום – האם הברכה גרמה לקללה ולשנאה שהביאה לגלות?

ונראה לתרץ בפשטות עצובה, שהגויים בשנאתם ימצאו תירוץ אחר לשנאת היהודים, במקום להתחבר להיהודים שה' איתם ושמעליחים מעל דרך הטבע, הם ברשעותם יהפכו זאת לסיבת השנאה, כמו שסבלנו במשך כל ההיסטוריה, למשל **במגיפה השחורה** שראו שאצל היהודים מתים פחות לכן האשימו את היהודים בהרעלת הבארות, ויהודים רבים נרצחו בגלל זה,

ולכן זה לא נחשב קללה מהברכה אלא מלמד אותנו על האנטישמיות, שבמקום לדון לטוב כראוי להתחבר למעליחן הם מפרשים זאת לרעה.

לכאורה בברכה הזו שהיו יולדות ששה או 60 בכרס אחד, זה עצמו גרם לקללה, שלכן המצרים פחדו שהארץ מלאה אותם, ואז פחדו פן ירבה ונוסף גם הוא על צרנו וכו', ואיך מהברכה נחפך להיות קללה?? והלוא בתפילות של ברכת כהנים מבקשים שלא יצא קללה מהברכות.

וכי תאמר שזה לא לשבח ישראל אלא חלק מהקללה, הרי בתחילת הפסוק כתוב "ויהי שם לגוי", וכתוב בהגדה שהכוונה שהיו ישראל מצויינים שם, וזה לשבח שלא שינו שםם לשונם ולבושם??

פא. ויבן ערי מסכנות לפרעה את פיתום ואת רעמסס, ויתנו עלינו עבודה קשה.

אבל ממחלוקת רב ושמואל בגמ' סוטה יא' משמע שפיתום ורעמסס הם בניינים הקורסים, ויתכן שהפסוקים מחולקים ל3, שבהתחלה בנו ערי מסכנות שהם ערי אוצר, ואולי את ערי האוצר הם בנו כאשר פרעה התחנף וביקש עזרה בבניה בפה רך, וכמובן לשנע יהודים לבניה במקום שנהרס מיד בפשטות לא היה סיכוי שהיהודים יאמינו לפרעה על צורך בבניה שכזו,

יש חוקרים שדנים האם היהודים הם אלו שבנו את הפירמידות המפורסמות שבגיזה, ויתכן שאכן בתחילה בנו היהודים ערי מסכנות – אוצר, שזה פיתום ורעמסס – הפירמידות שאכן טמנו שם את סודות ואוצרות מצרים, ואחר כך פרעה התחפך לכפות עליהם עבודה קשה, שנתן להם לעבוד בלי תועלת במקום שהאדמה ממוטטת כל הנבנה שם.

הוספות חדשות על הגדה של פסח

שנתנו לאשה לעבוד בעבודת גברים שלא רגילות בהן, ולגברים מלבד העבודת פרך נתנו גם לעבוד בעבודת נשים, שזה גם לעשות צחוק ולבזות את היהודים.

ואחר כך כשפרעה כביכול התחפך לרעה הם נאלצו בכפיה לבנות את פיתום ורעמסס בניינים שקורסים, ואחר כך עבודת פרך – שלא הורגלו לה.

פב. ונצעק, וישמע ה' את קולנו

טרם יקראו ואני אענה עוד הם מדברים ואני אשמע", ולכן כלפינו כתוב ונצעק. אבל כלפי ה' כתוב ששמע את קולנו, ולא כתוב את צעקותינו.

הנצקה היא מפתח עבורנו לעורר את הלב, אבל הקב"ה שומע גם קול אפילו לחש ואפילו מחשבות הלב, כל אחד לפי דרגתו, כפי ששמע בבניאים – ישעיה סה' כד', "והיה

פג. ואת עמלנו, אלו הבנים. כמה שנאמר, כל הבן הילוד היארה

תשליכוהו וכל הבת תחיון – בכל זאת איך ניצול משה מהגזרה שחקקו נגדו

בלי הנס שגופה חזר להיות כנערה, מדוע דווקא אצל משה הקב"ה עשה נס שיחזור גופה להיות כנערה? **ואולי** בנס מיוחד זה הוכיח הקב"ה שמסכים לדעת מרים הקטנה שעמרם אביה היה עריך להחזיר ולהתחתן עם יוכבד למרות גזירת הריגת הבנים. וב"ה מצאתי שכן כתב המשכיל לדוד.

כתב רש"י שעמרם החזיר את יוכבד כשהייתה בת 130 שנה כי מרים בתו הקטנה טענה לו שגזרותיו קשים משל פרעה, שבגירושיו אינו מוליד לא בנים ולא נקבות, ולכן חזר ולקחה שוב וקידש אותה לאישה.

ויש להוסיף שנס זה גרם עוד יותר חשד שמעמרם ויוכבד יצא מושיען של ישראל, ובכל זאת כפי שכתבתי בפרשת שמות המצרים לא הצליחו לגלות את לידת משה.

ומוסיף רש"י שיוכבד נהפכה להיות נערה – בת לוי, דהיינו שעור שלה הפך לצעיר כמו נערה כפי שהיה לשרה אמנו שאמרה אחרי בלותי הייתה לי עדנה.

ולכאורה קצת לפני לידת משה היא הולידה בגיל מבוגר מאוד את אהרן ומרים, ואת אהרן ומרים היא הולידה

פד. ההתמדה של עמרם הצילה את משה רבינו מגזירת הריגת הבנים

שהמצרים עקבו אחרי בעלה עמרם כשיקראו לו מבית המדרש להיות בלידת אשתו אז ידעו שהיא ילדה, (ואולי בלילה לפי הרעש של צעקות חבלי הלידה שיחתכו את שקט הלילה זה יודיע על לידת משה, ובאופן כזה הם לא צריכים לחפש בבית גדול הדור בחיפוש פוגע ומעליב.

לכאורה קשה איך טעו המצרים ולא גילו את לידת משה בזמן שנולד עד 3 חודשים שאז הוברח משה לתיבה בנילוס?

אבל הם טעו כי עמרם כמו כל שבט לוי היה מתמיד עצום ולא עצר מלימודו לבוא ללידת אשתו בפרט שהיא עצמה מילדת ואין צורך בעזרתו, והתמדתו הייתה כה עצומה ומפורסמת שאפילו לא באו להודיע לו, וגם לא היה שותף להכנת התיבה וכו'.

הרי יוכבד שהייתה מאוד מבוגרת והולידה בניסים בגיל 130 בערך את אהרן ומרים, וגם נעשה לה נס דווקא בלידת משה שגופה חזר להיות כנערה צעירה, אם כן היא אמורה להיות חשודה עיקרית, ובפרט שעמרם גרשה והחזירה בפרסום גדול כי היה גדול הדור וקיבל תוכחת בתו שלפחות יולידו בנות שיחיו.

וכפי שכתבתי בפרשת במדבר על שבט לוי המתמידים שהבעלים לא היו בבית כאשר גדול הדור משה רבינו בא לביתם לספור את התינוקות שבבית, כי ההתמדה בתורה הכי חשובה.

ואכן כתב רש"י שהמצרים ספרו לה את הימים של ההיריון מיום שהחזירה, עד כדי כך!! ואם כן, איך לא בדקו אולי הולידה בחודש שישי ויום אחד?? שהרי היולדת בחודש שביעי יולדת למקוטעין דהיינו אפילו בתחילת השביעי, וכדברי רש"י.

ולכן כל הלשונות מלידת משה הקשור לעניינו כתוב בלשון נקבה, "ותלד ותרא אותו" ולא כתוב ויראו אותו, "ותצפנהו" וכן ולא יכלה עוד להצפינו.

ואולי דווקא בגלל היותה אשת גדול הדור ומיוחסת מאוד, לכן נזחרו בבדיקה אצלה, בכדי לא לעורר את זעם עם ישראל בהשפלת גדוליהם, (ויתכן שלכן שמעו את דתן ואבירם כשהיו עשירים כי היו נחשבים חשובים מחמת עושרם), ולכן הם נקטו בתחבולה שונה.

אגב יתכן שיוכבד מאחרי הלידה בתחילת חודש שביעי עד חודש תשיעי שמה כרית שיחשבו כאילו עדיין לא ילדה, ורק בחודש תשיעי שאז היא חייבת ללדת אז כבר

הוספות חדשות על הגדה של פסח

ונראה לתרץ 2 תשובות, א. שיש דעה שאהרן גם היה 10 אמות, ובעצם כל שבט לוי באותו דור היו 10 אמות – **גמרא שבת צב'**, ואם כן אם היו רואים שהתינוק הענק קשור למשפחת עמרם היו חושדים שהוא בן 3 חודשים רק ענק כאחיו אהרן וככל שבט לוי.

ועוד תשובה נראה בדבר, שהיות שאצטגוני פרעה ידעו שמושיען של ישראל לוקה במים, לכן מרים הנביאה הניחה אותו בתיבה במים, שכך יטעו פרעה וחרטומיו שמושיען של ישראל כבר לקה במים.

ולפי זה יתכן שמרים עמדה מרחוק כי רצתה לאחר זמן להוציא את משה מהתיבה כי כבר טעו חרטומי פרעה, והגזירה להרוג ילדים תתבטל, וממילא משה יוכל לחזור לביתו בשלום.

פה. הבכי של משה כקול בכי נער ולא תינוק חלק מהצללתו?

זה הרגיע אותה מחשש סכנה, שפרעה לא יחשוב שהוא התינוק שנולד לפני 3 חודשים, למרות שגובהו שהיה פי כמה מבני גילו עדיין זה היה ככל שבט לוי שהיו גבוהים 10 אמות וכנ"ל.

אבל כאשר קולו אפילו בבכי כקול נער זה יוכיח שהוא מבוגר הרבה יותר מתינוק בן 3 חודשים, ולכן לא חששה לקרוא לו משה שלא פחדה שפרעה ידע שהוא נמשה מהמים.

ואומנם בכלי יקר בהסברו הראשון כתב שמשה בכה על צער גלות בני ישראל, ולכן בכייתו כנער ולא בכי של תינוק, בכי של בן דעת ולא של תינוק, אבל עדיין צריך הסבר מדוע בדיוק כשפותחים את התיבה הוא בוכה על גלות עם ישראל??

ויתכן שזה גרם לבתיה לרצון להתגייר, שמעך אחד ראתה שהשכינה עם התינוק, וידעה שעם ישראל בגלות קשה, והבינה שבכי הנערי של התינוק זה ביטוי לעצור השכינה בבחינת עמו אנוכי בערה, וזה הרגיע אותה, שעם ישראל גם בשפל הגלות ה' עמם בצער והם לא לבד, אלא אבא שבשמים בוכה איתנו יחד, וגם היא בת פרעה בגלותה כיהודיה בבית פרעה גם שם ה' עמה.

לא יכלה להצפינו, ויתכן שמרים יצאה עם שק צעצועים כדרכה לשמח תינוקות ולשיר להם בכלי שיר, ובשק זה שהוציאה כדרכה היא החביאה את התיבה עם משה, לכן לא חשדו בה כי ראו שק צעצועים כדרכה ויל"ע.

ואגב יש להקשות שלכאורה משה בגיל 3 חודשים היה גבוה בהרבה יותר מבני גילו, שהרי בבגרותו היה 10 אמות, ואם כן אם היו רואים את משה לאחר 3 חודשים, לא היו חושבים שהוא נולד לפני 3 חודשים באותו יום שראו אצטגוני פרעה שביום זה נולד מושיען של ישראל, כי גובהו היה כנראה כבן שנתיים או יותר?

ואם כן, מדוע היו צריכים להטמינו בתיבה ולהניחו בנילוס, היה להם להבריחו מביתו וכשיראו אותו המצרים בחוץ לא יחשדו שהוא מושיען של ישראל?

לכאורה קשה מדוע בכה משה, הרי ראו ששכינה עמו וכדברי רש"י, וא"כ איך בכה כששכינה עמו, הרי כתוב "ואני קרבת אלוקים לי טוב?"

והרבנו בחיי הביא דברי המדרש (שמות רבה א, כד) שבא גבריאלי והכהו למשה כדי שיבכה ותמלא עליו רחמים: אבל קשה שאדרבא קול תינוק מעורר רחמים יותר מבכי של נער? ועל זה יש לתרץ כדברי ח"א שהביא הכלי יקר שלכך נשמע קולו כנער כדי שתחשוב בת פרעה שנולד מזמן רב, שאל"כ לא תציל אותו מספק, כי שמא הוא הגואל שנולד באותו יום שאמרו האצטגונים:

אבל עדיין קשה, שהרי כתב רש"י שבתיה באה לטבול לגירות ולהיטהר מטומאת גילולי אביה, ולכן זכתה לראות פני שכינה, ואם כן לכאורה גם אם תסבור שהוא הגואל, היא תצילו נגד דעת אביה, כי הלכה נגדו ונגעלה מטומאת אביה ורצתה להיות יהודיה.

ואולי להיפך, בתיה חששה להביא את התינוק שתציל לבית פרעה כי פרעה יהרוג אותו מחשש שהוא גואלם של ישראל, בפרט שקראה לו משה על שם שמן המים משתה אותו, ולכן דווקא בגלל שקול בכיו היה של נער

פו. איך לא גילה פרעה שמששה הוא הגואל

ויהי לה לבן ותקרא שמו משה ותאמר כי מן המים משיתחזו

ומאיפה לה תינוק זה, ובפשטות היא ענתה לו שהוא גוי, וכך פרעה לא הרג את משה.

ברגע שבתיה בת פרעה באה עם תינוק שמששה מהנילוס לבית פרעה, בטוח שפרעה שאלה אותה מי זה

הוספות חדשות על הגדה של פסח

יותר משאר בני גילו, ולכן פרעה היה בטוח שמשנה נולד הרבה לפני הגזירה, הרבה לפני אותו יום בו נולד מושיען של ישראל, ואולי לכן בתיה לא חששה להכניסו לבית פרעה.

ואכן כתוב שכאשר משה בכה בתיבה למרות שהיה תינוק קולו היה כקול נער שכך לא יחשוד פרעה שהוא תינוק גבוה כבני הרפאים שהיו בדורו. –

ויישר כוח לתלמידי היקר יוסי מאיר מכיתה ז' תורת אמת ב"ב

אבל עדיין קשה שהרי רש"י כתב שהיות וחרטומי פרעה אמרו שהם לא יודעים אם מושיען של ישראל יהיה מן היהודים או מן הגויים, לכן באותו יום שנולד מושיען של ישראל גזר פרעה לזרוק את כל הילדים ליאור בין יהודים ובין גויים, ואם כן למה הסכים פרעה לגדל תינוק למרות שהוא גוי הרי יתכן שהוא מושיען של ישראל?!

והתשובה לכך נראה שהיות ומשה רבינו היה בגובה 10 אמות, בפשטות יחסית כשהיה תינוק הוא היה גדול

פז. ביד חזקה – לאות על ירך ולזכרון בין עיניך

למען תהיה תורת ה' בפיך כי ביד חזקה הוציאך ה' ממצרים

וכמו כן אם נפרש שקשירת התפילין ביד בא לרמז על חוזק היד שה' הוציאנו ממצרים, למה קושרים על היד החלשה כדברי רש"י ולא על היד החזקה?

ואולי זה הרמז, שאנחנו מבצעים את הקשירה ביד החזקה על היד החלשה, לרמז שה' בידו החזקה הוציא אותנו ממצרים וקרבתו לעבודתו למרות שהיינו חלשים ושקועים במט' שערי טומאה.

כתב הרמב"ן בהסבר הפסוק, שתכתוב על ירך ועל בין עיניך יציאת מצרים, ותזכור אותה תמיד, למען שתהיה תורת ה' בפיך לשמור מצותיו ותורותיו, כי הוא אדוניך הפודך מבית עבדים. ולפי זה חובה בהנחת תפילין להזכיר את יציאת מצרים, ואכן יש מצווה מלבד מצוות הנחת תפילין לומר קריאת שמע עם תפילין, וכך מזכירים את יציאת מצרים, אבל לא מוזכר שם את חוזק היד שבו ה' הוציאנו ממצרים?

פח. מה העדות – האם רמז בתורה סדר הנחת תפילין לפי נוסח אשכנז ולעדות המזרח

בעומק השיעור הנפלא בחומש בת"ת תורת אמת ב"ב שמנו לב שבפרשת בא מצוות הנחת תפילין כתוב פעמיים בשונה ממה שכתוב ואומרים פעמיים בקריאת שמע.

מפסיקים בין תפילין של יד לתפילין של ראש, ולכן כתוב "והיו" שמספיק בין תפילין של יד לשל ראש.

ואכן למנהג הספרדים אם דיבר וכדו' בין תפילין של יד לשל ראש אזי מברך על תפילין של ראש, בכל זאת לא נראה לפרש שהתורה בקריאת שמע באה לרמז על מצב של בדיעבד, שח"ו הסיח דעת ודיבר באמצע הנחת תפילין, אלא עדיף לפרש שהתורה באה לגלות לנו שאלו ואלו דברי אלוקים חיים.

שיש 2 דרכים להידבק ולהתקשר בלב ובראש ברגש ובמוח להקב"ה, ושני הדרכים אהובים ונחמדים, ובעצם אולי זה כלול בדברי הפסוקים בפרשה כי ישאלך בנך מחר מה העבודה וכו'. כי הילדים בדורות האחרונים ישאלו איך יתכן שבהנחת תפילין יש מחלוקת בסדר הנחתם?

והתשובה היא שהקב"ה כבר גילה לנו שכך יהיה ושני הדרכים טובים ורצויים.

שהנה בקריאת שמע בין מצוות הנחת תפילין של יד להנחת תפילין של ראש כתוב "והיו", דברים ו' ח' "וקשרתם לאות על ירך והיו לטטפת בין עיניך", וכן בדברים יא' יח' "וקשרתם אתם לאות על ידכם והיו לטטפת בין עיניכם". ואילו בפרשתנו אין הפסק של "והיו" בין תפילין של יד לשל ראש, שמות יג' ט' "והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך", ובפסוק טז' "והיה לאות על ידכה ולטטפת בין עיניך".

ויתכן (וזכיתי שהאנן רבי יעקב ברוכי שליט"א תירץ בחריפותו כפי שעניתו לתלמידי) שהתורה כאן מרמזת לנו על דרך הנחת תפילין לפי מנהג הספרדים – בני עדות המזרח, שמברכים ברכה אחת קודם הנחת תפילין של יד ולא מפסיקים לברך עוד ברכה לתפילין של ראש, ולכן לא כתוב "והיו" בין תפילין של יד לשל ראש להורות שלא מפסיקים בברכה בין התפילים.

ואילו בקריאת שמע זה על פי הרמ"א – האשכנזים, שמברכים ברכה נפרדת לתפילין של ראש, ובעצם כביכול

והעיקר שנדע לכבד כל אחד את חברו, ולכבד מנהגי השני, בפרט כאשר כולם מכוונים לבס לאבינו שבשמים, ואין דרכי טובה כי דרך השני גרועה, אלא דרכי טובה כי היא נחמדה ומתאימה יותר עבורי, והרב שלי גדול לא בגלל

הוספות חדשות על הגדה של פסח

שהרב של השני קטן ורע, אלא שהרב שלי מתאים לי וטוב לי ואוהב אני את דרך הוראתו, ויש ברכה בדבר שנרמז בפסוק וראה בטוב ירושלים וראה בניס לבניך שלום על ישראל.

פ.ט. בזרוע נטויה – זו החרב, איפה היה הריגה בחרב?

החרב, וכמובן אם ישראל לא חוטאים אזי אינם נענשים חלילה.

עוד יש לפרש שהקב"ה גרם שתהיה מלחמה שילחמו המצרים בעצמם בעת מכת בכורות שהבנים המפוחדים דרשו מהוריהם לשחרר את היהודים, כמופיע במדרשים, או שכאשר התברר שמתו כמה בכורות בבית אחד שהתגלה שהייתה זנות במשפחה ומוזה נוצרה מלחמה בבית המצרים, בינם לבין עצמם.

במשך שנים נפלאתי מתי היה חרב שהרגה במצרים, וראיתי שמפרשים החרב היא שקפאו תהומות בקריעת ים סוף כזכונים וחרבות שבהם נדקרו המצרים, ועל זה מובא בהגדה פסוק שכתוב על דוד המלך בעת הגזירה על ירושלים.

וקצת קשה שמביאים לימוד לניסים ליהודים, מפסוק זה שהיא לרעת עם ישראל, אומנם רואים שה' מעניש בכח

צ. ובמורא גדול, ובמלחמה וביד חזקה לעיניך

ויתכן שגם את התעללות ה' במצרים בקריאת ים סוף, שמתו בזרוע נטויה שהיא החרב בים שקפא לקרח שהיה כחרבות, גם זה היה לעיני עם ישראל, ולמרות שכתוב שהיהודים פחדו שכשם שהיהודים עלו מצד אחד כך המצרים עלו מצד שני, ולכן הים פלט את גופות המצרים, בכל זאת יתכן שהים פלט רק את המצרים שמתו בחרב שהוא הקרח החד ולא את אלו שמתו בטביעה בים ויל"ע.

אומנם להסבר שהכוונה למלחמת ה' במצרים בקריעת ים סוף, האם נסביר שמה שכתוב עשה ה' במצרים, הכוונה בעם המצרי ולא בארץ מצרים, שהרי קריעת ים סוף לא היה במצרים ויל"ע.

מה הכוונה למלחמה?? ובפשטות הכוונה בקריעת ים סוף שהקב"ה נלחם בהם, שפיתה אותם במלכודת לרדוף אחר בני ישראל לתוך ים סוף ושם נלחם בהם בכל מיני דרכים, שהארמה הייתה רותחת והפרקו הפרסות של הסוסים, והם ניסו לברוח החוצה וכבר לא הצליחו, עד שהמצרים בעצמם אמרו "ה' נלחם להם במצרים".

ויתכן וכאמור, שהמצרים נלחמו ביניהם כשהתגלה שמתו בנים בכורים שנולדו בזנות, והילדים נלחמו חלקם לצד האב וחלקם לצד האם, או ככתוב שהבכורים התחננו ונלחמו בהורים לשחרר את היהודים כי פחדו למות, והיהודים ראו מהחלונות ככתוב "לעיניך".

צ.א. ובמורא גדול – מביא יראת שמים

אנשים שראו את הניסים, ובפרט שזה גוי מקרב גוי שיש גוי שונא שלא מעוניין להאמין בנסים.

זה מביא יראת שמים שעד היום אין עם ודת שיכולים לטעון שה' בחר בהם בגלוי לעיני מיליון

צ.ב. אותות ומופתים – מה זה אותות ומופתים

ולכאורה לפי הרמב"ן קשה וכי גילוי עתידות עושים דרך המקל? ואכן הרמב"ן כתב שרק אות אחת נצטווה משה במטה, והוא הפיכת המטה לנחש, אלא ע"ש הניסים שיעשה משה במטה בעתיד לכן כתוב "אותות" לשון רבים.

ואלי היות וכל ה3 האותות למרות שהם שינוי הטבע במידי בכל זאת מטרתם להראותם ולעשותם בעתיד, לכן שייך בזה רעיון של גילוי עתידות מלבד שינוי הטבע

הרמב"ן דברים לד' יא', כתב שאותות זה גילוי עתידות, מופתים זה שינוי הטבע תכף ומיד כמו המקל שנהפך לנחש, ואם כן צ"ע למה ה3 אותות שנתן ה' למשה המטה שנהפך לנחש והיד נצטרעה והמים שנהפכו לדם, שהם שינוי הטבע נקראים אותות ולא מופתים??

כמו כן שמתו לב שבמטה כתוב "ואת המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האתת" – ד' יז', ואילו כלפי היד כתוב "ראה כל המפתים אשר שמתו בידך – ד' כא'??

הוספות חדשות על הגדה של פסח

וייתכן שיש יותר גדלות ועוצמה וחיזוק האמונה בבורא עולם ובהשגחתו בגילוי העתידות, יותר מאשר מופתים שהם נעשים תכף ומיד, כי גם קוסמים ומכשפים פעלו תכף ומיד, ולכן פרעה ביקש ממשוה שיסיר את הצפרדעים מהיום למחר, ולכן מודגש יותר האותות מאשר המופתים.

במייד, שמשוה יעשה בעתיד ויצליח לבצע שוב את המופתים בלי שה' יהיה עמו כמו בעת הציווי, וכמו כן הקב"ה קבע כוח עתידי במטה שיהיה כוח לעשות את המכות, כפי שהיו חרוטים עליו בר"ת דצ"ך עד"ש באח"ב – מדרש רבה ח' ג'.

צג. באותות – זה המטה

וזו אותות שפרעה ראה את המטה המיוחד כשבלע בעודו מקל את כל מטות החרטומים, וגם ראה שמשוה מתבונן בכתות במטה כפי שכתבתי ע"ז קודם, וראה שכל המכות כתובות בו וראה שהגיעו כסדר הכתוב במטה, ובכל זאת לא האמין שזה יד ה', וכל פעם בדק ופקפק.

שהיו כתובים עליו נוטריקון דצ"ך עד"ש באח"ב, ולפי זה יהיה פירוש הכתוב ראה והסתכל במטה אשר שמתו בידך, שכל המופתים שבו – (במטה) תעשה לפני פרעה. וממילא זה הוכיח שהכל היה מתוכנן מבורא עולם ולא מקרה, ולא בכוחו של משה אלא נקבע קודם ע"י ה'.

צד. ובמופתים זה הדם – בשמים ובארץ

בטענתו שלא יהיה חילול ה' שיאמרו שפרעה צדק בהזהרתו שהנה "ברעה הוציאם ה' להרוג אותם".

וגם בארץ בחטא המרגלים משה רבינו התפלל בארץ ולא בשמים, שה' לא ישמיד את עם ישראל שלא יהיה חילול ה' שהמצרים יגידו ליושבי ארץ כנען שה' שחט את היהודים כי אין בכוחו להכניסם לארץ ישראל, ובעצם בפשטות כלול בזה טענת "ברעה הוציאם להרוג אותם" רק תוספת הסבר מדוע למרות ניסי ה' במצרים בכל זאת כוח ה' חלש לטענתם נגד יושבי ארץ ישראל.

הסברתי קודם ע"פ הריטב"א (מובא בהגדת מתיבתא) שהיו ניסים גדולים במכת דם ההפליה בין המצרים ליהודים, שליהודים היה מים נקיים ולא מסריחים, והדגים חיו מה שנראה למצרי כדג מת ומסריח.

אבל בתי היקרה טענה בליל הסדר, שאולי הכוונה לדם שראה פרעה כשהזהיר את עם ישראל "ראו כי רעה נגד עיניכם", שראה שדם ישפך מעם ישראל במדבר, וה' בטובו המיר זאת לדם ברית מילה שעשה יהושע בגלגל בארץ ישראל ולא במדבר.

וזו מופתים שעשה ה' שבזה נקם בפרעה, כי בגלל שפרעה ראה "רעה" נגד פניכם, בזה הקשה את ליבו לא לשמוע למשה למרות כל המכות שכבר אמר ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים, וגם לאחר שכבר נכנעו שריו ועבדיו ואמרו לפרעה שחרר את עם ישראל, הטרם תדע כי אבדה מצרים.

אבל ה' ברחמיו גלגל את הגזירה הרעה שראה פרעה שבמקום שכל היהודים ימותו במדבר, הם יחיו והדם יהיה דם ברית, וגם במקום במדבר זה היה בארץ ישראל, רק נעשה ביהודים שלא נימולו בגלל שהיו במדבר והיה סכנה למול במדבר כי לא נשבה להם רוח צפונות.

וזו מופתים, שה' מראה עתידות מעל הטבע לרשע כמו פרעה, ומטעה אותו על ידי אותה גילוי העתיד, כי בזה המשיך להרשיע עד סופו הרע והמר.

וחקשתי לבתי היקרה לכאורה מה הקשר בין דם זה למופתים שמשמע בהגדה שה' עשה לפרעה כעונש ולא ליהודים? וגם מה פשר "בשמים ובארץ" לענין דם זה? (ואילו להסבר ע"פ הריטב"א אכן זה מופת שהדג יהיה חי ומים נקיים ליהודים ולמצרים דג מת ומסריח, וכפי שהרחבתי בענין זה קודם).

ובפרט שבטענה "רעה נגד פניכם", בזה גרם פרעה לרוב עם ישראל 4/5 או 49/50, לא לצאת ממצרים, וממילא לא מגיע לו להיכנע ולחזור בתשובה כי החטא את רוב עם ישראל.

והתשובה קודם לשאלה השניה היא, שמשוה רבינו התפלל בשמים 40 יום ראשונים שה' ימחל על חטא העגל

ואכן גם הערבים השפלים רוצחו עם ישראל באכזריות, באים בשם ה' בתפילה ובאמונה, אבל ה' הטוב באמונה זו נותן להם כוח לטעות שיצילו בעזרת ה'

אבל בזה הם יכשלו ויקרסו, זה כמו בשם ה' ובתפילה לה' ובאמונה בה' יהודי יתפלל לאכול חזיר ביום כיפור רח"ל, אם באים בשם ה' יש להתבונן מה רצון ה' האמיתי, וניצול ושימוש בכוח ה' לרעה נגד רצון ה', זה גרוע הרבה יותר

הוספות חדשות על הגדה של פסח

מאחד חוטא בלי אמונה, וגם כתבתי באריכות בפרשת חוקת שה' הטעה אותם להתפלל לכיוון האבן השחורה במכה שזה באמת מקום עבודה זרה כומש, וכך התפילות שלהם לא מתקבלים כי לבם ותפילתם במקום טמא.

צה. דם ואש ותמרות עשן

התפוצץ ויצא אש שהיה טמון בתוך קרח הברד, ונהיה שריפה ותמרות עשן בכל מה שנשרף.

האם הכוונה בזה למכת ברד, שפגיעת הברק פצעה ויצא דם מהנפגעים שהיו בחוץ, ולאחר הפגיעה שפצעה הברד

צו. 10 מכות – מטרתם

אשר התעללתי במצרים ואת אותותי אשר שמתי בם וידעתם כי אני ה'

שנים בלי לפספס פעם אחת – איפוק מושלם!!! היתכן???

והאפשרות היחידה לכאורה היא, שפרעה אכל תמיד אותו מאכל ובאותו כמות ובאותו זמן, ובלי לשנות כלל, וגם בכמות קטנה, וכמעט עשה את הפעילות היומית שלו באופן קבוע, אולי רק כך הצליח לשמור על שעה קבועה לצאת לצרכיו בלי צורך ללכת פעם נוספת באמצע היום.

אם כן זה מדהים ביותר שבשביל כבוד שקרי, כי פרעה בעצמו ידע שהוא בשר ודם ולא אלוה בשביל שקר שכזה הוא הסכים לא לגזון ולשנות ממאכלו משך שנים, זה התגברות עצומה על תאוות האכילה על סעודות מלכים כיד המלך הגדול ביותר באותו זמן, ובמשך עשרות שנים, והכל על אמונת השקר בפרט שידע בבירור שזה אמונת שקר ורמאות.

ללמדנו שאדם מוכן להקריב כל תענוגי חייו עבור חיי השקר, ולא נתפעל מנזירים לעבודה זרה שמסתגפים לעבודה זרה, וכן כל מיצא בזה, כי זה דרכו של עולם, שאנשים מסוגלים להתמסר לרוע ולשקר במסירות נפש, ולא בגלל שיש אמת כלשהיא בדרכם, ולעיתים היצר הרע נותן תפילות נפלאות ומיוחדות וכו' בכדי להטעות שילכו בדרך מוטעית וד"ל. וכל שכן שעלינו להתמסר ולזוהר על תענוגי העולם הזה בשביל האמת, בשביל חיי עולם שנטע ה' בתוכנו, לבל לא נוגע לריק ולא נלד לבהלה.

צו. איך הורד המסווה והתגלה באופן מוחשי שפרעה שקרן התעללתי במצרים!!

הפסוק שנכתב במכת דם "ויפן אל ביתו", שבגלל מכת דם פרעה לא יכול היה לעשות צרכיו ביאור מפני סירחון הדם ככתוב "ותבאש היאר" בגלל שהדגים מתו, ומבאר השפת אמת שלא הייתה ברירה לפרעה אלא לעשות צרכיו בביתו כביכול בגלוי – שאנשים ידעו שהוא נערך לנקבו כאחד האדם, ואינו אלוה כשקריו עד היום.

והנה יש לחקור בזמן מכת דם איפה הלך פרעה לשירותים ובמכת ברד וגם במכת חושך???

וידידי ת"ח חשוב שזוכה אני לשוחח עמו באוטובוס מראשון לציון לב"ב, האיר את עיני והביא לי את השפת אמת בליקוטיו בפרשת וארא שמביא את התרגום יונתן על

הוספות חדשות על הגדה של פסח

הסריחו בבגדיהם המטונפים בעזאתם ומי רגליהם, וגם אם נגיד שבימי החושך בגלל ה"וימש חושך" לא הצליחו המצרים להוציא את צרכיהם, בכל זאת מיד עם סיום המכה בבת אחת יצא החוצה כל צרכיהם בביזיון עצום, אבל עדיין היה זה צרת רבים ואולי נחמה פורתא או נחמת שוטים, (וחשוב לציין, שהם לא היו כמו היה בתרדמת חורף, כי אם כן לא היו ימים אלו עליהם ימי סבל וצער).

אבל כלפי פרעה הרשע, כאן פרעה נתפש בגלוי ממש עם צואתו המסרחת, שראו בגלוי שלא במקום סתר, שהוא פרעה שקרן גדול ורמאי ואינו אלוה רק כאחד האדם שהסריח ככל המצרים,

אבל יתכן שהיות ופרעה עבד שנים כה קשה במיעוט אכילה העיקר שיספיק לו להיפנות רק פעם ביום וכאמור קודם, יתכן שפרעה גם בביתו הטמין עצמו לעשות צרכיו בחדר נסתר במרתף מתחת האדמה וכדומה, ושם אכן נטמן לעשות צרכיו גם במכת ערוב וברד, ואולי איכשהוא גם בביתו הצליח להסתיר שהוא נערך לנקביו וכאמור. ואומנם קודם מכת ערוב שוב חזר פרעה והשכים ליאור ככלב שב אל קיאו כפי שאכתוב באות קח'

אבל במכת חושך שהיו 3 ימים בהם היה וימש חושך, אזי כל המצרים עשו נקביהם במקום עומדם כי לא היה להם יכולת לזוז ממקומם, כי היה "וימש חושך", כך הם

צח. 10 מכות – למען תדעון אשר יפלה ה' בין מצרים ובין ישראל

האם היהודים פחדו מהמכות?? ומדוע היה קטרוג על ישראל רק בקריעת ים סוף ולא בשאר המכות?

ואילו במכת כינים לא היה צורך בהפליה גמורה בין ישראל למצרים, שהרי במחוזות המכה אמר פרעה אעבע אלוקים היא, כי אין כישוף שולט ביצור קטן ככינה, ולכן על מכת כינים לא התרה משה להודיע לפרעה שזה מכה מה' כי זה היה ברור מתחילתו ועד סופו.

ואילו במכת בכורות למרות שמתו כל בכורי מצרים ולא היה בית שלא היה בו מת, מכל מקום לא היה קטרוג על עם ישראל כי דם המילה התערבב יחד עם דם הפסח כדברי המדרשים, והדם שעל המשקוף העיד על עם ישראל שהם שומעים בקול מצוות ה', וגם כי בכך ה' קנה את בכורי עם ישראל שיהיו קדושים לו.

אומנם בדברים ס"ו כתוב "והשיב כן את כל מכות מצרים אשר יגורת מפניהם", וכתב רש"י אשר יגרת מפניהם – מפני המכות כשהיו ישראל רואים מכות משונות הבאות על מצרים היו מפחדים מהם שלא יבואו גם עליהם, וכן כתוב "והיה אם שמוע תשמע וגו' כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך", אין מפחדים אדם אלא בדבר שהוא מפחד ממנו, משמע לכאורה שהיהודים פחדו בזמן המכות שהיה במצרים??

אומנם אם כן קשים דברי הרמב"ם בפירוש המשניות פ"ה מ"ד "אבל הי' נסים שנעשו לאבותינו במצרים, הוא הנצלם (שנצלו) מן הי' מכות, והיות כל מכה ומכה מיוחדת במצרים ולא בישראל ואלו הם נסים בלא ספק, ולשון התורה בכל מכה ומכה מהם שהביא הקב"ה על המצרים מלבד מכת הכינים שלא ביאר זה, אלא שהוא ידוע שלא ענש ישראל אבל היו נמצאים אצלם ולא היו מצרים אותם, וכן ביארו החכמים,

יתכן שאכן בכל המכות הייתה הפליה ברורה בין היהודים לבין המצרים, שהיהודים לא סבלו כלל מהמכות ולא פחדו מהמכות כלל, וזאת למרות שבארץ גושן גם היה מכת כינים שהרי יעקב אמר ליוסף שאין רצונו להיקבר במצרים כי עפרה תיהפך לכינים, משמע שגם בארץ גושן היו כינים.

אומנם בכ"ז יתכן והכינים בארץ גושן לא הציקו ליהודים ולא טיפסו על היהודים ולא דבקו בהם כלל, ומ"מ חילול כבודו של יעקב הוא שיהיה טמון בין כינים, וב"ה מצאתי **דברי ברמב"ם** כדלקמן.

וכמו כן היהודים לא סבלו מכת ערוב ולא פחדו מהחיות הטורפות, שהרי עיקר המכה בערוב הייתה להטיל אימה ופחד על המצרים, ועיקר הריגת המצרים הייתה במכת בכורות שאז מתו כל בכורי מצרים, וכן בקריעת ים סוף, ולכן דווקא בקריעת ים סוף היה קטרוג על עם ישראל למה המצרים מתים ואילו עם ישראל ניצול, בטענה שהללו – המצרים עובדי עבודה זרה וכן הללו – עם ישראל עובדי עבודה זרה.

ואילו בשאר המכות לא מצאנו קטרוג וטענה זו, כי לא מתו הרבה מצרים אלא עיקר המכות היה להפחידם ולהציק למצרים ביותר ולהתעלל בהם, ובכך גם המצרים יכירו כוח ה' בפרט שהפלה ה' בין עם ישראל למצרים,

ולכן רק בתהילים ע"ח מופיע שנאכלו מצרים במכת ערוב, ואילו בתורה לא מופיע זאת, וראיתי שמפרשים שמתו בערוב מהמצרים רק רשעים גדולים מאוד ולא שאר עם המצרי.

הוספות חדשות על הגדה של פסח

פחדו מהמכות שהיו במצרים לא בזמן שהמצרים סבלו, אלא פחדו כי הכירו והרגישו לרגע את המכות ועד שלא עברו המכות למצרים הם פחדו שזה ימשיך עליהם, אך מלשון רש"י בדברים לא משמע כן.

ג. ובפשטות נראה, שאכן בזמן המכות במצרים היהודים לא פחדו מהמכות, כי אז הקב"ה חמל עליהם בלי תמורה כלל, ורק במכת חושך הקב"ה העניש את כל רשעי ישראל שלא חפצו ללכת אחר ה' ולעובדו במדבר במסירות, אבל לאחר יציאת מצרים שהתחייבו כבנישואין להיות קשורים בה' ובתורתו, אזי היהודים פחדו שאם יחטאו הקב"ה יענישם במכות המפחידות כפי שסבלו בהם המצרים.

ויתכן שכבר במצרים בזמן שלקו המצרים במכות, הבינו היהודים שמכות אלו יכולים להגיע עליהם בעתיד כאשר יתחייבו ללכת אחר ה' במדבר, שכאשר אז לא יהיו עבדי ה', יענישם במכות כאלו, אבל בעת נתינת המכות במצרים לא חששו עם ישראל שעכשיו יקרה להם רע ממכות אלו.

וכן מפורש במאירי בית הבחירה אבות שם שבכל העשר מכות שהביא ה' על המצריים, ישראל לא הוזקו באחת מהן כלל, ומשמע שלישראל לא היה כלל סבל בהם, ואילו היה להם פחד בזמן המכות אם כן היה להם סבל ממכות אלו??

נראה לתרץ א. שבספורנו בפרשת בשלח על הפסוק "ויהם את מחנה מצרים" כתב "ויהם" במיני חלאים כענין המכה שהייתה לפלישתים כשלקחו את ארון ברית ה' שכתוב "ותהי יד ה' בעיר מחומה גדולה מאד, וישתרו להם עפולים" ואותם מיני חלאים הם מדוי מצרים הרעים והיא היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים שראו ישראל בקריעת ים סוף ויראו, כאמרו אשר יגורת מפניהם, משא"כ בשאר המכות, שבשאר המכות אכן לא היה פחד ליהודים כלל.

ב. שהחיד"א בספרו חסדי אבות במשנה שם, כתב על פי חז"ל שכל המכות מתחילה היו באים על ישראל רגע אחד בלבד כדי להודיעך טעמן ונימוקם, ותיכף ומיד היו הולכים מישראל ובאים למצרים ושובתים שם שבוע, ולכך פתח התנא עשרה נסים נעשו לישראל ולאחר מכן כתוב במשנה עשר מכות כי שני עניינים הם, ולכן ישראל

צט. המכות מטרתן להשפיע על עם ישראל –

שנדע להכניע את "הפרעה שבתוכנו" שייכנע לעבודת ה'

את עם ישראל באמונה וביטחון בה', ושלא יתיאשו מהגאולה שלא הגיעה במכה הראשונה. וכפי שכתוב במדרש רבה דברים א' כ"ג על הפסוק במשלי י"ג "תוחלת ממושכה מחלה לב", תוחלת ממושכה זה שעם ישראל ציפו והתאכזבו, שמשא הביא לפרעה 10 מכות,

ובכל מכה ומכה היו היהודים בטוחים שפרעה ישלחם ממצרים, וזה לא קרה, וכגודל הציפייה של עם ישראל שהמכות ישברו את פרעה וישחררם תכף, כך גודל האכזבה, שעם ישראל איבד תקווה ואמונה.

אלא אדרבא יבינו שהקב"ה מתעלל במצרים, וכל רצונו להראות כוחו בכל הכוחות שבעולם, וגם להראות לעם ישראל את כוח היצר רע שלמרות המכות פרעה ובעצם טבע האדם להקשות לבו, ומזה ילקחו מוסר ויזהרו לחזור בתשובה במכה ראשונה רח"ל.

ק. מכות מצרים במטה אהרן או משה

זה ישליך לפני פרעה שיהיה לתנין, ונשאלת השאלת מדוע משה לא נצטווה שיקח את המטה שלו, שהרי

"ומשה ואהרן עשו את כל המופתים האלה לפני פרעה" כתב רש"י משה ואהרן עשו וגו' – כבר כתב לנו זאת בכל המופתים, והסיבה שזוהי נכתב שוב כאן בשביל לסמכה לפרשה הבאה: פרשת החודש.

ואכן בפסוק ראשון בפרשת החודש כתב רש"י על הכתוב "ויאמר ה' אל משה ואל אהרן" – שבגלל שאהרן עשה וטרח במופתים כמשה, לכן חלק לו כבוד במעוה ראשונה, שכללו עם משה בדיבור.

וצריך להבין מה הקושי והטרח שטרח אהרן ומשה במכות, והרי פרעה לא היה יכול להזיק להם, והם באו ועשו מופתים בשם ה' והצליחו לפעול במכה בדיוק כדברי ה' שקדמו למכה?

ויש לומר שהטרח הייתה שאם המכות לא משפיעות על פרעה בידיעה שידעו קודם אז הם כיוונו שזה יחזק

ואמרת אל אהרן קח את מטך והשלך לפני פרעה יהי לתנין בפשטות הכוונה שאהרן יקח את המקל שלו ואת

הוספות חדשות על הגדה של פסח

והסתכל במטה אשר שמתי בידך, שכל המופתים שבו –
(במטה) תעשה לפני פרעה.

והקשה תלמידי היקר יוסי מאיר ני"ו מת"ת תורת אמת
בני ברק שאם כן איך יתכן שמטה אהרן שבלע מקלות
טומאה של המכשפים בסוף שכן בין מטות הנשיאים
בקודש הקדשים למשמרת??

ויתכן שהסרת מחלוקת בעם ישראל וחזוק אחדות עם
ישראל זה קודש הקדשים!!!

כפי שכתוב בבעל הטורים בפרשת יתרו על הפסוק
"ביום הזה באו מדבר סיני" שעל היום הזה שהוא ר"ח
סיון, דיבר הקב"ה עם משה בסנה, ואמר לו "תעבדון את
האלוקים על ההר הזה".

והסיבה היא כדברי רש"י, שעם ישראל היו כאיש אחד
בלב אחד דווקא ביום שהגיעו למדבר סיני, אבל בשאר
מקומות ותחנות שעשו במדבר הייתה ביניהם מחלוקת.

ולכן יום האחדות של עם ישראל זה יום העבודה למרות
שבו' סיון היה קבלת התורה!! כי אחדות עם ישראל היא
עבודת אלוקים עצומה ביותר.

הקב"ה אמר למשה פרק ד' י' "ואת המטה הזה תקח בידך
אשר תעשה בו את האותות":

זכרנו שהקב"ה כשנתן למשה את הסימנים אמר לו
לזרוק את המטה שלו ויהיה לנחש, וזה היה לפני שנפגש
עם אהרן?

ואולי היות ומטה אהרן בלע את מטות כל המכשפים
שהיו מלאים טומאה לכן הקב"ה ציווה את משה שלפני
פרעה יזרקו את מטה אהרן וכך מטה משה לא יקבל
טומאה בתוכו.

(אומנם) בחלק מהמכות אהרן היכה כי למשה היה הכרת
הטוב לא להכות את הנילוס ואת הארץ, ולכן בפשטות
אהרן היכה במטהו ולא במטה של משה)

ויתכן עוד שכשם שאהרן קיבל כוח ממשה כשליחו, כך
מטה אהרן קיבל כוח ממטה משה שהיה חקוק בו כל
המכות שיעשו בו, ועי' רמב"ן ד' נא' שכתב מהו "כל
המופתים אשר שמתי בידך", הרי משה לא עשה את כל
המכות? אלא זה המטה שהיו כתובים עליו נוטריקון
דצ"ך עד"ש באח"ב, ולפי זה יהיה פירוש הכתוב ראה

קא. סימנים דצ"ך עד"ש באח"ב

מה עומק סדר הדברים, וכ"ש במכות מצרים הסדר היה
מכוון, לא רק 10 מכות, אלא בתוכנית וסדר עמוק מאוד,
ואכן רש"י כתב כמה טעמים בעניין ע"פ הפשט אבל ע"פ
הסוד יש הרבה.

מה עניין הסימנים?? וזה מזכיר לי שקראתי שבחור ענה
את 3 תשובות התוספות רק שלא כסידורן, והעיר לו הגאון
ראש הישיבה זצ"ל, שחייבים לענות תשובות התוס' לפי
הסדר, כי הם בנויים לפי שלבים, ולא תמיד אנחנו יודעים

קב. משך המכות 12 חודש, כל מכה חודש א"כ נותרו 2 חודשים לשם מה??

ויתכן ששתי החודשים שבהם לא היו מכות, הם היו
לפני מכת חושך, וניתן חודשיים פנאי עבור עם ישראל.

בכדי שעם ישראל יתבוננו במכות שהיו כבר, ויכירו
בכוח בורא עולם, ויתחזקו באמונה ובאהבת ה', וירצו
לצאת ממצרים, ומי שלא התבונן ולא התחזק אכן מת
במכת חושך.

כתב רש"י שמת ז' כה' שכל מכה שימשה חודש, שבוע
מכה ועוד 3 שבועות התראות, אם כן המכות היו אמורים
להסתיים תוך 10 חודשים.

ואומנם במשנה בעדויות פרק ב' משנה י' כתוב שמכות
מצרים היו במשך 12 חודש?? ובעצם יוצא שיש 2
חודשים מיותרים שלא הייתה בהם מכה כלל.

קג. 10 מכות כל מכה שמשנה חודש אז למה לקחו המכות 12 חודשים, הסבר שני

ללקט תבן וקש, ותבן וקש מצויים בחודש אייר, ויצאו
ממצרים בחודש ניסן הרי 12 חודש למשפט המצרים.

התוספות יו"ט בעדויות פ"ב משנה י' הביא דברי
הראב"ד לכך, ממה שכתוב קודם המכות, שהעם יצאו

הוספות חדשות על הגדה של פסח

ברשעות פרעה מלכם, אבל ברגע שהיה קושי השעבוד והעם המצרי בעלי השדות לא התחשבו ביהודים האומללים שלא באו לגנוב רק קש ותבן בגלל פיקוח נפש שלא ידחסו את ילדיהם בשורות הלבנים החסרות, רשעות זו גרמה למצרים לסבול מכל המכות, ולא רק סבל לפרעה ועבדיו אלא לכל העם המצרי.

ומכה זו היא ההכשר לקבל את המכות, והיא משפט ה' במצרים, שהכשילם בניסיון שהוכיח רוע ליבם.

ולכאורה העם ליקט קש ותבן היה זה בזמן קושי השעבוד, ואיך נחשיב זמן קושי השעבוד שלפי כמה מדרשים היה חודשים קודם זמן שבו לקו המצרים?

ואם תאמר שבגלל קושי השעבוד זה גרם שעם ישראל יצאו מיד ולא בעוד 190 שנה שאז יגמרו 400 שנה במצרים ממש, הרי זה נס לישראל ולא מכה למצרים?

ואולי עד קושי השעבוד שיצאו עם ישראל בכל מצרים ללקוט קש ותבן, לא הייתה סיבה להיענש העם המצרי

קד. עם ישראל התאכזבו מהמכות שלא גרמו ליציאה מיידית, והתייאשו מהיציאה ממצרים.

ואולי לכן משה רבינו הרבה להתפלל והתאמץ בתפילה בעת סיום המכות, שעם ישראל לא יתיאשו ולא יאבדו תקווה, אלא יאמינו ביציאת מצרים, ויבינו שכל המכות זה נקמה במצרים, וגם לחזק את האמונה בבורא עולם ובשליטתו על כל הכוחות שבטבע, ובהשגחתו המיוחדת לטובה על עם ישראל.

ואכן עם ישראל כולו היה חלש באמונה, וכפי שהוכיחו תלמידי היקרים: שלמה שבדרון ואברהם ישעיהו גרינשוץ ני"ו מת"ת תורת אמת ב"ב, שהקב"ה "לא נחם דרך ארץ פלישתים, כי קרובה היא, פן ינחם העם בראותם מלחמה וישבו מצרים", אבל טענו תלמידי בחוכמתם שגם בחולשה יש דרגות.

ותפילה משה הועילה לאלו שהיו פחות חלשים שהם לא ישברו מהאכזבות ועדיין יישאר בהם התשוקה ליציאת מצרים ולעבוד את ה', ואדרבא מכל מכה הם התחזקו מגדלות כוח ה' ושליטתו בכל.

במדרש רבה דברים א' כג' על הפסוק במשלי יג' "תוחלת ממושכה מחלה לב", תוחלת ממושכה זה שעם ישראל ציפו והתאכזבו, שמשה הביא לפרעה 10 מכות, ובכל מכה ומכה היו היהודים בטוחים שפרעה ישלחם ממצרים, וזה לא קרה, וכגודל הציפיה כך גודל האכזבה.

ולפי זה לכאורה יוצא, שעם ישראל במכה הראשונה רובו או כולו רצו ליציאת מצרים ולהיות עבדי ה', רק בגלל האכזבות שלא נגאלו מיד במכה הראשונה והשניה וכו' הם התאכזבו ונשברו וליבם חלה כביכול כבר לא רצה ליציאת מצרים בכדי לא להתאכזב שוב מחדש.

ואולי לכן לפי הרמ"ע פאנו שהבאתי דבריו בפרשת שמות, יש חלק לעולם הבא לרשעים הללו מעם ישראל שמתו במכת חושך למרות שלא רצו ליציאת ולעבוד את הקב"ה, כי בכל זאת בהתחלה הם רצו ליציאת ממצרים ולעבוד את ה', ורק כשהתאכזבו הפסיקו לרצות ליציאת ממצרים, ואז כבר לא רצו לעבוד את הקב"ה.

קה. כבוד לב פרעה – לא לשבור טבע אלא לנווטו לטובה ולא לרעה

פרעה מתחרט ומבקש סליחה ומבטיח שהוא יתקן מעשיו וישלח את בני ישראל??

והתשובה היא, כי אצל כל אחד מאיתנו יש פרעה קטן בלב, שגם הוא מבטיח לתקן דרכיו, וכשיורד הלחץ הוא חוזר לסורו, וכפי שאנחנו עוהקים על פרעה, כך עלינו לצחוק עלינו שאנחנו פועלים בדיוק כמו פרעה.

וחקב"ה בסיפור עם פרעה בכל תגובותיו במכות, רוצה ללמד אותנו כי ככה היצר מתנהג עמנו, ועלינו ליציאת ממצרים ולהעיר את פרעה שיושב על פתחו לבנו, ולא נמתין למכה העשירית רח"ל.

כתב רש"י ש"כבוד" הכתוב כאן זה לא כאחד מבנייני הפועל אלא שם עצם, דהיינו לא שפרעה הכביד את לבו אלא שלבו של פרעה "כבוד" קשה, ובעצם היה לפרעה לב של אדם עוצמתי שלא נבהל ממעבים קשים ומסוגל לעמוד בלחץ קשה ולא להתקפל בקלות מלחצים ומעבים קשים.

ובעצם כל הטיפול המתמשך בפרעה למרות שהקב"ה יודע שפרעה לא יחזור בתשובה למרות כל ה-10 מכות, וכך אמר ה' למשה עוד קודם המכות שפרעה לא יוציא את ישראל למרות המכות רק לאחר מכת בכורות, ואם כן מה המטרה לכל המשחקים כביכול שבחלק מהמכות

הוספות חדשות על הגדה של פסח

הפחד הטבעי יחזור למקומו, אלא שננצל את טבענו במקום רעה נשתמש בטבענו טובה.

זאב על פרעה העוצמתי היה לחזור לעוצמה שהלך נגד עמו לטובת עם ישראל, וגם במכות היה עליו להתבונן ולא רק לפחד ולחזור בתשובה מתוך פחד, ואם היה מחליט בהבנתו שטעה ועליו לחזור לדרכו הראשונה להטיב לעם ישראל נגד כל מצרים.

כי היה מבין שה' שולט בעולם ועליו לשמוע לבורא עולם בכל העוצמה שיש בטבעו, אזי היה מתקן דרכו ומנצל את טבעו לטובה ולא לרעה.

קו. הנה אנכי מכה במטה אשר בידי על המים אשר ביאור ונהפכו לדם

זאלי כי אפשר לדחות, שכאן זה לא מדין שליחות, אלא כדברי האבן עזרא שמשו ואהרן היו שותפים בעשיית כל המכות, ולכן ביכולתם לעשות את המכות כרצונם. והחברותא הרב אלדר נתנזון שליט"א, רימו בדרך דרש "אנכי" = אהרן נביא כמו ידי.

זאן כאן שינוי מדברי ה', כי עוד קודם המכות ה' קבע ששניהם שווים בכל המכות, ככתוב בפרק ו' יג' "וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצו אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל מארץ מצרים".

קז. מכת דם, היהודים התעשרו ממכת דם, והנקמה על ויקוצו מפני בני ישראל

המצרים לשתות מים ולא דם, ומזה זה התגלה לכל המצרים, ומזה כל היהודים התעשרו, כי אם המים בגיגית התחלפה ממים לדם למה שביאור לא יהיה נס כזה.

זכמו כן בפשטות לשון המדרש רבה והתנחומא משמע שרצונם לחדד שלא רק ביאר המים נהפכו לדם, אלא גר מים שבכלי שבבית, ורוק היוצא מפי המצרי יצא דם.

זיתר מזה המצרי כביכול בנימוס שתה מתוך ספל והיהודי שתה ישר מהגיגית כלשון המדרשים מלבד לשון מדרש תהילים, בכל זאת המצרי לא רק שלא נגעל מהיהודי אלא התחנן לשתות מכף ידו של היהודי, ולא עוד אלא שהתחנן לשתות עמו יחד בכוס אחת, ולא עזר, רק כששילם לו אזי יכל המצרי לשתות.

זאלי זה כנגד ויקוצו מפני בני ישראל, לכן הם המצרים התחננו לשתות למרות מה שנגעלו מהיהודים ובכל זאת זה לא עזר להם).

זמצד שני שלא נחשוב שזה לא הוגן שה' העמיד את פרעה שהיה לו לב כבד בטבעו להיכנע בגלל המכות, הרי ה' ידע שטבעו של פרעה עוצמתי ועקשן, כי אותו לב קשה ועוצמתי שהיה בטבעו של פרעה, אותו לב היה עקשן ועוצמתי בתחילת הגזירות שהתמודד בעוצמה אדירה מול כל העם המצרי וסירב לגזור גזרות על עם ישראל, כי טען שזה כפיות טובה, וכשאיימו שיפטרו אותו הסכים ובמשך 3 חודשים הוא לא מלך על מצרים וכפי שהארכתני בפרשת שמות בעניין.

זככה נלמד גם לעצמנו, שלא נשבור את טבענו, כי לשבור טבע זה כמעט בלתי אפשרי, כי ברגע שבטל

זקשה תלמידי היקר דוד יהודה לייב כהן ני"ו מת"ת תורת אמת ב"ב, הרי בפסוק יט' מפורש שאהרן הכה ואיך כתוב כאן שה' מצווה את משה שיוודיע לפרעה שהוא משה יכה במטה אשר בידו?

זיתכן, שהיות ואהרן היה שליח של משה לכן זה נחשב כמו שמשו עשה זאת, ואכן מצאתי ברוקח שענה כן, אך קשה שא"כ למה הגמרא בקידושין מא' לא מביאה מקור מכאן לדין ששליח של אדם כמותו, שזה לכאורה מפורש ממש יותר מהדיוקים שמביאה שם הגמרא עי"ש?

זמדרש תהילים – עח' כה', ויהפוך לדם יאוריהם. בתחילה היו ממלאים בספלים ביחד ונמצא לישראל מים בספל ולמצרים דם, וחוזרים והיו ממלאים מים בספל והיה המצרי אומר לישראל נשתה אני ואתה ביחד, ושניהם היו נותנים פיהם בספל והיה ישראל שותה מים והמצרי דם. **זאמר** רבי אבין, כל המים שהיו המצריים שותים, היו לוקחים אותן בדמים מישראל, ומשם העשירו. שאם היה לוקחו בלא דמים היה נהפך לדם.

זמשמע לכאורה מהמדרש שמילאו את ספל מהיאור, ולא רק המים שלקחו מגיגית בבית משותף למצרי ויהודי שהתגוררו בבית אחד, כי בפשטות רוב עם ישראל גרו בנפרד מהגויים כפי שמצאנו במכת בכורות שהיהודים גרו בנפרד והיה להם שקט מול הצעקות שהיו בבתי הגוים המצרים, ולפי זה מובן שכל היהודים התעשרו ממכת דם, ולא רק מי שהיה מתגורר בבית עם מצרי.

זיתכן שהמדרשים הביאו רק דוגמא 1 לתגלית שהמצרים גילו שליהודים זה מים ועל ידי תשלום ליהודי הצליחו

הוספות חדשות על הגדה של פסח

קח. במכת דם פרעה לא יכל להקדים ולעשות צרכיו ביאור, ובמכת ערוב חזר ככלב שב אל קיאור?

זאלי ויתכן שאם הנס היה רק המים הפכו לדם וכל מצרים צמאו למים, אם כן יתכן ופרעה היה ממשיך להשכים כל ימי מכת דם לעשות צרכיו ביאור, ולכן עשה ה' שהיאור הסריח כך פרעה לא העז להיכנס ליאור כי הריח המסריח היה דובק בו.

על כל פנים מצאנו שוב במכת ערוב שפרעה חזר להשכים לצרכיו ליאור, והלוא פרעה כבר הפסיק ללכת לצרכיו ביאור, כי גם קודם מכת צפרדעים פרעה לא חזר לצרכיו ביאור, והרי היה הפסקה של 3 שבועות שמי היאור חזרו להיות מים נקיים, בכל זאת פרעה כבר הבין שבני ביתו כבר יודעים שהוא שקרן והוא כן זקוק לנקביו והמשיך לעשות צרכיו בבית.

אבל זה דרכו של יצר הרע, שקודם מכת ערב חזר לסורו, ולהרגלו הישן לעשות צרכיו ביאור, כי חזר לשקריו הראשונים והתעלם מניפוץ שקריו בתוך ביתו, וכך היצר הרע נוהג בנו, ככלב שב אל קיאור גם אנחנו חוזרים לחטוא באותם חטאים שכבר הבנו שהם טיפשיים ולא שווה ולא הגיוני לחטוא בהם, בכל זאת לאחזר תקופה האדם מתקרב וחוזר לסורו הראשון.

זאבן עלינו להוציא מאיתנו את הפרעה הקטן הרובץ בקרבנו שמתעקש לחטוא ולא לחזור בתשובה באמת ובתמים לאורך ימים אמן ואמן.

קט. איך החרטומים לא פחדו לגשת ולהרביץ לצפרדע הענקית??

חפץ ה' להמיתם היה הורג אותם בעמא במכת דם, ומכך שה' נתן אפשרות למצרים לקנות מים מהיהודים כך הם לא מתו מעמא, מזה הבינו שהמכות אין מטרתם להורגם.

והתשובה, כי קבלו ראייה ממכת דם, שהקב"ה לא רוצה להשמידם, אלא הקב"ה כביכול משחק עמם משחקי כוחות כמו שחמט שיבינו מי שולט בעולם, שהרי אם

קי. בסיום מכת צפרדעים – רק ביאור תשארנה

נשארו לחיות אם כן אין מסירות נפש רק לצפרדעים הראשונים שנכנסו שלא ידעו שהם לא ימותו, אלא יתכן שכל הצפרדעים נשרפו בתנור ונמרחו כג'ל ירוק על המאכלים או נתערבו ונאפו בתוך המאכלים.

זאבן המצרים מתוך רעב אכלו את המאכלים עם הצפרדעים שנמרחו ושהתערבו בהם, ובנס מיוחד מיציאות גופם של המצרים יצאו הצפרדעים השרופים והטחונים והפכו חזרה לצפרדע שלימה והם אלו שחזרו ליאור, וזה שימש לעם ישראל.

שאל תלמידי היקר יהודה לוסטיג הלא כתוב שהמצרים אספו חמרים חמרים – דהיינו ערימות של צפרדעים מתים, ואם כן איזה צפרדעים נשארו לחיות ביאור?

ותירץ תלמידי היקר יעקב אויגר נ"ו שאולי מה שכתוב ביאור תשארנה נכתב על הצפרדעים שנכנסו במסירות לתנורים ככתוב בתורה, ובגלל שמסרו נפשם דווקא הם חזרו לתחייה.

ויתכן להוסיף, שיתכן שהצפרדעים שנכנסו לתנור לא נשארו לחיות למרות חום התנור אלא מתו, כי אם הם

קיא. סוף מכת צפרדעים – העתירו בעדי,
פרעה מבקש שירבו עליו תפילות לה'!!!

הוספות חדשות על הגדה של פסח

שהפכו מים לדם היה על פרעה להבין שכוחם מכוח כישוף ואילו כוח מכת דם שעשה משה הוא מכוח אלוהים בפרט לפי ההסבר של היהודים אותו דג שהיה מת למצרי והסריח את היאור, ליהודי היה הדג חי שחי במים נקיים בלי סירחון.

ועל התעלמות מהתעוררות תשובה מיוחדת מאת ה', על זה יש לעצוק ולבכות מרה ולהעתיר ולהרבות בתפילות לה' שיסלח על החוצפה ועזות הפנים, ושיקבל מעתה את תשובתו למרות החוצפה והאיחור.

והיות ומשה ראה שפרעה מבין שחטא ושעליו לחזור בתשובה, לכן משה רצה להוכיח לפרעה את כוח העצום של הקב"ה שברגע משתלט על השכל וברגע הופך אדם למשוגע, ולכן משה שאל את פרעה למתי תרצה שאתפלל שיסורו הצפרדעים, ופרעה במקום לענות בשכל הישר "היום!!" הרגע!! תכף ומיד!! במקום זה ענה בשטות "למחר" כי ה' לקח מפרעה לרגע את שכל הישר ועשהו כמשוגע.

ועל זה ענה לו משה "ויאמר כדברך, למען תדע כי אין כה' אלקינו", שמהתשובה שלך פרעה תראה שה' שולט בעולם כי הוא השתלט לך על השכל וענית לי תשובה טיפשית "למחר!!"

ובזה רימו משה לפרעה על עיקר הנס בקריעת ים סוף כדברי הרמב"ן שפרעה וחילו יכנסו כמשוגעים לתוך הים למרות שאין סיכוי שה' ישאיר להם נס שעשה להצלת עם ישראל.

ובפשטות יתכן שפרעה בעוצמת לבו הסכים ליום סבל נוסף העיקר לדעת לעומק את הכוח שמתמודד מולו, כפי שאומרים "דע את האויב".

קיב. אמר אל אהרן קח מטך ונטה על מימי מצרים –

הכרת הטוב ליאור

לעומק היאור בגלל זרמי המים, וכדברי המפרשים, לכן הקב"ה עשה נס שהזרמים רק דחפו את התיבה למרכז הקני סוף, וזה הגן על תיבת משה שלא יסחף לעומק ויסתכן בהתהפכות ובהתנפצות על הסלעים.

וקצת ראייה לדבר, שהרי בתיה באה להשיט את ידה לקחת את תיבת משה מהיאור, ואם היה זה בתחילת היאור מדוע היה צורך לבתיה שתתארך ידה בנס כפי שכתב רש"י, הרי כפי שמרים הניחה את התיבה בידה הרגילה כך גם בתיה תוציא את התיבה ביד רגילה.

כתב רש"י העתירו הכוונה ריבוי תפילה, וצריך להבין מה ראה פרעה צורך לבקש ממה בסוף מכת צפרדעים ריבוי תפילה עליו?

כמו כן מדוע ביום השישי למכה אז משה שאל אותו למתי אני יבקש מה' שיסיר ממך את המכה, ונשאלת השאלה ומה היה קורה אם פרעה היה אומר היום תתפלל שתיפסק המכה היום תכף ומיד, והרי אם כך המכה תהיה רק 6 ימים ולא שבוע כבכל מכה, (מלבד חושך שהיה 6 ימים והושלם היום השביעי לפני קריעת ים סוף מהטעם שאכתוב בל"ג בס"ד בפרשת בשלח)?

ובפשטות אפשר לתרץ שלכן משה התחכם לאתגר את פרעה שינסה אותו ושיבדוק האם תפילת משה עכשיו תפעל שמחר יפסקו הצפרדעים (וכפי שכתבתי קודם בעניין זה שפרעה הרגיש שהתפילה של משה אכן פעלה).

ואומנם איך יתכן שפרעה יסכים שהוא ועמו יסבלו עוד יום של יסורים מחרידים אלו??

ולכן נראה לתרץ שהיות ופרעה במכת דם התעלם לגמרי ככתוב "ויפן פרעה ויבא אל ביתו ולא שת לבו גם לזאת", וזה היה חוצפה מחרידה איך התעלם מהתעוררות תשובה, בפרט אם נפרש שהכוונה "גם לזאת" – שהיה עליו להיפנות לצרכיו בביתו במקום בהשכמת הבוקר ביאור שלא ידעו בני אדם שהוא נצרך לנקביו כי היאור הסריח, ובזה התגלה קלונו ששיקר שהוא אלוהים שאינו צריך לנקביו, ובכל זאת פרעה מתעלם ולא קורא למשה ומבקש ממנו סליחה ולא הבטיח שישלח את העם.

וגם לפרש"י שגם לזאת הכוונה למכת דם וגם למטה אהרן שבלע את מקלות כל החרטומים כשהוא מקל, ובזה הוכיח שכוח גדול מכוח החרטומים, כי הוא בא בשם ה' והם בכישוף, וממילא מה שעשו החרטומים במכת דם

כתב רש"י: אמר אל אהרן – לפי שהגין היאור על משה כשנשלך לתוכו לפיכך לא לקח על ידו לא בדם ולא בצפרדעים אלא לקח על ידי אהרן.

ונשאלת השאלה, הרי משה נשלח ליאור בתוך תיבה מוגנת ממים, והיא לא הייתה מונחת במקום של זרמים חזקים, אלא בתוך קני הסוף, ומה הגן עליו היאור? הרי בדרך הטבע הוא היה ניצול?

ויתכן שמרים הניחה את משה בין קני הסוף בשפת היאור ממש, ואכן שם קיים סכנה שמא התיבה תיסחף

הוספות חדשות על הגדה של פסח

ושוב היא התאמצה עוד קצת להשיט יותר את ידה ושוב התיבה התרחקה, כך מספר פעמים, ובמקום להתאכזב ולהתייאש היא המשיכה עד **שלפתע** הבחינה שידה התארכה בנס בגלל מאמצה למתוח ידה ולהגיע לתיבה.

ויתכן שלכן בתיה קיבלה אומץ לא רק להציל את הילד, אלא גם לגדלו באופן אישי בבית פרעה למרות הסיכון הגדול, כי ראתה שהקב"ה עשה לה נס עם הצלת משה רבינו בגופה ממש, לכן לא פחדה וגידלה אותו בגופה דהיינו בביתה בבית פרעה כבן ממש.

קיג. במכת צפרדעים: ויאמר למחר, ויאמר כדברך למען תדע כי אין כה' אלוקיני

היה שפרעה ובעצם עם ישראל ידעו עד כמה כוחו של צדיק מנהיג הדור עצום ורב, ככה יאמינו בה' ובמשה עבדו.

והגדלות היא, שתפילת משה היום על מחר פעלה ועשתה רושם עצום, שאפילו פרעה הרשע הרגיש היום לאחר תפילת משה שאכן המכה תיפסק למחרת. וזה בבחינת **יציאת צדיק מן המקום עושה רושם**, כך תפילת צדיק עושה רושם אפילו על רשעים.

וכאמור קודם, שמשה התפלל שפרעה יגיש דחף לעשות תשובה גם לאחר המכה, ואת כוח פעולת התפילה הזאת הרגיש פרעה מהיום שכך ירגיש מחר לאחר שהמכה תסור, ולכן האמין פרעה לדברי משה.

ואם נכונים הדברים, יש ללמוד מזה דבר עצום, שאם פרעה הרשע מרגיש רגש עילאי בכוחו של צדיק, דבר שאין לנו בהם השגה, כל שכן עם ישראל עם קדושים.

קיד. כינים – ויט אהרן את ידו במטהו ויך את עפר הארץ ותהי הכינים

משה, ומה שבן בחירה הרשיע וסיכן את משה זה אינו מפחית מהכרת הטוב שצריך להשיב.

ודימה זאת לרופא שעשה ניתוח מורכב להצלת חולה אנוש, ואכן הרופא הצליח בניתוח והציל את החולה, אבל אז לקה החולה בחיידק אלים המשתולל בבתי חולים, והחולה נפטר רח"ל, וכי לא מגיע תודה לרופא על השקעתו העצומה והמוצלחת בניתוח המורכב שהצליח לבצעו, למרות הצער הגדול.

ואכן זה בבחינת דק שבדק, כי העפר זה אינו דבר חי, וגם הרי יש במכה קידוש ה' עצום שמתגלה כוח ה'

אלא שהיה נס והמים דחפו את תיבת משה לעומק הסוף שלא ממש על שפת היאור, ולכן גם בתיה שבפשטות ידעה לשחות ביאר – ככתוב שבאה לרחוק, לא היה לא אפשרות בשחיה להוציא את התיבה, כי התיבה הייתה במרכז הקנים מקום שא"א לשחוח בגלל הקנים.

ותלמידי היקר הבחור יצחק מרדכי זלושינסקי נ"ו מת"ת תורת אמת, בא במהלך מחודש, שבעצם אם התיבה הייתה רחוקה מדוע שלחה בתיה את ידה, אלא כי היה נדמה לה שזה במרחק קטן שביד רגילה היא תצליח להוציא את התיבה, אבל אז התיבה התרחקה ממנה.

משה אומר לפרעה **התפאר עלי**, כביכול נסה את כוחי!! למתי אני יתפלל עליך שיסורו הצפרדעים, ופרעה עונה לו, למחר – **ופרש"י** שפרעה ביקש שמשה רבינו יתפלל היום שיסורו הצפרדעים לא מיד אלא למחרת, וזה מוכיח שזה מכוח תפילה לה' ולא מכישוף, כי כישוף פועל מיידית ולא לאחר זמן.

השאלה שנשאלת מהיכן ידע פרעה שמשה אכן התפלל היום והתפילה פעלה רק מחר, אולי היום משה לא אמר את הקוד של הכישוף שבו מסירים את הכישוף, ורק למחרת כשפרעה לא יראה, אז משה יאמר את הקוד ויסיר את הכישוף מיידית?

וכמו כן יש לתמוה מלשון משה שכביכול משה מציע שפרעה יבחן את כוחו העצום של משה עד כמה הוא מגדיל לעשות, וכי משה חיפש להתפאר??

והתשובה היא, כאמור קודם שכל מה שפעל משה עם פרעה משה התכוון שישפיע על עם ישראל, ורצון משה

כתב רש"י "אמור אל אהרן" – לא היה העפר כדאי ללקות על ידי משה לפי שהגין עליו כשהרג את המצרי ויטמנהו בחול, ולכן לקה על ידי אהרן.

אבל למעשה, התברר שהעפר לא הגן על משה רבינו, כי ממילא יום למחרת נודע הדבר לפרעה ע"י דתן ואבירם, ופרעה ניסה להרוג את משה בחרב ומשה ניצול וברח למשך שנים למדיין, ואם כן מה שייך הכרת הטוב לעפר שהתברר שלא הגן עליו?

וענה תלמידי היקר יהודה לוסטיג מת"ת תורת אמת, שעדיין מגיע הכרת הטוב לארמה, כי מבחינתה הגינה על

הוספות חדשות על הגדה של פסח

נימת זלזול בהכרת הטוב, זה חשוב מאוד, אפילו כלפי דומם.

אבל כך מצאנו בניתוח שאסור לבצע לאביו למרות שהוא מציל חיי אביו, כי חייב אדם אחר לעשות זאת בלי שיהיה איסור הוצאת דם לאב, ורק אם הבן הוא ממוחה גדול יותר ונחוץ שרק הבן יעשה זאת כי אין ברירה אז זה מותר לבן לנתח את אביו.

ויישר כוח עצום, לתלמידי היקר חיים שפיאצקי נ"ו מת"ת תורת אמת כיתה ז' שעזר לי מאוד בחידוש נפלא זה.

בעולם, ואם כן זה זכות לעפר שיתקדש שם שמים על ידו, וזה כדוגמת להעיר את האבא משנתו לטובת עסקה שהאבא מרוויח ממנה וחפץ בה.

אבל בכל זאת ה' רוצה ללמדנו שכוח הכרת הטוב הוא כה חשוב שלמרות כל הסיבות הטובות עדיין יש בזה גם היבט של פגיעה, הכאה, ולכן אם אפשר לעשות זאת על ידי אחר ודרכו להשיג את כל המטרות בלי שיהיה בזה

קטו. והך את עפר הארץ והיה לכינים בכל ארץ מצרים

הכינים היו קטנים, מה פתאום החרטומים ניסו ליצור כינים כאשר ישנו כלל ידוע שאין כישוף בפחות משעורה?

אלא היות ובמכת כינים גדול הכינים היה ענק לפחות כמו ביצת תרנגולת, לכן סברו החרטומים שיש להם כוח ליצור כינים כאלו גם הם.

אבל החרטומים נכשלו, כי הכינים היו מורכבים מניסים, נס ראשון שהעפר הפך לכינה רגילה קטנה משעורה.

ונס שני היה שהכינה הפכה לענקית, והיות והבסיס היה מגריגר חול וכינה פחותה משעורה לכן לא הצליחו החרטומים ליצור כינים כאלו.

תלמידי היקר שמואל יהודה מת"ת תורת אמת ב"ב, הראני שבילקוט שמעוני רמז קפ"ב מובא שהקטן שבכינים שהיו במכת כינים במצרים היה בגודל של ביצת תרנגולת.

ונפלאותי שהרי מרש"י משמע שמחמת שהכינים קטנים פחות משעורה לכן החרטומים לא יכלו ליצור גם הם כינים בכישוף, ומשמע שהיו קטנים כמו הכינים המצויים? וגם האם אפשר למצוא רמז מהפסוקים לחידוש זה על הכינים הענקיים?

ונראה, שהיות והחרטומים ניסו לעשות גם הם כינים ולא הצליחו, מזה אפשר להוכיח שהכינים היו ענקיים, כי אם

קטו. מה קרה לכינים בסיום המכה?

שגדולים הם מצפרדע רגילה, ואם התורה לא עיינה שהיה סירחון בסיום המכה סימן שהם לא מתו.

ולטעון שהם התפזרו בעולם כפי שבסיום מכת ערוב כל החיות התפזרו חזרה בעולם, זה לא נראה, בפרט לדברי המדרש שהכינים היו ענקיות, ואם כן היו צריכים לראות בהמשך הדורות כינים גדולים כמותם? אלא, היות ומעפר באו לכן לעפר שבו.

תלמידי היקר ראובן גולדנר נ"ו מת"ת תורת אמת ב"ב, שאל בשיעור האם הכינים בסיום המכה חזרו להיות עפר או שנשארו כינים אלא שמתו או התפזרו?

ויתכן, שהיות והיו כינים בעובי של אמה באדמת מצרים, אם אכן הכינים מתו בסיום המכה, היה אמור להיות סירחון כמו במכת צפרדעים לאחר שמתו, ובפרט לדברי המדרש הקודמים שהיו גדולים בגודל ביצה ויותר

קיו. למה במכת כינים אין התראה לפרעה – מבחן התוצאה!!

טובה, אלא אם אפשר להגיע לתוצאה הטובה בלי נקמות ועונשים, עדיף!! והדברים בדוקים ומנוסים, וכבוד זה שטויות, נקמה ועונש לא מגן על הכבוד שלך!! האופוק והסבלנות הרבה יותר מכבדים אותך באמת!!

ויתכן שהיות והתוצאה הייתה מושלמת יותר מכל ההתראות, שלבד החרטומים אומרים לפרעה "אצבע אלוקים היא!!" ואכן בחינוך גם לא תמיד חייבים להעניש ובעצם לנקום ולא תמיד אכן מגיעים על ידי זה לתוצאה

קיה. צפרדעים הגיעו מהיאור, והארבה ברוח קדים, ומאיפה הגיע הערוב?

הכוונה מלמטה? ויתכן שדבר ששייך להסתירו קצת בדרך הטבע ה' צמצם דרך הטבע כדברי הרמב"ן אבל בערוב לא שייך לכן הגיע פתאום בנס מוחלט.

הערוב מאיפה הגיע? (שאלו בסעודה) הארבה הגיע ברוח קדים והצפרדעים מהיאור? ובמדרש שאלו זאת וענו מלמעלה ומלמטה דהיינו עופות מלמעלה אבל מה

הוספות חדשות על הגדה של פסח

ק"ט. ויסר הערב מפרעה מעבדיו ומעמו לא נשאר אחד

ואכן הם לא הפכו לחול ועפר, כי יותר נס לראות בעל חיים שהיה מת מתעופף חי או אפילו מת ברוח עזה ברצון בורא עולם שבידו הכל!!

אבל לאחר דקדוק בלשוננו הטהור של רש"י, שכתב שלא מתו כמו הצפרדעים, משמע שאכן אף היה לא מתה וכולם נשארו לחיות והסתלקו כולם ולכן לא נשאר אף היה.

ואם הדיוק נכון, אם כן יתכן שהנס היה שאכן כל גיבורי מצרים לא הצליחו בכל 7 ימי המכה להרוג אפילו היה אחת, כי לא היה להם פנאי לחשוב ולתכנן ולהגיב נגד היה כי מיד הותקפו מחיות אחרות, ואכן פלא עצום איך לא ישנו 7 ימים, או שנמנמו והתעוררו כל רגע בחדרות.

וזה מתאים מידה כנגד מידה, שהמצרים העבירו את ישראל בפרך בקושי השעבוד, עד שעם ישראל לא הצליחו לשמוע לדברי משה שבישרם ב4 לשונות של גאולה, מקוצר רוח ומעבודה קשה.

כתב רש"י ויסר הערוב – ולא מתו כמו שמתו הצפרדעים שאם מתו יהיה להם הנאה בעורותם:

ותמה תלמידי היקר שלמה שברון נ"ו מת"ת תורת אמת ב"ב, וכי לא מת אפילו היה אחת בשבוע של המכה? וכי מכל גיבורי מצרים לא היה גיבור אחד שהצליח להרוג נחש או עקרב לפחות? ואם כן איך לא נשאר אפילו היה אחת, והאם מאותה היה שהצליחו הגיבורים להרוג זכו בעורה היפה? אבל בפסוק מפורש שלא נותר אפילו אחד!!

והאם נצטרך לפרש שהיה נס שגם היה שהומתה ואפילו הופשטה, חזרה לחיות וחזרה לעורה המופשט ויצאה ממצרים?

ותלמידי היקר שמואל לזין נ"ו טען שמצאנו כדומה לזה במכת ארבה, שאפילו הארבה שתפסו המצרים והכינו מהם שימורים בחביות, בסיום המכה הם התעופפו עד אחד ולא נשארו במצרים.

קכ. לאחר מכת ערוב – ויצא משה עם פרעה ויעתר אל ה'

והכן לבנו לאהבה וליראה את שמך" ועוד פסוקים כיוצא באלו שאנחנו מבקשים שה' יטה את לבנו שנאהב אותו, ושה' יגביר בנו את היראת שמים, ואולי מכוח תפילת משה זו ע"פ בקשת פרעה, עד היום אנחנו מנצלים תפילה זו בתפילת ובא לציון.

אבל היצר הרע של פרעה ברגע שפחד המכה נגמר, הוא התחרט מבקשתו שה' יטה את לבו לחזור בתשובה, ולכן התפילה לא פעלה, למרות שהייתה תפילת משה רבינו בעוצמה ובריבוי תפילה.

ומשה רבינו העתיר בתפילה גם שהמכה תשפיע על עם ישראל, להתחזק באמונה בה', ושירצו ללכת אחרי הקב"ה במדבר ולעובדו בלב שלם.

ויתכן שלולי תפילת משה בריבוי ומתוך התאמצות, היו יוצאים ממצרים אפילו פחות מאחד מחמישה או א' מ50.

ויתכן עוד, שהרצון של פרעה שימש כמו התערותא דלתתא, שגם אם לפרעה התפילה לא עזרה וכאמור, בכל זאת רצונו הטוב לתשובה בעת פחד המכה, שימש לכוח לתפילת משה שישפיע המכה התעוררות תשובה ורצון להתקרבות לה' בעולם, שבני ישראל ישתמשו בכוח התשובה והתפילה לתשובה.

פסוק זה נכתב לאחר מכת ערוב, שפרעה ביקש משה להעתיר עליו בתפילה שיפסק המכה, ואכן כתוב בפסוק ש"משה רבינו אכן העתיר לה' שתיפסק המכה.

ורש"י מפרש "ויעתר" ש"משה הרבה להתאמץ בתפילה, ועריך להבין אם אכן ארץ זמן של כל מכה הוא שבוע, מדוע היה על משה להתאמץ בתפילה? וגם למה פרעה מבקש משה שירבה עליו בתפילה, וכי פרעה לא הבחין שמשך כל מכה הוא בדיוק שבוע?

ותלמידי היקר יהודה לוסטיג נ"ו מת"ת תורת אמת ב"ב רצה לתרץ ש"משה רבינו התפלל על המכה הבאה שתנקום בפרעה בעוצמה.

אז שנפרש ש"משה התפלל שמכה זו שנקמה במצרים תרפא נפשם של היהודים, כי כידוע הנקמה מרפאת את הצער והעינוי.

אבל תירוץ נפלא זה, עדיין לא מתרץ מדוע פרעה ביקש ש"משה יתפלל, וירבה ויתאמץ בתפילה?

ויתכן להוסיף על דבריו הנפלאים, שפרעה ביקש ש"משה רבינו יתפלל שגם בעת שתיפסק המכה עדיין יהיה השפעת המכה עליו שלא יקשה לבו, ולהבדיל דוגמת מה שאנחנו מתפללים "ויחד לבבנו לאהבה וליראה את שמך,

הוספות חדשות על הגדה של פסח

קכא. "דבר", הקדמת ה' למטרת המכה – בעבור תדע כי אין כמני בכל הארץ

ויישר כוח לבחור בן העליה "אלון גיל" נ"ו משוכו ראשל"צ שבזכותו התחדש לי חידוש זה שיזכה להתעלות בתורה וביראת שמים אמן.

במתן תורה כאשר הגויים לא רצו לקבל את התורה הקב"ה הניחם לחיות, ואילו לגבי סיחון שכשלא רצו לקבל את דברי השלום נלחמו עמם והרגום??

לכן מביא רש"י עוד ראיה ממצרים שהוא דומה בדומה, אבל גם לפירוש זה קשה שהיה צריך להיות כתוב "ממצרים קדמות"? ולכן לומדים משני הלימודים גם יחד, כי אין הוכחה בפסוק איך לפרשו כראוי.

ולענ"ד על ההסבר שמשה למד ממצרים, לא רק קשה הלשון "מדבר קדמות" אבל ההוכחה טובה היא, אלא גם ההוכחה ממצרים קשה, גם בגלל הטענה שמטרת מכות מצרים היה בכדי שמצרים וכל העולם ועם ישראל ידעו שהקב"ה שולט בכל היצורים וכל העולם ועם ישראל שבעולם ובעל כל הכוחות כולם גם מעל הטבע, וממילא אין ראיה לחובה להקדים שלום ממצרים וכאמור קודם.

וגם ראיה לדחיה זו, שהרי הקב"ה במצרים למרות כל דברי השלום והמתנות מכל מקום לא השמיד את כל המצרים אלא רק הכם ורק מעטים מהם מתו??

אבל באמת עיקר הראיה זה ממתן תורה ולכן כתוב ממדבר קדמות, כי הראיה היא שהקב"ה למרות שהחליט לתת לעם ישראל את התורה, בכל זאת לא נתן את התורה בכוח לעם ישראל נגד רצון העמים על אפס וחמתם, אלא הקב"ה בא אליהם בדברי שלום למרות שידע שהם לא רוצים ויפסידו את המתנה הגדולה ביותר ששווה יותר מחיי העולם הזה, שזה חיי תורה וחיי קדושה וחיי נצח בטוב אין סופי.

וממילא ברור הוא שלמרות שהקב"ה צווה את משה להילחם עם סיחון, וממילא ברור שיהיה מלחמה עם סיחון ודברי השלום לכאורה מיותרים, בכל זאת משה הקדים בדברי שלום כדרכו של הקב"ה במתן תורה, שלא יהיה תרעומת לגויים שעם ישראל תקפו באכזריות ולא בחרו בשלום, ואכן כך התגלגלו העניינים במלחמת לא' המלכים בכיבוש יהושע שהם באו ויזמו מלחמה ביהושע ולא יהושע בא ויזם נגדם מלחמה בהפתעה נגד רצונם במלחמה.

ואומנם ממצרים לומדים שלמרות שיש סיבות למכות מצרים ולא מכה אחת שתהרוג את כל המצרים או לפחות את כל צבא מצרים בבת אחת, שזה בגלל רצון ה' לגלות

הקב"ה שולח את משה להודיע לפרעה, "כי בפעם הזאת אני שלח את כל מגפתי אל לבך ובעבדיך ובעמך בעבור תדע כי אין כמני בכל הארץ: כי עתה שלחתי את ידי ואך אותך ואת עמך בדבר ותכחז מן הארץ: ואולם בעבור זאת העמדתיך בעבור הראתך את כחי ולמען ספר שמי בכל הארץ".

ובעצם הקב"ה אומר לפרעה יכול הייתי להרוג אותך ואת עמך במגפה וכולכם הייתם מתים מיידית רק המטרה ששלחתי את משה שיעשה עשר מכות זה במטרה לחזק את האמונה בה' ובכוחו, לפרעה ולמצרים, ולפרסם את כוח ה' בכל העולם, ובפרשת בא גם מפורש שזה לחזק את עם ישראל לדורות על כוח השם והשגחתו בעולם.

אך אם כן קשה לי דברי רש"י בחומש דברים ב' ט' על הפסוק "ואשלח מלאכים ממדבר קדמות אל סיחון מלך חשבון דברי שלום", ממדבר קדמות – אע"פ שלא צוני המקום לקרוא לסיחון לשלום למדתי ממדבר סיני מן התורה שקדמה לעולם כשבא הקב"ה ליתנה לישראל חזר אותה על עשו וישמעאל וגלוי לפניו שלא יקבלוה ובע"כ פתח להם בשלום אף אני קדמתי את סיחון בדברי שלום. ד"א ממדבר קדמות ממך למדתי שקדמת לעולם יכול היית לשלוח ברק אחד ולשרוף את המצריים אלא שלחתי מן המדבר אל פרעה לאמר שלח את עמי במתון:

ולכאורה על פירושו השני של רש"י קשה, שהרי לכאורה אין למשה הוכחה שצריך להקדים שלום לסיחון לפני המלחמה, ממה שהקב"ה לא הכה את מצרים בברק אחד לשרוף את כולם בבת אחת ולהוציא מיידית את עם ישראל, כי הקב"ה רצה לעשות קידוש השם, שיתפרסם שמו וכוחו במצרים ובכל העולם ולעורר את עם ישראל באמונה בכוח ה' ככתוב במפורש בפסוקים, ואין מכאן ראיה כלל לעניין לדבר ולפעול במתנות ובדרכי שלום ובדיבור שלום??

ונראה לתרץ על פי המפרשים בדברים שם (שפתי חכמים, ומשכיל לדוד), שכתבו שעל כל פירוש יש קושיה (אחרת) ומ2 הלימודים ביחד למד משה עניין זה, וכפי שביאר המשכיל לדוד שלפירוש הראשון קשה שאין ראיה ממה שהקב"ה שאל לפני מתן תורה את כל הגויים האם רצונם לקבל את התורה, כי הוצרך לעשות כן כדי שלא יקטרגו על נתינת התורה לישראל, ועוד קשה שהרי

הוספות חדשות על הגדה של פסח

ונבעם יש להתבונן עוד, מדוע סרה טענת הגויים נגד מסירת התורה לעם ישראל, הרי הגויים יכולים לטעון אילו הקב"ה היה פונה לעם ישראל במצווה הקשה ביותר לישראל כדוגמת רציחה לישמעאלים וכו' אולי גם ישראל לא היו מקבלים את התורה??

ואלי כאשר הקדימו ישראל לומר "נעשה ונשמע", זה הסיר טענת הגויים הנ"ל, כי כידוע היהודים לא מקבלים שום דבר כמובן מאליו, עד כדי כך שאומרים בדרך גוזמא, שכאשר יהודי ניצב מול מראה הוא מתווכח עם הדמות שבמראה, ורק כאשר מתנפצת המראה נגמר הויכוח, וגם על זה התווכחו עמי וכשאמרתי הנה התווכחתם, ענו לי זה לא ויכוח!! ועצרת מיד את הויכוח כי הוא לא היה נגמר!!

והיהודים כשאמרו נעשה ונשמע זה ההיפך ממהותם לקבל בלי לדעת ובלי להבין את כל דרישות הבורא בתורה הקדושה, א"כ כבר סרה ממילא טענת הגויים, והיהודים התעלו לדבר כמלאכי השרת כי לא דברו כטבעם אלא מעל לטבעם ומהותם, ואכן מהות יהודי זה להתמודד כל שעה ושעה במלחמה קבועה בהבנת התורה ומפרשיה וללבן כל צדדי הסוגיות לעומק.

קכב. הנה יד ה' היוה במקנך בסוסים בחמורים בגמלים

(ואלי לך שם חיה), אלא בדבר העונש היה בגלל שהתנהגו ליהודים כמו בהמות למשא ולחרישה וכו'.

את כוחו בעולם, מכל מקום מאחר שיש כבר ראייה ממתן תורה אפשר ללמוד עוד סיבה לגבי מצרים שגם בגלל שה' רצה שיהיה מתינות והקדמה בדרכי שלום לכן נשלח משה ולכן המכות היו במנות קטנות, עשר מכות והריגת עבא פרעה היה רק בסוף כל המתינות.

ויתכן עוד לפרש, שמעולם ה' לא אמר שישמיד את מצרים, רק המטרה הייתה לדונם ולהענישם, וגם שידעו שה' שולט בעולם, והמטרות יכלו להתקיים גם בלי לשלוח את משה לפרעה, אלא ה' היה נותן את העשר מכות לפרעה וה' היה מפלא בין עם ישראל למצרים, וכך היו רואים שיד אלוקי ישראל בדבר, ובסוף בדרך הקשה היו רואים בבירור שה' אלוקי ישראל השולט בכל הכוחות הענישם.

אבל ה' שלח את משה בכדי להקדים לו על מהות המכות, ועל מטרת ה' שיתבונן שיש בורא עולם, וכך הקדים לפרעה ולמצרים את ההכרה והידיעה בכוח ה' על הבריאה – מתון, וכל זה מחמת דרכי שלום, שצריך להיות הוגנים גם כלפי אויב שידע מה רוצים ממנו ולמה נלחמים נגדו.

קכג. האם במכת דבר מת "אחד" ליהודי?

והנה לא מת ממקנה ישראל עד אחד ויכבד לב פרעה

אפילו אחד? וגם יש להוסיף להקשות כקושייתו שהרי כתוב בפסוקים קודם "ולא ימות מכל לבני ישראל דבר?" ונראה לתרץ שיתכן שכפי שהגזירה של הדבר שימותו כל הסוסים וחמורים וגמלים ובקר וצאן של המצרים, אבל רק בהמות שיהיו בחוץ, כך יתכן שמה שכתוב שלעם ישראל לא ימות דבר ולא מת אפילו אחד, כוונת רק בהמות של ישראל שהיו בחוץ אף אחד מהם לא ימות כי לא ימות דבר.

אבל בפנים הבית ששם לא היה גזירה, יתכן ששם יכול כן למות בהמה זקנה או חולה ששייך ליהודי, אבל גם בתוך הבתים של עם ישראל לא מתו בהמות כלל, חוץ מבהמה אחת שכן מתה בבית, בכדי לגרום לפרעה לכבד את ליבו שה' אמר שלא ימות דבר לישראל והנה אחד כן מת לעם ישראל.

מודגש במכת דבר בפירוט סוגי בעלי חיים שבהם המצרים לא עבדו ע"ז – סוסים חמורים וגמלים

החתם סופר וארא כג' מקשה שלשון הפסוק לא מובן, שהרי כתוב "וישלח פרעה והנה לא מת ממקנה ישראל עד אחד ויכבד לב פרעה" והרי אם פרעה שלח ומצא שלא מת ממקנה ישראל עד אחד, אדרבא היה לפרעה לפחד עוד יותר ולא שזה יגרום לו כפי ששמע מהפסוק להקשות את לבו?

ותירץ ע"פ המדרש (ולא מצאתי מדרש זה), שהיה 1 ממקנה ישראל שכן מת, וכלשון הפסוק והנה לא מת ממקנה ישראל 'עד אחד', עד ולא עד בכלל, וזאת כדרשת המכילתא גבי קריעת ים סוף שכתוב "לא נשאר בהם עד אחד", שלא עד בכלל שנשאר אחד והוא פרעה, ולכן הכביד פרעה את לבו.

וחקשה החת"ס שהרי בפסוק הקודם כתוב וממקנה בני ישראל 'לא מת אחד', הרי שלא מתו כלל ממקנה ישראל

הוספות חדשות על הגדה של פסח

כדי להטעותן שיאמרו שבעל צפון חזק יותר מה' שאותו ה' לא יצליח להרוס, ועליו פירש איוב (איוב יב) משגיא לגוים ואבדם:

כמו שה' השאיר מכל עבודה זרה שהרס במצרים, רק את בעל צפון וכמו שכתוב רש"י בפרשת בשלה שזה היה

קכד. "ברד", הקדמה למכת ברד ומשמעותה העצומה בקשר לבחירה החופשית של פרעה

הוא נחשב מזיד בפרט שהודה בעצמו שה' הצדיק והוא ועמו רשעים, והודה שהיה בידו לחזור בתשובה ולא חזר, ולכן גם כששחרר בסוף את עם ישראל זה כבר לא תיקן את חטאו אלא נחשב כרשע שנאלץ לגרש את עם ישראל מפחדו שכולם ימתו.

קודם מכת ברד הקב"ה אמר לפרעה על ידי משה רבינו דע לך יכול הייתי להורגך במכת דבר אבל לא עשיתי כן, כי רציתי שתבין שיש בורא עולם ותכיר בכוחו ותשמע סוף סוף בקולו, כי אם לא תשמע בקולי אני יביא "את כל מגפותי אל ליבך", וכתב רש"י שהכוונה למכת בכורות ששקולה כנגד כל המכות.

ולפי זה מובן מדוע בורא עולם לא הסתפק באמירת פרעה ה' הצדיק בכדי שיחשב בעל תשובה גמור, ואכן כפי שמשא רבינו אמר לפרעה התשובה שלך לא שווה כי ברגע שתיפסק המכה אתה תחזור להרשיע, וכפי שהסברנו קודם, אכן פרעה חזר בתשובה לא רק מתוך יראה ופחד אלא גם מתוך אהבה והכרה שה' הצדיק.

ורבים מקשים על דברי רש"י וכי מה ענין להזכיר לפרעה את מכת בכורות כאשר עומדים קודם מכת ברד??

ולכן יש שכתבו שכוונת רש"י למכת ברד והכוונה בכורות שהזכיר רש"י גם קשור לברד, שהבכירות – הפשתה והשעורה נהרסו ולא התבואה, וצריך להבין הרי רש"י כתב שהיא שקולה כנגד כל המכות, ואם הכוונה לברד למה היא שקולה כנגד כל המכות??

ובכל זאת התשובה שלו לא החזיקה כי פרעה השאיר פתח לעבירה, וכפי שהרחבנו קודם שרצה ליהנות העבירה בכך שהמטר יישאר, וממילא לא היה כאן התנתקות מושלמת מהעבירה ולכן קרס.

ואולי במכת ברד היה בה עוצמה לשנות את פרעה, כפי שמכת בכורות שינתה את החלטת פרעה באופן סופי לשחרר את העם, אבל אם היה משחרר במכת ברד פרעה הוא היה יוצא כביכול בעל תשובה, כי עד עכשיו כביכול היה כמו שוגג, ומעכשיו קיבל השגות בעוצמת הבורא שהוא כל יכול שמחבר אש ומים יחד דבר שלא הגיוני בטבע, ושהוא מלא רחמים גם לפני זה שלא הרגו בדבר וגם במכת ברד עצמה היה חסדים גדולים לפרעה ועמו.

ולכאורה קשה מאוד, וכי הקב"ה דורש עד כדי כך מבעל תשובה שיחזור מיד בתשובה מתוך אהבה וניתוק מוחלט ומושלם מהעבירה?? וכי הקב"ה לא אמר פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם?? ואולי זה נאמר רק כלפי יהודים שהקב"ה עוזר להם לחזור בתשובה, אבל בכל זאת פרעה חזר בתשובה בדרגה גבוהה יחסית כשאמר ה' הצדיק, ומדוע הקב"ה לא הסתפק בזה כהתחלה של תשובה?? למה בורא עולם דרש ממנו תשובה מושלמת תכף ומיד??

ובורא עולם ביקש מפרעה להתבונן בכל זה ושיתחפך לטובה, ולא יחשוב שזה בלתי אפשרי, אלא ילמד מהמכה עצמה שכשם שאש ומים עשו שלום כך מצרים וישראל יכולים לעשות שלום מעתה אם ירצה.

אלא נראה שהיות וה' הכין חזק את פרעה לפני ובתוך מכת ברד שיוכל בבת אחת לחזור בתשובה שלימה באמת, לכן הקב"ה לא הסתפק שפרעה התקדם 2 דרגות בתשובה כביכול אלא רצה מפרעה תשובה מושלמת בבת אחת, כי כפי ההכנה כך גודל הציפיה והדרישה.

ולכן יש חשיבות למכת ברד שהיא שקולה כנגד כל המכות כפי שמכת בכורות שקולה כנגד כל המכות, רק במכת ברד היא שקולה לטובה – דהיינו שבכוח מכה זו בעירוף כל המכות בפרט מכת דבר להחזירו בתשובה שתתקבל, ואולי לכן לא כל המכות נכתבו בפרשה אחת, כי עד ברד כולל ברד הייתה אפשרות לתשובה מתקבלת, ומפרשה הבאה המכות שלאחר מכת ברד עד מכת בכורות זה הדרך לכניעת פרעה מתוך תשובה שלא התקבלה.

ובפרט שמשא רבינו מודיע לפרעה כשאמר ה' הצדיק שידע שהתשובה לא תחזיק מעמד כי בורא עולם רוצה יותר מכך, וחסר בתשובה שלו עזיבת כל חלקי החטא.

ואילו מכת בכורות לאחר כל המכות גרמה שפרעה ישחרר את ישראל אבל אז הוא כבר לא נחשב בעל תשובה, אלא רשע שהרשיע במזיד, כי אחרי מכת ברד

וזה מתרץ על קושיית הרמב"ן מדוע משה רק הודיע לפרעה על מכת ברד ולא המתין למענה לשונו של פרעה, ולפי דברינו מתורץ, שמשא רבינו ביקש מפרעה לפני המכה להתבונן היטב במעב שהיה לפני המכות דהיינו בכל המכות שהיו ובפרט במכת דבר.

הוספות חדשות על הגדה של פסח

ופרעה בכ"ז לא השלים את כל חלקי התשובה, ולא ביקש שה' יסיר הכל גם את המטר כי אין רצוני ליהנות כלל מהעבירה ומהמכה שהגיעה בגלל העבירה כי רצוני בנייתוק מוחלט מהחטא, ולכן פרעה מיד אחר סיום המכה קרס ונפל שדוד ביצרו הרע והמשיך להרשיע.

קכה. במכת ברד, ואשר לא שם לבו אל דבר ה' ויעזוב את עבדיו ואת מקנהו בשדה

ואבן המצרים האמינו שיהיה מכה שתהרוג אנשים ובעלי חיים שיהיו מחוץ לבית, ולכן אף אדון לא יצא מביתו כי לא רצה למות בוודאות.

ונכל זאת בעצת בלעם היו מצרים שבכוונה הוציאו את עבדיהם ואת בהמתם החוצה בכדי שימותו במכת ברד במיתה משונה, ולהראות לכולם שכביכול אין רחמים לבורא עולם על ברואיו, בניגוד גמור כביכול לדברי הקב"ה שרחמיו על הכל גם כלפי המצרים.

וזח מזכיר מה שהמחבלים הרשעים מעזה עושים, הם שולחים טילים מתוך בתי ספר מלאים בילדים ערבים לעבר בתי תושבים בארץ ישראל, בכדי שכאשר יגיבו לירי ויתקיפו את מקורות הירי, ממילא ימותו ילדים ערבים, וכך הערבים מציגים זאת לעולם כתקיפה אכזרית, שרוצחים ילדים חפים מפשע בעזה, והם בעזה מסכנים ואומללים וחסרי ישע וחסרי הגנה לנפש עולליהם.

וזנה לנו, רשעים שמעדיפים לרעוח את ילדיהם בכוונה תחילה העיקר להציג את הצד השני המתגונן כאכזר ונטול לב ורוצה ילדים!!! בדיוק כמו שהיה במצרים במכת ברד.

קכו. במכת ברד, ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים

שזכה לשכר על כך שנצטוו ישראל לא לתעב מצרי כי גר היית בארצו.

ואם אכן פרעה חזר בתשובה בדרגה גבוהה יותר עד כדי כך שזכה לשכר מיוחד על כך, מדוע משה רבינו אומר לו אני יודע שהתשובה שלך לא רצינית, כי אני יודע שברגע שייגמרו הקולות והברד אתה תחזור להרשיע ולחטוא, הרי פרעה הוכיח בדבריו שהוא לא חזר רק מחמת פחד העונש, אלא חזר מתוך הכרה בגדלות הבורא מול שפלות עצמו.

ואם כן אולי תשובה כזו כן תחזיק מעמד גם לאחר שיפסק הפחד?? אז מדוע משה רבינו אומר לו בוודאות שהוא בטוח שמיד אחרי הפחד יחזור פרעה לרשעותו?? **אלא** יתכן לתרץ זאת על פי חידוש אחר שראיתי בראשונים עי' רמב"ן שמקשים מדוע משה רבינו מדגיש

אבל השלמת ההתבוננות תהיה בעצם מכת ברד שפרעה יראה את חסדי בורא עולם על המצרים, והכל ביחד אולי ישפיע על תשובת פרעה, ולכן לקראת סיום המכה רק אז משה רבינו כביכול ניהל דו שיח עם פרעה בכדי לכוונן לתשובה מושלמת וכאמור.

ובהמשך כתוב "ויך הברד את כל אשר בשדה מאדם ועד בהמה", דהיינו שאכן היו אנשים במצרים שלא פחדו מדבר ה' שתהיה מכת ברד שתהרוג אנשים ובהמות ולכן הם השאירו את העבדים והבהמות בחוץ.

ואומנם קשה, שאם לא פחדו, מדוע הם האדונים בעצמם לא יצאו החוצה להוכיח שהם אינם מפחדים מהסכנה, למה שלחו רק את עבדיהם ואת בהמותיהם החוצה??

וגם קשה מאוד מי משוגע שיסכן את רכושו לאבדון, כאשר ראה שכל הזהרות משה קודם מכה זו התקיימו במלואם, ובפרט לשיטות שבמכת דבר הבהמות שהיו בבית לא מתו בדבר, למה הם בלי היגיון סיכנו את רכושם לריק???

ויתכן לתרץ על פי מה שכתבנו קודם, שבורא עולם אמר לפרעה ע"י משה רבינו, שבמכת ברד הוא יוכח לראות בטוב ה' ובחסדי ה', שלמות שהכהו במכת ברד, עדיין רחמיו על ברואיו ולכן השאיר להם את התבואה למאכל, וגם הזהיר שיכניסו את העבדים ואת הבהמות לבית כך לא ימותו בעלי חיים, כי רחמי ה' על כל מעשיו.

ובהמשך הפסוקים כתוב "העתירו אל ה' ורב מהיות קלת אלקים וברד ואשלחה אתכם ולא תספון לעמד, ויאמר אליו משה כצאתי את העיר אפרש את כפי אל ה' הקלות יחדלון והברד לא יהיה עוד למען תדע כי לה' הארץ" ובסוף מסיים משה ואומר "ואתה ועבדיך ידעתי כי טרם תיראון מפני ה' אלקים".

ויש כאן כמה פליאות ואולי נוכל לתרעם ביסוד הקודם, שהנה פרעה חזר לכאורה בתשובה שלימה כי לא אמר חטאתי עויתי פשעתי, כי אז אפשר לומר שחזר בתשובה רק מתוך הפחד והאימה שזה תשובה לא מושלמת, אלא הוסיף ואמר "ה' הצדיק".

וזנה מדרגת תשובה גבוהה יותר, שנראה שמתחרט באמת על חטאו ומכיר באמת ובעדקות ה', ואין זה תשובה רק מתוך אימת העונש, ואכן ע"ז כתוב במכילתא

הוספות חדשות על הגדה של פסח

אז הנה לנו תשובה מאיפה ידע משה רבינו שלמרות שפרעה אמר ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים בכל זאת אין כאן תשובה מושלמת.

אבל עדיין קשה מדוע באמת התשובה של פרעה לא הייתה מושלמת למרות שאמר ה' הצדיק שזה מוכיח על תשובה מושלמת ולא רק תשובה מתוך פחד???

והתשובה היא כפי היסוד שאמרנו קודם, שהיות ופרעה כשחזר בתשובה לא ביקש ממש שיתפלל אל ה' שיסיר גם את המטר, אלא ביקש רק להסיר את הקולות ואת הברד, זאת אומרת שפרעה השאיר לו אחיזה בחטא, ולא רצה למחוק את החטא לגמרי בלי להשאיר כל רושם, רק רצה להרוויח קצת מהעונש ובעצם מהחטא, ולכן תשובתו הייתה פגומה וקרסה מיידית כשסר ממנו פחד העונש.

ללמדנו, שעלינו לחזור בתשובה שלימה ומושלמת, שהיא לא רק תשובה מתוך אהבת ה' וידיעת עוצמת גודלו של בורא עולם, אלא גם תשובה של מחיקת כל זכר לחטא, וזה כולל סגירת כל שערי וכל הפתחים לעבירות, שלא נחזור חלילה לחטא בעתיד בגלל חלילה.

ועד כמה שיותר נחסום ותסגור באמת את שערי הטומאה שלא נוכל להיטמאות כשנתקרה מהחזוק, כך אנחנו מעצימים את כוח התשובה שלנו, וכך גם אנחנו מקדשים יותר את עצמנו ואת בתינו ואת עירנו, אז קדימה נסגור הרגע את כל הפתחים ליצר הרע, כי לפתח חטאת רובץ, סגירה אמיתית ומושלמת כך נתעלה ונעליח אמן.

קכו. במכת ברד – ה' הצדיק – למה בגלל זה זכו מצרים?

של פרעה ושל העם המצרי, וממילא גם אין מקום להכרת הטוב על האכסניה במצרים שהרי הכל הייתה גזירה משמים. **אבל** ברגע שפרעה הודה ואמר שה' הצדיק ואני ועמי הרשעים כאן הודה שהייתה לו שליטה בגלות מצרים ויכול היה להתגבר ולא לחטוא בשעבוד עם ישראל, ובכל זאת הוא הרשיע ולא פעל נכון, ואילו הקב"ה צדיק כי לא הכריח אותו לחטוא בשעבוד עם ישראל.

ואחרי שפרעה הודה כזאת, ממילא עם ישראל אכן קיבלו מרעון פרעה אכסנייה במצרים, ומגיע לו הכרת הטוב על שנתן לנו אכסנייה בשעת הדחק.

במכה זו שעליו לצאת מהעיר, וכפי שכתב רש"י כי העיר הייתה מלאה בעבודה זרה, ולכאורה מה מיוחד להדגיש זאת במכה זו יותר משאר המכות שמשוה התפלל על פרעה???

והברוך טעם בספר "ברוך שאמר" עמ"ס ר"ה יג' מתרץ שיש דין שגוי יכול לבטל את העבודה זרה שלו, ואכן אם פרעה ועמו היו חוזרים בתשובה שלימה ולא רק מחמת יראת הפחד כמבואר בשו"ע יור"ד סימן קמ"ו ס"ז, אם כן כל העבודה זרה בעיר הייתה מתבטלת, ומשה רבינו לא היה צריך לצאת מהעיר, אבל משה רבינו הרגיש בקדושתו שהטומאה של העבודה זרה עדיין קיימת בעיר, ולכן אמר לפרעה עלי לצאת מהעיר בכדי להתפלל למרות שעשית תשובה, כי התשובה שלכם אינה מושלמת והיא תקרוס מיד כשיחדלו הקולות והברקים.

הכאן קודם את דברי המכילתא שבזכות שפרעה אמר "ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים" לכן זכו לציווי ה' לעם ישראל "אל תתעב מצרי כי גר היית בארצו". ולכאורה קשה מאוד שהרי התורה מפרטת מה סיבת הסכות של המצרים בציווי זה, כי היהודים היו גרים במצרים, וכפי שכתב רש"י שהייתה לנו אכסניה בשעת הדחק למרות כל הצרות, ואם כן מדוע מוסיף המכילתא עוד טעם לציווי ה' שכבר נכתב טעמו בצדו??

ונראה לתרץ שהנה פרעה יכל לטעון למה אני מקבל מכות הרי כל גלות מצרים הייתה גזירת ה' שקבע אותה עוד בברית בין הבתרים עם אברהם אבינו, וכביכול הכל לא היה באשמתו

קכח. ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים,

למה דווקא כאן התעורר פרעה להכרה זו??

הבית כך הם לא ימותו מהברד, וזה חסד עצום – לגלות דרכי הצלה לאויב!!!

וגם לדעות שגם במכת דבר כל הבהמות שהיו בחוץ נהרגו ולא הבהמות שהיו בבתיים, ושוב כאן א"כ החסד חזר על עצמו וביתר שאת כי כאן הקב"ה פירט במפורש

כתבו המפרשים שבמכה זו נהג הקב"ה עם המצרים גם במידת החסד, שהרי אין דרך אויב לעדכן את שונאו הנלחם אתו, את דרכי ההצלה.

והנה כאן עוד קודם המכה הקב"ה מודיע לפרעה שאפשר להינצל מהמכה על ידי שיכניסו את כל בעלי החיים לתוך

הוספות חדשות על הגדה של פסח

הפשתה והשעורה שמבכרות ומקדימות להבשיל הם נהרסו במכת ברד.

והיות וכאן נהג הקב"ה עם פרעה במידת החסד לכן דווקא במכה זו כתוב ה' אלוקים שכמעט לא הופיע בתורה קודם, כי כאן היה בחוש מידת הדין יחד עם מידת הרחמים, אבל טמון כאן הרבה יותר מן, וכפי שנראה במאמר הבא.

קצט. וירא פרעה כי חדל המטר והברד והקולות ויוסף לחטוא, ויכבד לבו

אומנם באמת מצאנו מפורש שבורא עולם לא נתן למצרים ליהנות משום מכה, שהרי במכת ערוב בסיום המכה לא נשאר חיה אחת ולא עור של חיה בכדי שלא ייהנו מעורות בעלי החיים, כמו כן במכת ארבה לא נשאר ארבה אחד בכדי שלא יאכלו אותו המצרים כאוכל במקום התבואה שחוסלה על ידי הארבה, וממילא גם לא היה סיכוי שבמכת ברד המצרים ייהנו מהמטר שיישאר להם לטובה.

ובכל זאת משה רבינו לא התפלל על המטר שיפסק למרות שכך אמור להיות בסוף המכה, או בגלל שלא רצה להכעיס את פרעה שביקש שרק הקולות והברד יפסקו ולומר לו בפנים אני יתפלל גם על המטר שייפסק, כי אז יתכן שפרעה יתרגז ויתחרט מתשובתו עוד לפני שהמכה תיפסק, ובורא עולם רצה להראות את פרעה הרשע שהוא אדם שקרן, שמבטיח ובסוף לא מקיים.

עוד סיבה פשוטה נראה לבאר, שמשעה רבינו התפלל על מה שהתבקש מפרעה ולא הוסיף להתפלל על מה שלא נתבקש, למרות שידע שגם המטר יפסק, כי הקב"ה לא ישאיר למצרים ברכה מתוך המכה.

אומנם בעצם הרעיון יש כאן מסר חשוב מאוד, שמשעה רבינו רצה שפרעה יראה בחוש שבורא עולם לא יתן לו להרויח כלום מהחטא, שבעצם אם אכן חזרת בתשובה על מה שחטאת ולא שחררת את עם ישראל בעצם אתה אמור לבד לבקש שכל חלקי המכה יסתלקו כולל המטר, כי לבד אתה אמור לרצות לנקות את חטאך לגמרי, וכשרוצים להרויח משהוא מהעבירה זה מוכיח שאין חחרטה מהחטא מושלמת.

את ההצלה לאלו שיכניסו לבית את בעלי החיים, ואילו במכת דבר יכלו המצרים לדעת את דרכי ההצלה רק על ידי דיוק דברי ה' שאמר "במקנך אשר בשדה" – ומשמע מה שיהיה בבית לא יינזק, אבל לא רק חסד זה, אלא גם שבורא עולם השאיר למצרים אוכל לאכול שלא ימותו בכך שהתבואה שלא ביכרה לא נהרסה במכת ברד ורק

בספר תולדות יצחק מדקדק מלשון הפסוק שמשמע שבגלל שחדל המטר וכו' לכן זה גרם לפרעה ולעבדיו לחטוא, כי אם הכוונה רק שנהיה שקט היה צריך להיות כתוב "והייתה הרווחה" כמו שכתוב במכת צפרדעים, **והשאלה** למה אכן המטר וכו' גרמו להכבדת לב פרעה??

ותירץ כפי שכתוב גם במושב זקנים של בעלי התוספות, שהיות ובמצרים אין כמעט גשם, לכן פרעה ועבדיו רצו שמכת ברד – הברד והקולות יסתלקו, אבל שיישאר המטר.

ואכן כך ביקש פרעה במפורש ממשעה שיתפלל שיחדלו הקולות והברקים – ולא ביקש שהמטר יפסק, וכן משה רבינו ביקש כבקשת פרעה שיחדלו הקולות והברד, ולא ביקש שיחדל המטר, והיות ובכל זאת המטר פסק מזה הסיק פרעה שלא בגלל משה פסקו הקולות והברד, ולכן הכביד את לבו והוסיף להרשיע.

ובאמת נכון הדבר שכל הזמן פרעה ניסה לתפוס את משה בשקר או בחוסר דיוק בכדי להוכיח שמשעה שקרן ולא שליח ה', ולכן שלח במכת דבר לבדוק האם אכן לא מתו מבהמות ישראל, וכמו כן לכן משה רבינו הקפיד לומר לפרעה במכת בכורות כחצות הלילה, ולא אמר בחצות למרות שבורא עולם יודע בדיוק מתי זה חצות, אבל היות ופרעה לא יודע במדויק לכן שיננה משה ואמר כחצות שלא יהיה לפרעה מענה לשון לכפור שלא מה' הייתה המכה כי היא לא הייתה בדיוק בזמן שנקבע.

אבל אם כך קשה מדוע במכת ברד אכן יצא כביכול שמשעה רבינו לא דייק בלשונו, וביקש והתפלל על פחות ממה שקרה בפועל??

קל. בסיום מכת ברד כתוב: ולא שלח את בני ישראל כאשר דבר ה' ביד משה

רש"י שמות כד' יב' ע"פ הרס"ג, אבל כאן מדובר קודם מתן תורה ומה שייך כאן "ביד משה"?

ונראה לתרץ ע"פ המדרש שמות רבה ח, ג' שמשעה שאל את ה' איך אביא עליו עשר מכות? ענה לו ה' "ואת

לכאורה צריך להבין מה משמעות מילים אלו "ביד משה", במשפט זה, שהרי לאחר מתן תורה שייך לומר "דיבר ה' ביד משה" כי ה' נתן ביד משה את התורה עשרת הדברות שבהם כלול כל התורה כולה כדברי

הוספות חדשות על הגדה של פסח

רק מתוך הפחד בשיא המכה, אבל ברגע שהמכה תסתיים אתה תחזור להרשיע, כי משה ראה במטה שבידו שיש עוד 3 מכות.

ולכן כאן כתוב כאן כפילות לשון גם ויכבד פרעה וגם ויחזק פרעה, כי באמת מכה זו הייתה מאוד עוצמתית, כפי שאכן אחרי מכה זו אמרו עבדי פרעה לפרעה שלח!! הטרם תדע כי אבדה מצרים.

המטה הזה תקח בידך", א"ר יהודה המטה משקל מ' סאה היה ושל סנפרינון היה וכל 10 המכות חקוקות עליו בראשי תיבות, דצ"ך עד"ש באח"ב, א"ל הקב"ה בטכסיס הזה הבא עליו את המכות, וזה דיבר ה' ביד משה.

ואכן במכה זו לא היה שייך שיסתיים המכות לפרעה, שהרי במטה חקוקים גם מכת ארבה חושך ומכת בכורות, ולכן משה אמר לפרעה בביטחון עצום שידעתי שמה שאתה אומר עכשיו ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים, זה

קלא. ואכבדה בפרעה ובכל חילו – כי פרעה התחיל בעבירה??

פרעה נחשב שהתחיל בעבירה, כי פרעה נתן עצה ופתרון איך להפוך את דעת הקהל במצרים מאהבת עם ישראל שהצילו את מצרים ואת העולם כולו בימי הרעב שלא ימותו מרעב, להופכם לשונאי ישראל דבר ששריו ועבדיו לא ידעו איך ליצור מצב שכזה, ואכן פרעה שיכנע את העם המצרי שעם ישראל מהווים סכנה ביטחונית למצרים שברגע האמת הם ישתלטו על מצרים ויכבשו אותה כי הם מתרבים מעל הטבע האנושי, וגרם למצרים לתעב יהודי כקוצים בעיניים.

כתב רש"י בפרעה ובכל חילו – הוא התחיל בעבירה וממנו התחילה הפורענות (מכילתא): ושאלני תלמידי היקר ידידיה הלר ני"ו האם זה סותר דברי המדרש רבה א' ט' שפרעה סירב לגזור רע על ישראל כדרישת שריו ולכן התפטר מפקידו למשך 3 חודשים, וא"כ שריו ועבדיו התחילו ולא פרעה, והאם נתרץ שהמדרשים חלוקים?

ויתכן שלמרות שהרצון לגזור גזירות רעות על עם ישראל התחיל משריו ומעבדיו ולא מפרעה, בכל זאת

קלב. "ארבה", הקדמה למכה – אשר התעללתי במצרים

ולכן אומר ה' למשה מעכשיו גם כשאתה ניגש לפרעה לסוג של משא ומתן, דע לך שזה באמת מיותר ואין בזה שום תועלת כי פרעה כבר לא ישלח עד הסוף – עד אחרי מכת בכורות, ודע לך משה למרות שאתה בא לשכנע אותם, בשעה שאתה ידוע שהעסק מכור ולא יצא מדיבורך עם פרעה שום דבר, בכל זאת יש בזה חשיבות.

והחשיבות היא, שאתה תספר ותלמד את בני ישראל, שלפעמים יראה להם כביכול שיש מהלכים ומשא ומתן בכל עניין בעולם, שלא יחשבו שיש בהם ממש,

אלא הכל סגור ונקבע מראש, ולאנשים רק נדמה שהם מחליטים והם הנושאים ונותנים באמת, וכאילו הדבר בידם הוא, ורק בידם. אבל ה' יצחק למו, כי הכל כבר מוחלט אצל בורא עולם מראש, והכל מכוחו ומרצונו.

וגם יש בזה חשיבות כנגד היצר הרע, כי זה מזכיר חיי אדם רשע, שנחתם דינו לגיהנום, והוא יכול לחיות עוד שנים למרות שהוא רשע מרושע, ונדמה לו שהוא מנהל חיים רגילים והכל בסדר איתו והוא כאחד האדם, אבל הכל דמיון, הוא כבר נחתך מעולם החיים, ורק מחסל את קצת זכויותיו בעולם הזה בכדי שיגיע בלי שום זכויות לעולם הבא ה' ירחם ויצילנו ממצב נורא ומחריד שכזה.

קלג. ארבה בכל גבולך – פתרון בלי מלחמה על גבולות

נגמר גבול מצרים, ומכת ארבה שהייתה בכל גבול מצרים סימנה באופן חד וברור את גבול מצרים.

במדרש רבה כתוב, שהיה סכסוך גבולות בין מצרים לכוש פוט וכנען אחיו – שלא הייתה בניהם הסכמה איפה

הוספות חדשות על הגדה של פסח

ומתוך כפיות טובה מוחלטת וזועקת לשמים – לחסדו של יוסף הצדיק שהציל את מצרים ואת העולם ממוות ברעב.

והנה לך פרעה, ראה!! בורא עולם הוא מסדר את העולם גם בלי צורך במלחמות, הוא הוכיח גבולות עמים באופן חד וברור, שמונע את הסיבות למלחמות שחששת מפניהם, וזאת בכדי שתדע שכל מה ששעבדת את ישראל גם לפי טענתך השקרית הרי היא בטלה ומבוטלת.

ובאמת כבר במכת ברד שנשברו העצים במצרים זה כבר הוכיח את גבולות מצרים באופן חד, וגם מכת דם שכל שטח הנילוס שלא נמצא בגבול מצרים לא היה דם, אבל אתה פרעה התעלמת מזה והמשכת ברצונך לשלוט ולהעביד את עם ישראל, אין זאת אלא כי שקרן ורשע אתה בלי תירוץ כלל!!! וגם זה סוג של צחוק והתעללות בפרעה "אשר התעללתי במצרים!!"

ודבר זה קצת פלא בעיני, כי אם כן פרעה הרשע הרוויח ממכת ארבה, שגם אם הפסיד שטחים שלא היו שייכים לו, ורק בגלל עוצמת מצרים שהייתה האימפריה של העולם באותו זמן הוא הגדיל בגניבה את גבולותיו ובכוח עוצמת זרועו וצבאו את שטח מצרים,

ככל זאת פרעה חסך לעצמו מלחמות קשות ומסוכנות עם אחיו על הגבולות, כי הדברים הפכו להיות חדים וברורים??

אלא היה זה מסר לפרעה, אתה התעללת בעם ישראל בתחילת השעבוד בטענה שאתה פוחד ממלחמות, וטענת שעם ישראל נוסף גם הוא על צרנו, ונלחם בנו – ובסוף אנחנו המצרים ננוצח במלחמה ונסתלק ממצרים, ומכוח טענה שקרית זו שעבדת את ישראל בעבודה קשה,

קלד. ומלאו כל בתיך

יותר גרוע מבחוץ שכל הבית דחוס בארבה כך שאולי תעדיפו להיות בחוץ עם יותר חמצן לנשום.

ומלבד זאת יתכן סיבה נוספת לדבר, שלא יחשבו לרגע שקל יותר לקב"ה להכות בחוץ יותר מהבית או רק בשטח אחד, בא הקב"ה גם במכה זו לסתור ולפרוץ מחשבה מוטעית זו.

יתכן שיש כאן עונש על שהאדונים הרשעים לא סיכנו את עצמם במכת ברד כי הם נשארו טמונים ומוגנים בביתם מכל סכנות מכת ברד, וברשותם להוכיח שהקב"ה לא רחמן כפי שהדגיש משה לפרעה, ולכן סיכנו והוציאו עבדים ובהמות החוצה במכת ברד, כאן בא הקב"ה ואומר להם אתם הפעם לא יעזור לכם להתחבאות בבית כמו במכת ברד, אלא הפעם בבית יהיה

קלה. ומלאו בתיך ובתי כל מצרים

ולהוכיח לפרעה שהעבדים יסבלו עוד לפני העם ובכדי להוכיח חד משמעית לפרעה שעם ישראל לא עבדים שלו שלכן עם ישראל לא סבל ממכת ארבה.

קלו. לפני מכת ארבה ה' אומר שהכביד לב פרעה ועבדיו, וא"כ איך אמרו עבדי פרעה שלח את האנשים?

היה לוקח רק גברים שהם מקריבים קורבנות, ולא ילדים ולא נשים ובפרט שהנשים זקוקות לשמור על הפעוטות והילדים הקטנים שנשארו בבית שלא יפריעו.

ומכך שמשה דרש שכולם יצאו בזה הוכיח לפרעה ועבדיו שבאמת הם צודקים ומשה רועה לברוח לגמרי ולא לחזור, לכן גירש את משה בלי להמתין לתשובה.

ואכן בו זמנית שאמרו הטרם תדע כי אבדה מצרים בו זמנית הם הקשו את ליבם ואמרו "שלח את האנשים", שכביכול נתנו מלכודת כביכול למשה שיצא רק ל3 ימים.

וזה כמו שבתחילת שלטונו של אדריינוס ימ"ש הכריז על שלטון שלום באימפריה הרומית, ולכן התיר לעם ישראל לבנות את המקדש.

מדוע כתוב כל עבדיך ואחר כך כל מצרים, שהרי לכאורה לפי החשיבות העבדים למרות שהם עבדי פרעה פחותים הם מהמצרים הרגילים, ואולי זה בא להדגיש

תלמידי היקר יהודה אברמוביץ ני"ו מכיתה ז' ת"ת תורת אמת ב"ב תשפ"ה, הקשה שהנה בתחילת פרשת בא קודם מכת ארבה כתוב שה' הכביד את לב פרעה ולב עבדיו, והרי בהמשך עוד לפני המכה (ארבה) כתוב שעבדי פרעה מנסים לשכנע את פרעה לוותר ולשחרר את בני ישראל כי זה למוקש לעם המצרי, וטענו לו: הטרם תדע שאבדה הארץ?

ובס"ד ענית, שעבדיו אמרו שלח את האנשים ולא אמרו שלח את העם, ובעצם הם כפרעה לא רצו לשחרר את כל עם ישראל רק את הגברים הגדולים, ולכן פרעה טען למשה שהוא משקר בבקשתו רק ללכת דרך 3 ימים לעבוד את ה', כי אם רצונו באמת רק להקריב קורבנות ולחזור חזרה למצרים א"כ

הוספות חדשות על הגדה של פסח

ובכל זאת מצאנו בפרשת בשלח שפרעה כן שלח מרגלים ושירי צבא לחייב את עם ישראל לחזור לאחר 3 ימים, והרי הוא שחרר אותם לגמרי?? אלא היות ועם ישראל רק שאלו כסף ורכוש מהמצרים ולא לקחו במכת חושך, ולא לקחו במתנה רק בהשאלה, זה הטעה את פרעה לחשוב שאולי בכל זאת עם ישראל שכבר הוכיחו שאינם גנבים בוודאי יחזירו מה שהם שאלו, ואם כן כנראה עם ישראל לא רוצה לברוח לנצח אלא לחזור לאחר 3 ימים כפי בקשתם הראשונה.

ולפי זה מובן מדוע היה כל כך חשוב להזכיר בברית בין הבתרים שעם ישראל יצאו ממצרים ברכוש גדול, ומדוע "דבר נא" שכביכול שה' ציווה את משה תבקש מעם ישראל בבקשה שישאלו רכוש מהמצרים, כי דווקא ההשאלה של הרכוש היא שגרמה לקריעת ים סוף וכאמור.

אבל לאחר התלהבות היהודים ושמחתם, לפתע אדריינוס חזר בו מהבטחתו בגלל הלשנת השומרונים שטענו שבית המקדש יגביר את גאוות היהודים וימרדו בו בגאוותם, ולכן הכתיב להם מידות לבניין בית המקדש שבכך בעצם עקר את הבטחתו הראשונה בלי לחזור בו במפורש כי מלך מביטוח ומקיים ולא חוזר בו **דברי הגמרא ב"ב ג' על הבטח חורחס**, ונהרסה הבטחתו כי אסור לבנות בית המקדש בשינוי המידות, ומאז שהפר הבטחתו נהפך לשונאם ולרודפם.

אבל לעם ישראל מאוד עזר מה שעבדיו הציעו לפרעה לשחרר רק את הגברים, ולטעון שבדרישת משה לשחרר את כולם זה בעצם דרישה חדשה להשתחרר לנצח, כי אחרי זה לפני מכת בכורות כאשר פרעה דיבר עם משה והסכים לשלוח את כל עם ישראל בעצם כבר טמון הסכמתו לשחרור מושלם של עם ישראל ולא רק ל-3 ימים, ובסוף מכת בכורות אכן היה שחרור מושלם שפרעה הכריז **"אין אתם עבדי"**.

קלו. כניעת פרעת לאחר מכת ארבה, לכו נא הגברים ועבדו את ה'.

ויתכן שהחג הכוונה לחג מתן תורה וכדברי הרבנו בחיי שטען שמשה טען לפרעה שכל נשמות עם ישראל כולל הדורות הבאים חייבים להיות בהר סיני במתן תורה, ואכן לפ"ז אין לזה קשר למצוות ראייה וחגיגה בבית המקדש.

כך טען פרעה לאחר מכת ארבה, ואילו משה טען כי חג לה' לנו לכן כולם חייבים לצאת כולל הנשים והילדים, ולכאורה קשה שהרי חובת ראייה ברגל בבית המקדש אינה על נשים וקטנים??

קלח. לאחר מכת ארבה – פרעה אומר: ראו כי רעה נגד פניכם

להקב"ה שיהיה חילול ה' אם ה' יהרוג את עם ישראל כעונש, כי כך יטענו שפרעה צדק באומרו **"למה יאמרו מצרים "ברעה" הוציאם להרוג אותם"**. ואכן הקב"ה הסכים לטענת משה ובכך נצלו עם ישראל מכיליון רח"ל.

אזה נס שפרעה אמר כי רעה נגד פניכם – שאמר להם שרואה שישפך דם ישראל ביציאתם ממצרים, כי בכוח משפט זה משה רבינו הציל את עם ישראל מדם ומרעה, והיה זה בעת חטא העגל וגם בזמן חטא המרגלים, שהקב"ה רצה להשמיד את עם ישראל, טען משה

קלט. ראו כי רעה נגד פניכם, ויגרש אתם מאת פני פרעה

בזה פרעה ברשעותו פעל שרוב עם ישראל לא ירצו לצאת ממצרים

אבל דם ברית ולא דם מוות, ואם כן מדוע לא המתין לתגובת משה ואהרן?

ויתכן שפרעה הרשע הגדול ידע שמשה ואהרן תפקידם להוציא את כל עם ישראל לגמרי, וידע שאי אפשר לשכנע את משה ואהרן לוותר על משהוא, כי הם בשליחות ה' להוציא את כולם, אבל פרעה כשקרה למשה ואהרן מטרתו הייתה להפחיד את עם ישראל שלא ירצו לצאת ממצרים.

ואכן יתכן שרוב עם ישראל האמינו לפרעה, ולכן רק חמישית יצאו ממצרים, הרוב פחדו ולכן מתו במכת חושך, וגם אלו שכן יצאו ממצרים בעשת ניסיון הזכירו למשה שטענו לו במצרים שעדיף למות במצרים מאשר למות במדבר.

בעצם פרעה לאחר שעבדיו אמרו לו עד מתי יהיה זה לנו למוקש, שלח את האנשים, הטרם תדע כי אבדה מצרים, מיד שלח פרעה להחזיר את משה ואהרן אליו, ופרעה שאל מי ומי החולכים, וכמענה לדרישת משה שכולם יצאו ממצרים, אמר פרעה ראו כי רעה נגד פניכם, ולכו רק גברים בלי נשים וילדים, כי כך תחזרו למצרים בגלל המשפחה, ולא תסתכנו ברעה שמצפה לכם במדבר, ופרעה לא ציפה לשמוע את תגובת משה על טענתו והצעתו, אלא גירש את משה ואהרן בלי שגיבו.

ונשאלת השאלה, וכי מדוע פרעה שרואה עתידות כפי שמשה טען להקב"ה שאם ה' ישמיד את בני ישראל בגלל חטא העגל פרעה יצדק שטען כי רעה נגד פניכם, ורק בעשיית הברית בכניסתם לארץ ישראל בגלגל, רק אז הסירו את חרפת מצרים שדם אכן נשפך מעם ישראל

הוספות חדשות על הגדה של פסח

ה' שיפרנסו ויחיהו במדבר מת כרשע, וזה חיזק אותם להמשיך באמונה בה' ולא לפחד מנבואות פרעה.

אבל המועטים שהסכימו לצאת, התחזקו לא לפחד, כי במכת חושך ראו שמי שפחד לצאת למדבר ולסמוך על

קמ. מדוע אכן עם ישראל האמין לפרעה יותר מלהאמין בה' ובשליחו משה

הלא זה הדבר אשר דברנו אליך במצרים לאמר חדל ממנו ונעבדה את מצרים

אלא יתכן שאכן דתן ואבירים הם שהתחילו וגרמו עיוות מחשבה ופקפוק במשה רבינו אצל רוב עם ישראל, ובגללם רוב עם ישראל האמינו לפרעה שראו כי רעה נגד פניכם שתמותו במדבר, ולא האמינו למשה ואכן רוב רובו של עם ישראל לא רצו לצאת ממצרים ומתו במכת חושך.

כתב רש"י אשר דברנו אליך במצרים – (מכילתא) והיכן דברו? ותירץ שאמרו "ירא ה' עליכם וישפוט":
וצריך עיון שהרי רק דתן ואבירים הם תקפו את משה בסוף פרשת שמות כמובא ברש"י ולא כל ישראל או זקיניו?

כ אחד שמתחיל להתלונן גורר אחרים גם הם שיתלוננו, כפי שכתב רש"י טז' ח' "אשר אתם מליגים עליו" – שתלונתו של קצת גורר את האחרים השומעים אתכם שגם הם יתלוננו.

קמא. התלכי עם האיש הזה ותאמר (רבקה) אלך

בשכר זה יצאו עם ישראל ממצרים מה הקשר?

ואכן בשכר זה עם ישראל העליחו להתגבר ולצאת ממצרים למרות פיתויי פרעה שטען לעם ישראל ראו כי רעה נגד פניכם אני רואה דם שישפך מעם ישראל לאחר שיצאו ממצרים, ולכן לטובתכם אל תצאו למדבר ותשארו במצרים לטובתכם, ואכן רוב עם ישראל לא רצו לצאת ומתו במכת חושך שזה היה לאחר שפרעה טען זאת לאחר מכת ברד.

במדרש רבה ס' ב' כתוב שמשפחתה של רבקה ניסו לרמז לה שלא תסכים ללכת עם אליעזר, אבל היא ענתה להם "אלך" על כורחכם שלא בטובתכם.

וראיתי בחוברת עיון הפרשה ששאלו מדוע ענתה להם רבקה בחוצפה ובמרירה, הרי הם היו נחמדים שלמרות שהיא קטנה הסכימו לשאול את דעתה, מדוע היא ענתה בגסות וחוצפה?

ובכל זאת 600 אלף יהודים התגברו ולא התפתו לדברי פרעה שכביכול דואג לטובתם, ובכל זאת יצאו ממצרים, ואולי הם קיבלו את הכוח להתעלם מאזהרת פרעה לטובתם, בזכות רבקה שהתגברה על עצת משפחתה לטובתה והתנגדה לקבל דעתם ויצאה עם אליעזר לארץ ישראל.

והביאו לתוספת פלא שכתוב בספר תנא דבי אליהו כז' שבשכר שרבקה ענתה למשפחתה "אלך", לכן זכו עם ישראל לצאת ממצרים, ולשונו "גלגל הקב"ה והוציא את בני ישראל ממצרים", ותמהו מה הקשר בין הדברים?

ואכן בגלגל ה' גלגל שחרפת מצרים שראה פרעה שישפך דם מכל היהודים, אכן התקיים לטובה בברית מילה שעשו בגלגל מיד עם כניסתם לארץ ישראל, ובמקום רצח עם ישראל היה מצוה אצל כל עם ישראל – דם מילה, ואולי לכן נקט המדרש לשון "גלגל ה'", כי היהודים שיצאו סמכו בה' שלא יהיה רעה נגד פניהם.

ונראה לתרץ שמשפחתה של רבקה ניסו לפתות אותה שלטובתה כדאי לה להמתין שנה כי מגיע לה על פי ההלכה להיות בבית חוריה שנה ולהתכונן כראוי לחתונתה, ורבקה ענתה "אלך" שאני יודעת מה טוב בשבילי, ואם אתם רוצים באמת את טובתי אז אל תפריעו לי ואל תכפו את דעתכם עלי, שהרי אתם טוענים שאתם רוצים רק את טובתי.

קמב. חושך, "ויהי חשך אפלה בכל ארץ מצרים שלשת ימים"

ותירץ שהיום השביעי הושלם לפני קריעת ים סוף שה' האיר את הלילה רק ליהודים ואילו למצרים היה חושך.

כתב רש"י שבשלוש ימים הראשונים היה חושך אבל בשלוש הבאים היה וימש חושך שהיה חושך מוחשי כביכול שלא איפשר למצרים לזוז ממקומם.

וראיתי ברדב"ז ח"ב תתרי"ג שמקשה מה עם מכת דבר ומכת בכורות שבפשטות היו רק רגע או פחות מיום אחד?? ותירץ שמכת דבר אכן הייתה שבוע שלם.

וראיתי בבעלי התוספות שהקשו שהרי כתב רש"י בסוף מכת דם על פי המדרש רבה שכל מכה ומכה במצרים הייתה שבוע ימים, ואם כן חסר יום אחד למכת חושך??

הוספות חדשות על הגדה של פסח

ופרעה בעצמו סבל קשות בכל זאת ענה למשה שיתפלל היום שיפסק מחר, סימן שלמרות הסבל הגדול שפרעה, בכ"ז הסכים והצליח להחזיק יום נוסף לסבול את המכה.

אלא נראה פשוט, שאכן פרעה הרשע לא רצה להשפיל את כבודו ולהיכנע למשה רבינו ולבקש ממנו שיפסקו המכות בשום אופן, ולכן יש מכות שכלל לא ניגש למשה לבקש רחמים, ולכן גם לא ניגש בימים הראשונים של המכה לבקש שהמכה תיפסק בתחילתה.

אומנם גם אם אכן ידע פרעה שמכה לא תימשך יותר משבוע בכל זאת בן אדם כשסובל מאוד לפעמים הוא לא יכול להחזיק מעמד עד לסיום הסבל הקרוב כי מרגיש שכוחותיו אזלו, ורק על ידי שיחת חיזוק הוא מצליח לאזור עוד קצת כוח ולסיים את הסבל בהצלחה.

כ שסיפרתי שכשעברתי דירה העלתי את כל הארונות 4 קומות יחד עם בני, ולקראת הסוף כלו כוחותיי וחשבתי שאני לא מסוגל יותר, אבל אז בני אמר לי: אבא עוד קצת!!! ולאחר אמירה זו הצלחתי להמשיך וגם לסיים, כי העידוד שלו עזר לי לגלות שעדיין יש לו כוח ובאמת לא כלו כוחותיי.

קמג. ויהי חושך על ארץ מצרים

לעם ישראל, ובכל זאת לא מצאנו שמנו מכה זו בשונה משאר המכות, אלא גם מכה זו נחשבת כמכה למצרים ולא מכה לעם ישראל, וכמשמעות הפסוק שלעם ישראל היה אור!!!

ואכן ראיתי בהעמק דבר שבמות הרשעים בא אור לישראלים, וזאת למרות פטירת רוב רובו של עם ישראל, כי היה כאן בירור מושלם של עם ישראל וכפי שהארכתי קודם.

ובכלל היה מקום למקטרגים לקטרג גם על הנשואים כפי שקטרגו שרו של ים על הנשואים מעם ישראל שיצאו ממצרים שגם להם מגיע למות כמו המצרים כי גם אלו עבדו עבודה זרה כמו המצרים??? וברור שרעון המקטרגים היא לקטרג עד כמה שידם משגת בלי רחמים?? וא"כ למה לא קטרגו שלא תהיה מכת חושך כי לא מגיע למצרים לסבול לעומת הנשואים מעם ישראל שלהם היה אור??

אלא נראה שהפעם מקטרגים שתקו, כי הבינו שחלק ממכת חושך זה בכדי שימנע חילול ה' עצום, שהמצרים לא יראו כביכול במפלת ישראל שמתו ברובם המוחץ, לכן הסכימו כל המלאכים בלי יוצא מהכלל לא לקטרג על עם ישראל ולא להגן על העם המצרי כלל ולתת למכה להתבצע.

וייתכן שהבהמות נחלו בדבר ומתו לאט לאט עד סוף השבוע, ואכן בסוף השבוע בא פרעה לבדוק האם בבהמות ישראל היו חולים ומתים, ואילו על מכת בכורות לא היה צורך בשבוע כי מיד יצאו, ואכן יש דעות על הפסוק "ולא יתן המשחית" שמכת בכורות התארכה משך כל הלילה כי הבכורים גססו מול המשפחה שבכתה.

על כל פנים, יש להקשות שאם כל מכה שימשה שבוע מדוע פרעה בא ביום האחרון להתחנן למשה רבינו שיסיר את המכה, הרי ממילא בתום השבוע המכה תסתיים מאליה, ואפילו בלי תחנונים של פרעה כפי שראינו במכת דם וכינים ושחין שהמכה הסתיימה, ובשביל מה פרעה השפיל את כבודו??

ונראה לתרץ שאכן יותר משבוע ימים לא היה באפשרות בשר ודם לסבול מכה שהייתה במצרים, וקצת ראייה לדבר שפרעה הסכים לסבול עוד יום במכת צפרדעים, כי משה רבינו ביום השישי של המכה כשנקרא לפרעה, שאל אותו האם להתפלל עכשיו להפסיק את המכה מיד או להתפלל היום שיפסק למחרת.

כתוב במדרש רבה, על מכה זו נכתב בתהילים קח' כח' "שלח חשך ויחשיך ולא מרו את דברו", שאמר הקב"ה למלאכים ראויים ללקות בחשך, מיד הסכימו כולם כאחד ולא המרו.

ולכאורה לא מובן מה הכוונה שהמלאכים לא המרו הרי הם חייבים לעשות את רצון הבורא יתברך, אלא הכוונה היא שלא היו שהתווכחו עם בורא עולם כדרך של מלאכים כמובן בהסכמת בורא עולם, כפי ששרו של ים התווכח לפני קריעת ים סוף שטען לפני בורא עולם: הרי הללו והללו עובדי עבודה זרה, ומדוע אם כן המצרים יטבעו בים ואילו עם ישראל ינצלו מהים?? אבל במכה זו לא היה מלאך שטען לבורא עולם טענות, אלא כולם פה אחד הסכימו מלכתחילה למכה זו.

וראיתי בספר ישועת מלכו של הגאון רבי יהושע מקוטנא שהיות ובמכת חושך מתו כל הרשעים שבעם ישראל לכן שתקו במכה זו כל המקטרגים.

ונראה שלא שתקו בגלל הידיעה שמכה זו רעה היא לבני ישראל כפי שהיא רעה למצרים, ועוד כאן מתו רוב עם ישראל או אחד מחמש נשאר בעם ישראל או רק אחד מחמישים נשאר מעם ישראל, כי אם כן נראה שמידת הדין כביכול ניצחה כאן ובעצם מכה זו הייתה קשה יותר

הוספות חדשות על הגדה של פסח

ונלמד מזה מוסר השכל עד כמה עלינו להיזהר מחילול ה' אפילו על חשבון התפקיד שלנו והיעוד שלנו והעתיד שלנו בחיים, וכמו שכתוב בגמרא שביקש דוד המלך לעבוד ע"ז, דהיינו שיראה כאילו הוא עובד עבודה זרה בגלל החילול ה' היתכן שעדיין כמוהו למרות כל תפילותיו ולמרות כל תעניותיו, והוא עושה משפט ועדקה לכל עמו, והוא אב בית דין ראש הסנהדרין ואחר כל זה בנו יבקש להורגו, ויגידו חלילה שאין דין ואין דיין.

ולכן ביקש דוד לעבוד עבודה זרה בכאילו, ולא שחס ושלום עובד אותה אלא שיתקדש שם שמים ויאמרו הכל לא עבד דינא בלא דינא, אלא יאמרו מלך שכמותי בנו יהרגו כי דוד רשע ועובד עבודה זרה, אמר לו חושי הארכי אין אתה צריך לכך שיאמרו שסבלך מבנך זה בגלל שלקחת יפת תואר שמזה יוצא בן סורר ומורה.

קמד. ולכל בני ישראל היה אור במושבתם

אלא נראה שכמו ריש לקיש ברגע שקיבל עול מלכות שמים השפיע עליו שלא הצליח לקפוץ בגבורה גופנית מעבר הנהר לעברו השני, כך להיפך אצל עם ישראל ברגע שנפרדו מהרשעים כי קיבלו על עצמם לצאת ממצרים ולסמוך על חסדי ה' במדבר בארץ לא זרועה כי קיבלו על עצמם להיות עבדי ה', לכן גם הם התעלו מאוד בקבלתם זו והצליחו לראות לראות למרחקים כמו צדיקים גדולים מאוד שיכלו לראות מסוף העולם עד קצהו השני.

קמה. **על השמים במכת ברד – משה הוצא לחלל, ובמכת חושך לא, למרות שכתוב "על השמים!"**

ההויה למעלה מן הטבע, ומן הידוע שבאותיות
ההויה וכל אדם לשנות הטבע:

אומנם לדעת רש"י שבברד העלה ה' את משה לחלל, זה היה בכדי להשליטו לא רק על הארץ אלא כוח וממשלה גם על מה שבשמים, כדברי השפתי חכמים בברד, וממילא כבר יש לו ממשלה על השמים לכן בחושך אין צורך שיעלה לחלל, אלא משה הוריד את השמים אליו כביכול החושך שמעל הטבע שאינו רק העדר אור אלא מוחשי (אולי כמו החור השחור שבחלל שאינו רק העדר אור). וזה גדלות שהשמים מתכופפים למשה ואין צורך שיעלה ויבוא אליהם.

בקשר למחלוקת האם ליהודים היה אור גם במצרים בבתי המצרים, או רק בגושן היה אור אלא שמגושן הצליחו לראות היהודים למרחקים עד מסתורי אצרות המצרי הטמונים בביתו של המצרי השרוי בחושך,

ובעצם לראות ראייה רחוקה כזו זו מעלה עצומה שמגיעה ליראי שמים מופלגים ממש ולא לשקועים במט' בערי טומאה?

"על השמים" – ה' הגביה את משה לחלל מעל לשמים, כך כתב רש"י על מכת ברד, וצ"ע מדוע לא כתב כך גם במכת חושך ששם גם כתוב "על השמים"? ותלמידי היקר יוסי ברנשטיין מכתה ז' ת"ת תורת אמת תשפ"ה **הראני** ספורנו מדהים שעל השמים הכוונה לאותו חלק מהאוויר הנקרא שמים כמבואר בפרשת בראשית, ואולי כוונתו כדברי המדרש יד' ב' שזה היה חושך מתוך הגהיטום וזה החושך על פני תהום בבראשית, ואכן הרבנו בחיי השווה "על השמים" שנכתב בברד ובחושך וטען ששניהם שווים שלא על השמים ממש, אלא **בכח הנס שאינו טבע אלא מן השמים**, ומזה הזכיר בכל אחד ואחד לשון **הויה ויהי ברד ויהי חושך** שהם אותיות

קמו. דרישת משה מפרעה לאחר מכת חושך

וגם מקננו ילך עמנו לא תשאר פרסה

ברד הם כן מתו, וכן לרש"י שבהמות שהיה שותפות מצרי ויהודי סבלו ממכת שחין, ובכלל יש שיטות שלפרעה היה בהמות לאחר מכת דבר כי גנב בהמות מהיהודים.

ויתכן שלכן בא משה וטען לפרעה, שעל כל מה שיהודי הפסיד בהמות בגלל השותפות שלו עם המצרי, לכן עכשיו כל בהמה שיש בה אפילו אחוז שותפות מצרית ליהודי "פרסה" בכל זאת היהודי יקבל אותה כאילו הכל שלו היא, ואולי על מה שפרעה גנב בהמות מעם ישראל על זה הוסיף משה גם אתה תתן בידנו זבחים ועולות.

כתוב במדרש רמב"ל שלא תישאר פרסה, שאפילו בהמה שכולה של מצרי חוץ מחלק מזערי כמו פרסה שהיא שייכת ליהודי גם בהמה זו עם ישראל יקח ממצרים.

והנה לגבי מכת ברד כתוב ברבינו בחיי על השאלה איך היו למצרים בהמות שמתו בברד הלוא הבהמות של המצרים מתו במכת דבר?

ומתריץ שבמכת ברד מתו בהמות שהיה להם בשותפות עם יהודי, שבהמות אלו לא מתו במכת דבר ואילו במכת

הוספות חדשות על הגדה של פסח

אלא יתכן שפרעה הרשע התבייש להודות בגניבות, שהוא המלך של האימפריה הענקית "מצרים" גנב בהמות מעם ישראל, לכן פרעה הרשע התבטא בלשון רמז ולא במפורש וזאת בכדי לשמור על שארית כבודו האבוד.

ולמעשה פרעה כששלח את העם אמר למשה בזה הלשון "גם צאנכם גם בקרכם קחו כאשר דברתם", ומפרש רש"י ש"כאשר דברתם" – הכוונה למה שאמר לו משה קודם המכה "שגם אתה תתן בידנו זבחים ועולות", וצריך עיון למה זה נכתב בדרך רמז ולא במפורש??

קמז. לאחר מכת חושך אמר פרעה

לכו עבדו את ה' רק צאנכם ובקרכם יצג גם טפכם ילך עמכם

דרש לצאת עם הצאן זה לא רק כיסוי והסתרת הבריחה, בפרט שבדרישה מוגזמת שהוסף מה שלא דרש קודם זה היה עלול להרוס את כל מה שפרעה הסכים לשחרר.

ופרעה ברשותו לא הסכים לשחרר, לכן גירש אותם ואיים עליהם בהריגה, או כי לא היה לו תירוץ למשה מדוע אינו משחרר, או בגלל שטען שמשה דורש ממנו לשחוט את העבודה זרה שלו בכך שיביא למשה צאן ובקר משלו להקריב לה', ופרעה לא הסכים לחזור בתשובה ולהכיר בכוח ה' ולבטל עבודה זרה ממנו שאין בה כוח וממשות.

ואולי בדרך אפשר ועדיין צ"ע עיון ובדיקה בעניין, זה הסיבה שמשה לא יצא כמשקר את פרעה, כי אכן אם פרעה היה חוזר בתשובה שלימה ומכיר בה' ומאמין בה' לבדו והיה הורס כל עבודה זרה במצרים, אזי יכלו עם ישראל לחזור למצרים.

אבל פרעה שלא חזר בתשובה למרות המכות סגר דלתות מצרים בפני היהודים שאסור להם לחזור למצרים, מקום טומאה נורא שלמרות כל הניסים שעשה ה', ולמרות שה' הכה את כל העבודה זרה של מצרים, בכל זאת לא חזרו בתשובה ולא ביטלו עבודה זרה מהם, ויל"ע.

לאחר מכת חושך רעה פרעה הסכים שהיהודים יצאו כולם כולל נשים וטף, רק דרש שיצאו בלי צאן? ותמוה מאוד הרי משה טען לפרעה שמטרת היציאה להקריב קורבנות לה', ואיך מציע פרעה שיצאו בלי קורבנות?

אלא בהצעה זו בא פרעה לבדוק האם רצונם לברוח אזי יוותרו על הצאן כי העיקר שכל האנשים והנשים והטף יצאו, וברוך ה' זכיתי וכיוונתי לדברי האבן עזרא.

אומנם מאחר שפרעה נוכח וראה שמשה מתעקש גם על הצאן אם כן היה לפרעה לשחררם, אבל יתכן שפרעה חכם היה והבין שמשה לא נפל במכשול שפרש לרגלו והבין שאם יסכים לוותר על הצאן זה יוכיח שבדעתו לברוח ולא לצאת לחגוג בהקרבת קורבנות, ולכן משה התעקש גם שיצאו גם עם בהמות שיהיה לקורבנות.

אבל משה בחוכמתו העצומה התגבר גם על מחשבה זו, וטען לפרעה שלא רק נצא עם הבהמות שלנו אלא גם אתה תביא בידנו זבחים ועולות להקריב, ואם משה רק רצה להסיר את המכשול היה רק דורש לצאת עם הבהמות של עם ישראל, אבל להעזי פנים ולדרוש גם שפרעה יתן בהמות משלו להקריב בפרט שבמצרים בהמות שימשו לעבודה זרה וביזיון למצרים שישחטו בהמותיהם לקורבן לה', זה מוכיח מעל כל שמה שמשה

קמח. כניעת פרעה אחרי מכת חושך. – ומהות מכת חושך.

ויקרא פרעה אל משה ויאמר לכו עבדו את ה' רק צאנכם ובקרכם יצג

אומנם ראיתי בהעמק דבר שזה היה בימי החושך ושלא יהודים מאנשי ביתו, ונראה לחוסף שאולי רק הוא הצליח לדבר לצורך הדיבור עם משה, כפי שאנשיו לא נפגעו בברד בלכתם לקרא למשה רבינו).

ודוחק לפרש שכונתו לסוף ימים ראשונים שהרי בשום מכה לא פנה פרעה באמצע המכה למשה רבינו אלא רק בסוף השבוע, אלא יתכן וכונתו בסוף שלושה ימים – הכוונה לאחר שנגמרו כל הימים של מכת חושך וכדברי האבן עזרא.

פסוק נכתב לאחר מכת חושך, ויש לחקור ולברר מתן קרא פרעה למשה להגיד לו שמסכים לשחרר את כל עם ישראל, ורק נשאר התווכח על הבהמות, שאם תאמר כפי ששמע בפשטות מלשון התרגום יונתן שבסוף השלושה ימים קרא פרעה למשה, זה קשה שהרי בשלוש הימים האחרונים של החושך המצרים לא יכלו לזוז ממקומם, ובפשטות גם לא לדבר כי החושך היה מוחשי וסמיך "וימש חושך" – ובקשר לנשימות עי' בספר הכתב והקבלה שהרחיב בעניין.

הוספות חדשות על הגדה של פסח

בפרט לפי מה שכתוב בפסיקתא זוטא, שמכת חושך באה למצרים כי המצרים התעללו קשות ביהודים, שמצרי היה מעמיד יהודי מולו ומניח על ראש היהודי נר דולק ופקד על היהודי לעמוד ישר ולא לזוז עד שהמצרי יסיים את הארוחה, ואם היהודי יזוז המצרי יערוף לו את ראשו, ומידה כנגד מידה נגזר על המצרים לסבול ממכת חושך, שגם המצרים לא יכלו לזוז 3 ימים.

אבל עדיין אין כאן מידה כנגד מידה מושלמת שהרי למרות שהמצרים לא יכלו לזוז הרי לא היו בפחד מוות כמו היהודי עם הנר על הראש שהמצרי איים עליו שאם יזוז יערוף את ראשו??

אלא כנראה כלול במדרש שהנקמה הייתה כי היהודים לפי דעות נכנסו לבתי המצרים כאשר המצרים לא יכולים לזוז, והנה המצרים שמעו אדם נכנס לבית, מיד הבינו שזה יהודי כי רק ליהודים יש אור, והם פחדו פחד מוות אולי בפתע פתאום יבוא היהודי ויערוף את ראשו של המצרי ושל בני ביתו, כנקמה על ההתעללות שעברו בעבודת הפרך ובהתעללות הנר שכתבנו קודם, כי לא חלמו לרגע שהיהודים באו רק בשביל לראות איפה האוצרות במקום לנצל זאת ולהורגם.

ובכלל יש ילדים וגם אנשים שמפחדים לישון בפרט לבד ובחושך, כי מרגישים חוסר אונים וחוסר שליטה עצמית וחוששים מסכנה שיכולה להפתיע אותם כשהם חסרי אונים, וכל שכן למצרים שהיה להם הרבה סיבות לפחד מאוד מהיהודים שיבואו לנקום מהם). מתח כזה עוד יום זה בלתי נסבל בעליל, בפרט שבפעם הנוספת – ביום השביעי יש סיכוי שיהודים יכנסו להרוג את המצרים ממש, לכן בער לפרעה גם אחרי ששת ימי מכת חושך לדבר עם משה ולתת לו רשות לצאת עם כל הילדים והנשים.

קמט. "מכת בכורות" בהזרה על מכת בכורות כתוב – בני בכורי ישראל

כזה של עם ישראל הן מבחינת גשמית שהיו עבדים עשרות בשנים, והן במעב רוחני איום ונורא, על גבול שער הנגן שמשם אין דרך חזור רח"ל, כבל זאת אז בחר ה' בעם ישראל כבן בכור המעודף משאר הבנים, זה מוכיח שאכן יעקב הוא הבכור האמיתי.

כי אם במעב כה גרוע ה' העביע עליו כבכור זה בגלל שזה המציאות שיעקב הבכור גם כשהוא רע בגשמיות וברוחניות, ועד כדי כך ה' מוכיח זאת, שה' מזהיר שיהרוג את בכורי מצרים כנגד בני בכורי ישראל, שאפילו קבע את מחירם בתשלום בכורים תמורתם, וזה חתימה מושלמת שה', מוכיח לנו שאנו עדיפים בכל מעב שאנחנו שרויים בו, כי בטבענו אנחנו טובים ועדיפים מאחרים.

אבל אם כן מדוע קרה פרעה למשה בכניעה על הילדים שקודם לא הסכים לשחררם ואילו עכשיו הסכים לשחרר גם את הילדים, הרי אם הסתיימה המכה ואין לפרעה כאב וצער ולחץ ופחד מדוע שעכשיו יתן מתנות למשה ויוותר לו על הילדים???

אלא נראה כדברי האור החיים הקדוש שעצם הדבר שפרעה לא דיבר בהכנעה למשה רבינו כמדי פעם בפעם שהיה קורא למשה באמצע מכה ומתחנן להפסקת המכה, סימן שהפעם היה זה לאחר שהסתיימה המכה ולכן פרעה פחות פחד ולכן דיבר עם משה בעזות ולא בהכנעה.

ובכלל זאת על הקושיה מדוע פרעה לאחר המכה קורא למשה רבינו למשא ומתן עם התקפלות מצדו של פרעה לשלוח גם את הבנים הקטנים והנשים – בעצם את כל עם ישראל, הרי כבר לא סבל מהמכה, ומשה רבינו כבר אמר לפרעה בסוף מכת ברד שהוא יודע שפרעה לאחר המכה מקשה את לבו ולא ירצה לגרש את עם ישראל, אז מדוע הפעם לאחר מכת חושך שכבר הסתיימה המכה בכל זאת פרעה מסכים לוותר ולשלוח את כל עם ישראל מלבד הבהמות??

בפרט שזאת ללא הזהרה של משה רבינו על מכה חדשה כפי שהזהיר את פרעה קודם מכת ארבה שיועצי פרעה נבהלו ואמרו "הטרם תדע כי אבדה מצרים" וקראו למשה עוד קודם הגעת המכה.

ונראה לתרץ על פי האמור קודם, שהרי כל המכות שמשו והיו במשך שבוע ימים, ואילו מכת חושך שימשה רק 6 ימים, ולכן פרעה חשש שהיום השביעי יושלם בקרוב בהפתעה ואז הסכנה למצרים תהיה גדולה ועצומה.

כתב רש"י כאן חתם הקב"ה על הבכורה לישראל, וראיתי הסברים נפלאים בעניין, וחשבתי להסביר הסבר פשוט בעניין, שהרי עשו נולד ראשון אבל היות ויעקב ועשו היו תאומים, מסביר רש"י שגם ליעקב היה אחיזה ושייכות בעניין הבכורה בדרך הטבע שלכן יעקב אבינו ניסה לעקב את עשו ביציאתו לעולם, עי' רש"י בפרשת תולדות, ואכן יעקב אבינו קנה את הבכורה מעשו אבל עדיין בורא עולם היה צריך להסכים לכך, כי עדיין זה בכורה זה עניין של מציאות בטבע כביכול.

ונראה עולם בחר להסכים על עדיפות יעקב מעשו לבכור, דווקא כשעם ישראל היו בשפל המדרגה, שקועים במט' שערי טומאה בגלות מצרים, שאם גם במעב עלוב

הוספות חדשות על הגדה של פסח

קנ. רשעי ישראל שמתו במכת חושך גרמו למכת בכורות

ולכן פרעה ועבדיו חשבו שה' לא יבזה את עצמו להוציא רק בודדים ממצרים, ולהוציאם בעל כורחם לא היה נראה למצרים שזה מה שה' יעשה ובפרט שבחצי השני של המכות עם ישראל לא סבל.

ולכן סברו שיתבטל רצון ה' להוציא את עם ישראל, וממילא לא יהיה מכת בכורות, כי ה' הוכיח שאינו רוצה להרוג את העם המצרי, שהרי במכת דם לא נתן להם למות מצמא אלא דאג להם שיתאפשר להם לשתות לאחר שיקנו מים מיהודי.

ואולי לכן לפי הרמ"ע פאנו גם הרשעים שמתו במכת חושך יזכו ויקומו בתחיית המתים ויחיו לעולם הבא.

ואולי התקיים הזוהר פרעה לפני מכת חושך, "ראו כי רעה נגר פניכם", בזה שמתו במכת חושך רוב עם ישראל הרשעים שלא רצו לצאת ממצרים, והרשעים לא קלטו שזה הזוהר מוות עבורם, אלא חשבו שזה הזוהר מוות לצדיקים שיוצאים ממצרים.

יתכן אלו היהודים הרשעים שמתו במכת חושך גרמו לפני מותם למכת בכורות, שיתכן שבגללם חשבו פרעה וגם עבדיו למרות שלהם אין לב קשה וכבד כמו פעם הרשע שמטבעו היה לו לב כבד, בכ"ז כולם לא פחדו והלכו לישון ונרדמו עד חצות שאז היה מכת בכורות ופרעה העירם.

ויתכן המצרים עשו סקר וגילו שרוב מוחץ 80 אחוז או 499/500 מכלל עם ישראל מסרב לצאת ממצרים, ואולי יתכן שהרשעים בעם ישראל האמינו לדברי פרעה ואולי פרעה כביכול גם הראה להם במוחשי "ראו" כי רעה נגר פניכם.

קנא. בהזרה לפרעה על מכת בכורות, כבוד וסטירה באותו פסוק

ענין חינוכי מדהים

על פרעה, מיד סטר לפרעה בפניו כי מגיע לו בזיון ולא כבוד על רשעותו, כי כבר אין צורך לתת כבוד לפרעה.

אומנם אנחנו לבנו ולתלמידנו כל רגע חובה עלינו לכבד ולהשפיע, למרות שבאמת לפעמים מגיע לתלמיד סטירות, בכל זאת עלינו לכבד את תלמידנו.

כי על ידי הכבוד אפשר שיושפע התלמיד בראותו אהבתנו האמיתית לו, כי באנו לקראתו עם המון סבלנות למרות כל הבדיקות והניסיונות הלא קלים שעשה לנו ובדק אותנו בכוונה או שלא בכוונה למטרה זו, ובכוח זה יעלה לבו של תלמידנו שהוא כבנינו, חשק לתקן עצמו ולהחזיר אהבה לנו, ויתחזק ויתעלה לתלמיד חכם והגון, בעזרת השם יתברך.

וזכתי וביתי הקטנה תחי' ענתה בחוכמתה בס"ד תשובה נוספת, שכמו שבהתחלה פרעה היה נחמד לעם ישראל ובסוף אבזרי, כך סיכם לו משה זאת בסוף דיבורו עמו.

וראיתי בספר זרע שמשון – שמשה נתן פתח לחזרה בתשובה של פרעה, שידע שהיהודים ראויים לגאולה ולכן כלב לא יחרץ להם לשוננו, כי הם תיקנו את עוון לשון הרע כמובן במדרש מכילתא.

אומנם קשה מתי היה על פרעה לחזור בתשובה שהרי משה סיים את דברו ויצא בחרי אף??

ונראה שמשה נתן לו רווח זמן בעת הדיבור, שיבין את המשמעות העמוקה, כי אם לא כן מדוע יתן לו כבוד

"וירדו כל עבדיך אלה אלי והשתחוו לי לאמר צא אתה וכל העם וגו', ויצא מעם פרעה בחרי אף". וכתב רש"י ע"פ הגמ': "וירדו כל עבדיך" – חלק כבוד למלכות, שהרי בסוף ירד פרעה בעצמו אליו בלילה ויאמר קומו צאו מתוך עמי, ולא אמר לו משה מתחלה וירדת אלי והשתחוית לי (ובחים קב):

ואכן מפורש שמשה נעטווה מפי ה' לנהוג כבוד במלכות, כמופיע ברש"י על הפסוק "ויצונו על מלך מצרים".

ומדהים שבאותו פסוק בו לומדים שמשה הקפיד לתת כבוד למלך, מסתיים הפסוק שמשו יצא בחרי אף, ודעת ריש לקיש בגמרא זבחים קב' שמשו סטר לפרעה בפרצוף, איפה נעלם החיוב לכבד?? ובעצם הגמרא דנה שם בעניין.

וכדרך אפשר, יתכן שהחיוב לכבד מלך, זה כל זמן שאפשר להשפיע עליו לטובה, אפילו אם מדובר במלך רשע, ולכן כל זמן שמשו ניסה לשכנע ולהשפיע על פרעה, היה עליו החובה לכבד את פרעה, שלא יאמר פרעה בגלל חוסר הכבוד לא שמעתי בקול משה, וכן יתכן הטעם שהיה לאליהו לנהוג כבוד מלכים באחאב מלך ישראל למרות רשעותו.

וכדרך שיש תלמידים הטוענים שהרב המחנך לא נוהג כי כבוד לכן לא הקשבתי בקולו, והרבה פעמים יש בזה הרבה מהאמת והערך, כי בכדי להשפיע חייבים לתת כבוד לזולת. אבל ברגע שסיים משה את תפקידו להשפיע

הוספות חדשות על הגדה של פסח

תועלת והשפעה וכפי שכתבתי בפרשה בעניין פסוק זה, אלא שגם בפסוק אחרון נתן משה לפרעה זמן ורוויח להתבונן ולהשיב ולחזור בתשובה.

בתחילת הפסוק האחרון שהם מדברים כי עדיין יש השפעה אולי?? ובסוף הפסוק משה רבינו נתן סטירה או חרי אף וחוסר כבוד לפרעה הרשע בגלל שאין כבר

קנב. כנגד בכורי מצרים – פדיון פטר חמור, ועוד סיבה

השה זה כנגד הסיבה החיובית שהחמור עזר ליהודים ביציאת מצרים, ואילו "וערפתו" להרוג את החמור זה כפי שכתב רש"י: הוא הפסיד ממונו של כהן לפיכך יפסיד ממונו, וזה כנגד הטעם השלילי "לפי שנמשלו בכורי מצרים לחמור", שכמו שנהרגו בכורי מצרים כך יהרג את פטר החמור כשבעליו מתנהג כמו מצרי, שהרי נוהג הוא כמנהג סדום, שמעדיף שהחמור ייהרג ושהכהן לא ירוויח. רק שעדיין יש לעיון, מדוע לא כופין על מידת סדום, שיחייבו את הבעלים לתת את השה לכהן במקום להרוג את החמור ששניהם יפסידו??

התורה ציוותה דווקא לפדות את פטר החמור, ואם לא תפדה "וערפתו" תהרוג את החמור בעריפה, ונשאלת השאלה ולא שאר בהמות וחיות טמאות??

ומתוך רש"י: א. לפי שנמשלו בכורי מצרים לחמורים. ב. שהחמורים עזרו ליהודים ביציאתן ממצרים (שאינן לך א' מישראל שלא נטל הרבה חמורים) טעונים מכספם ומזהבם של מצרים: **אז** בעצם יש כאן כביכול סיבה חיובית וגם סיבה שלילית ביחס לחמור, ואולי כנגד זה לפדות ולתת לכהן מתנה את

קנב. למה דווקא במכת בכורות כתוב מכת??

אחר וזה עצמו גרם מלחמה בין המצרים, בתוך המשפחה וכ"ז מכוח מהות מכת בכורות. ועל מכה כפולה זו, שהמצרים טובחים את עצמם על זה נאה לתת למכה זו שם "מכה" מיוחד.

יתכן כי רק במכת בכורות הקב"ה עשה בעצמו – אני ולא השליח, או בגלל שהייתה מכה כפולה בעצם השם בכורות, שהתגלה מי בכור ממזר במצרים, כי פתאום מתו בבית אחד של מצרי 2 ילדים כי כל אחד היה בכור מאב

קנד. לפני מכת בכורות נכתב ויצא מעם פרעה בחרי אף

היו לארמונו של פרעה, 100 בכל צד, ועל כל פתח ישבו 60,000 גיבורים, לפיכך בא גבריאל והכניסם.

מן ראש הישיבה זצ"ל הקשה מדוע אחרי כל המכות שהיות במצרים, רק לקראת מכת בכורות משה כעס וחרה אפו בפרעה??

וכשראה פרעה את משה ואהרן בארמונו כעס איך הם נכנסו: מיד החליף את השומרים, והרג חלק מהקודמים וחלק מהם הלקה, וחלק מהם רק החליפם באחרים.

ויתכן שהיות ופרעה הזהיר את משה לא לבוא אליו יותר, וזאת למרות שמשה לא היה צריך להתייחס לאיום זה, שהרי משה נכנס כל הזמן בלי רשות פרעה, ובלי פחד מכל החיות והשומרים של פרעה, וממילא יכול היה משה להתריס נגד פרעה ולומר אני יכול להמשיך לבוא ולהיכנס כרצוני כבעבר, עי' ילקוט שמועני שמות ה' ב' ואולי משה עקץ אותו טוב יותר באומרו לו שמעבשיו פרעה ירדוף אחרי משה.

שוב למחר נכנסו משה לארמונו של פרעה, קרא לשומרים. ואמר להם: היאך הם נכנסים? ענו לו אנחנו לא יודעים, הם נכנסים כמו שפנים ואינם נכנסים דרך פתחים.

אבל פרעה כשאמר אל תוסיף ראות פני, סתם דרכי תשובה, שלא רצה קשר עם משה שיכול להחזירו למוטב.

וממילא פרעה ידע שאין לו שליטה, ואין לו דרך למנוע ממשה להיכנס לארמונו, כי הם נכנסים בנס, וגם לפגוע בהם לא הצליח בעבר למרות כל שומריו, ולמה שיעליח עכשיו?? אלא כל מה שרצה פרעה לומר למשה שהוא לא רוצה שום קשר עם משה ולא רוצה לחזור בתשובה.

וחראה, כי באמת על פי דברי הילקוט שמועני הנ"ל פרעה דיבר שטויות, או כפי שאמר הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי זצ"ל ראש ישיבת עטרת ישראל, "זה אפילו לא שטויות", שהרי אמר רבי מאיר: 400 פתחים

ויתכן שהוא איים על משה ברצח ביום שיראה אותו, אבל התכוון על עצמו – לשון סגי נהור, אלא שהוא מעדיף למות ולא לחזור בתשובה.

הוספות חדשות על הגדה של פסח

בסוף כשפרעה נעל את פתחי התשובה, סטירה זו כבוד הוא. כי זה ביטא את האכפתיות העצומה של משה שפרעה יחזור בתשובה, וזה מבטא את האכזבה העצומה וחדה שהייתה למשה מפרעה למרות ההשקעה העצומה.

ויתכן שפרעה לא נעלב מסטירה זו, אלא הבין שזה מגיע לו, וזה מגיע מעוצמת האכפתיות של משה בתשובתו, וזה בבחינת הכתוב במשלי "מוכיח אדם אחרי חן ימצא ממחליק לשון".

ודרשו במדרש רבה דברים א' ב' שמוכיח זה משה ימצא חן, ששווה יותר מברכות בלעם שהיה כמחליק לשון, כמו כן כמו הפסוק שם כו' ו' "נאמנים פצעי אוהב ונעתרות נשיות איבי".

קנה. משה מול פרעה

מאמר משותף עם ידידי הגדול ר' חנן סיבוני בן שמחה שליט"א לרפואתו השלימה

ואכן איך אדם מנצח את פרעה השוכן בתוכו? התשובה היא, שכל אדם חייב לשאוף ולהתקדם בכל כוחו ליציאת מצרים הפרטית שלו.

דהיינו לצאת מהטומאה ולהתעלות בתורה ובמעלות המידות, ותמיד עליו להתמלאות בענווה, בידיעה ותחושה שהקב"ה מסייע לו ומנווט דרכו לטובה, ובלעדי הקב"ה אין בכוחו להתגבר ולהתעלות, בבחינת "ואנחנו לא נדע מה נעבד את ה'".

כמו כן על האדם, לדעת שאין סוף לדרישות הקב"ה, כי אדם שאינו מתעלה ממילא הוא נסוג אחור, ועליו להאמין שהקב"ה ימציא לו כוחות חדשים להתעלות ודרכי התעלות ויקבל כוחות שמעולם לא חשב שקיימים בו ולא האמין שיתקיימו בו.

והיות ומשה כשעמד מול פרעה, דרש ממנו לחשוב אחרת, להשתנות לטובה, ולחשוב נכון, ממילא מובן שמגיע עונש לפרעה כשרדף אחרי 3 ימים מיציאת מצרים אחר בני ישראל, למרות שכביכול היהודים הפירו את ההסכם של 3 ימים במדבר, בכל זאת הגיע לפרעה עונש של טביעה במי ים סוף.

כי אחרי כל כך הרבה מכות האם פרעה לא מבין שהקב"ה דורש ממנו שינוי בחשיבה, בהתבוננות מקיפה, שבעצם הוא גזלן בזה שהעביד את עם ישראל על לא עוול בכפם!!!

נעל זה כעס משה, כי כל הזמן למרות שה' הקשה את לב פרעה והחזירו לאיתנו, דהיינו למעב לבו הטבעי כמו לפני המכות, בכל זאת משה ראה התקדמות אצל פרעה שהתחיל לוותר עוד ועוד ולבוא לקראת עם ישראל, ממכה למכה הסכים לשחרר עוד ועוד, ופתאום נפילה כזו, סגירת דלתות התשובה בשיא ההתקדמות, לכן חרה אף משה בפרעה, וכעס עליו עד כדי סתת לו בפניו.

אגב, כבר כתבתי קודם על פסוק זה "וירדו כל עבדיך" שבפסוק זה נצטווה משה לכבד את פרעה ובכל זאת משה סתר לפרעה בפניו, ויתכן שהסתירה הזו לאחר ההתאפקות האדירה של משה לא לכעוס על פרעה ולכבדו, עד הרגע האחרון, למרות ההבטחות שנשנו וחזרו והופרו, אבל היות ומשה ראה התקדמות חיובית אצל פרעה לכן הסטירה

מצד אחד פרעה מקשה את לבו ואינו רוצה להשתנות למרות מצבים חדשים, כמו "הטרם תדע כי אבדה מצרים", וכן בזמן השעבוד פרעה גזר על בני ישראל להמשיך את מכסת הלבנים למרות שנוסף עליהם לקושש תבן כחומר גלם לעשיית הלבנים, והתורה מדגישה כ3 פעמים כ"תמול שלשום".

כי פרעה רוצה להמחיש ליהודים שהוא לא משתנה, וגזרותיו לא ישתנו לטובה, ועוד הוא מוכיח שהשינוי הוא לרעה, ולכן טען להם: "ראו כי רעה נגד פניכם", שלא כדאי לכם להשתנות כי רע יצא לכם מהשינוי, וגם ככה תישארו עבדים לי או לה' ולא בני חורין.

ואכן במצבי לחץ של ניסיון טענו חלק מעם ישראל שהיה טוב להישאר עבדי פרעה, מאשר עבדי ה' במדבר שעל כל נפילה רוחנית דינם במוות.

ואילו משה בא בכוח ההתחדשות והשתנות לטובה, כך בכל פעם מכה חדשה שונה ומחודשת, ובכל מכה פרעה נדחף קדימה למטרה להשתנות ולשחרר את עם ישראל.

ויותר מכך, משה רבינו עוד אומר לפרעה שהשינוי שלא פרעה תהיה לא רק בשחרור עם ישראל ממצרים אלא גם בתיקון עצמו, שגם פרעה יהיה שותף לעבודת ה', "גם אתה תתן בידנו זבחים ועולות – ואנחנו לא נדע מה נעבד את ה' עד באנו שמה".

שאין לנו ידיעה מושלמת ברצונות ה' אלא עלינו להתקדם אליו ולהתעלות, וה' ימציא כביכול את הסולם ואת המטרות להמשך ההתעלות והשינוי החיובי שלנו.

הוספות חדשות על הגדה של פסח

כ זה כסף קטן לעומת הדרישה הבסיסית!! גזלן תשחרר את ישראל לגמרי!! וממש לא ל3 ימים!! והכסף ששאלו מגיע להם ולא גזלו, כי מגיע הרבה יותר על עבודת חינוס.

והקב"ה לא רצה רק ישחרר עוד אצבע כביכול, הגברים ואחרי זה עוד אצבע כביכול לשחרר גם הנשים והילדים ואחרי זה גם הצאן והבקר, אלא גם הוא יוסיף קורבנות.

קנו. נבואת מכת בכורות ויאמר ה' אל משה עוד נגע א' אביא על פרעה ועל מצרים

וזה מדהים שבשביל דיבור של צדיק שלא ישבר, הקב"ה מסכים לעשות את הלא יאמן, להיכנס למקום המטומא ביותר בית עבודה זרה ולתת שם נבואה למשה, וזה מלמדנו על כוחו של צדיק, שעדיק גזור והקב"ה מקיים, ואפילו כנגד כל כללי קדושת ה'!!!

נבואה זו נאמרה למשה בארמונו של פרעה לפני שיעצ ממנו בפעם האחרונה, ולמרות שזה מקום טומאה, בכל זאת כתוב במדרש (שמו"ר יח' א') שקפץ עליו האלקים, כביכול נכנס בפלטין של פרעה, בגלל משה שאמר "לא אוסיף עוד ראות פניך" – שלא ימצא משה בדאי.

קנו. למה ה' נתן נבואה בבית פרעה הטמא,

ולא נתן נבואה זו קודם במקום טהור?

האחרון היה ביכולת פרעה לחזור בתשובה וממילא יתכן שלא תהיה מכת בכורות.

זכרנו שאכן ראינו שפרעה התקדם בכל מכה ומכה צעד אחר צעד לתשובה, וכפי שכתבנו קודם בתירוץ על שאלת מן ראש הישיבה זצ"ל מדוע כעס משה וסטר לפרעה דווקא עכשיו, ותירענו כי פרעה בבת אחת סגר דלתות תשובה לאכזבת משה רבינו.

תלמידי היקר דוד יהודה לייב כהן גי"ו מת"ת תורת אמת בני ברק, שאל בשיעור, מדוע הקב"ה נתן נבואה למשה בבית פרעה הטמא, ולא נתן לו את הנבואה עוד קודם במקום טהור?

ואולי כי הקב"ה רצה להבליט את כוחו של צדיק, וכפי שכתבתי במאמר קודם, או יתכן שאכן משה רבינו ניסה בכל כוחו להחזיר בתשובה את פרעה הרשע, ועד הרגע

קנח. נבואה בבית פרעה – על שיהודים יקבלו כסף?

– אברהם אבינו, ועבדו וענו אותם קיים בהם, ואילו ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם.

ונשאלת השאלה, ממתי צריכים להתחנן לקבל כסף?? מתחננים שתיתן כסף, אבל להתחנן שתסכים לקבל כסף?? ולא לקבל פרוטות אלא לקבל כסף זהב – רכוש גדול??

וענתו שהיות ובתחילת ימי החושך, ב 3 הימים הראשונים, מתו בימים הללו מעם ישראל יותר ממה שהיטלר הרג בכל שנות השואה.

כ אם אחד מחמש יצא או אחד מחמישים, אז למספר הקטן זה בערך 10 מיליון, כי יצאו 600,000 שזה רק זכרים לא כולל נקבות ורק מגיל 20, וכנראה יצאו סך הכל 2 וחצי מיליון, ולמספר הגדול, שאחד מחמישים יצא, זה כ 100 מיליון שמתו.

וא"כ, כל יהודי ב 3 הימים הראשונים של החושך, היה עריך לקבור לא פחות מ-4 ולחשבון נוסף 49 יהודים, מהמשפחה הקרובה, או חברים טובים, ושכנים טובים, והראש חישב להתפוצץ, כי זה פחד מוות לראות ולקבור

ה' רצה למעט בנבואה בבית פרעה שהיה מקום טמא, וכפי שכתב בשפתי חכמים ואם תאמר והרי אפילו תפילה קלה לא התפלל משה בתוך העיר בגלל טומאתה וכ"ש דיבור נבואה החמור בבית פרעה איך יתכן הדבר?

ותירץ שבשביל כבוד משה שלא ימצא שקרן, שאם הנבואה הייתה נאמרת לו אחרי יציאתו מפרעה היה מוכרח לחזור לפרעה בשליחות ה', למרות שמה אמר שלא יראה שוב את פניו.

ולכן בבית פרעה הקב"ה לא פירט מה היא המכה האחרונה, אלא קיצר בה במשפט אחד, אבל אם כן מדוע טרח ה' והוסיף דווקא במקום טמא כל כך את העיווי "וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב", כביכול מה זה כל כך בוער?

ויתכן שזה מוכיח מה שכתבתי קודם על "דבר נא" ע"פ הגמרא בברכות ט' א' "נא" לשון בקשה, אמר לו הקב"ה למשה, בבקשה ממך, לך אמור להם לישראל, בבקשה מכם, שאלו מהמצרים כלי כסף וכלי זהב, כדי שלא יאמר אותו צדיק

הוספות חדשות על הגדה של פסח

לה', ורק הוא וחבריו הבודדים שרצו לצאת ממצרים, שרצו ללכת בדרך התורה ולהיות עבדי ה', רק הם שרדו.

וממילא בעת קבירת הגופות, חשב והרגיש אותו יהודי הקובר את חבריו הרבים, בחושי! שאין ערך לחיים של יהודי בלי תורה ומצוות ועבודת ה', וזוהי הסיבה שה' הרג אותם ולא השאירם מאחור במצרים.

וממילא כל יהודי ששרד נחרט בו המושג שיהודי בלי רוחניות לא שווה חיים, נו במצב כזה, לך דבר אתו על כסף, לכן "דבר נא", שבכל זאת קח כסף אפי' שעכשיו אתה במחשבות שאין כלום חוץ מבורא עולם.

קנט. יתרו שמע ובא להתגייר – שפרעה לץ ועמלק כסיל

מחריד, ולכן התגייר להגיע להיגיון אלוקי טהור בלי עיוות של מחשבות בני אדם שמטעים אותו, וגם בגלל הכסיל עמלק שהתנדב להילחם עם ישראל למרות שאין לו סיכוי לנצח את בורא עולם, ועמלק בכסילותו ניסה להערים על ה' ולנצח וכדברי הירושלמי שהביא לוחמים שיש להם מזל חזק של יום הולדת אבל ה' הוכיח שהוא מעל כל תחבולות וניצחם במידה שחשבו, שישראל נצחו כי באו בכוח מעל המזל, שיהושע בחר לוחמים שגולדו בחודש אדר ב' כדברי החזקוני.

לכן התחזק יתרו להתגייר שראה שה' מכוון לעומק ההיפך מטעויות או מכוונות בני אדם, בבחינת מה עמק מחשבותיך הרבה מעל הבנת אדם ועוד בבחינת בדבר אשר זדו עליהם, ויתרו פחד שלמרות שהוא מחפש את האמת אולי יטעה בדרך, וכמו כן כתבתי בתחילת הפרשה שהמסירות נפש ההפוכה של עמלק להתאבד לרעה היא גרמה ליתרו למסור נפש לטובה.

ללמדנו שיש אנשים שגם קשר שלילי נחשב אצלם לקשר חשוב ואהוב... שפרעה נהנה מהקשר שה' עריך אותו כביכול למרות המכות, ויש תלמידים שמסכימים לסבול עונשים וגערות העיקר שהוא במרכז של השיעור אפי' שלילי!! ולכן אסור להתמקד בתשומת לב שלילית!! ולגרור תלמיד אך ורק לתשומת לב חיובית!! או לחילופין קשר חיובי, ועליך המחנך למצוא דרכים מקוריות לקשר חיובי לתלמיד מתקשה, ואנא מצא בו מעלה מיוחדת הקיימת בו דווקא אפילו חוש לציור וכו' ותכבדו במה שהוא טוב ותבליטו לטובה במה שהוא טוב, ודרך זה תקנה את לבו שישקיע בלימודים ויצליח בהם להפתעתו!! כי יאמן שהוא טוב!!

קס. המלכת ה' במצרים

אומנם למרות שפרעה ביטל ע"ז באומרו ה' הצדיק, בכל זאת משה יצא להתפלל מחוץ לעיר, כי עדיין מצרים הייתה מלאה בע"ז, כמו כן משה העיד שעדיין פרעה לא התחרט בלב שלם, ואמירתו ה' הצדיק אינה מושלמת, ואולי יש מקום להוכיח שבמכת ארבה פרעה אמר "חטאתי לה' אלוקים", ולא אמר "חטאתי לה'", כי רצה לומר שה' הוא רק אלוקי ישראל ולא שלו, אבל במכת בכורות נקבע לפרעה שה' הצדיק בהחלטיות ואין עוד מלבדי ה'.

קסא. ויקם פרעה לילה – במכת בכורות פרעה קם משנתו במיטה

פפופר נ"ו מכתת ז' ת"ת תורת אמת ב"ב, הרי פרעה היה משכים כל יום ליאור לעשות שם את צרכיו?

גופות בכמויות כאלו של יהודים, נו, אמרו לי אתם, במצב כזה מי חושב על כסף?? לכן "דבר נא", צריכים להתחנן ליהודים שבכל זאת ייקחו כסף.

ולכן היה חשוב לבורא עולם להמחיש את החשיבות שעם ישראל יקחו כסף למרות מצבם, ולכן גם במקום טומאה ודווקא שם הקב"ה נתן נבואה זו, בכדי להראות את חשיבות מצווה זו.

וכפי שכתבתי קודם, שכל יהודי שראה כ"כ הרבה יהודים מתים, וקלט מי הם השורדים, מיד הבין שכל אלו שלא רצו לצאת ממצרים מתו, כי לא רצו להיות כנועים

בעת לומדי עם תלמידי המצוינים בת"ת תורת אמת ב"ב כיתה ח' תשפ"ה, במשלי יט' כה' התחדש פשט בפסוק שם ע"פ רש"י שפרעה מכונה לץ ועמלק מכונה כסיל מערים, שבגלל זה בא יתרו להתגייר, והתחדש שפרעה מכונה לץ כי בגלל בעצם ה' התעלל והשפיל את פרעה במכות, ובכל זאת פרעה לץ!! שמחמת אהבתו כבוד הפך את מכות שחטף ושהרסו את ארצו, והתעלם מההשפלה והמכות שהרסו את ארצו, ותחת זה התפאר בכבוד שיש לו שה' מלכו של עולם זקוק לו ומדבר עמו, ולכן צעק "וי" לאחר יציאת ישראל ממצרים, כי הכבוד היה חסר לו, כי ה' כבר לא זקוק לו כביכול!! כפי שכתוב במדרש על וי ויחי בשלח, כפי שכתבתי בסוף פרשת בשלח.

וזוה הפחיד את יתרו שהיה עניו שלא חיפש כבוד ורק אמת שעזב את הכבוד של כהן מדין עוד לפני שגילה את האמת, כי ראה עד כמה אדם יכול לטעות ולהפוך מציאות בעיוות

ללמדנו שיש אנשים שגם קשר שלילי נחשב אצלם לקשר חשוב ואהוב... שפרעה נהנה מהקשר שה' עריך אותו כביכול למרות המכות, ויש תלמידים שמסכימים לסבול עונשים וגערות העיקר שהוא במרכז של השיעור אפי' שלילי!! ולכן אסור להתמקד בתשומת לב שלילית!! ולגרור תלמיד אך ורק לתשומת לב חיובית!! או לחילופין קשר חיובי, ועליך המחנך למצוא דרכים מקוריות לקשר חיובי לתלמיד מתקשה, ואנא מצא בו מעלה מיוחדת הקיימת בו דווקא אפילו חוש לציור וכו' ותכבדו במה שהוא טוב ותבליטו לטובה במה שהוא טוב, ודרך זה תקנה את לבו שישקיע בלימודים ויצליח בהם להפתעתו!! כי יאמן שהוא טוב!!

כתוב במדרש (לעזרי לא מצאתי זאת, אשמח לקבל את מקומו) שבמצרים הומלך ה', ע"י פרעה שאמר ה' הצדיק ובעצם ביטל את הע"ז במילים אלו, וגם ע"י בני ישראל בקיום קרבן פסח במצרים, ששחטו את הצאן ששימש ע"ז במצרים.

ויתכן שלכן במכת בכורות עת השלמת המלכת ה' במצרים, לכן זה היה הזמן הראוי בו נהרסו כל העבודה זרה שהיו במצרים.

כתב רש"י שפרעה קם בשינוי באמצע הלילה כי דרך מלכים לקום 33 שעות לאחר הבוקר, והקשה תלמידי היקר משה

הוספות חדשות על הגדה של פסח

יחדו שיצא לערכו בנילוס, אלא רק עכשיו בשעה מאוחרת התעורר וקם.

נראה לתרץ שיתכן שפרעה היה נוהג לאחר שעשה צרכיו בהשכמה, חזר לישון עד 3 שעות כמנהג המלכים, בכדי שלא

קסב. מה בדיוק עשו המצרים כאשר עם ישראל יצאו ממצרים??

וזה חידוש התורה והדגשת התורה כאן שמצרים מקברים את מתייהם, לומר לנו שגם לגויים מועילה מצווה ומגוננת עליהם, ולא רק על יהודים העוסקים במצווה.

ויתכן עוד לפרש, שהלוא כתוב שבמצרים הייתה צעקה כל הלילה כי אין בית אשר אין בו מת, ולכן הם האיצו ודחפו את עם ישראל שיצאו מהר ממצרים ונתנו להם רכוש כלי כסף וכלי זהב העיקר שכבר יצאו ויפסיק המוות מהם "כי אמרו כולנו מתים".

אבל ברגע שעם ישראל יצא בשמחה, הייתה עת רצון כי קוימה ההבטחה שיצאו ממצרים וגם כהבטחת ברית בין הבתרים הם יצאו ברכוש גדול, על כן עם ישראל יצא ביד רמה מתוך קומה זקופה ובשמחה.

ושמחה זו של עם ישראל השפיעה גם על המצרים שבמקום שיהרגו זה את זה ככתוב במדרשים על הפסוק כי אין בית אשר אין בו מת, הם נדבקו והושפעו משמחת היהודים והפסיקו מריבתם והתעסקו במצות קבורת המתים, וממילא הועילה להם מצוות הקבורה שהפסיקה מריבתם והפסיק מהם המוות.

עוד יש לומר, שכוונת הפסוק שלולי היו המצרים רואים את המתים שלהם מול העיניים הם לא היו מסוגלים לשחרר את עם ישראל מהעבדות, וזה היה מלווה בכעס וצעקות והפרעות.

לכן הם קברו את מתייהם שראו את שיא פחדם מול עיניהם ורק כך הצליחו עם ישראל לצאת ביד רמה ולא כגנבים בלילה.

ללמדנו, שלפעמים רק על ידי המחשה ברורה אפשר להתגבר על הדחף הטבעי שבוער בתוך האדם, ולכן כפי שאמרתי בעבר ואומר שוב ושוב, כשיש ניסיון קשה והיצר ניצב מולך בניסיון קשה מגשא ואין כביכול סיכוי לנצח אותו ולהתגבר עליו, אנא המחש לנגד עיניך את תמונתך בעיתון הראשי במדינה כשבדיך וברגליך אזיקים ושלשלות ברזל כעברייני ופושע מסוכן, כי לשם היצר מוביל אותך, זו התחנה הסופית שלו מבחינת דרך התאוה שעכשיו שם לפניך, כי ליצר אין גבולות!!! לכן שנא אותו שנאת מוות ואל תוותר לו בשום פנים, ובכוח השנאה תנצח אותו בעזרת ה' אמן ואמן.

בפרשת מסעי כתוב: "יצאו ישראל ביד רמה לעיני כל מצרים, ומצרים מקברים את אשר הכה ה' בהם" **שואל** החתם סופר וכי למה היה חשוב לתורה לספר מה בדיוק עשו המצרים כאשר עם ישראל יצאו ממצרים??

מתרץ החתם סופר שהמצרים באותה זמן שעם ישראל יצאו ממצרים אזי הם המצרים עסקו במצווה של קבורת מתים, כי גם לקבור גויים זה מצווה כפי שמצאנו שדרשו חז"ל על הפסוק "ויעש דוד שם" שהיה דוד קובר את חללי הגויים רש"י שמואל ב' ח' י"ג, ואם כן הם היו עוסקים במצווה.

ורבותנו דרשו בגמרא סוטה כ"א שמצווה מגינה על האדם כשעוסק בה, וזה היה החידוש ביציאת מצרים, שלמרות שהמצרים עסקו במצווה בכל זאת זה לא עזר להם ועם ישראל יצא ממצרים.

ויתכן שזה שדוד קבר את גופות הגויים זו מצווה של קידוש השם שמראה על אצילות עם ישראל, אבל עצם זה שהגויים שבחו את דוד על כך מראה שזה דבר חיובי וטוב וזה חלק מכבוד האדם, ולכן יתכן שגם לגויים יש מצוה כשהם קוברים את מתייהם ויל"ע.

ובעצם בתהלים קה' כתוב "שמח מצרים בצאתם כי נפל פחדם עליהם", ואם כן אדרבה עזרה להם הקבורה שזכו להתפטור מפחד היהודים, כפי שכתוב מפורש בפסוק שהמצרים מהרו את היהודים לצאת ממצרים.

ואם כן לכאורה אדרבה, אפשר לומר שכן הועילה למצרים המצווה שקברו את מתייהם שכך הפסיק פחדם, כי ראו בבירור שבני ישראל יוצאים ביד רמה ממצרים.

קסג. בים לקו פי 5

שלא הגיוני שה' יעשה נס מיוחד עבור המצרים אחרי שכבר הוכח להם ב10 מכות שה' עוזר ליהודים ומעניש את הגויים, אלא קריעת ים סוף היה נס של נטילת כוח

בפשטות מה שלקו המצרים בים סוף פי 5 מהמכות שבמצרים, זה כנראה כפי שכתב הרמב"ן, שהמצרים כמשוגעים בלי כוח הבחירה נכנסו לים הפתוח, למרות

הוספות חדשות על הגדה של פסח

לבורא יתברך בלי נגיעת הגוף, אלא כעבד מושלם לבורא יתברך ולרצון הבורא בלבד, הרי שזה חשוב ועצום פי כמה וכמה מניסי מצרים, כי כוח הבחירה עצום וחשוב ביותר שזה מהות האדם וגדלותו.

הבחירה מבן אדם וזה נס עצום פי כמה מכל המכות, שלמרות שה' הקשה לבם עדיין היה להם בחירה. ומזה נלמד עד כמה שווה כוח הבחירה שקבלנו, שאם נשתמש בה כראוי לעשות רצון הבורא יתברך, ונשעבדה

קסד. על בים לקו

מדוע פרעה רודף אחרי בני ישראל לים סוף אחרי כל המכות?

כדברי המדרש רבה דברים א' כג' על הפסוק במשלי יג' "תוחלת ממושכה מחלה לב", תוחלת ממושכה זה שעם ישראל ציפו והתאכזבו, שמשו הביא לפרעה 10 מכות, ובכל מכה ומכה היו היהודים בטוחים שפרעה ישלחם ממצרים, וזה לא קרה, וכגודל הציפיה כך גודל האכזבה.

אמ רוב עם ישראל התייאש ולא האמין, מדוע שפרעה הרשע כן יאמין לדברי ה' שאינו מוגבל ואינו צריך את רשותו ורק מטרת המכות להראות כוח ה' שכוחו על כל כוחות הטבע?

זכר שיתכן שפרעה חשב, שהיות ונגזר שעם ישראל יהיו בשעבוד 400 שנה, ועם ישראל שהו במצרים רק 210 שנים, א"כ הקב"ה צריך את הסכמתו של פרעה לשחרר את עם ישראל מהשעבוד גם לפני הזמן, ובלי הסכמתו של פרעה יהיה על היהודים לשהות במצרים עוד 190 שנה.

זכר שפרעה ראה שבמכת חושך שהמצרים לא יכלו לראות ולזוז ממקומם, בכל זאת עם ישראל לא יצאו ממצרים באן מפריע, זה חידד לו שאולי אכן ה' לא יכול להוציאם קודם הזמן בלי רשות פרעה, ובכוח טענה זו הרגיע פרעה את העם המצרי שיחזיקו מעמד מול ה'.

זל פרעה ישן עם פיזמה בליל מכת בכורות כדברי רש"י "ויקם פרעה לילח" – ממיטתו, כי פרעה טעה שהוא חייב לחיות ואין מעב שהוא ימות כי הוא בכור, שהרי הוא חייב להסכים על השחרור, והיות והוא עצמו בכור אם הגזירה לא תתקיים בו ממילא כל הגזירה תבטל.

אבל בקריעת ים סוף התברר לפרעה שטעה, שה' נלחם ונקם והתעלל במצרים ולכן ה' לא הוציאם במכה הראשונה אלא רק לאחר 10 מכות.

שהרי פרעה כבר שחרר את ישראל ממצרים בהסכמתו שאמר אין אתם עבדי, ולפי טעותו שבו ובהסכמתו תלוי הדבר ולכן ה' לא הוציאם במכה ראשונה ולא באחרות כי עדיין פרעה לא הסכים, אם כן מדוע גם לאחר הסכמתו

למרות כל ההסברים על סיבת רדיפת פרעה אחרי עם ישראל לים סוף עדיין הסברו של ידידי המחנך הרה"ג ר' יהודה צבי ורטהיימר בשם אביו הגאון הרב יצחק ישעיה ורטהיימר שליט"א שנותן טעם נפלא בעניין.

שהקשה מדוע פרעה התעקש למרות כל המכות המדהימות לא להוציא את עם ישראל ממצרים, הרי אדם חכם היה וראה והבין שה' מנהיג את העולם, כפי שהוכיח לו משה וכפי שפרעה בדה והודו בכך החרטומים?

אלא שפרעה חשב שאם ה' כל יכול מדוע נזקק ל10 מכות ולא הוציאם מיד? וגם מדוע משה צריך בשליחות ה' לבקש ממני בשר ודם רשות והסכמה להוציא את עם ישראל, אלא כי הדבר תלוי בי ויש בכוחי להתנגד לה', וא"כ ה' כביכול מוגבל.

ואולי אפשר להוסיף על דבריו שלכן טען פרעה "מי ה' אשר אשמע בקולו", שאם ה' כל יכול אינו צריך רשותי שאשמע בקולו, ואם הוא זקוק לרשותי כי הוא מוגבל ואינו כל יכול א"כ מדוע שאקשיב לו.

ולכן בכל מכה ומכה שנוספה למצרים, התחזק בפרעה הגאווה שבו תלוי הדבר ושהקב"ה מוגבל ח"ו, ולכן בגאוותו התנגד להראות כוחו מול הקב"ה, ולכן בתאווה כבוד זה שהתחדדה כשראה שעם ישראל חוזרים לכיוון מצרים אל מול בעל צפון, ראה בזה הוכחה שעדיין כוחו גדול מכוח ה', שבידו למנוע מה' בריחת עם ישראל מעל 3 ימים שהסכים להם.

והקשתי שהרי באמצע המכות לאחר מכת דבר שמתו מקנה מצרים בלבד במגפה לעומת מקנה ישראל שנשארו לחיות, ה' אומר למשה שישביר לפרעה שהעיכוב שעם ישראל מתעכבים במצרים ולא יוצאים כבר במכה הראשונה, זה לא בגלל שהדבר תלוי בכ פרעה, כי ה' הוא כל יכול ואינו מוגבל בכוחו, וברצונו היה הורג מיד את כל המצרים במגיפת הדבר ולא רק את הבהמות?

והתשובה לכך הוא שפרעה לא האמין כרוב עם ישראל לא האמינו כי התייאשו שלא יצאו מיד במכה הראשונה

הוספות חדשות על הגדה של פסח

במכת חושך ובמכת בכורות, ואם כן מדוע עדיין התעקש פרעה לא לשחרר את העם כולו לגמרי?

והתשובה לשאלתו הנפלאה טמונה בדברי משה שענה לפרעה בסיום מכת ברד, "ואתה ועבדיך ידעתי כי טרם תיראון מפני ה' אלוקים", דהיינו שטען משה הודעת השחרור שלך כרגע מתוך פחד הקולות לא תחשיב אותה להסכמה אמיתית, כי ברגע שתרגע מהפחד תטען שהסכמתך הייתה מתוך פחד ואונס גמור, ואינה נחשבת להסכמה ולכן לא תשחרר את העם, או שנפרש שפרעה לא שחרר במכת ברד רק הבטיח שאחרי המכה הוא ישחרר.

אומנם לאחר מכת בכורות שהיה ברגע אחד בחצות הלילה, רק שעות לאחר מכן כאשר נרגעו מהפחד כי כבר היה ברור שמי שלא מת או התחיל בתהליך מוות ישאר לחיות, וככתוב בפרשת מסעי שעם ישראל יצאו ממצרים "כשמצרים מקברים את מתיהם", ולא בזמן שהבכורים מתים.

ואז אכן המצרים היו כבר בלי פחד מהמכה שהייתה כבר, ולכן כבר היה להם אפשרות וזמן לבוא לבתי ישראל בעת עשיית העיסה (או ביציאתם כשנגלה עליהם ה', וזרזם המצרים ללכת מהר, אבל עניין הבעק שלא נתנו להם לאפות משמע שזה היה בבית) ולזרזם ליצאת ממצרים וגם לתת להם דברים בהשאלה כפול ממה שהיהודים בקשו כדברי רש"י, העיקר שכבר יצאו תכף ומיד ממצרים בכדי שלא יקבלו מכה חדשה נוספת וכואבת.

של פרעה ה' גורר אותו במלכודת לרדוף אחר עם ישראל בכדי להטביעם בים סוף?

ולכן בים צעקו פרעה וחילו "ה' נלחם במצרים", שאכן כל המכות לא היו מחולשת ה' שחייב את הסכמת פרעה, אלא כי ה' נלחם במצרים, ורצונו להתעלל בהם 10 מכות מגוונות ושונות שבכך גם התעלל בהם וגם הראה את כוחו העצום על כל חלקי הטבע.

ועל מהלך זה הקשה תלמידי היקר מאיר בולג ני"ו מה פשר הסכמת פרעה לוותר בכל מכה במכות האחרונות עוד קצת ועוד קצת, הרי אם בו תלוי הדבר שיסרב לגמרי או שיוותר ויסכים לגמרי לשחרר הכל?

ונראה לתרץ, שהיות ופרעה פחד מהמכות וראה את הנזקים למצרים כדברי עבדיו "הטרם תדע כי אבדה מצרים", לכן מצד אחד רצה לוותר שלא יהיו יותר נזקים מצד שני רצה עדיין קצת קצה חוט ואחיזה להצלת כבודו ולטעון שעדיין הדבר תלוי רק בו, והראיה שנשאר חלק שלא יצאו כדרישתו וכפי אי הסכמתו.

ותלמידי היקר ציון בירמן ני"ו הפתיעני בקושיה עצומה על המהלך כולו, שהרי בסיום מכת ברד פרעה שחרר את עם ישראל בהסכמתו, שאמר "ה' הצדיק ואני ואמי הרשעים – העתירו אל ה' ורב מהיות קולות אלוקים וברד ואשלוחה אתכם ולא תוסיפון לעמוד", ואם כן כבר ממכה זו היה על פרעה לדעת שטעה שבאמת הקב"ה לא זקוק להסכמתו, כי הנה הוא הסכים ובכל זאת לקח

קסה. ויחזק ה' את לב פרעה לרדוף – כי נכנס לספק האם לרדוף!

בפעולות זה גורם יותר להתלבטות גדולה יותר לא ליגע לריק וגם לפיתוי היצר הרע שמנצל פתח גדול פתוח.

אומנם טוען תלמידי ידידיה הלר שהיות ופרעה בהתחלה לקח 600 רכב בחזר ואילו השאר באו בהתנדבות, ולאחר מכן שכנע את כל עמו בהבטחות שכדאי להם לבוא, ואכן כולם הסכימו לבוא עמו, א"כ זה כבר לא גיוס מילואים אלא מעב מלחמה מושלם, וכי יש צורך שה' יחזק את לבו אחרי שכנע את כל עמו? וכי יעשה ליצנות גמורה מעצמו?? ובפרט שמשמע שכבר חילק את כל אוצרותיו ולכן יצא שבזות הים פי כמה וכמה מבזות מצרים כמו זהב לעומת כסף? אלא זה מוכיח כאמור שה' חזק את ליבו בכך שפיתה את עמו בהצעות יקרות מאוד, ועצם זה שפיתה והסכימו בזה התקיים "ויחזק ה' את לב פרעה".

ויחזק – משמע מרש"י שכאשר יש לאדם ספקות או כאילו פתח פתח ליצר הרע, ואז יש מקום להתערבות יצר הרע לפתות אדם ולהכריעו או אז יש מקום שה' יחזק את לבו לרעה כפי שהיה אצל פרעה, וזה ככתוב לפתח חטאת רובץ, שכאשר יש פתח כבר היצר תוקף ופורץ פנימה.

וטוען תלמידי ידידיה הלר ני"ו איך יתכן לכתוב שפרעה התלבט הרי קודם כתוב שארגן את הצבא וגם שכנע ובאו מתנדבים רבים עד כדי כך שכתוב שלקח את כל עמו.

אלא באמת יש צבאות שעושים גיוס מילואים כהרתעה מול מלחמה שמתכנן אויב ולפעמים זה מספיק או מתחרטים ולא יוצאים למלחמה, ואכן המושג להתלבט קיים גם בגיוס צבא וברור שכמה שמתקדמים יותר

הוספות חדשות על הגדה של פסח

קסו. ויהפך לבב פרעה ועבדיו – מהפך או חצי מהפך?

כתב רש"י "ויהפך" – נהפך ממה שהיה שהרי אמר להם (שמות יב) קומו צאו מתוך עמי ונהפך לבב עבדיו שהרי לשעבר היו אומרים עד מתי יהיה זה לנו למוקש ועכשיו נהפכו לרדוף אחריהם בשביל ממונם שהשאלום:

וזקשה תלמידי יהודה אברמוביץ – הרי לשון התהפך משמע ברש"י לגמרי – והרי קודם כתב רש"י שפרעה הסתפק אם לרדוף, וה' חיזק לבו לרדוף, כפי שכתב רש"י על הפסוק "ויחזק ה'", ואם כן זה רק חצי מהפך?

ונראה לתרץ שממצב של ודאי שחרור בטענה כי הטרם תדע כי אבדה מצרים וכולנו מתים שאמרו במכת בכורות, – למצב של שיש ספק זה מהפך, ועוד יותר מזה לא רק ספקות בלב אלא גם לגיטימציה במצב של ספק את כל צבאו ובעצם את כל מצרים שפיתה את כל עמו כמעט כולו כאמור במאמר הקודם, זה מהפך שלם.

וכפי שדייק יפה תלמידי **צבי משה מדן** שכאן הוא מכונה פרעה מלך מצרים שמאדם מושפל לאחר מכת בכורות שהאמינו לו והלכו לישון והוא עצמו העירם משנתם בחצות ליל פסח, להודיע להם שנכשל וטעה והטעה את עמו ששיקר להם שלא ימותו הבכורות ולכן נרדמו כולם, חזר להיות מלך מצרים שכל עמו הלך עמו לרדוף אחר בני ישראל.

עוד חוסיף תלמידי **צבי משה מדן** שדווקא הפעולות שעשה במרדף אחר בני ישראל שנהג שלא כדרכם של מלכים, שהבטיח וקיים כל זמן המרדף תמיד להיות הראשון ולא כשאר המלכים הנמצאים מאחור להגנתם, וגם הבטחתו שיקח חלק שווה בשלל כאחד החיילים ולא כמלך שלוקח ראשון כרצונו, דווקא זה גרם שיהיה מלך מצרים שיאמינו לו ושרוב עמו ילך אחריו.

ויתכן שהויהחזק ה' את לב פרעה היה שלאחר שהכין 300 רכב בחור, אבל פרעה עדיין התלבט האם לרדוף, וה' היטה את ליבו בכך שהחליט לפתות את עמו, ואכן הם התפתו, והיות וכל עמו רובו ממש הלכו עמו והעצימו את מלכותו כדברי תלמידי **צבי משה מדן**, זה הכריע את פרעה להילחם, בכדי לא לעשות מעצמו שחוק וקלס, שפיתה את כל עמו וגייסם למלחמה וליותר ברגע אחרון מפחד, ויתכן שכל מהלך זה – זה היה הצורה שה' חיזק לב פרעה ויל"ע.

קסז. על שרדפו המצרים אחרי ישראל, כתוב: כשר שבמצרים חרוג – טוב שבנחשים רעוץ מוחו

אלא יתכן טוב בנחשים הכוונה מאולף וידיד של מגדלו ובעליו והוא כביכול טוב לבעליו בכל זאת אם הוא ארסי רעוץ מוחו, כי 999 פעם לא יתקוף ובפעם ה-1000 יתקוף כפי טבעו שהתפרץ.

וגם המצרים היו מאולפים שהטמינו את בהמתם בבית משך שבועיים בדבר שברגע אחד מתו כל בהמות מצרים שהיו בחוץ אבל המכה המשיכה שבוע שלם, כי ברגע שהוציא בהמה לחוץ בשבוע זה היא מיד מתה

וכן בשבוע של ברד ועליהם כתוב הירא את דבר ה' ובכל זאת מחמת טבעם הרע והארסי התפתו לרדוף לים סוף אחר בני ישראל רובם ממש כמעט כל המצרים כאמור במאמר הקודם,

וזקשה תלמידי היקר יוסף ישעיהו ברנשטיין נ"ו מה פשר המשל בין כשר שבמצרים חרוג לטוב שבנחשים רעוץ מוחו, וכי כל הנחשים ארסיים ומסוכנים לאדם??

וזרי במשנה למדנו אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק מתפילתו כי רוב פעמים נחש מלבד אפעה אינו נושך, וגם לא כולם ארסיים, כמובא בברטנורא ברכות ה' משנה א'. וגם הקשה תלמידי היקר וכי מדוע יש נחש שמוגדר כטוב??

ונראה לתרץ שאכן לא כל הנחשים ארסיים לאדם, ואין צורך להרוג כל נחש בעולם, כי אכן יש הרבה נחשים בלי הרס, וגם נחש לא מחפש לתקוף בני אדם בדרך כלל רק כאשר הוא מרגיש מאויים.

ללמדנו שכל דבר שיש ארס עבירה, גם אם הוא מרוסן ומאולף כביכול, אתה יכול להתגבר 999 פעם אבל בפעם ה-1000 אתה עלול ליפול בדבר הארס של העבירה והארס ימצא פתח ומקום להפילך, והדברים נוגעים להרבה תחומים, שאם יש פתח לעבירה אפילו פתח קטן, אכן אדם יכול להתגבר לא לחטוא אבל פתאום יפול חלילה ואז יתקשה להתרומם מפילתו רח"ל.

הוספות חדשות על הגדה של פסח

קסח. "היך הגדולה" בקריעת ים סוף, שלמרות הקטרוג ויושע ה'.

הקב"ה למשה רבינו, שהקב"ה שולח את משה לפרעה ומכך נהיה קושי השעבוד, ומשה - לעינוי.

כ האבות מצד אחד האמינו בהבטחת ה' למרות שלא התקיימה באותו זמן שחיו, ומצד שני הם לא שאלו ולא ביקשו שתתקיים ההבטחה, ולא נשכח שהתאווה של משה רבינו לארץ ישראל הייתה מחמת קדושת ארץ ישראל העצומה שאין לנו כלל השגות בה, וגם לאבות הקדושים היה השגות עצומות בקדושת ארץ ישראל.

זאן ספק שקדושת ארץ ישראל עוצמתית היא ביותר כאשר היא שייכת לעם ישראל, ובכל זאת האבות הקדושים התענו עינוי רוחני והתאפקו ולא דרשו מה' את קיום ההבטחה מיד, ועינוי זה שהתמשך במשך 400 שנה מלאות בוודאי מצטרף לפטור את עם ישראל מלסבול עוד בגלות מצרים.

זעין במה שכתבתי בפרשת וארא בדרך שונה, שההמשך ל"עתה תראה" זה "וארא אל אברהם ואל יצחק וגו'" שדברים אלו באו לחזק את הסיבה מדוע מצטמצם שנות הגלות על ידי קושי השעבוד, שלכאורה זה נראה כמו אמתלה ולא כתשובה מתקבלת כפשוטה, ובכל זאת תשובה זו התקבלה.

כ הקב"ה נהג עם האבות הקדושים במידה כנגד מידה, שהיות והם לא דרשו כפשוטו את קיום הבטחת הקב"ה שיתן להם את ארץ ישראל מיד ובחיייהם.

אלא שתקו והסכימו שתתקיים ההבטחה לא כפשוטו אלא שתנתן לזרעם ולאחר תחיית המתים היא תנתן גם לאבות הקדושים, כך בורא עולם נהג עם בניהם ועמעם את הגלות שלא כפשוטו 400 שנה מלאות, אלא הסתיים שעבוד מצרים בהם לאחר 86 שנה בלבד.

זיתבן עוד שבזכות שבט לוי שהמירו גלות פרעה לגלות ושעבוד עמל התורה, לכן ה' יכול היה להשתמש בעער וגלות הרוחנית של האבות הקדושים בכך שלא קיבלו את ארץ ישראל.

קסט. האם היה צורך בתפילת משה לנס קריעת ים סוף או שלא היה צורך?

זאבן דברי הרלב"ג מתרצים מדוע משה צעק בתפילה הרי ה' גילה לו קודם שהכל תחבולה לגרום למצרים לרדוף בכדי להשמידם, אומנם למרות שה' תכנן תחבולה בכדי שיהיה נס, בכל זאת דרך קיום המופת (למרות שהוא מובטח הוא ע"י תפילת נביא.

כתוב במדרש אכביר ומופיע גם בילקוט שמעוני: שבשעה שיצאו ישראל ממצרים פתח עוזא שר של מצרים לפני הקב"ה ואמר לפניו: רבונו של עולם אומה זו שאתה מוציא ממצרים יש לי עליה דין, יבוא מיכאל שר שלהן וידון לפניך עמי.

כאותה שעה אמר הקב"ה (הוא) למיכאל בוא ודון עמו פתח עוזא שר של מצרים ואמר לפניו רבונו של עולם אתה גזרת על אומה זו שיהו משועבדין תחת ידי אומה שלי ארבע מאות שנה שנאמר "ועבדום וענו אותם" ועדיין לא עבדו בהן אלא שמונים ושש שנה משנולדה מרים, ועדיין לא הגיע זמנם לצאת, אלא תן לי רשות ואחזירם תחת ידי אומה שלי עד ארבע מאות שנה כשם שאתה קיים כך שבועתך קיימת.

כאותה שעה אמר לו ה' למיכאל להחזיר לו תשובה מיד שתק מיכאל. באותה שעה השיב ה' ואמר לעוזא יש לי ללמד זכות על בני: כלום נתחייבו בני שעבוד אלא בשביל דבור אחד שדבר אברהם אהבי שאמר לפני "במה אדע כי אירשנה" ולכן אמרתי לו "ידוע תדע כי גר יהיה זרעך".

כלום אמרתי בארץ מצרים "בארץ לא להם" דברתי, וכבר גלוי וידוע שמשנולד יצחק נעשו גרים וכבר שלמו ארבע מאות שנה, ואין לך לשעבד על בני כלום. באותה שעה הציל ה' את ישראל לכך נאמר "ויושע ה' ביום ההוא".

זאם כן מובן למה הקב"ה הבטיח לאבות את ארץ ישראל ולא נתן להם מיידי את ארץ ישראל, כי עצם זה שלא קיבלו את ארץ ישראל המובטחת להם, זה הפך אותם לגרים בארץ לא להם, וזה סייע לעמעם את גלות מצרים לעם ישראל כתשובת הקב"ה לשרו של מצרים.

זלפ זה יש להקשות וזה הוכחה למה שכתבתי בסוף פרשת שמות על פי הרמב"ן את המהלך והדו שיח בן

תלמידי היקר יהודה אפפלדורפר נ"ו מכותה ז' תשפ"ה ת"ת תורת אמת ב"ב שאל למה ה' אמר למשה למה מה תצעק אלי, הרי הרלב"ג אומר שדרך עשיית המופתים היא ע"י שיתפלל הנביא אל ה' ויבקש ממנו את קיום המופת?

הוספות חדשות על הגדה של פסח

רש"י שהתפללו שלקחו אומנות אבותיהם בידם, כפי שהתפללו האבות אברהם יצחק ויעקב, ומדוע לא כתב כן בפרשת שמות שכתוב באמבטיות שעשה פרעה לצרעתו בדם תינוקות ישראל שעם ישראל צעק וזעק, שם לא כתב רש"י שהתפללו כאומנות אביהם?

ונראה לתרץ כי על משה כתוב שצעק לה' וזה בוודאי היה בתפילה, וממילא שכתוב ויצעקו אל ה', זה גם תפילה לה', שהרי על הטענות שהיה להם המבלי אין קברים במצרים כתוב "ויאמרו", ואם זה המשך הצעקה היה צריך להיכתב בלי ויאמרו.

אומנם בפרשת שמות לא כתוב שצעקו וזעקו אל ה' רק כתוב שזעקו מן העבודה, ויתכן כי שם היו שקועים בע"ז לא העיזו להתפלל לה', כי עדיין היו דבוקים בע"ז, ולמרות שלא רצו להחמיר בטומאת ע"ז – עבודת המולך ושחיטת ילדים לע"ז כפי שכתבתי בפרשת שמות בכל זאת לא התנתקו מע"ז רק בעבודת שחיטת הפסח ויל"ע.

והסיבה שמשה צעק ולא הסתפק בתפילת נביא וצדיק? ובפרט שמשה ידע את תוכנית ה', וכאמור? כי צעקה מעוררת רחמים כמו שמצאנו בפרשת שמות בערעת פרעה שרק בצעקה של עם ישראל הגיע הארת פנים ככתוב ברש"י "כי ידעתי את מכאוביו" כי שמתו לב להתבונן ולדעת את מכאוביו ולא העלמתי עיני ולא אאטום את אזני מצעקתם.

רק כאן טען ה' למשה שזה שונה מתמיד, כי כאן רצון ה' רצון קדום מעל כל קטרוג שהיה המופת כך שאין סכנה וצורך לקיום המופת בתפילת נביא, ועוד יש לתרץ שכאן ה' אומר לו למה תצעק אלי, כלומר כאן אין צורך להנביא שהתפלל כי העם ישראל צדיקים כי יצאו ממצרים 1/50 וכפי שכתב רש"י על הכתוב "דבר אל בני ישראל ויסעו", שכדאי הים שיקרע בפניהם מחמת זכותם.

ובאותו ענין שאל תלמידי היקר יהודה אברמוביץ מדוע רק על צעקת בני ישראל לפני קריאת ים סוף כתב

קע. (על הים לקו) למה נענש פרעה על הים וזה אשמת דתן ואבירם שהסיתו אותו

עם ישראל בלשון הרע ומחלוקת כפי שעשו במדבר ובמחלוקת קרח, ואם כן זה יגרום שהגאולה תתעכב בעוד 190 שנה וממילא משה יסתכן במוות כאשר שליחותו לגאול תיכשל חלילה.

ואולי זה רמז בטענת אהרן למשה שיחזיר את אשתו ובניו שלא יסכנס, למרות שאהרן ידע שמשה בא לגאול את ישראל, ובכלל הם שבט לוי שאינם בגזירת העבודות, בכל זאת אולי חשש אהרן שמא יגרום החטא ויל"ע.

לכן אמר לו הקב"ה שאין חשש מדתן ואבירם שמחמת עניותם אין דבריהם נשמעים כמת, ושום יהודי לא ישמע את דבריהם, ורק משה ואהרן שהיו ענווים מכל האדם שמעו והתייחסו לדברי דתן ואבירם והתפעלו מהם, מרוב ענוותם, ואילו שאר בני אדם לא הקשיבו להם כלל.

ויישר כוח לתלמידי היקרים אשר קוק ושמואל זלזניק ויעקב ניסן קראוס נ"ו על חלקם בחידוש נפלא זה.

ותלמידי היקר משה יהודה שטול נ"ו טען שאולי משה חשש שמא דתן ואבירם יקשו את לב פרעה, וטענתי לו שאדרבא שיקשו ובכך ירבו המכות על פרעה כפי שכתוב במדרש שדתן ואבירם שכנעו את פרעה לרדוף אחר בני ישראל ובכך גרמו לנס קריעת ים סוף.

אבל לאחר מחשבה צודק תלמידי היקר, שאם פרעה במהלך מכות מצרים יקשה את לבו בגלל עצת דתן

על הפסוק כי מתו האנשים המבקשים את נפשך כתב רש"י שדתן ואבירם שהלשינו בעבר על משה שהרג את המצרי, נהיו עניים ואין דבריהם נשמעים ואינם מתקבלים אצל פרעה.

וקשה מאוד, א. שהרי בסוף משה ניזוק מדתן ואבירם, כמובא במדרש רבה וארא רבה ו' ב' "אר"י בר סימון "כי העושה יהולל חכם" זה משה, עושה שעשקו אותו דתן ואבירם, יהולל חכם – עירבבו אותו "ויאבד את לב מתנה" וכי תעלה על דעתך שהיה משה מתאבד? אלא הם שהקניטוהו ואמרו לו "ירא ה' עליכם וישפוט", ואף הוא מקפיד ואומר "ומאז באתי אל פרעה", ולכן מידת הדין רצתה להרוג את משה.

אך בפרשת וארא כתבתי שלכן משה לא נענש כי אכן הקב"ה הביטיח לו הגנה, ואילו מהלשנה לפרעה יש סכנה כי פרעה הוא בעל בחירה ואולי יש מקום לחשש למשה שדתן ואבירם יכולים ולהלשין ויהיה לו סכנה מפרעה, משא"כ עונש מה' ומפמליא של מעלה אין למשה סכנה.

אומנם פלא עצום, הרי מה חשש למשה מהלשנה שילשינו דתן ואבירם לפרעה נגד משה, הרי משה בא בגלוי להילחם נגד פרעה ולכופו במכות ובעונשים חמורים להוציא את עם ישראל, ויותר גרוע מזה לא היו יכולים דתן ואבירם להלשין על משה?

אלא מכאן מוכח שמשה חשש שמא דתן ואבירם כשיש להם כוח השפעה וכשדבריהם נשמעים, הם יכשילו את

הוספות חדשות על הגדה של פסח

את היהודים עד כמה כוח התשובה, שברגע האחרון גם מסית ומדיח, יכול לחזור בתשובה.

ואם בכ"ז פרעה וחילו הקשו לבבם, אשמתם היא, ואין להם לתלות זאת בדתן ואבירם, אגב המלבי"ם ביונה ג' ה' כתב בעת שהגיע הדבר אל המלך אז התעורר גם הוא, אם להכנע בעצמו ולדעה זה פרעה עדיין היה עליו להתעורר, מי היה מאמין שגם אחרי שנותר לבדו מהים..

ואבירם, זה עלול לגרום חילול ה', שפרעה יטען שיהודים היטו את לבו הטוב, ואם מגיע עונש זה לדתן ואבירם ולא לפרעה, וחילול ה' יכול לעכב את הגאולה.

ואולי לכן נפתח הים במיוחד לדתן ואבירם ברגע אחרון עוד לפני שנכנסו המצרים וטבעו, כי כך התקדש שם ה', שדתן ואבירם עברו לצד ישראל ועזבו את המצרים עוד לפני שטבעו המצרים בים, וזה לימד את פרעה וחילו וגם

קעא. יונה ראה אחורה בזמן את קריעת ים סוף – ולמה?

ותודה לתלמידי היקרים מכיתה ז' ת"ת תורת אמת ב"ב על החידוש הנפלא שהתחדש בזכותם בשיעור

והאם טענת יהודה צודקת, וכי להימחק מעם ישראל משך 2500 שנה זה לא הסבל והעונש הגדול יותר מסבל גלות יהודה כיהודים עד היום, שלמרות הסבל הם יהודים וקרובים להקב"ה ולומדים תורה??

ואולי שבט יהודה טוען שיתקי שומרון, אני סובלת מגלות הרבה כי משך 2500 שנה לא הצלחתי לתקן את חטאי ואנחנו ממשיכים לבגוד בה' ובמקום להתקרב אליו אנחנו מצערים אותו, ואילו את שומרון מלפני 2500 שנה הפסקת לעזר את הקב"ה בחטאים כי נעלמתם ונבלעתם בין הגויים, וכבר לא כועס עליכם שנים רבות.

ויתכן עוד לפרש, על פי דברי הנביא חושע פרק ו' (יא) גם יהודה שת קציר לך בשובי שבות עמי: וכתב המצודת דוד "גם יהודה" – ר"ל כשהיה בלבי להשיב מהגולה את עשרת השבטים כי היה בלבי לרחמם, הנה לא ארחמם כי בני יהודה הבעירו חמתי במה שאחזו בדרכי ממלכת ישראל לעבוד ע"ז כמוהם והם קילקלו את ממלכת יהודה לכן לא החזרתי את עשרת השבטים עוד כאשר לא נטמעו בין העמים:

ואם כן טוענים ממלכת יהודה שהעצר הגדול ביותר הוא של יהודה, כי הם התקלקלו ממלכת שומרון, וגם בגלל בני יהודה לא התחזקו לחזור בתשובה כשראו את עונשם של עשרת השבטים זה גרם להקב"ה לא לרצות להחזיר חזרה מהגלות את עשרת השבטים, ואם כן יהודה בוכה בצער גדול שאני גרמתי לכם עשרת השבטים להיטמע בין העמים ועלי האשמה הכבדה של אובדנכם, ובפרט שכל יום שאנחנו לא חוזרים בתשובה ומביאים את הגאולה אנחנו ממשיכים את אובדנכם מעם ישראל.

ואולי סיום הקינה הוא החומל חמול וראה שממתם – אולי בזה הכוונה לעשרת השבטים שכביכול הם שממה כי נטמעו בין הגויים ואינם ניכרים כלל כשממה, ואילו על ממלכת יהודה אומרים ראה את אורך גלותם.

רש"י ביונה ב' ו' בתפילת יונה במעי הדג, על דברי יונה "סוף חבוש לראשי" – ימא דסוף תלי לעיל מן רישי, שהראהו ה' ים סוף ואיך עברו ישראל בתוכו שהיו 2 עיני הדגה כמין 2 חלונות ומסתכל ורואה כל מה שבים.

ונשאלת השאלה מדוע זכה יונה לראות זאת? ומדוע רש"י לא מביא שראה מצרים טובעים בים שזה עיקר הנס למב"ן? כמו כן יש להקשות מה הרגיע את יונה שכבר לא היה צריך לענות שמסכים לשליחות ה' ואכן לאחר שניצול מהדג הלך לנינווה והתריעם כנבואת ה' שבעוד 40 יום נווה נהפכת?

והנה בסיבת סירובו להתנבא על נינווה כתב המצודת דוד, כי ננוה ראש מלכות אשור, רצה ה' להחזירם למוטב למען ישמשו בעתיד כמקל להעניש את עם ישראל: ולכן ברח יונה כי העמדת נינווה היה רעה לישראל, לכן לא היה חפץ להיות שליח בדבר, כי היה טוב בעיניו שיעמדו ברשעם ויאבדו ולא יהיו לשטן לישראל.

והנה בעלון ט' באב הבאתי את הויכוח בין 10 השבטים המכונים שמרון למלכות יהודה המכונה אהליבה שסבלו של מי גדול יותר!! 101 השבטים טוענים שהיות והם גלו עוד קודם למלכות יהודה והם גלו למרחקים ונטמעו בין האומות, ואילו מלכות יהודה גלו שנים רבות מאוחר יותר ולמקומות קרובים ובזמן קצר חזרו שוב לארץ ישראל, ועד היום למרות כל אורך הגלות מלכות יהודה לא נטמעו בין הגויים אלא הם ניכרים וידועים כיהודים לעומת 10 השבטים שנטמעו נעלמו בין הגויים.

וממלכת יהודה טוענת שעשרת השבטים גלו פעם אחת וכביכול תם סבלם כי נטמעו בין הגויים, ואילו ממלכת יהודה גלו כמה פעמים וסובלים כל אלפי שנות הגלות בכל מיני צרות וגזירות רעות כי הם ניכרים בגויים כיהודים, והגויים נהנים תמיד להציק ליהודים בכל מקומות וזמני גלותם.

הוספות חדשות על הגדה של פסח

תורה וקיימו מצוות כל השנים, חייבים להשוות את עשרת השבטים כמו שהם תלמידי חכמים וצדיקים כמוהם, למרות שעשרת השבטים היו כמו גויים משך 2500 שנה, כי האשמה בכך היא גם של שבט יהודה, וממילא כולם שווים לטובה, ובאהבה ובכבוד הפערים ושלמו בכל חלקי עם ישראל בקרוב בימינו אמן ואמן.

זאת זה ראה יונה כשה' הראה לו את קריעת ים סוף – את עם ישראל למרות שהיה קטרוג הללו עובדי עבודה זרה והללו, שהיהודים רשעים כמו המצרים, בכל זאת ה' גאלם והצילם, כך הבין יונה שעשרת השבטים למרות 2500 שנה של נתק מעם ישראל בכל זאת ה' יגאלם, ויש צד חיובי בגלות 10 השבטים שלפחות לא יסבלו 2500 שנה גלות קשה כדברי הוויכוח בקינות, בפרט שבסוף הם יהיו שווים לממלכת יהודה שכל שנות הגלות קיימו תורה ומצוות.

קעב. כי בא סוס פרעה ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים – שירת מרים

אמרה לנשים להכין כלי תזמורת כי ה' יעשה ניסים ונפלאות ביציאת מצרים, ומה ראתה דווקא בנקודת זמן זה לשיר עם הנשים?

ויתכן שטמון כאן יותר, שהנה כתב רש"י "אז ישיר משה" מדרש חז"ל שמשח רבינו ועם ישראל ישירו שירת הים שוב לעתיד לבוא, ולכאורה תמוה מה ענין לשיר שירה על יציאת מצרים ועל טביעת המצרים לעתיד לבוא? ובמאמר קודם כתבתי ליישב זאת בדרך נפלאה בס"ד.

זאלי נשיר את שירת הים לעתיד לבוא, כי הנס שהיה בקריעת ים סוף שלמרות הקטרוג הללו עובדי ע"ז וכן הללו, בכל זאת ה' לימד זכות על עם ישראל עוד קודם הקטרוג ואמר למשה "דבר אל בני ישראל ויסעו" ולא מצאנו שנסעו ובפרט שכל הלילה היה רוח קדים שיבשה את הים ורק אז נכנסו לים, אלא הכוונה כדברי רש"י שכדאי הים שיקרע בפניכם מחמת הזכות של החסד שהלכתם אחרי במדבר בארץ לא זרועה או בגלל זכות אבות, ולמרות שהמצרים טבעו עם ישראל ניצל.

זכך מובטח לנו לעתיד לבוא שגם אם עם ישראל לא יהיו ראויים (כפי שיטענו אנשי גוג ומגוג שנלחמים על יהודי ארץ ישראל כי הם רשעים וה' לא יעזור להם) בכל זאת הקב"ה יגאל אותנו ואת כל הגויים שבאו עם גוג ומגוג ישמיד.

זלפ זה מובן מדוע מרים דווקא כאן התעוררה לשיר יחד עם כל הנשים, כי כתוב בזכות נשים צדקניות יצאו ממצרים, והנשים לא חטאו בעגל ולכאורה גם לא עבדו

זה' הבטיח שבזמן הגאולה ישיב את עשרת השבטים, והקב"ה מבטיח שיקבלו יחס שווה לבני יהודה למרות התנתקותם מעם ישראל משך אלפי שנים, ככתוב בנביא הושע ב פסוק ג "אמרו לאחיכם עמי ולאחותיכם רחמה", מסביר המעודת דוד "אמרו" – אתם בני יהודה ובנימין אמרו על אחיכם בני עשרת השבטים שהם עמי כמותכם, למרות שמהרתי להגלותם ממכם וקראתים אז "לא עמי".

כ עם ישראל ערבים זה לזה, ויש כאן מעגל של אשמה ששומרון קלקלו את יהודה, אבל יהודה אשמה שלא התעוררו בעונש שומרון, וכל יום בגלות שלא חזרו בתשובה האשמה באורך הגלות הוא של יהודה.

זלכ "אימרו", חובה עלינו להתאחד בביאת המשיח, לכבד אחד את השני, ולא נרגיש טובים יותר מאחרים, כמו שיהודה שנחשבו כיהודים כל שנות הגלות ולמדו

כתב רש"י: כי בא סוס פרעה – כאשר בא: ולכאורה לא מובן כוונתו, והנה בראשונים מובא שכוונת הפסוק שבעוד עם ישראל הולכים בים כשראו את המצרים טובעים אז אמרו שירה, וכן מרים הנביאה – רמב"ן רשב"ם ועוד.

אומנם לכאורה בדברי רש"י אי אפשר לפרש כן, שהרי רש"י כתב על הפסוק הכתוב לפני השירה (ל) וירא ישראל את מצרים מת – שפלטן הים על שפתו כדי שלא יאמרו ישראל כשם שאנו עולים מצד זה כך הם עולין מצד אחר רחוק ממנו וירדפו אחרינו: ואם עם ישראל בעודם בים ראו את המצרים טובעים בים ואז אמרו שירה שבו מופיע טביעת המצרים, למה יחששו שהמצרים חיים ויעלו מצד אחר? ואכן כך שאל תלמידי היקר מרדכי הרשטיין נ"ו, שבזכותו הגעתי לכל החידוש הזה.

זאבן מצאתי ברש"י בגיטין צ' (אחד מדברי רש"י הארוכים ביותר בש"ס) שהביא שהכוונה שמפני שבא סוס פרעה וגו' לפיכך ותקח מרים וגו', ולכאורה קשה מדוע בשירתה כתוב רק החלק שהמצרים טבעו בים, הרי הסיבה לשירתה היה גם טביעת המצרים וגם הצלת בני ישראל? ויש לתרץ שכתוב רק תחילת השירה, ואכן יש דעות שאמרה רק תחילת השירה או כל השירה רק מוזכר בקצרה תחילת השירה.

אבל עדיין יש מקום לדרוש בענין, שהנה לא מצאנו כזאת שמרים שרה שוב עם הנשים, רק פעם יחידה זו, ובפרט שכתוב ברש"י שמרים עוד בהיותם במצרים

הוספות חדשות על הגדה של פסח

שעבדו ע"ז ניצולו (כי בא סוס וגו'), לכן באה מרים הנביאה לשיר עם הנשים להבליט רק את חלק טביעת המצרים, כי הנשים צדקניות היו ועליהן לא היה קטרוג, וברור שלהן יהיה נס שיקרע הים בפניהם, ובכדי להבליט את מעלת הנשים הצדקניות לכן יצאה מרים בשירה מיוחדת עם הנשים הצדקניות.

ע"ז במצרים כי היה להם אמונה עצומה בגאולת עם ישראל לכן דאגו לבעליהם והולידו ילדים למרות הגלות, ומרים כשהכינה אותם לשיר עם כלי זמר כמובן דאגה שתהיינה צדיקות בעלי אמונה חזקה, והיא הצליחה בדבר. **לכן** כאשר הבעלים שרו על הנס שהיה קטרוג איך המצרים טובעים ואילו עם ישראל למרות

קעג. זכות לגאולה –

למה לא קלקל לשון הרע של דתן ואבירם את גאולת ישראל

כעונש אלא כחשבון נפלא לגאולה העתידית השלימה כפי שכתבתי במאמר על גלות מצרים, קודם. **וא"כ** הלשון הרע שדברו דתן ואבירם זו לא הסיבה לאורך גלות מצרים, כי הגלות גזירה היא ולא כעונש, אבל בכל זאת שאל משה רבינו את ה' האם צריך זכויות לצאת מהגלות שבאה כגזירה ולא כעונש.

וכי ארציא את בני ישראל ממצרים – כך טען משה להקב"ה שאין לעם ישראל זכויות לצאת מהגלות, ובכל זאת כאן לא הזכיר שלא מגיע להם גאולה בגלל לשון הרע כפי שטען בצעירותו בעת שהרג את המצרי כשנודע הדבר לפרעה, שאז אמר משה **"אכן נודע הדבר"** וכדברי רש"י שלכן עם ישראל בגלות בגלל לשון הרע.

וענה לו ה' שמי שיתחבר למטרה של הגזירה הוא יזכה לצאת מהגלות, ולכן כל מי שיקבל עליו להיות עבד ה', ככתוב **"זכרתי לך חסד נעורך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה"**, הוא יזכה לצאת מהגלות, מה שאין כן רוב רובו של עם ישראל שמתו במכת חושך שלא רצו לעבוד את ה', למרות שראו במצרים את כוח ה' במכות הניסיים ומה שהפלה ה' בין המצרים לעם ישראל.

ויתכן שמשה הבין שעם ישראל בגלות מצרים זה לא בגלל חטא שחטאו שאז אם יהיו באחדות ובשלום תבוא הגאולה, שהרי ב77 שנה שחי יעקב במצרים שהתחיל הגלות ונחשכו עיניהם של ישראל, בכל זאת אלו היו שנות חייו המושלמים של יעקב, כי בשנים הללו עם ישראל כולו חיו יחד באחדות ובלי לשון הרע, ובכל זאת לא הייתה גאולה לעם ישראל, ואפילו שביקש לגלות את הקץ נשכח הדבר ממנו, כי גלות מצרים זו גזירה לא

קעד. יידידים העברת – מה מיוחד בדתן ואבירם שנקראו "יידידים" בקריעת ים סוף

וכמו כן עם ישראל ראה עד כמה הקב"ה טורח להצלת יידידים אפילו רשעים בגלל זכות קטנה שבידם, ויתכן עוד שגם הם זכו בקריעת ים סוף הפרטית שלהם כשחזרו בדעתם להתחבר לעם ישראל זכו גם לגאולה רוחנית שזכו בהתעוררות עצומה ולהיכנס למט' שערי קדושה.

במדרש אגדה המקור במחזור "בית ישראל" לפסח (נסי הים אות י"ט) ומבוסס על התרגום יונתן על הפסוק **"ואמר פרעה לבני ישראל, וגם במדרש שפרעה אמר לדתן ואבירם שנשארו במצרים נבוכים הם בארץ סגר עליהם המדבר, ואותם לקח פרעה אתו לרדוף אחר בני ישראל, לפי הנראה הם היו משתפי פעולה עם האויב, ולכן פרעה התייעץ איתם ואולי הם אפילו נתנו דרבון ועידוד לעשות את המרדף, וזה מדהים שההיסטוריה חוזרת על עצמה שיש יהודים משתפי פעולה ומעודדים את האויב, ופלא שבכל זאת הם ניצלו במכת חושך!!**

שכשם שכלל עם ישראל זכו למט' שערי קדושה בליל פסח, ואילו דתן ואבירם שהיו רשעים ושיתפו פעולה עם פרעה ולא יצאו ממצרים הם לא זכו בליל פסח לעליה הרוחנית כשאר בני ישראל, אבל בקריעת ים סוף כשהתעוררו בתשובה, אז זכו גם לעליה ולגאולה הרוחנית.

וכל כך למה??? כי חנה בעצם ברגע שהם עודדו את פרעה לרדוף אחרי בני ישראל ואפילו באו אתו לרדוף זה בעצם גרם שיהיה קריעת ים סוף, ואולי בגלל זה הקב"ה הצילם ממכת חושך בכדי שהם יקרבו את נס קריעת ים סוף, ואולי זה הסיבה שבעבורם גם נקרע הים אישית ככתוב במדרש.

ואולי לכן אומרים עליהם "זוידים טבעת ויידידים העברת", וכפי שכתב בספר **להעיר להורות ולהשכיל** לתרץ תמיהת הרזק שהרי קודם עברו בני"ו ורק אח"כ המצרים טבעו?? אלא ויידידים העברת הכוונה לדתן

ועיין במהרי"ל דיסקין שכתב דרך אחרת בסיבת הצלת דתן ואבירם – כי היו משוטרי העם שהוכו.

הוספות חדשות על הגדה של פסח

על כל פנים, כאן נסגר המעגל, שכשם שזכו שיתקדש שם שמים בקריעת ים סוף ואיבוד חיל פרעה, כך כאן הם גרמו שעם ישראל יראה עד כמה הקב"ה מקפיד על מחלוקת ועל כבוד משה רבינו, שכשם שהצילם ה' במיוחד וקרע להם את הים כאן להיפך קרע להם את הארץ להמיתם במיתה מיוחדת ומפגיעה ביותר.

כמו כן דתן ואבירם שראו איך הקב"ה פתח להם במיוחד את הים באופן אישי נס מיוחד במינו, בוודאי היו חייבים מיד בהזרת משה שימותו במיתה משונה ומיוחדת שתפתח הארץ את פיה לפחות אז היה עליהם תוך כדי דיבורו של משה להתעורר ולחזור בתשובה והיות ולא עשו כן, לכן דווקא הם מתו.

קעה. ביציאתם ממצרים היו טהורים מלשון הרע וזנות. – סוד על מלחמת גוג ומגוג הנוגע לימינו!!

לחזור למצרים, ולכאורה מה ענינו ללשון הרע – הרי במדרש רבה בפרשת אמור הוגדר שבחם זה כשמירת הלשון מלשון הרע?? ובכלל לא היה לעם ישראל לגלות, שהרי כך המצרים לא ילוו להם כסף וזהב, אז מדוע זה שבח של שמירת הלשון, הרי זה כמו סוד עסקי??

אלא יתכן עצם הדבר שבמשך שנה שלימה לא נפלט בטעות מיהודי אחד מכל מיליוני היהודים כולל הרשעים שמתו במכת חושך, זה הוכיח שעם ישראל נזהר מאוד בשמירת הלשון.

ולמה דתן ואבירם או כל הרשעים שמתו במכת חושך שממילא לא רצו לצאת ממצרים מדוע הם לא גילו?

ויתכן שהרשעים לא גילו כי עדיין לא החליטו בעצמם סופית לא לצאת ממצרים ולכן לא גילו את הסוד, אומנם במכת חושך היות ועדיין לא החליטו לצאת ממצרים אז הרגם ה', כי יתכן שבזמן שישאלו אשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב, שהיה מיד לאחר מכת חושך, אזי יתכן שחלק מהרשעים ברצותם למנוע את היציאה או לעכב את היציאה ממצרים, אולי יגלו הסוד, כך המצרים לא ישאלו וכך עם ישראל לא יצא ברכוש גדול, וממילא לא יתקיים התנאי של הקב"ה ביציאת מצרים, וממילא תתבטל או תתעכב היציאה.

ויתכן שדתן ואבירם פחדו מלגלות, מאחר שראו את הנזק שהיה להם עצמם מחוסר שמירת הלשון, או שלא היו דבריהם נשמעים, כהבטחת הקב"ה למשה בשנת יציאת מצרים שוב למצרים כי מתו האנשים – ופרש"י דתן ואבירם כמתים שנעשו עניים ואין דבריהם נשמעים, וסיבה זו מסבירה גם מדוע גם הרשעים שלא רצו לצאת ממצרים בכל זאת לא גילו את הסוד.

ואבירם, ועיקר שבח התפילה היא על קריעת ים סוף על דתן ואבירם.

וכל כך למה?? למה עליהם תהיה עיקר שבח התפילה הקשורה לקריעת ים סוף?? ויתכן כי זה היה פסגת הגאולה שהקב"ה העלה את דתן ואבירם שהיו רשעים ורעים ביותר והעלה אותם לשערי קדושה כך ששיא הגאולה הייתה ונתקיימה בהם, ולכן עליהם מסיימים גאל ישראל שכשם שהקב"ה גאל אפילו את דתן ואבירם שהיו בשיא הטומאה יותר מכלל ישראל שאפילו לא יצאו ממצרים ועזרו לפרעה לרדוף אחר בני ישראל ובכל זאת גם אותם גאל ה', כל שכן שאותנו הקב"ה יגאל מטומאתנו ומצרותינו הגשמיים והרוחניים.

הקשה החברותא היקר הרב אלדר נתנזון שליט"א הרי בימי גלות מצרים היה לשון הרע של דתן ואבירם ואיך לא גרם זאת לנפילה בזנות??

וכמו כן מדוע בדברי המדרש הקודמים כתב שזנות היה רק פעם אחת ופרסמה הכתוב, הרי שם זה היה באונס רק אשמתה שהייתה דברנית וקלת דעת, ואילו דתן ואבירם חטאו בלשון הרע שלא באונס, והם 2 יהודים ובכל זאת המדרש ובעצם הפסוק לא ציין שםם וחטאם במפורש רק ברמז, ומדוע?

ויתכן שאכן התחיל קלות ראש אצל אחת שהוביל לזנות, וכשדתן ואבירם דברו לשון הרע, אמר משה אכן נודע הדבר, שאותו מצרי שהרג משה היה האונס את האשה הדברנית, ומשה טען שהיות ויש לשון הרע מובן שיש לזולזל וקלות ראש שמביא לידי זנות.

אבל יתכן שמאותו מקרה מיד עם ישראל התחזקו בראותם חומרת לשון הרע, שלכך משה הגואל נאלץ לברוח ממצרים, וכמו כן שדתן ואבירם נעשו שנחשבו כמתים מחמת הלשון הרע שנחיו עניים ואין דבריהם נשמעים, וראו מה חטא גורם שנפרצה חומת הצניעות בעם ישראל, לכן עם ישראל מיד התחזקו בשמירת הלשון ובעניעות וזהירות קלות ראש המביא לזנות.

ולכן זכו דתן ואבירם להינצל ולא למות במכת חושך למרות שלא רצו לצאת ממצרים, ולא מתו ככל רוב רובו העצום של עם ישראל שהיו רשעים שלא רצו לצאת ממצרים, ולא עוד הם השתתפו עם פרעה במרדף אחרי בני ישראל להורגם במלחמה.

אך עדיין יש מקום להתעמק בדברי המדרש ששיבח את עם ישראל שלא גילו סוד – שהם שואלים זהב וכסף בלי

הוספות חדשות על הגדה של פסח

והמה לא ידעו מחשבות ה' ולא הבינו עעתו כי קבעם כעמיר גרנה: וכתבו המפורשים שהמון גוג ומגוג יבואו להשמיד את עם ישראל, בטענה שעם ישראל רשעים ומטמאים את הארץ.

ולכאורה תמוה מה פתאום ואיך הגויים יגיעו לתובנה מוזרה זו, אלא יתכן שהגויים יהיו מוסתים ע"י יהודים רשעים שילשינו וישחירו את פני עם ישראל בפני אויביהם בקריאה להשמדת עם ישראל, כדתן ואבירם ששכנעו את פרעה לרדוף אחר בני ישראל, בטענה שעם ישראל גנבים ושקרנים שגזלו את ממון המצרים, ומגיע להם למות גם על פי חוקי ה'.

אבל לעתיד לבוא, ה' התחייב להחזיר בתשובה את עם ישראל, ולכן גם כשמיגע השמדה לעם ישראל, בכ"ז ה' ברחמיו לא רק שלא ישמידנו, וכפי שהארכתי בפרשת שמות על סיבת גלות מצרים וההבטחה בבית בין הבתרים, אלא ה' ברחמיו גם ישתמש ברשעות עם ישראל, להכשיל ולאסוף את המון הגויים במחשבה מוטעית, שיגיעו להילחם על יהודי ארץ ישראל, וכך הם ימותו במגפה הגדולה המובטחת להמון גוג ומגוג בקרוב בימינו ממש אמן.

ואולי רק לאחר שיצאו ישראל ממצרים, היות ומ"מ נשארו רק דתן ואבירם למרבה הפלא, לכן למרות עניותם ולמרות שנחשבו כמת, דווקא במצב מיוחד זה נשמעו דבריהם לפרעה שברח העם שאין בדעת עם ישראל לחזור ולהשיב את הזהב והכסף ששאלו, ולכן פרעה לקח אותם עמו למלחמה על בני"י.

ולפי זה "ויוגד למלך כי ברח העם", יתכן שזה הוגד לו על ידי דתן ואבירם, ואולי זה היה בנוסף לדברי שלוחי פרעה שנלוו לעם ישראל כדברי רש"י.

וזו' גלגל שאז דבריהם יהיו נשמעין, כי כך ההסתה שנשמעה מפי יהודים שהם בגדר **מהרסיין ומחריביין ממך יצאו**, שהם הכי גרועים לעם ישראל, זה יגרום להקשות לב פרעה למרות 10 המכות לרדוף להילחם בישראל על ים סוף, ומכך תהיה מפתח שימות בים סוף הוא ושריו.

ואולי כדוגמת הגאולה הראשונה כך תהיה הגאולה העתידה המושלמת, כמובא **בנביא מיכה ד' יא' "ועתה נאספו עליך גוים רבים האמרים תחנף ותחזו בציון עינינו:**

קעו. פשר רשימת דרישות עם ישראל ממשלה לפני שעברו בים

אלא יתכן שפחדו מהקטרוג שהללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי ע"ז ואולי ה' יטביעם בים מחמת הקטרוג, ולכן ניסו כל כך הרבה ניסיונות.

א. בכדי לראות את אהבת ה' להם שעושה כל בקשה שביקשו וזה מוכיח שלא יתן לקיטרוג להטביעם.

ב. יתכן שעם ישראל רצו להתחזק באמונת צדיקים ולהפקיע מהם אמונה בע"ז לכן הם ביקשו ממשלה עוד ועוד שיראה כוחו של צדיק, ואכן כל מה שביקשו משה הצדיק פעל, ובכוח ויאמינו בה' ובמשה עבדו נכנסו סוף סוף לים סוף בלי פחד שיטבעו מחמת קיטרוג.

תלמידי חיקר שמואל מ"ג ני"ו שאלני ממה שכתוב באבות דרבי נתן לג מבי' **שעם ישראל סירבו לעבור את ים סוף**, רק לאחר רשימה ארוכה של דרישות, שתחילה דרשו שיראו ים נקבים נקבים, והכה משה ונעשה הים נקבים נקבים, ושוב לא רצו לעבור ודרשו שיהיה בקעה, ושוב סרבו עד שנעשה לפנינו גזרים גזרים, ושוב סרבו עד שנעשה לפנינו חומר/טיט, ושוב סרבו עד שיעשה מדבר ושוב סרבו עד שיעשה לפנינו פירורים פירורים, ושוב סרבו עד שיעשה לפנינו סלעים סלעים, ושוב אמרו לא נעבור עד שיעשה לנו יבשה, ושוב עד שיעשה חומות, ועד שיעשה לנו נאדות, וכל כך למה?? **הרי** עם ישראל פחד מהמצרים למה שלא ימהרו להיכנס לים במכה הראשונה שמשה פתח את הים?

קעו. וכי אוציא את בני ישראל ממצרים – באיזה זכות

ואולי משה רבינו בכוונה טען זאת כי רצה לשמוע מהקב"ה שמגיע להם גאולה גם בלי שיש בידם זכויות, וכך יזכו רבים מעם ישראל לצאת ממצרים,

ולולי זאת יתכן שבמכת חושך היו מתים יותר יהודים ואולי רק שבט לוי היו יוצאים כי לא פסקו ללמוד תורה גם במצרים ורק להם היו זכויות.

כתב רש"י שמשם טען להקב"ה וכי באיזה זכות עם ישראל יוצא ממצרים?

ולכאורה זה פלא מדוע משה רבינו כביכול מקטרוג על עם ישראל שלא מגיע להם גאולה? והנה הקב"ה ענה למשה שאכן כרגע אין להם זכויות, אבל בזכות העתיד שיקבלו תורה זה משפיע שיזכו עכשיו לגאולה.

הוספות חדשות על הגדה של פסח

קעח. אלו העבירנו בתוכו בחרבה, ולא שקע צרינו בתוכו דיינו סיום הקשר בין עם ישראל למצרים – ותקח מרים הנביאה התוף בידה

ולא ביציאת מצרים, זה הוכיח באופן חד וברור לעם ישראל שהחיבור שלהם עם מצרים תם ונשלם באופן סופי, וכפי שכתבתי בפרשת חוקת ששירה היא על דבר מושלם בכליל השלימות בלי חיסרון כלל.

ולכן עיקר שירתה היה לא על ההתפעלות על הצלת עם ישראל שעברו ביבשה בתוך הים, שזה לכאורה דרך הנשים להתפעל מהחיובי, אלא היא הדגישה אך ורק את טביעת המצרים כביכול הצד השלילי.

כי זה מבטא את הסיום הסופי עם מצרים, מלבד הסיבה שכתבנו קודם שעיקר נס קריעת ים סוף היה בטביעת המצרים, כדברי הרמב"ן שה' עשה אותם כמשוגעים שהשתלט על שכלם שיכנסו למים נגד ההיגיון.

קעט. תרעץ אויב תהרוס קמיד – הוזה ועתיד, מתמיד כל הזמן.

אחר עם ישראל, אבל בפשטות רק ביום של מחרת רק אז עם ישראל ראו את היהלומים על כל הסוסים וקודם לכן לא ידעו שפרעה חילק את אוצרו בין כל הרודפים, רק שידעו ברוח הקודש או כאמור מדתן ואבירם ויל"ע. על כל פנים מוכח משירת הים מה שמן המשגיח מפגזו במין מן רבי יחזקאל לונגשטיין זצ"ל היה חוזר ומשנן לתלמידיו שוב ושוב שעזרת אבותינו אתה הוא מעולם מגן ומשיע להם ולבניהם אחריהם בכל דור ודור, וכדברי רש"י תמיד היא רועצת ומשברת האויב בהווה כל הזמן בלי הפסקה.

אצל מרים לא כתוב "אז תקח מרים", כי אצל משה שנכתב "אז" פירש רש"י שכשראה את הניסים עלה בליבו לשיר ולשבח, אבל אצל מרים היות והייתה נביאה וידעה שמשה יוציא את עם ישראל ממצרים, כפי שהתנבאה בילדותה כשהייתה אחות אהרן קודם שנולד משה כדברי רש"י בתחילת דבריו כאן, אם כן מילדותה כבר תכננה איך לשיר ולהודות לה' בכלי זמר על הניסים, ולכן קודם יציאת מצרים אמרה לנשים לקחת כלי זמר.

ואומנם טמון כאן עוד עומק, שדווקא היות ושירתה הייתה מתוכננת שנים רבות קודם א"כ היא הייתה אמורה לשיר אך ורק בסיום המושלם והסופי של הנס, ולכן כאשר מרים הנביאה שרה רק לאחר קריעת ים סוף

תלמידי היקר אלחנן בן שימול נ"ו העיר שהרי רש"י כתב תרעץ ותהרוס אינו לשון עתיד אלא זה הוזה וממשיך בכל זמן העתיד, אבל "נטיית ימיןך תבלעמו ארץ" שזכו לקבורה, שם הרי גם כתוב לשון עתיד אבל שם לא שייך לשון הוזה שמתמשך כל הזמן בעתיד, אלא ע"כ שם זה רק עתיד, כי ראו שהמצרים יזכו לקבורה, וזה עוד ראייה שהשירה נאמרה ברוח הקודש, אומנם "אמר אויב ארדוף אחלק שלל" לא מחייב שזה נאמר ברוח הקודש, כי יתכן שזה אמרו דתן ואבירם לעם ישראל על פי המדרש שדתן ואבירם נשארו במצרים ועמם התייעץ פרעה לפני שרדף

קפ. איך פרעה שרד

הרעיון!! קודם כתוב בפסוקים פרעה בפסוק (ד) וחזקתי את לב "פרעה" ורדף אחריהם ואכבדה "בפרעה" ובכל חילו, (יז) ואני הנני מחזק את לב מצרים ויבאו אחריהם ואכבדה "בפרעה" ובכל חילו ברכבו ובפרשיו: (יח) וידעו מצרים כי אני ה' בהכבדי "בפרעה" ברכבו ובפרשיו:

ואילו בפסוק על ציווי ה' על משה שירים את המטה לשטוף את מצרים בים כתוב בלי פרעה, (כו) ויאמר ה' אל משה נטה את ירך על הים וישבו המים על מצרים על רכבו ועל פרשיו: וגם בפסוק על השמדם כתוב (כז) וישבו המים ויכסו את הרכב ואת הפרשים לכל חיל פרעה הבאים אחריהם בים לא נשאר בהם עד אחד: – מחזיל פרעה לא נשאר אחד אבל פרעה עצמו כן.

קנתי עליית שירת הים ומיד כשהתחיל הקריאה קיבלתי מתנה מיוחדת, והמתנה הרבה יותר ממיליון דולר, אני שומע את בעל הקורא "ויאמר ה' אל משה נטה את ירך על הים וישבו המים על מצרים על רכבו ועל פרשיו".

והתפלאתי איך יתכן שמשה יעשה זאת ולא אהרן, הרי כהכרת הטוב לים אהרן הכה, וכחכרת הטוב לעפר אהרן הכה, אז איך יתכן שעל דוממים יש הכרת הטוב, ואילו על בשר ודם – לפרעה שגידל את משה כבן בביתו כמה שנים אין הכרת הטוב?

והתשובה!!! שלכן פרעה היחידי שנשאר חי!! אילו אהרן היה עושה זאת גם פרעה היה מת, לכן נצטווה משה לעשות כן. ולפי זה הפסוקים מדויקים באופן מבהיל על

הוספות חדשות על הגדה של פסח

קפא. האם כל העם המצרי כולו!! טבע ומת בקריעת ים סוף??

ויישר כוח עצום לתלמידי היקר מנחם מנדל סגל

שבזכותו, שאלותיו וראיותיו הנפלאים הגעתי למאמר מושלם זה בעיני בס"ד

והנה יש לחקור לדעת רש"י, ובעצם לדעת המכילתא, האם כל העם המצרי מתו, וכך משמע לכאורה בדברי דעת זקנים מבעלי התוספות שמות יד פסוק כח על הפסוק "לא נשאר בהם עד אחד" – אבל אחד נשאר והוא פרעה, ומה שכתוב בספר תהלים "אחד מהם לא נותר" היינו מכל עמו:

אבל מדברי דעת הזקנים לא מוכח בוודאות, שהרי הוא בא לבאר את דברי התהילים, ובתהילים קו' מבואר שמהשונאים שרדפו לים סוף לא נותר אחד, ובפרט שבמזמור קלו' כתוב רק ונער פרעה וחילו בים סוף כי לעולם חסדו ולא מובא שכל עמו מתו שאם כן היה לומר כי לעולם חסדו על שלא נותר מצרי בכל העולם, וכמו שכתוב בתרגום יונתן (כח) ששבו המים והטביעו את כל חיל פרעה שרדפו אחריהם בים, שמהם לא נשאר עד אחד: ואכן מובא ברמב"ן לקמן שלמרות שלדעתו מתו גם בארץ מצרים בכל זאת כתב שזה לא נזכר בתורה.

וברוך ה' מצאתי (וב"ה שזמיתי בתפילת שבת וארא תשפ"ה לכוון לחצי מדבריו שהיו 2 הטבעות) שכתב בסידור הרוקח בפ' עזרת אבותינו "זודים טבעת וידידים העברת ויכסו מים צריהם" שיש כאן ב' טביעות שכשבאו ישראל לים "מיד יצא הים וטיבע את הנשואים בארץ מצרים, ועברו ישראל, ולכן אמרו המצרים שהיו בים סוף "אנוסה מפני ישראל כי ה' נלחם להם במצרים", ואח"כ ניער ה' את פרעה וחילו בים סוף.

עוד כתב בסידור הרוקח ב"ויושע" שהנס שנבקעו המים בכל המקומות, היה להטביע את רודפיהם המצרים שהיו במקומות אחרים בעולם, ומהמשך דבריו ב"ויושע" משמע שרק רודפיהם מתו בשאר המקומות ולא כל מצרים.

ואומנם כתב רש"י יד' ז' על הפסוק כל רכב פרעה ר"ש אומר כשר שבמצרים הרג טוב שבנחשים רצון את מוחו, משמע שאין מצרי טוב שלא מגיע לו מוות.

אבל אם כך קשה שכתוב "ואכבדה בפרעה ובכל חילו וידעו מצרים כי אני ה'", שמשמע שישארו מצרים בעולם לאחר קריעת ים סוף והם ידעו ויפרסמו בעולם את נס קריעת ים שה' שולט בעולם, וכן משמע מהספורנו שכתב "וידעו מצרים". הנשואים במצרים וישובו אלי, כי לא אחפוץ במות המת, אומנם מצאתי שטען באבן עזרא שכתב וידעו מצרים – הנשואים. גם הנטבעים לפני מותם כי אני ה': דהיינו ששייך וידעו מצרים גם על

רש"י על הפסוק "ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל כי ה' נלחם להם במצרים" הסביר 2 הסברים, א. שה' נלחם בעם המצרי, ולא בארץ מצרים, אבל נראה שלרש"י היה קשה הסבר זה, כי היה לו לאמר "כי ה' נלחם בנו"? ולכן כתב הסבר 2, והסבר זה הוא מדברי המכילתא שהמצרים שטבעו בים ראו את אלו שנשארו בארץ מצרים שגם הם לקו כמו המצרים שטבעו בים סוף, כי כשם שאלו לקו כך אלו לקו.

ומצאנו במדרש רבה כא' (יא) ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל מה עשה הקב"ה רמו לארץ מצרים ועלתה, והיו רואים מלחמה בים שנאמר "ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל":

ואולי לכן כתוב שאמרו אנוסה מפני ישראל ולא אנוסה מפני ה', כי מה' אין לאן לברוח שראו שגם אלו שהיו בארץ מצרים גם לקו ומתו, רק רצו לברוח מישראל ולהפסיק את המרדף אולי זה יעזור להפסיק את עונש ה' מהם.

עוד יש לפרש שאלו הנשואים במצרים אמרו אנוסה לנילוס לברוח מארץ מצרים, וכך ה' הטביע אותם בנילוס, ובוזה התקיים מידה כנגד מידה שהטביעו ילדי ישראל בנילוס, וכן מצאתי מפורש בתוס' כי ה' נלחם להם במצרים. מהו במצרים מלמד שלקו המצריים מעין מכה שלקו על הים שאותם שבמצרים טבעו בנילוס, ועי' לקמן.

והערני תלמידי היקר אהרן קרמר נ"ו – שמצא מובא בשם הזוהר בפרשתנו ש"נראה" למצרים שבים שכל ארץ מצרים בוערת באש, והיה קשה לי מדוע שמצרים תבער באש ולא במידה כנגד מידה שיטבעו בנילוס? וגם מדוע רק "נראה"? אבל בדקתי בזוהר בעמוד קודם ושם מבואר שהשר של המצרים נשרף בנהר דינור שהוא נהר אש, ולכן היה דומה ונראה למצרים שכל ארץ מצרים בוערת באש, אבל יתכן וגם לדברי הזוהר באמת אנשי ארץ מצרים הנותרים טבעו בנילוס כדברי התוס' הנ"ל.

עוד נראה לחדש בדעת התוס' שהיות ופרעה השתמש בברכת יעקב שהמים שבנילוס יעלו לקראתו, ופרעה השתמש בברכה לרעה ששיקר שהוא אלוהים, לכן הברכה נהפכה לקללה שפרעה ראה איך הנילוס עלה והטביע את המצרים שנותרו בארץ מצרים, ואז כולם ראו שמה שהנילוס עולה זה בכוח ה' ולא מכוח פרעה, ויל"ע.

הוספות חדשות על הגדה של פסח

מרגישים באבידת אותם הגבורים שלא קמו עדיין ממלאים את מקומם:

זאלו הרמב"ן הוסיף שה' איבד הרודפים בים ואבד במצרים זרעם, ולא נשאר להם שם ושאר, כי הם הרשיעו יותר מכל מצרים לרדוף אחרי גאולי השם, אבל זה לא נזכר בתורה:

אך באמת מצאנו סוגיה ברורה בגמרא יבמות עו' בענין זה ממש, ששם שאלו איך שלמה התחתן עם בת פרעה לאחר שגיררה והלא היא הייתה מצרית ראשונה האסורה בחתנות עם יהודי? ומנסה הגמרא לתרץ ע"פ רש"י שאולי תרץ שבימי פרעה נשמדו כל המצרים מן העולם, ואזהרת התורה על חתונה עם מצרית מדובר על הערב רב ממצרים שהתחברו לעם ישראל, ותושבי מצרים לאחר קריעת ים סוף הם תושבים מאומות אחרים שבאו וישבו במצרים.

וזקשה עליו הרשב"א ודברי תימה הם, וכי כל המצריים נטבעו והלא לא נטבעו אלא היוצאים למלחמה? ובאמת כך משמעות פשטות הפסוקים, וגם בתוס' כתבו שלא כל המצרים מתו רק שהמצרים שלא מתו במצרים התפזרו בעולם ועליהם יש את האיסור לא להתחתן, ואומה אחרת נתיישרה במצרים ומהם התחתן שלמה כי עליהם אין את האיסור?

אבל בביאור הגר"א אכן העזר סי' ד סק"ח מתרץ דברי רש"י כדברי המכילתא שכמו שאלו לקו בים כך לקו הנותרים במצרים, וכאמור יש מקום לדיוק כן בפסוק "כי ה' נלחם להם במצרים" וכנ"ל.

אומנם דברי רש"י זה רק להוא"מ של הגמרא, אבל הגמרא דוחה את התירוץ ומוכיחה שלא כל המצרים מתו, שא"ר יהודה מנימין הי' אומר וכו' אני מצרי ראשון וכו' ומוכח שעדיין המצרים קיימים (כי אם האיסור 3 דורות הוא רק מהערב רב הרי עברו הרבה יותר מ3 דורות עד מנימין שהיה גר מצרי ראשון):

ואם כן מוכח מהגמרא במסקנתא שנתרו מצרים בארץ מצרים, וגם מוכח מהתורה שהרי לאחר חטא העגל לב' יב' אומר משה לה' למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם, וכן לאחר חטא המרגלים יד יג' אמר "ושמעו מצרים כי העלית" ואיך יאמרו או ישמעו מצרים והרי מתו כולם?? וגם כתוב בדברים כג ח'ט' לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו בנים אשר יוולדו להם דור שלישי יבוא להם בקהל ה'", ולא שייך לא תתעב על אומות אחרים שהתיישבו במצרים, ועל כרחנו צריך לומר שלא מתו כל אלו שנשארו במצרים, ויתכן כפי שהביא

המתים שידעו רגע לפני מותם ובכל זאת מידה כנגד מידה לא יספיקו להגיע לשלב השני לחזור בתשובה אלא מיד מתו, ועי' הסבר בדיבור המתחיל "ויסר את אופן".

וכן ראה בש"ך על הפסוק "ואני הנני מחזק את לב מצרים" שזה לא מדבר על העם המצרי ממש אלא על שאר האומות וקרא אותם מצרים לפי שכולם היו תחת מלכות מצרים, ועליהם כתוב "וידעו מצרים כי אני ה'", אבל לא מוכח מהש"ך שכל העם המצרי מת אלא רק מאלו שרדפו לים סוף.

אבל במדרש רבה כ' (יב) "ולא נחם אלוקים" כתב שאע"פ ששלחם פרעה לאחר שלקו ב10 מכות בכ"ז לא נתנחם הקב"ה, כי אני מתנחם "עד שאהרוג לכולם", שנאמר (שמות יד) "וינער ה' את מצרים בתוך הים" וכתוב (שם) "סוס ורכבו רמה בים" וכתוב (יואל ד) "מצרים לשממה תהיה", לכך נאמר ולא נחם:

אומנם נבואת יואל מדברת על ימי נבוכדנצר, ולא על ימי יציאת מצרים, ולכן אין כאן ראיה ברורה שמתו כולם בקריעת ים סוף.

וזנה בנר שמיני של חנוכה השנה תשפ"ה התחדש בס"ד, שהנה כולנו שרים "מעוז צור" עשרות שנים, ולא שמים לב למילים, "חיל פרעה וכל זרעו ירדו כאבן במצולה" וכי פרעה לקח את כל ילדיו וצאצאיו בנים בנות נכדים ונכדות לים סוף??

וזושבת לתרץ שאולי פרעה לקח את כל זרעו ובכך שכנע את חייליו שאין מה לפחד מעם ישראל, והעובדה והוכחה שאין מה לפחד שהוא הביא את כל זרעו – וכי לא ירצה שיהיה לו זכר ושארית אם ימות?? וכמו שאכתוב לקמן שחילק את כל אוצרותיו בין כל עמו שבא למלחמה.

זאלו לכן יש דעה שפרעה עצמו שרד, כי כמו שבמכת בכורות בנו שמת היה כביכול – כך כל זרעו שימש שמתו במקומו בכדי שיוכל להחזיר בתשובה את העיר נינוה. אבל באמת נראה שהכוונה וכל זרעו של חיל פרעה, וכפי שנראה בהמשך בדברי הרמב"ן, וכן מצאתי בסידור הגר"ח קנייבסקי שהסביר ע"פ רש"י והגאון כדלקמן.

וזנה בחומש דברים יא' ד' מצאנו כתוב על מצבה של מצרים לאחר המכות וקריעת ים סוף, "ואשר עשה לחיל מצרים לסוסיו ולרכבו אשר הציף את מי ים סוף על פניהם ברדפם אחריכם ויאבדם ה' עד היום הזה".

ומבאר הספורנו "ויאבדם ה' עד היום הזה". כי אז טבעו שלישי מצרים וחילם באופן שגם 40 שנה אחרי כן היו

הוספות חדשות על הגדה של פסח

שהרי 600 אלף מעם ישראל היו לפחות פי 5 שזה 3 מיליון, ופי 3 חיילים זה 9 מיליון מצרים, ואם אחד מ50 יצא מעם ישראל, אזי פרעה הביא 90 מיליון חיילים, ולפי דעת הגמרא בסנהדרין ק"א שיצאו 2 מ60 ריבוא שזה 1 משלושים אלף יהודים יצאו, אזי יצאו 54 מיליארד מצרים.

ואולי לפי זה מתורץ שאלתו של תלמידי היקר משה מן נ"ו שדייק מדוע לאחר שכתוב שפרעה מינה שלישים על כולו כתוב "פרעה מלך מצרים", ואילו בשאר מקומות כתוב פרעה לבד או מלך מצרים לבד? אבל התשובה היא שלאחר הכישלון של פרעה שסמכו עליו שלא יהיה מכת בכורות ולכן הלכו לישון בלילה בבטחה, ופרעה העיר אותם משנתם להודיע שמתו כל הבכורות, באותו רגע הוא איבד מחוזקו ומעוצמתו והעם לא הלך אחריו.

ולפי זה לכן שם הוא מתואר בתואר "פרעה", אבל כאן שהצליח לשכנע כמעט את כל העם המצרי לרדוף אחר בני ישראל, זה הוכיח שחזר לעוצמתו וחוזקו והשפעתו על כל העם המצרי ששמעו בקולו והאמינו בו ולכן כאן כתוב פרעה מלך מצרים.

אזי ברור לפי זה שרוב רובו של העם המצרי אכן יצא לרדוף אחר עם ישראל, ולכן כתוב "ואת עמו לקח עמו", שאכן פרעה הצליח לקחת את כל העם המצרי כמעט כולו ממש, ואכן כתוב במכילתא שהיהודים ראו את מצרים מת על שפת הים אמרו שאמרו כמדומני שלא נשארו עוד מצרים בארץ מצרים, ואכן גם ילדיהם הקטנים של המצרים הרשעים שרדפו אחר בני ישראל מתו בנילוס מידה כנגד מידה וכדברי הרמב"ן בדברים, ורק נותרו מבוגרים בודדים ומשפחתם כהצעת דברי הריטב"א שהם לא רדפו אחר בני ישראל.

ומה שהקשו הראשונים על רש"י, כי הם טוענים שלא שייך לפרש גם בהוא"מ של הגמרא שכל המצרים מתו כאשר בפסוקים משמע שמתו רק חיילי פרעה שרדפו אחר בני ישראל בים סוף, ואכן רש"י תמך יסודותיו על המכילתא, ואכן רש"י סובר גם למסקנת הגמרא שרוב העם המצרי מת רובו וכמעט כולו.

הריטב"א שרובם טבעו ולא נשארו בארץ מצרים אלא מיעוט.

והיות וכתוב ואת עמו לקח עמו, זה מוכיח שרוב העם המצרים אכן בא עמו לים סוף, כפי שכתוב ברש"י שאכן פרעה הביא 600 רכב בחור, אבל משמע שהתנדבו מעצמם כל בעלי הרכב, ואולי לכן רש"י כתב שטוב שבמצרים הרוג, כי כל בעלי הרכב התנדבו לרדוף אחר עם ישראל.

ובעצם כתוב ברש"י טו' (כב) ויסע משה – (מכילתא) הסייע בעל כרחם שעטרו מצרים סוסיהם בתכשיטי זהב וכסף ואבנים טובות (מכילתא) והיו ישראל מוצאין אותם בים וגדולה היתה ביזת הים מביזת מצרים שנא' (שיר א) תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף לפיכך הוצרך להסייע בעל כרחם:

ולכאורה איך יתכן שביזת הים הייתה הרבה יותר מביזת יציאת מצרים, הרי כתוב על ביזת מצרים וינצלו את מצרים וכתב רש"י שרוקנו את מצרים כמצולה שאין בה דגים, וגמרא בכורות ה' שאין לך א' מישראל שלקח פחות ממשא 90 חמורים לוביים, וברבינו בחיי כתוב שנטלו את כל ממונם, וגם אם נאמר שבביזת הים הכל היה מאוצרותיו של פרעה, ונגיד שהיה עשיר פי כמה וכמה מכל ממון שהיה במצרים כולה, עדיין איך המצרים שרדפו אחר עם ישראל לים סוף סחבו כל כל הרבה יהלומים וכסף וזהב? וכי כמה אפשר לעטר את הסוסים בתכשיטי כסף זהב ויהלומים וכדברי רש"י הקודמים?

אלא שבאמת רוב העם המצרי רדפו אחר עם ישראל, וכל אחד קיבל כבר מאוצרותיו של פרעה ולא רק הבטחה שיקבל לאחר הניצחון כשיחזרו למצרים, אם כן מובן שהיה ביזת הים הרבה יותר מביזת מצרים.

כי המכילתא כותב על פסוק ז' "ושלישים על כולו", שפרעה הביא על כל יהודי 3 מצרים, והיות ופרעה והמצרים לא ידעו שרוב עם ישראל מתו במכת חושך שהרי לכן ה' עשה חושך בכדי להסתיר זאת מהמצרים ככתוב ברש"י, אם כן פרעה הביא כמות עצומה של מצרים.

קפב. ונתן לנו את השבת – מה עשו הזקנים בשבת בגלות מצרים

70 הזקנים היו מנחמים את עם ישראל בגלות מצרים בשבתות במגילות

אנשים אלא שבעים איש?? מתרץ המדרש שהכוונה מיוחדים, שיהיו דומים לי ולך שמות טו' "ה' איש מלחמה", ומשה במדבר יב' "והאיש משה ענו מאד".

במדרש רבה טו' כג' כתוב על הפסוק "אספה לי שבעים איש", זה שאמר הכתוב משלי כב' "אוהב טהר לב חן שפתיו רעהו מלך", למה לא אמר אספה לי שבעים

הוספות חדשות על הגדה של פסח

היה הדברים הנחמדים שניחמו ושימחו ועודדו בנחמות שהם מסרו בשפתותיהם לעם ישראל.

ואלי יש בהם דמיון לה' מכוח זה שכתוב "ה' איש מלחמה", שמצד אחד הם היו נראים חזקים ועוצמתיים יותר משאר העם, שלפיכך בחר בהם פרעה לשוטרים שישלטו על העם, ומצד שני הם היו "ענויים כמידת משה רבינו", בכך שלמרות תפקידם להיות בעוצמה מעל עם ישראל, בכל זאת הם ירדו אל העם ובימי שבתות היו כאב רחום לעם ישראל לנחמם ולעודדם.

וגלת הכותרת היה שלמרות בשורת הגאולה שהביא משה רבינו, פתאום הגיע להם משבר של קושי השעבוד, שפרעה ביטל להם את מנוחת שבת בזלזול ובמילות גנאי כדברי רשב"י במדרש עי"ש, וגם שהיה עליהם לעבוד קשה יותר להשיג תבן ולבנות באותו הספק כמקודם, ובדיוק בזמן קשה ונורא כזה משה עזבם וחזר למדין כדברי המדרש ע"ש.

ולמרות שהם היו במצב של אובדן תקווה ויאוש נורא ואיום, בכל זאת לא אבדו צלם אנוש וליבם הטהור הסכים לא ללחוץ את היהודים, וכל השוטרים בלי יוצא מהכלל הסכים להיות מוכה באכזריות מהמצרים המאוכזבים שלא הצליחו לקלקל את השוטרים שיהיו רעים לעם ישראל, אלא השפילו גוּם לחטוף מכות והשפלות מול כל העם שראה את עוצמתם הגשמית רמוסה עד לעפר.

כי למרות תפקידם כשוטרים לא הייתה בהם גאווה ושררות להתכבד בו אלא כל גופם ונפשם היה אך ורק למען עם ישראל להקל ולהטיב עמם, בדיוק כענוות משה רבינו שכל מעמד תפקידו הרם היה אך ורק למען עם ישראל ולא חשב כלל להתכבד בזה.

ונדהם ונפעם אני מדברי המצודת דוד, שהקב"ה אוהב אדם שאוהב יהודי "טהור לב" באופן מוחלט וגם שאוהב רב שמדבר דברי תורה וחוכמה, וכל כך למה??? כי ככה יהודי מתקרב לה' ומתעלה, והלוואי ותזכה לזכני להדפיס את ספרי "וטהר לבנו" לקרב את עצמי ואת עם ישראל לבורא עולם אמן.

קפג. ויכל אלוקים ביום השביעי מלאכתו – שבת מעל הטבע היא

ובעצם זה מזכיר את חידושו הנפלא של החתם סופר, שכתוב בגמרא שבת פח' שכתוב בפרשתנו "יום השישי" עם ה' הידיעה כי התנה הקב"ה את בריאת העולם וקיומו רק אם עם ישראל יקבלו את התורה בשישי בסיון.

וחקשה החת"ס שהרי משה הוסיף יום 1 מדעתו ולא נתקיים התנאי, שלא ניתנה התורה בשישי בסיון אלא בז' בסיון? והביא את דברי המג"א בס' תע"ד שמשנה הוסיף יום אחד מדעתו שמתן תורה יהיה בז' ולא בו' סיון בכדי לרמז על יו"ט שני של גליות, ולקמן יבאר את הדברים.

ובפשטות הפסוק הטהור לב וחו שפתיו הולך על משה שלכן זכה להיות רעהו של מלך, דומה לה' ומקורב לה' מלך מלכי המלכים, וכפי שהביא המדרש בראשית מא' ח' פסוק זה על אברהם.

אומנם במדרש בראשית יח' כ' "ויכו שוטרי בני ישראל" מכאן אתה למד שהיו כשרים ומסרו עצמן על ישראל וסבלו מכות כדי להקל מעליהם, ולפיכך זכו לרוח"ק שנאמר אספה לי שבעים איש מזקני ישראל וגו' אמר הקב"ה הם לקו עליהם לפיכך יזכו לרוח"ק ונתמנו נביאים עליהם, וכתוב שם בליקוטים שלכן הם זכו ל"טהור לב".

וזה מתאים מאוד לפי' המצודת דוד במשלי שם, – שמי שאוהב איש טהור לב באופן מושלם, ויאהב את מי שיש חן באמרי שפתיו על כי בדעת ידבר, הנה המלך מכבדו, כי כן דרך המלך לאהוב אנשים כאלו, ולכאורה כוונת הליקוטים שכל הפסוק שהביא המדרש בפרשתנו, הולך על הזקנים, ולכאורה טהורי לב קיים אפילו בהם עצמם כי הסכימו לקבל מכות במקום עם ישראל וזה נבע מטהרת ליבם, אבל איך יתקיים בהם סיום הפסוק – "חן שפתיו"?

אך מצאתי במדרש בראשית שם אות יח', השוטרים אלו זקני ישראל וכו', מלמד שהיו בידם מגילות שהיו משתעשעים בהם משבת לשבת לומר שהקדוש ב"ה גואלם לפי שהיו נחים בשבת, אמר להן פרעה תכבד העבודה על האנשים ויעשו בה ואל ישעו וגו' אל יהיו משתעשעים ולא יהיו נחים ביום השבת.

ולפי זה, אותם שוטרים בשבת היו מוסרים ניחומים לעם ישראל, ולכן כתוב חן שפתיו ולא שפתותיו חן, כי החן

התבוננתי בדבר, הרי לאחר שה' קבע את המאורות הגדולים ואת הכוכבים ברקיע וקבע שהם ישמשו ליום ולילה ולזמנים ומועדים, אם כן נוצר כבר תנועת סיבות העולם סביב השמש וכן הירח סביב כדור הארץ, ואם כן יש מקומות בעולם שהשעה 12 שעות לפני ארץ ישראל וכן יש מקומות בעולם ששם 12 שעות יותר מארץ ישראל, ואם כן יוצא שה' שבת ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה, הרי יש מקומות בעולם שעדיין לא נגמר היום השישי ולא התחיל שם היום השביעי?

הוספות חדשות על הגדה של פסח

נראה שהקב"ה באומרו "יום השישי" התעלם מכל המקומות שבעולם והחשיב רק נקודת זמן יחידה בלבד, ואם כן איך משה רבינו הפר את התנאי של יום השישי שמרמז על ו' סיון מתן תורה, והוסיף יום נוסף מדעתו כי טען שהתנאי "ביום השישי" לא מתייחס רק לנקודת זמן אחד של סיני ששם היו כל עם ישראל במתן תורה, אלא התייחס אפילו לנקודת זמן רחוקה בעולם, והרי "יום השישי" בבריאת העולם היה לכאורה בנקודת זמן אחת ויחידה בכל העולם כולו לכאורה? ולכאורה הנלמד צריך להיות דומה למלמד?

ותחילה רציתי לתרץ שאכן הקב"ה מעל הטבע והזמן ולכן שביתת הקב"ה ביום השבת אחת היא בכל העולם למרות שיש זמנים שונים והפרשי שעות בעולם, אבל כלפי הקב"ה אין הבדלים כי הוא מעל המקום והזמן.

אבל מצאתי חידוש נפלא בתורה תמימה (ראיתי את חידושו של החת"ס והתורה תמימה בספר "ברוך מרדכי" של הרב פריינד זצ"ל זכותו יגן עלינו), ששאל מדוע לא כתוב בבריאת יום השביעי "ויהי ערב ויהי בוקר יום השביעי" כמו בשאר הימים?

ותירץ ע"פ הירושלמי ברסות פח ה"ה ובמדרש ב"ר פ' יא ש 36 שעות רצופות היה אור ביום השביעי, 12 בערב שבת 12 בליל שבת ועוד 12 ביום השבת, דהיינו שמאז האירה החמה ביום שישי בבוקר שוב לא שקעה עד מוצאי ש"ק, ולכן לא כתוב ויהי ערב וכו' כי בשבת לא שקעה החמה בליל שבת רק יום אחד ארוך.

והביא טעם לדבר, שהיות וביום השביעי שבת מכל מלאכתו א"כ לא היה יכול עוד להברא המציאות של הערב והבוקר של יום השביעי, ומהפסוקים משמע שתיחום הימים היו חלק ממלאכת הבריאה, ולכן עיכב ה' את זריחת השמש של יום השישי עד מוצאי שבת.

ולענ"ד אולי יש מקום לטעון שמהותו כל יום בבריאה היה ביצירה מיוחדת שברא ה' באותו היום, ולא מוכרע שהערב והבוקר נחשבים לבריאה, כי כבר הם כמציאות קיימת ובנויה כבר בבריאת ותליית המאורות הגדולים ברקיע שעל פיהם קבע ה' את טבע יום ולילה והזמנים.

אלא יתכן, שהיות ובמציאות בליל שבת הראשון לא שקעה השמש כטבעה מידי לילה אלא האיר כל היום והלילה והיום 36 שעות, זה הוכיח ומוכיח שה' עצר את כל הזמן שבעולם לזמן של שבת שהוא כביכול זמן מעל הטבע, לפחות בשבת ראשונה של בריאת העולם, כמין בריה בפני עצמה של זמן בלי קשר לשמש ולירח לאור ולחושך שעל פיהם נקבע הזמנים בעולם.

עוד הביא ממו"ר בעל ההפלאה שבדווקא נקטו בגמרא בסנהדרין מ' גוי ששבת אפילו בשני בשבת חייב מיתה, כי בראשון אין זה כחידוש גדול שאסור לגוי לשבות, כי העולם מתגלגל סביב עצמו, וכאמור קודם שבמוצאי שבת במדינה זו הוא עדיין ליל שבת במדינה אחרת מחמת הבדלי השעות, ומעב זה שעדיין יש שארית של שבת בעולם הוא יכול להתמשך עד סוף יום ראשון, ולכן מחודש יותר לאסור ולחייב גוי ששבת במיתה אפילו כששבת ביום שני שאין בו עוד שום לחלוחית שבת.

ולפי יסוד זה מובן מה שאומרים ביו"ט שני של גלויות יו"ט פלוני הזה וזה לא נראה ולא נחשב לשקר, כי ביום שני של גלויות יש מקום בעולם שהוא עדיין יום ראשון של חג.

וא"כ מתורץ קושיית החתם סופר, שאכן למרות שמשא הוסיף יום 1 מדעתו והתורה ניתנה בהר סיני בז' סיוון, בכל זאת עדיין מתקיים התנאי שהתנה ה' שביום ששי בסיון יתן תורה, כי עדיין זה יום שישי בסיון במקום מרוחק בשעות ממקומות העולם (המזרח הרחוק).

ואם תקשה שלכאורה בפשטות התנאי של יום השישי מדבר על הר סיני ועל מקומות הקרובים לו ולא לשאר העולם בפשרט שעדיין לא היו יהודים מפוזרים בעולם?

מתרץ החת"ס שכבר כתב רש"י בפרשת והיה אם שמוע והוא מהסיפרי "ושמתם את דברי אלה על לבבכם", שגם בגולה תלמדו ותתמידו בתורה ובמצוות, בכדי שלא יהיה חדשים עליכם כשתחזרו במהרה בימינו בעת הגאולה השלימה, כי גלוי היה לפני הקב"ה שעתידים היהודים להתפזר בכל העולם, ולפי זה התורה מתייחסת במדבר סיני לקיום התורה לאחר דורות כשיהיו בעתיד בגלות מפוזרים בעולם, ולכן משה רבינו הוסיף יום נוסף שקבלת התורה יהיה בז' סיוון, כי טמן בזה את קיום התורה לעתיד שעם ישראל יהיו מפוזרים בכל העולם בגלותם, ומובנים דברי המגן אברהם שמשא שהוסיף יום אחד מדעתו רמז ליו"ט שני של גלויות שיחשב כיום ראשון ולכן יכולים לנהוג ביום שני ולקרוא בתורה כיו"ט ראשון.

ולפי זה התחדש לי בראש השנה תשפ"ד ששייך להחשיב את יום שני של ראש השנה כיום הראשון למרות שבוודאות הוא ב' תשרי ולא ראש חודש ולא א' תשרי, בכל זאת אפשר לקרוא לו יום הזכרון כמו יום ראשון של ר"ה כי עדיין יש מקומות בעולם ששם עדיין היום הראשון של ראש השנה.

אבל לכאורה חוזרת קושייתנו הראשונה, איך כתוב שה' שבת ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה הרי יש מקומות בעולם שעדיין לא נגמר יום שישי? ולכאורה

הוספות חדשות על הגדה של פסח

כדברי הלב אליהו ועל זה אנחנו משבחים את מציאות העל טבעית של שבת קודש.

ומידי דברי בו, ראיתי עוד בסידור של רבי אליהו לופיאן, שמסביר את מה שאומרים בשחרית של שבת "אפס בלתיך גואלנו לימות המשיח. ואין דומה לך מושיענו לתחיית המתים", שדימה זאת לאדם שעומד מול מראה שלמרות שרואה בו דמות אדם אבל זה באמת אפס, כי זה רק מראה, אבל האפס הזה שהוא הדמות שרואים במראה היא דומה לאדם שעומד מול המראה, אבל בתחיית המתים לא רק שיהיה אפס מלבדי ה' אלא גם לא יהיה לאפס דמיון כלל לה'.

וחשבת להסביר דבריו, שבעולם הזה וגם בזמן הגאולה עדיין נדמה את כוחו ה' וחוכמתו ומידותיו על פי הטבע שאנחנו רואים שזה כביכול מדמה את כוח ה' בעולם, אבל בתחיית המתים שזה כ2000 שנה לאחר בא המשיח ע"פ הרמב"ן ורבו בחיי, אז נהיה ברמה רוחנית הרבה יותר גבוהה שכך נוכל להשתוות לעדיקים שקמים לתחייה לאחר שחיו שנים רבות בעולם האמת בעולם הנשמות הרוחני, ואז נגלה שכל מה שחשבנו שהבנו בעולם ובטבע ובחוכמה שבטבע יתגלה לנו כאינו דומה כלל לה', כי ה' גבוה מעל כל דמיון ששייך לדמותו בעולמנו כלל.

וטעימה לכך היא "שבת" שהיא מציאות לא רק יחידת זמן, דבר שאין לנו הבנה בזה כלל!! וגם שה' קבע בשבת הראשונה שהיא מעל זמני הטבע באופן שאין לנו בהם הבנה וכאמור קודם.

קפד. כל שומר שבת כדת זוכה לנחלה בלי מצרים בזכות יעקב אבינו

ואמנם למרות שיעקב אבינו קיבל הבטחת ארץ ישראל בלי מצרים עוד קודם, שההבטחה הייתה בפרשת ויצא בהר המוריה כשישן, ואילו קיום מצוות שבת הייתה בשכס עשרות שנים אחרי ההבטחה, כי הקב"ה ידע שיעקב איש תם ויקיים כל מצוות התורה הוא וכל בניו היהודים, כמו שה' מכן לכל יהודי חלק לעולם הבא לפני שנולד רק שהיהודי לא יקלקל ולא יפסיד את חלקו המובטח לו מראש.

וההבטחה ליעקב לנחלה בלי מצרים, כי כל ארץ ישראל הייתה מקופלת תחתיו כשישן בהר המוריה, ולכן ברור שההבטחה ופרצת אינה עד גבולות הארץ, כי כל הארץ הייתה תחתיו, אלא שנחלתו תתרחב לכל הכיוונים הרבה יותר מגבולות ארץ ישראל.

ובעצם, ראינו לשונות שונים על התפרסות ארץ ישראל בעתיד, כי זה יהיה בשלבים של הגאולה, בהתחלה ארץ ישראל המובטחת לאברהם בברית בין הבתרים שזה ארץ 10 גוים, ולאחר מכן ארץ ישראל תתפשט על כל העולם, ולאחר מכן ירושלים תתפשט על כל העולם.

והיות והקב"ה התעלם מהזמן של הטבע ב"יום השישי" הראשון, אלא התעלה מעל הטבע של הזמן, כך משה רבינו למד לחדש להתעלם מטבע הדברים של "יום השישי" של מתן תורה שלא יהיה בדרך הטבע וההיגיון ו' סיון בהר סיני, אלא הוציאו מן הכלל להתייחס גם לכל העולם כולו גם למקומות המרוחקים שבהם יהיו יהודים לאחר שנים רבות בזמן הגלות.

אב מאמר זה ממתק לי את מה שראיתי בסידור של רבי אליהו לופיאן זצ"ל מספר לב אליהו ח"ב, על המילים שאומרים בשחרית של שבת "תפארת עטה ליום המנוחה", שיום שבת אינו רק זמן אלא מציאות של דבר ולכן שייך לכתוב עליו שה' עטף את השבת בתפארת.

ובעצם בכל המשפט הכתוב בסידור אולי יש רמז על מה שכתבתי כאן, שאומרים שם "לקל אשר שבת מכל המעשים. ביום השביעי התעלה וישב על כסא כבודו. תפארת עטה ליום המנוחה. ענג קרא ליום השבת. זה שבח של יום השביעי. שבו שבת קל מכל מלאכתו", שהשבח שהשם נתן ליום השביעי שהוא התעלה בו מהטבע של הזמן הנקבע על פי ערב ובוקר שקיעת החמה וזריחת החמה כמידי יום כפי שקבע ה' ביום הרביעי, אלא ה' קבע את שבת כמציאות מחודשת לא יחידת זמן רגילה.

וזה השבח שברגע אחד נחשב בכל העולם כולו "שבת" שבו שבת ה' מכל מלאכתו, ולא שבמקומות הרחוקים עדיין יום שישי, ואכן זה מעל הטבע וזה יצירה מיוחדת

כתב רש"י בישעיהו נח' יד' "נחלת יעקב אביך" – נחלה בלא מצרים/גבולות, כמו שהובטח ליעקב "ופרצת ימה וקדמה צפונה ונגבה", ולא כאברהם שנאמר לו "אשר אתה רואה", שלא כתוב בו ששומר שבת, ויעקב שמר את השבת שנא' (בראשית לג) "ויחן את פני העיר" שקבע תחומין לשבת עם דמדומי חמה.

ויתכן שלמרות שכתוב ביומא נח' על אברהם שקיים את כל התורה כולה ואפילו עירובי תבשילים, ובעצם זה כלול בפסוק "עקב אשר שמע אברהם בקלי וישמר משמתי מצותי חקותי ותורת", וכתב רש"י תורת – להביא תורה שבעל פה הלכה למשה מסיני:

בכל זאת יתכן שרק יעקב שמר שבת הוא וכל משפחתו שבוה מתבטא תחומין שכל משפחתו לא יצאו מחוץ לתחום, כי כל משפחתו היו יהודים לעומת אברהם שהיה לו בני גוים ישמעאל ובני קטורה, וכן יצחק שהיה לו בן עשו שהוא או עכ"פ בני גוים, ואסור לגויים לשמור שבת גם בדור יעקב ובניו כמובא בחתם סופר ובחידושי הרי"ם.

הוספות חדשות על הגדה של פסח

קפה. על אחת כמה וכמה – ונתן לנו את התורה

כמו שרבי חיים מוולוז'ין רח"ח חיים פרץ אב"ת, מבאר "מתהלך בתומו צדיק, אשרי בניו", שעדיק שתיקן מידותיו בקושי עצום ומסר נפש על מצוות, זה הופך לטבע אצל בניו, כי פרץ להם את הדרך, ולהם זה בא הרבה יותר בקלות ובטבעיות, ולכן אברהם שמסר נפשו ליהדות וללמד תורה, זה יצר טבע אצל עם ישראל שבקלות גם הם יצליחו למסור את נפשם עבור תורה והיהדות.

כי כאמור אברהם אבינו לימד תורה ברבים ובמסירות נפש לכן יתכן שנמרוד ראה בו אויב הפורץ דרך חדשה שמערערת את כל יסודות השקר הקיימים בעולם!!! עד כדי כך שנמרוד השליכו אל תוך כבשן האש בחיים!!!

וגם תלמידיו שהתגיירו לא עזבו את דרכו גם כשהיו בלי רבם כשעזבם 3 שנים בהולכו לישראל, וגם הלכו אחריו מחרון לארץ לא נודעת להם, זה יצר פתח לכל הגרים שבאו לכלל ישראל במשך כל הדורות, וגם אברהם והם יצרו את כוח הפצת תורה ברבים, וזה נשאר לנצח.

ללמדנו, ששום מסירות נפש לא נמחקה, נכון שלפעמים נראה לך שהיות ונכשלת בסוף ואתה בסופו של דבר לא רואה תוצאות אז ממילא הכל היה לריק ולשווא, טעות היא בידך, שום דבר לא נמחק וזה לא לריק, יום אחד כוח מסירות נפש שיצרת ישמש אותך או את זרעך ואתה או הם תתחזקו מכוח המסירות נפש ההיא, לכן חזק ואמץ ומסור נפשך להתחזק ולא להיבהל מנפילות, רק חזק ואמץ אמן.

קפו. "דיינו" – ונתן לנו את המן, ויענך וירעבך ויאכלך את המן

ואם אכן בורא עולם מגדירו כעינוי אם כן מה חטאו ישראל במן שטפלו עליו לשון הרע שהוא רע, הרי בורא עולם עצמו מגדירו כעינוי??

וכאמור עם ישראל טפלו על המן שהוא לבן, וגם אמרו ונפשנו קצה בלחם הקלוקל. רש"י

ויתכן שטעותם בזה היא, שהיה להם להבין שאוכל זה הוא רוחני, בכדי להעלותם מגשמיות עולם הזה, ועובדה מוחשית לכך גם קיבלו על כך שמאוכל זה לא היה להם צורך לברך אשר יצר.

מהגרים שעשה אברהם אבינו מהם התחילו 2000 שנות תורה, ואם לא נשאר מהם כלום למה מהם התחילו 2000 שנות תורה???

ובפרשת לך לך תירצנו והוכחנו שמכל מקום אברהם לימד תורה באיכות ובעוצמה חזקה את תלמידו, ולמרות שמהתלמידים לא נשאר זכר בכל זאת המלמד שלימד תורה לא התבטלה עוצמת לימוד התורה שלימד.

ועל השאלה לאן נעלמו הגרים?? כתבו המפרשים: שאכן מהם לא נשאר אחד!! כי בפטירת אברהם אבינו הם לא התחברו לדרך עבודת ה' של יצחק שהיתה עבודה מתוך "פחד יצחק" – שהיא עבודה מתוך יראה, ולא עבודה מתוך חסד כדרך העבודה של אברהם אביו.

אבל בכל זאת גם אברהם אבינו וגם הם אפילו שמהגרים לא נשאר מהם זכר, בכל זאת הם פרצו דרך לגירות לכל הדורות, ולכן מהם מתחיל 2000 שנות תורה.

ללמדנו, ששום מסירות נפש לא נמחקה, נכון שלפעמים נראה לך שהיות ונכשלת בסוף ואתה בסופו של דבר לא רואה תוצאות אז ממילא הכל היה לריק ולשווא, טעות היא בידך, שום דבר לא נמחק וזה לא לריק, יום אחד כוח מסירות נפש שיצרת ישמש אותך או את זרעך ואתה או הם תתחזקו מכוח המסירות נפש ההיא, לכן חזק ואמץ ומסור נפשך להתחזק ולא להיבהל מנפילות, רק חזק ואמץ אמן.

המפרשים מקשים, וכי המן עינוי הוא?? הרי זה לחם אבירים, לחם של מלאכי השרת?? לחם שטעמו בו כל טעם שרצו לטעום, ואיך בורא עולם מגדירו כעינוי???

וכבר הארכנו בעניין בפרשת דברים, שעדיקים אלו של דור דעה דור יוצאי מצרים, כשברכו ברכת המזון ער היה להם שהמן לבן וזה כל מזונם וחסר בו את החן שיש באוכל, ולכן התלוננו עליו ועל צבעו.

ועומק טענתם השנייה, מה היא??

רש"י – לפי שהמן נבלע באיברים קראוהו קלוקל, אמרו עתיד המן הזה שיתפח במעיי, וכי ילוד אישה מכניס ואינו מוציא???

לכן חששו, ונפשם קצה מהמן, כי לא רצו לחם רוחני, ולא רצו לאכול אוכל כמו מלאכי השרת, ולהיות מחויבים עד כדי איום תמידי על חייהם, וכל פעם שאכלו

וכפי שהארכתי בעניין, הם חששו שאם יחטאו ויטמאו אזי גופם יתפוצץ, כי גופם לא יוכל לסבול את קדושת המן שבקרבם.

הוספות חדשות על הגדה של פסח

והתלמיד התחיל לאבד עשתונות עד כדי פאניקה וסיכון, והמורה צועק לו תירגע אני פורץ את הדלת, והתלמיד ממשיך לצרוח!!!

בלית ברירה המורה בעט בדלת בחוזקה ולצערו זה פגע היישר על פניו של אותו תלמיד, ומעוצמת המכה התלמיד נפצע כהוגן וכולו שותת דם, אבל הוא נרגע, כי סוף סוף הוא משוחרר בחוץ ולא נעול!!!

אבל אחרי תקופה המורה המסור ואיכפתי מקבל תביעה לבית משפט על אלימות קשה בתלמיד חסר ישע!!! האם המורה לא יכעס וירתח!!! וכי לזה תקרא אלימות??? זה מעשה נכון וצודק מציל חיים!!! חוצפה ממדרגה ראשונה ככה להגדיר את מעשה המורה המסור, פשוט חוצפה!!!

ודומה לדבר זה גם כאן, נכון בורא עולם "ויענך וירעיבך ויאכילך את המן", אבל למטרה עילאית, שנתרפא מהתלות בגשמיות!!! ושנתעלה ברוחניות.

נלמד מזה דוגמה לחיים, שלפעמים אנחנו כפויי טובה, נכון יש לנו קושי ועינוי, ולפעמים זה בא דווקא בזמן שאנחנו מתחזקים באמת ומתקרבים לבורא עולם, אבל אולי המעב הקשה זה כמו ניתוח של רופא להסרת גידול השם ישמרנו, אולי זה כפרת עוונות להציל אותנו מסבל פי כמה וכמה, וכולנו יודעים שיש סבל הרבה יותר ממה שאנחנו סובלים.

אז למרות העינוי נודה לבורא עולם, א. על החיזוק שנתן לנו!!! ב. על הריפוי שמרפא אותנו למרות הקושי!!! ג. ונבכה לו שינקה אותנו בלי ייסורים, אלא רק מתוך הדמעות והחרטה שאנחנו שופכים לפניו בתפילה. ד. שנתחנן שישכים שהאש שנכבוש כשבווערת בנו אש היצר לעבירה, שזה ישמש כמו אש הגיהנום שמנקה את נשמת האדם.

קפו. דיינו – אילו סיפק צרכנו במדבר 40 שנה, ולא האכילנו את המן דינו

ולכן בנתינת המן שזה לחם אבירים, זה דרגה נוספת של קירוב עם ישראל לה' מלבד סיפק צרכנו במדבר, כי גם דאג לנו לאוכל רוחני וחיזוק יום יום שפרנסה משמים, וגם מודיע מי צדיק ומי רשע.

לכאורה, בסיפק כל צרכנו במדבר 40 שנה, כלול גם המן? אלא זה ראייה שכל הדיינו משמעותו שמכל הניסים שהיו כבר היה עלינו להתקרב לה' ולעבודת ה' מכוח הניסים והכרת הטוב וראיית עוצמת ושליטת ה' יתברך.

קפח. בגאולה הקרובה נחזור לארץ ישראל כמסעות בני ישראל במדבר באהלים

אשר תצא מהגולה ואושיב אותך בדרך באהלים כמו בימי הזמן ההוא שיצאת מארץ מצרים.

וכמו כן בישיעוהו פרק מ' ג' "קול קורא במדבר פנו דרך ה'" וכתב רש"י: קול – רוח הקדש קורא במדבר פנו דרך ה', דרך ירושלים לשוב גלילותיה לתוכה: וכן במצודת דוד: קול קורא – כאלו קול מכריו ואומר פנו במדבר דרך ה' להשיב בו בני הגולה. ישרו בערבה – עשו בערבה דרך ישר לאלקינו כי הוא ילך לפנינו:

ולכן כתוב פסוק (ד) **כָּל גֵּיא יִנְשֵׂא וְכָל חַר וְגִבְעָה יִשְׁפֹּל וְהָיָה הָעֵקֶב לְמִישׁוֹר וְהָרְכָסִים לְבִקְעָה:** כמו שהיה במדבר ביציאת ישראל ממצרים שהארון עשה זאת לפני שעם ישראל הלך בדרך.

התורה הקדושה האריכה במסעות בני ישראל, וגם משה נדרש לכותבם על פי ה', כי **משא בני ישראל במדבר לא היה חד פעמי**, אלא מרומז בנביאים **שלעתיד לבוא עם ישראל יחזור דרך המדבר לארץ ישראל**, ויתכן שיחזור בדיוק באותן מסעות שנסעו ביציאתם ממצרים, ואולי בכדי לתקן כל הנדרש וגם שבמסעם האחרון לא יזכר החטאים שחטאו באותם מקומות המפורטים בתורה, אלא תיקון מושלם יהיה בהם.

והמקור הראשון הוא בישיעוהו יב' י' וְאָנֹכִי ה' אֱלֹקֶיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד אֲוִשִׁיבְךָ בְּאֶהְלִים כִּימֵי מוֹעֵד, וכתב המצודת דוד "עוד אושיבך באהלים" – עוד יבוא זמן

הוספות חדשות על הגדה של פסח

ואלי לכן כתוב מסעי בני ישראל היוצאים מארץ מצרים, ולא מסע בני ישראל במדבר, כי רשימת המסעות היא עבור הדור שיצא ממצרים שמתו במדבר והם יחד עם משה יחזרו על מסעיהם שוב.

וברוך ה' מצאתי ברבינו בחיי כאן שכתב שיש בסיפור המסעות תועלת אחרת כי ירמוז לעתיד, שהרי דברי הנביאים כולם מוכיחים שהגאולה האחרונה כדמיון הראשונה, וכשם שיצא ישראל בגאולה ראשונה ממצרים אל המדבר כן בגאולה האחרונה עתידים שיצאו הרבה מישראל אל המדבר ויעברו במקומות האלה והקב"ה יכללם וינהלם שם כמו שעשה לישראל במדבר, והוא שאמר הנביא (יחזקאל כ, לה) והוצאתים אל מדבר העמים, והכתוב הזה מדבר לעתיד בגאולה אחרונה.

והכתוב ירמוז זה ממה שהזכיר כאן שתי פעמים לשון מוצאיהם ויכתוב משה את מוצאיהם ויחזר ואמר ואלה מסעיהם למוצאיהם, כי האחד הוא יציאת ישראל ממצרים והשני יציאתנו מן הגלות החל הזה, ולפי שכבר התחיל להזכיר אלה מסעי על המסעות לשעבר על כן אמר ואלה מסעיהם לעתיד ביציאה שניה, כענין שכתוב (ישעיה יא, יא) יוסיף ה' שנית ידו וגו', והקב"ה ברחמיו ימחר יחישה מעשהו, מעשה הגאולה בקרוב, ונגילה ונשמחה בו:

וכן מצאתי שרבי ישראל די קוריאל חבר של מרן רבי יוסף קראו זצ"ל בספר "דרשות ומאמרים" שהקשה שכתוב בנביאים כנ"ל שיתן למדבר שכר על שקבלו את ישראל ומה תועלת למדבר באילנות ועמחים ומעיינות??

ותירץ שקבלה בידם שעתידים ישראל לחזור דרך שהלכו בה בצאתם ממצרים, ועתידים לזמן התחיה לחיות כלם כל דור המדבר. וגו' רועים עמהם משה ואהרן ומרים וחוזרים באותן המקומות שהכעיסו את המקום לבל יכעיסוהו עוד, ולהזכיר להם כי בחטאם נשארו במדבר,

וזהו פי' המשל משל למלך שחלה בנו הינו ישראל הוליכו למקום אחד הוליכו במדבר מ' שנה ללמדם תורה ומצות ולהתרפאות מחטא המרגלים דכתיב יחזו רועים במדבר מ' שנה ועתידין לחזור עם משה ויאמר כאן ישננו כאן הוקרבו כלומר המקומות שאירע להם נסים.

ומדי דברי על הטכנולוגיות, רצוני לכתוב נקודה חשובה שאנשים חושבים שהטכנולוגיות עוזרים מאוד לחיים, ובני האדם משוחררים יותר מעול העבודה הקשה שהייתה מנת חלקם בימי העבר, ולדוגמא מביאים שיום כביסה של פעם עם הרבה שפשוף בידיים ותליית הכביסה, הפך לפעולות פשוטות מהירות של דקות ספרות במכונת כביסה ומייבש, וכן על זה הדרך היום כביכול קל יותר בהרבה מאשר פעם והכל בזכות פלאי הטכנולוגיה.

וכן בישעיה פרק לה א' יששום מדבר וציה ותגל ערבך ותפרח כחבצלת: ח' ותיה שם מסלול ודרך ודרך הקדש יקרא לה לא יעברנו טמא וכתב הרד"ק ודרך הקדש יקרא לה – לאותה הדרך, כי עם קדש ילכו בה.

וקצת פלא וכי בעידן של ימינו מי ילך במדבר לארץ ישראל, הרי היום טסים במטוסים טיסה קצרה ביותר ואין צורך להפוך את המדבר למקום ישר וחלק ונעים להליכה במדבר כמו שהלכו לפני אלפי שנים??

וגם אם נתרץ שבזמן הגאולה אולי כל הטכנולוגיה תעצר (אולי כמו ששמעתי שיש פצצה אלקטרומגנטית שיכולה להחזיר את העולם אלפי שנה אחרונות בכך שהיא משתקת את כל הטכנולוגיה), והטבע יהיה מושלם שאפילו לחמים ועוגות יצמחו על העצים, ולכן יחזרו ללכת במדבר בלי מטוסים אלא בהליכה מושלמת כמו הליכתם במדבר ביציאת מצרים בדרך ישרה ונעימה במזג אויר מושלם בענני הכבוד, עדיין קשה מדוע שקיבוץ גלויות שרוב עם ישראל הידוע נמצא מעל ארץ ישראל אירופה וארה"ב ואפילו אסיה, מדוע שיוגעו לארץ ישראל דווקא דרך מדבר סיני הנמצא בין מצרים לארץ ישראל??

ונראה לתרץ על פי מה כתבתי בפרשת דברים שאחרי חטא המרגלים נגזר על משה למות במדבר מהטעם שכתוב במדרש במדבר רבה י"ט י"ג על פסוק דברים ל"ג כ"א "ויתא ראשי עם", למה מת משה רבינו במדבר?? ומתרץ המדרש כדי לנחם מתי חוצה לארץ שלא יאמרו אין להם תחיה, ועתיד להביאם ולהכניסם הרועה עם צאנו, (ואולי זה הכוונה משה שגאל יחזור ויגאול, בלי לסתור את הגואל שהוא משיח בן דוד).

ואכן מתי מדבר שיקומו לתחיה לאחר אלפי שנים יחד עם משה רבינו יחזרו על כל המסעות שעשו במדבר, לתקן באופן מושלם את מסעם הראשון שהיה מלווה בנפילות וניסיונות שניסו עם ישראל את ה', ובעת מסעם השני יחזרו להם הניסים והנפלאות במדבר שיקל להם המסע במדבר לארץ ישראל יחד עם משה רבינו.

ולכן נצטווה משה רבינו על פי ה' לכתוב את המסעות לומר לנו שמשה רבינו יחד עם עם ישראל מתי המדבר יחזרו על כל המסעות כולם לעתיד לבוא.

הוספות חדשות על הגדה של פסח

אך טענתי לעומת זאת שלמרות כל פלאי הטכנולוגיות עדיין אדם עבד הוא לקורת גג משך עשרות שנים בשיא חייו, עשרות שנים עליו לשלם עבור דירת יחיד שבו יתגורר משך ימי חייו, ואולי יצטרך למוכרו בהמשך מפני חובותיו ולעבור ליחידה קטנה בלבד, וכאן נשאלת השאלה: איפה פלאי הטכנולוגיה??? למה עד היום אדם עבד נרצע הוא עבור קורת גג??

וכששוחזתי זאת בפני קבוצת אברכים חשובים, נענה ראש כולל דיין מפורסם, שהיום בני אדם יותר עבדים ויותר משועבדים מימי העבר, בגלל המכשירים בעלי המסך הנמצא בחיקו ומנשקו ומחבקו כל רגע פנוי, שעבוד מחולט לא 4 אמות, אלא שעבוד מחולט לשטח מעומצם ביותר של גודל כף יד כחות או יותר, שאפילו בשמחות אן יותר שיחת רעים אהובים אלא כל אחד בבלטה שלו שקוע עמוק עמוק מי ימצאנו, וגם כי אין דורש כי כל אחד מתחפר בבלטה שלו כעבד נרצע שאין לו אפשרות לדבר מקוצר רוח ועבודה קשה רח"ל.

אבל בורא עולם ברחמיו וכוחו הגדול יסיר מאתנו כל שעבוד, שאפילו לחם יצמח מושלם על העצים, כפי שדאג לכל צורכי הגשמיות באופן מושלם ב40 שנה שעם ישראל היו במדבר, ורק נהיה צמאים לדבר השם המתוקה מכל מתיקות והנאה שבעולם, ובקרב ממש יבוא משיח ויגאלנו אמן ואמן.

קפט. 42 מסעות יתקנו במסעות שיהיו בגאולה הקרובה בעומק הדברים

הראשונים שנכשלו בחלק מהמסעות בחטא שעל כן מתו במדבר, ובפרט שהדור שיצא מצרים לא עשו את כל 40 מסעות כי היו מסעות בסוף המסעות שנסעו רק לאחר פטירת כל דור יוצאי מצרים.

וזה דומה קצת לבלעם שביקש לקלל ונמצא מברך, ומעד שני כתוב בגמרא סנהדרין קח' שהברכות שבירך לא היו מושלמות, כי כל הברכות נהפכו חזרה לקללה חוץ מהברכה על בתי כנסיות ובתי מדרשות, ומעשה שטן הצליח שב 42 מסעות בפעם הראשונה בעצתם ממצרים נכשלו אותו הדור ונגזר עליהם מיתה במדבר, אבל בסוף זה יתהפך לטובה מושלמת שיתקנו את כל ה42 מסעות באופן מושלם ביותר בעת הגאולה העתידה יחד עם משה.

והודו לה' מצאתי דומה לדברינו בספר עטרת ישועה תחילת שמות שכתב שנודע שימי ספירת העומר וימי השובבי"ם הם בסוד אחד של שם ה' המורכב מ42 אותיות, ולמרות שימי הספירה הם 49, זה כי הוסיפו גם את 7 הסללים. וזה "ואל"ה" שמות, שגם יוצא 42, שימי השובבי"ם הם לתיקון היסוד, כי "בני ישראל" ל"הבאי"ם מצרימ"ה" ס"ת מיל"ה. וע"י תיקון היסוד ע"י שם מ"ב יהי' קיבוץ נדחים ויבוא משיח צדקנו.

וזה שאמרו ז"ל בשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק זכה ויצאה ממנו רות [סוטה מ.]. כי כתוב במדרש, בלק, שבא ללוק דמן של ישראל, והוא בחינת פגם הברית שהוא כאילו שופך דמים ר"ל. וע"י שם מ"ב הוא התיקון, וזה שהקריב מ"ב קרבנות, וע"י זה יצאה ממנו רות שממנה נולד משיח, שע"י התיקון יבוא משיחנו.

42 מסעות נסעו עם ישראל במדבר, 22 מסעות קודם החטא, 201 מסעות לאחר החטא, ומשך מסעם לאחר החטא היה 38 שנה.

והתעוררתי נקודת מחשבה, שאולי יש קשר בין 42 מסעות בני ישראל שהיה בהם תיקונים גדולים ככתוב באור החיים הקדוש בשם הזוהר (וזה"ק ח"ב קמ.). שהליכת ישראל במדבר הייתה לברר ניצוצי הקדושה, שאנס איש הבליעל החונה במדבר השמש, ששם קנה מקומו, נחש שרף ועקרב, ודרכו שם עדת ה' להוציא בולעו מפיו, והוא הטעם שהיו ישראל חונים במקום אחד שנה, ובמקום אחר י"ב שעות, שהוא כפי מה שצריך לבירור הניצוצות שישנם במקום ההוא.

והנה כנגדם מצאנו 42 קרבנות שהקריב בלעם הרשע כשרצה לקלל את עם ישראל ונמצא מברך, כי הקב"ה הפך את קלותיו לברכה, ואולי יש קשר בין 42 קרבנות בלעם ל42 מסעי בני ישראל, שכפי שעם ישראל תיקנו במדבר תיקונים גדולים כך רצה בלעם ב42 קרבנות לעשות תיקונים גדולים נחת לבורא עולם בכדי שישכים עמו לקלל את עם ישראל.

ולכן כתוב בגמרא סוטה מ' שבשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק זכה ויצאה ממנו רות שיצא ממנה משיח, עד כדי כך גודל עוצמת התיקון של מ"ב שעשה בלק, ולעומת זאת עשו בני ישראל במסעות במדבר.

ויתכן שלכן כאמור עם ישראל בעת הגאולה העתידית יחזרו על כל המב' מסעות יחד עם משה רבינו בכדי לתקן באופן מושלם בלי חטאים ובלו נפילות לעומת המסעות

הוספות חדשות על הגדה של פסח

קצ. אילו האכילנו את המן

להראות שא' המרבה וא' הממעיט כולם מתפרנסים בשווה כי פרנסה מאת ה', וממילא כל גרגירי המן שנשארו התקיים בהם "אכלנו וחותרנו כדבר ה'", כי "צור משלו אכלנו".

בלקיטת המן שנשאר גרגירים ולא לקחו הכל כי היו צריכים לשער כמה עומר, שהרי מדדו מדויק רק בבית כדברי רש"י, כי כתוב "איש לפי אוכלו" מזה הבינו שישערו בלקיטה, והמדידה תהיה בבית, והמטרה

קצא. מן – המוציא לחם מן השמים?

האדמה, מי מעיינות ועץ שמיתק מים מרים – ובארה של מרים שנבע מסלע. ויתכן שהקב"ה במדבר רצה להסביר לנו שבין שהניסים היו הפוך מהטבע.

לחם צומח באדמה אבל המן היה לחם מן השמים, ויש לדון האם ברכו המוציא לחם מן השמים, והנה דווקא המים ששורשם מהעננים שמורידים גשם – קיבלו דרך

קצב. האם יש קשר בין המן הרשע למן שאכלו אבותינו 40 שנה במדבר

טמנו את המן בלי שראו אותו כמעט לחיזוק וידיעת עם ישראל לכל הדורות שה' משגיח ומפרנס, ואכן הוסיף לי צדיק עניו מחסידי גור בתחנה בראשון לציון, שבדיוק תלו את המן הרשע בטז' ניסן שיוצא בדיוק ביום שנגמר המן לעם ישראל.

תלמידי היקר והחביב אתי מרדכי שכטר נ"ו מכיתה ה' שובו ראשון לציון טען שיתכן ויש קשר לשם המן האגגי למן שאכלו אבותינו במדבר, וטענתו שהשם המן מורכב מהמילה ה מן, כי גם המן הרשע נשלח מאת ה' להחזיר בתשובה את עם ישראל כמבואר בגמרא סנהדרין צו'. ואכן

קצג. לא ניתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן ושווים או שניים מקבלי תרומה למה צריך הרבה אברכים וכמה שיותר בני ישיבות שרק לומדים תורה

את בורא העולם וממילא הם ראו שאין עוד מלבדו שאם לא היו רואים את בורא עולם אז מאיפה יודעים שאין עוד מלבדו בכל 7 הרקיעים).

אדרבא אם הם ראו את כל הניסים ואת כל ההתגלות הגדולה ובכל זאת הם חטאו ה' זה כפיות טובה גדולה ועצומה, שאולי בגלל זה אין להם חלק לעולם הבא? ורק בזכות משה רבנו הם יקומו באחרית הימים לתחייה ביחד עם רבם משה רבנו, אז למה הם נחשבים דור הכי חביב על בורא עולם? ולמה הם נחשבים דור דעה?

והתשובה היא כי הדור שיוצאו ממצרים במשך 40 שנה לא היה להם מה לעשות, כי הם היו במדבר סגור מוקפים וארבע ענני כבוד מכל הצדדים וגם מלמעלה וגם מלמטה, בתוך בונקר בלי שום תעסוקה.

כ לפרנסה לא היו צריכים לדאוג כי אוכל ירד להם מהשמיים לבגדים לא ביה להם צורך לדאוג כי נעליהם לא בלו ובגדיהם התכבסו והתגהצו וגדלו עמם בנס כמובא במדרשים, פשוט חיים בלי שום דאגות בלי שום תעסוקה.

ממילא רק לימוד תורה היה בראש שלהם, כי לא היה שום דבר מה לעשות חוץ מלימוד תורה.

פלא עצום מצאתי עם תלמידי היקרים במיתות ז' ת"ת תורת אמת תשפ"ה, שכתוב ברש"י בנביא חושע פ"ז פסוק ז' שבעת המלכת ירבעם בן נבט למלך על 10 השבטים, תכננו הרשעים לקלקל את כל עם ישראל בעבודה זרה, ופחדו שהצדיקים ימחו, לכן על כל צדיק העמידו לו 2 ליצנים היו לשכנעו שישתוק ולא ימחה בעם ישראל שרוצים לעשות עבודה זרה, בכך שאלו אותו איזה דור היה הכי חביב על בורא עולם? ואותו יהודי צדיק ענה בפשטות שהדור שהיה הכי חביב על בורא עולם הוא דור המדבר.

ושאלו תלמידי איך ייתכן הדבר שכל צוות שהיה שם צדיק כולם אמרו בפשטות שדור המדבר הוא הדור החביב ביותר על בורא עולם? הרי דור המדבר אין חלק לעולם הבא – סנהדרין קי', אם כן איך שייך להגיד על דור כזה שזה הדור החביב ביותר על בורא עולם? והרי הם חטאו בעגל כלה שמזנה בשעת חופתה (שבת פח, ב). חטאו במרגלים וחטאו שניסו והמרו את ה' במדבר, איך שייך להגיד עליהם דור הכי חביב על בורא עולם??

ואם תענה כי ה' עשה להם ניסים גלויים והוריד להם באופן מוחשי את התורה ונגלה עליהם והם ראו את ה', (כי כאשר הם מתו במתן תורה הם ראו שאין עוד מלבדו אז הם ראו

הוספות חדשות על הגדה של פסח

תורה כל הזמן בלי פרנסה רק תורה, כאברכים ובני ישיבות קדושות בלי לשלב עבודות ועניינים אחרים והסדרים אחרים, אלא כמו דור המדבר!

לפחות חלק מהעם אולי זה מה שיציל את עם ישראל מחורבן הבית.

האם הקשיבו לירמיהו או לא הקשיבו לו? לא יודע! אבל נראה שלא הקשיבו לו, או שהיו זקוקים להרבה אברכים ובני ישיבות ולא היה מספיק אברכים ובני ישיבות שזכותם תגן על כל הדור.

ויתכן שהיה חורבן ולא עזר מה שירמיהו הוציא את צנענת המן כי יתכן שהלחץ מעובדי עבודה זרה השפיע אפילו על יראי שמיים שיפחדו להיות אברכים ובני ישיבות ופחדו ללמוד תורה כל היום ופחדו להתפרנס מניסים פחדו להתפרנס מהרבה דרכים למקום.

כמו שהיום לעזרי הרב יש מצב כפי שמרן ראש הישיבה הרב דב לנדאו שליט"א שזכיתי והוא מורי ורבי משיבת סלבודקה שזועק שהארץ במצב סכנה כי הארץ באיום שתקיא הארץ אתכם, בגלל העבירות של כלל הדור, ובני הישיבות והאברכים שלומדים תורה כל היום בלי פרנסה אלא סומכים על הרבה דרכים למקום, אותם צדיקים ויראי ה' עוברים הסתה יום יום!! שנאה ודרישות בכל מיני צורות שיפסיקו ללמוד תורה כל היום!

ולא מבינים שזה הצלת הדור!! שזה הגנה לפני חורבן הבית הראשון שרק לימוד תורה כל היום זה יכול להציל את כל הדור. זה מגן על העם ופרנסה מידי שמיים והרבה דרכים למקום.

ומה שמעטטים בהתרסה כנגד לומדי התורה כל היום את הפסוק "הֲאֵחִיכֶם יבֹא לְמַלְחָמָה וְאַתֶּם תֵּשְׁבוּ פָּה?" זה נאמר לבני גד ובני ראובן שרצו להישאר עם מרעה הצאן בעבר הירדן ולא להשתתף במלחמת כיבוש הארץ, ולא מדובר על התמדה בתורה מול השתתפות במלחמה.

ורבי עקיבא שתמיד היה רואה את הצד היפה אפילו כשראו שזעלים יוצאים מחורבות בית המקדש, כאן לכאורה דרש קשה, אלא כי בזה הגדיל זכות משה רבינו שבזכות שלימד תורה 40 שנה את כל עם ישראל בזכותו הם קמים לעתיד לבוא ויש להם חלק לעולם הבא בזכות משה רבינו שזה כוח התורה.

וכמו שמשנה רבינו בעין יפה טען להקב"ה שעדיף שרבי עקיבא יוריד את התורה לעם ישראל, כאן רבי עקיבא בעין יפה החזיר להראות כוחו של משה רבינו שבזכותו

אז 40 שנה כל עם ישראל כולו לומדים תורה כל הזמן! וכי יש דור דעה יותר גדול מזה? וכי 40 שנה של התמדה שכל עם ישראל יושב ומתמיד בתורה זה לא יהיה הדור הכי חביב לה' 40 שנה שכל עם ישראל כולם אברכים בני ישיבות מושלמים, וכי זה לא דור הכי חביב על ה'??

וכדברי המכילתא בשלח הקדמה שמות טז' ד' לא נתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן ושזוים להם אוכלי תרומה, ובפרשת בשלח – ויסע ב' כתוב שניים להם אוכלי תרומה, ובדעת זקנים שמות יג' יז' לפיכך הקיפן הקב"ה במדבר מ' שנה אמר הקב"ה אם אני מוליכם דרך הישר עכשיו מחזיקין איש בשדהו ובכרמו ומבטלין תלמוד תורה, וכן בחזקוני טז' ולקטו דבר יום ביומו הילך בתורתו אם יעסקו בתורה, שאני מוריד להם מאכל מוכן בלא טורח הרבה ומאחר שכן הוא יש להם לעסוק בתורה תמיד.

וכאמור לא היה צדיק 1 בדור של ירובעם בן נבט שלא אמר תשובה זו, אלא כולם טענו שזה הדור הכי חביב על בורא עולם.

ולכן ירמיה הנביא לפני הגלות חורבן בית ראשון הוציא את צנענת המן שטמנו יאשיהו המלך עם הארון במחבוא שעד היום אנחנו לא יודעים איפה זה, בכל זאת ירמיהו הנביא כן ידע ומשם הוציא את צנענת המן,

ונאמר לבני ישראל עזבו עסקיכם ועסקו בתורה, ענו לו לא שייך הרי אנחנו צריכים פרנסה, אמר להם הנה צנענת המן הרי אלוקים עזר לעם ישראל שילמדו תורה והוא פרנס את לומדי התורה, הרבה שלוחין יש למקום לדאוג פרנסה ליראיו. כך סיים רש"י מהמכילתא בפרשת בשלח טז' לג'.

ונשאלת השאלה מדוע ירמיה אומרת לאנשים שחטאו בעבודה זרה תלמדו תורה! וכי יקשיבו לו? שיבקש מהם דבר להפסיק לעבוד עבודה זרה??

אלא מדובר כמו שמוכח מסוף דברי רש"י שירמיהו לא פנה לכל העם, אלא ירמיהו דיבר ל"יראיו" לצדיקים יראי שמיים שהיה בדור של חורבן הבית, שהיו לומדים תורה וגם עובדים ועמלים לפרנסתם.

מהם ביקש ירמיהו צדיקים תעזבו את העבודה ותהיו לומדי תורה יום ולילה כל הזמן בלי עבודה, כי אנחנו בדור שלפני החורבן אתם יכולים להגן על הדור כולו כמו שכתוב בפסוק "הדור אתם ראו דבר ה' המדבר הייתי לישראל" שבזמן סכנה לחורבן הבית וחורבן הדור כולו עדיין יש תקווה להינצל מהחורבן בכוח קבוצה שילמדו

הוספות חדשות על הגדה של פסח

שכל עיסוקם רק תורה בלי לדאוג לפרנסה, ומשמעות המילה לדרוש הכוונה להגיע לעומק התורה ברמה עמוקה יותר "דור דעה", שזה רמה יותר מחוכמה ובינה.

זזה כמו שכל התנאים לא הגיעו לרמה של רשב"י כי הוא למד תורה בהתמדה בעער מערה, 13 שנה – גמרא ב"מ דף פה'.

שנתן תורה 40 שנה הקים לתחיה דור שלם שנגזר עליהם שלא יהיה להם חלק לעולם הבא אבל בזכות התורה של משה הם קמים לתחיה לחיי נצח ולחיי העולם הבא.

ושמתי לב ללשון המכילתא "לא ניתנה תורה לדרוש" כי אפשר ללמוד תורה עם שילוב עבודה ודרך ארץ, אבל "לדרוש" ניתנה תורה רק לאוכלי מן או למקבלי תרומה,

קצד. ובנה לנו את בית הבחירה, בזמננו בתי כנסת בית מקדש מעט, ונס התגלות של ירמיהו הנביא!! לגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל על כבוד בית כנסת

חרבנים נבחרו מאוד, וביקש ממנו שכיון שזכה להיפגש עם ירמיהו הנביא, ישאלהו מחר כיצד ניתן לעצור את המגיפה שפרצה בעיר. למחרת חזר הגרש"ז וסיפר שירמיהו הנביא אמר לו שכידוע 40 שנה לפני שנחרב בית המקדש, כבר היה צריך הבית להיחרב, אבל כיון שלא היו מדברים בבית כנסיות ובבתי מדרשות, נשאר הבית עומד על תילו במשך על אותן 40 שנה, וזאת למרות שבדור ההוא היו רשעים גדולים. הזכות הגדולה ששמרו פיהם בבית הכנסת, עמדה להם.

ברם, הוסיף ואמר ירמיהו, ברגע שהחלו לדבר דברים בטלים בבית הכנסת, נחרב בית המקדש, וכל הצרות של היהודים מתרחשות מפני שיחות אלו.

מגילתן "קול ברמה" בעריכת הרב משה מיכאל צורן – גיליון 342 תמוז תש"פ

אבל קצת היה תמוה לי הסיפור כי כתוב במשנה תורה לרמב"ם, הלכות תפילה א' ד' כיון שגלו ישראל בימי נבוכדנצר הרשע ובניהם חצי מדבר אשדודית וגו' ואנם מכירים לדבר יהודית וכלשון עם ועם ומפני זה כשהיה אחד מהן מתפלל, תקצר לשונו לשאול הפעו, או להגיד שבח הקדוש ברוך הוא בלשון הקדש, עד שיערבו עמה לשונות אחרות. וכיון שראה עזרא ובית דינו כך עמדו ותקנו להם שמונה עשרה ברכות על הסדר: שהתפילה האחידה תאחד את עם ישראל גם כשאין בית מקדש קיים, ואכן בבית שני למרות שהיה בית מקדש קיים מובא בירושלמי מגילה ג' א' שבירושלים לברד היו 480 בתי כנסת.

אבל מצאתי בתי כנסיות בנביא ירמיהו: שכתוב שם "וזאת בית המלך ואת בית העם שרפו הכשדים באש" (ירמיהו לט' ח'), ומפרש רש"י ש"בית העם" הכוונה לבתי כנסיות, וכן ברש"י במלכים ב' פה' (ט) ואת כל בית גדול שרף באש: בגמ' מגילה פ"ו ואת כל בית גדול שרף באש. רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי חד אמר: מקום שמגדלים בו תורה, וחד אמר: מקום שמגדלים בו תפילה, וכן בסוף ירמיהו נב' יג' ואת כל בית הגדול שרף באש: ושם ברש"י בית הגדול – בתי כנסיות שמגדלים בהם תפילה, וי"א בתי מדרשות שמגדלים בהם את התורה מחלוקת האמוראים היא: גם כידוע בית הכנסת מכונה "מקדש מעט", כמובא בחזקאל: "ואחי להם למקדש מעט" (יחזקאל י"א, ט"ז) אבל יחזקאל היה לאחר החורבן.

אומנם פלא עצום שבמקום שכתוב בתנ"ך בית גדול רש"י מביא מחלוקת אמוראים האם בית שמגדלים תורה או בית

חרב יוסף היינמן שליט"א מרבני תורת אמת ב"ב, ציין לי שיש סיפור שממש מתקשר למאמר הקודם, הסיפור מובא בקונטרס 'זכרון אבות' שבסוף ספר 'דברי משפט', להגאון רבי חיים אויערבך זצ"ל, והסיפור עצמו התרחש אצל סבו של המחבר, הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל מפוזנא, שחיבר כמה חיבורים בנגלה ובנסתר.

חרב הגיע לפוזנא בהיותו ילד קטן, ונמנה על גולי ספרד. אנשי העיר לא ידעו אפילו מי היו אבותיו: ברם, עוד בהיותו עלם צעיר מאוד, נראו בו כישרונות גדולים, והתמדתו בלימודו הייתה להפליא. הנער גדל והבהיל את כל רואיו בחריפותו ובבקיאותו, ולא מש במשך כל היום מבית המדרש, עד שנישא לביתו של רבי אליקים.

ובעיר פרצה מגיפה רח"ל, ובית הדין גזרו תענית ויום תפילה, והכריזו שכל היודע אודות דבר חשוד בעיר, מחויב לבוא ולהודיע לב"ד שידעו על מה יצא חרון אף ה'. והנה, אחד הדברים שהגיעו לבית הדין, היה אודות רבי שלמה זלמן הנ"ל שנחשד בעבירה כי כל לילה בהגיע שעת חצות, יוצא רש"ז מביתו, ופונה אל היער שמחוץ לעיר, וחוזר רק לאחר שעתים – שלוש.

האב"ד והדיין החליטו לעקוב אחת תהלוכותיו של רש"ז (שכאמור היה חתנו של הדיין), ולברוק מה הוא עושה לבדו ביער, בשעת לילה מאוחרת שכזו. בלילה הבא הם יצאו ועקבו אחריו, וראו שהוא הולך ביער עם מנורה קטנה, ובהגיעו למקום מסוים הוא מכבה את המנורה, ומתיישב על הארץ, ובוכה ומיילל על חורבן בית המקדש.

חרב והאב"ד התקרבו למקום, והתפלאו מאוד בראותם שלמרות שרש"ז אומר את התיקון חצות לבדו, הם שומעים שם קול נוסף, לא מוכר, המצטרף לכייה הנוראה על חורבן בית המקדש. עתה ידעו שמדובר באיש אלוקים קדוש, ומיהרו לחזור לעיר. כאשר פגשו את הגרש"ז סיפור לו שעקבו אחריו, וביקשו שיגלה להם מי הוא זה ואי זה הוא הקול השני שנשמע אומר יחד עמו את ה'תיקון' בתחילה סירב הגרש"ז לספר, אבל כאשר אמר לו רבי נפתלי כץ שהוא גוזר עליו בגזירת המרא דאתרא לגדלות זאת, אמר שהיה זה ירמיהו הנביא שהגיע לבכות יחד איתו על חורבן בית המקדש.

הוספות חדשות על הגדה של פסח

וּלְאַהֲבָה עיון ראו ירושלמי מגילה פרק ג' א"ר יהושע בן לוי ומלכים ב כה טו וישורף את כל בתי ירושלים אלו 480 בתי כנסיות שהיו בירושלים, וזה מקביל לדברי מדרש איכה רבה פתיחות, יב ואת כל בתי ירושלים, ר' פנחס בשם רבי הושעיא אמר 480 בתי כנסיות היו בירושלים חוץ מבית המקדש, מין (ישעיה א') מלאי, בגמטריא 480, וכל אחת ואחת היה לה בית ספר למקרא ובית התלמוד למשנה, וכולן עלה אספסיאנוס והחריבן, ואת כל בית גדול, זה בית מדרשו של רבן יוחנן בן זכאי, ופלא שרבן יוחנן וכן להבדיל אספסיאנוס היו בחורבן בית שני, והפסוקים בגביאום מדברים על נבוכדנצר שהחריב את ירושלים ואת בית המקדש בחורבן בית ראשון?

אבל ידועים דברי הר"מ אהבה יב' א' משה תיקן להם לישראל שיהיו קורין בתורה "ברבים" בשבת ובשני ובחמישי בשחרית כרי שלא ישחו שלשה ימים בלא שמיעת תורה.

ואכן לאחר מתן תורה פרשת יתרו מסתיימת על כבוד בית המקדש והמזבח שחייבים לנהוג בהם בכבוד, ולא פלא שאלו שני הדברים שירמיהו חיזק את עם ישראל למנוע את החורבן, לימוד תורה בהתמדה כל היום, וגם בכבוד בית כנסת, שלא לדבר דיבור חול בבית כנסת.

שמגדלים תפילה, אבל בפסוק שכתוב "בית העם", שם לא כתב רש"י מחלוקת האמוראים האם מגדלים שם תורה או מגדלים בהם תפילה, ובכלל מדוע בתנ"ך פעמים זה מכונה בית גדול ואילו פעם אחת זה מכונה "בית העם"?

ואולי לאחר שהתחילו לזלזל ודיברו בבית כנסת אזי מבית גדול שמגדלים בו תורה ותפילה זה הפך לבית העם.

והוסיף הרז"ג ר' אליהו פרידלנדר שליט"א מנהל תורת אמת ב"ב שאכן מובא בשבת לב' שעמי הארץ מתיים, על שקורין שקורין לביהכ"נ בית העם, כי בית עם זה לשון ביזיון לבית כנסת, וכדברי המהרש"א שם "בית עם" כאלו מיוחדת לעם לערכם ואין חלק אלוקים בה, וצ"ע שהנביא מכנה כך? אלא אחרי שמדברים בה היא בית עם וכנ"ל.

ואם כן בפעולות שעשה ירמיהו לעכב או למנוע את הגלות ואת החורבן, היה שלא ידברו בבתי כנסת, שלא יהפכו את בתי הכנסת למועדון.. וגם לחזק יראי שמים שיעזבו את העבודה ויתמסרו ללימוד תורה כל היום כאברכים ובני ישיבות שבזה יעילו את הדור כולו.

קצה. "פסח" מצוות אכילת פסח – לא תתירו ממנו עד בוקר

ואולי כאן טמון גם רמז למן שהיה אסור להשאיר ממנו ליום מחר, כי צריך לבטוח בבורא עולם הזן והמפרנס.

לא תתירו ממנו עד בוקר בין בפסח ראשון ובין בשני – ומפרש החינוך שזה דרך מלוכה לא לדאוג ליום מחרת,

קצו. ואת בתינו הציל הרי רק הבכורים נצלו

והיהודים הודו לה' שמחו כי לא היה גילוי עריות בעם ישראל אפילו בבית אחד, מלבד אחת שנאנסה על ידי המצרי, והיהודים שהיו שקועים במט' שערי טומאה הודו לה' שהציל את בתיים שלא נכשלו למרות כל שנות העבדות בגילוי עריות, אלא כולם שמרו על קדושת המשפחה, כי ה' נתן להם כוח להציל את בתיים מפירוק בגלל עריות ח"ו (אגב כל עם ישראל בני בכורי ישראל).

ואולי הכוונה שזה לעומת זה התקיים בחדות בליל מכת בכורות, שלא היה בכי בשום בית בישראל, לעומת אצל המצרים שהמשיכו ההריגות גם לאחר חצות, כי התגלו כמה בכורים בבית מחמת גילוי עריות, שבנים נולדו בכורים לאב סודי, והיה קרב בין האבא הכועס לאמא שבגדה בו וכן להיפך, וברגע של מכת בכורות התגלה קלונם של המצרים שהיו מגלי עריות.

קצו. ויאפו את הבעק אשר הוציאו ממצרים עוגות מצות כי לא חמץ כי גרשו ממצרים

פשוטים שאינם בדרגות גבוהות, שאין עליהם לסמוך על הנס.

והקב"ה תוך כדי התעסקותם בבעק להכין צידה לדרך דחף אותם החוצה ממקום הטומאה – בחיפזון, כי כאשר מתעלים תחילה חייב אדם להתנתק בחיפזון ממקום הטומאה בלי חשבונות להתעכב קצת בכדי לסיים וכדו'.

ואכן מהותה מצה שאסור להתעכב עוד קצת, ולמרות שעם ישראל התגקו מטומאתם ככתוב "מחיתי כעב פשעיד" – ישעיהו מד' כב' וכתב רש"י מחיתי במצרים,

על פסוק זה כבר כתבתי מאמר בדרך נפלא בס"ד, וחשבתי על דרך נוסף, מדוע נזכרו להכין בעק צידה לדרך דווקא בליל הסדר ולא הכינו חודש מראש?

ויתכן שבהתחלה חשבו להסתמך על חסדי ה' וניסיו, ככתוב "חסד נעורייך לכתך אחרי בארץ לא זרועה" ולכן בהתחלה לא חשבו להכין לצידה לדרך, רק יתכן ובאמצע הלילה לאחר הנפילה ממט' שערי הקדושה, שלק היו שחוציאו עמם את פסל מיכה ככתוב "הכעיסוני בים סוף", שוב חזרו לדאוג בדרך הטבע למזון במדבר, כראוי לאנשים

הוספות חדשות על הגדה של פסח

וזמר מים רבים לא יכבו את האהבה עד אשר תחפין, הקב"ה אוהב אותנו הרבה יותר מאהבת אב ואם את בנם, כי אבי אבות האהבה זה בורא עולם, ואהבת עולם אהבתו לנו.

ולכן הבה נחזיר אהבה לבורא עולם שאותנו אוהב, ותמיד נרצה ונשתדל לחזור לידיו הפרוסות לנו, שוב אלי בני היקר והחביב, רוצה אני בך, למענך, להיטיב לך ולזרעך עד סוף כל הדורות, וזה מהות המצה – חג האמונה להאמין שה' אוהב אותנו תמיד ולהחזיר לו אהבה תמיד אמן ואמן.

קצח. מצה זו שאנו אוכלים על שום מה

חידוש נפלא זה, התחדש לי כאשר באתי למסור שיעור ביהדות בכיתה ג' בבית ספר "שובו" ראשון לציון, ולא היה לי מה להגיד – דבר שיתאים לרמתם, והתפללתי ה' שפתי תפתח ופי יגיד תהילתך, והקב"ה ברחמיו אכן פתח שערי רחמים ויצא מאמר נפלא זה הודו לה'.

אז לכל יהודי הייתה השגחה מיוחדת לפי גובהו שמעל ראשו יהיה חום עצום לאפית המצות, ומראשו למטה היה נעים, וזה השגחה פרטית מדהימה מעל הטבע לכל יהודי ויהודי לפי הגובה שלו. ורק יום אחר כך בסוכות קיבלו את ענני הכבוד.

ובמאמר מוסגר שכתוב על רבי יונתן בן עוזיאל שעוף שפרח מעליו היה נשרף, וזה היה מכח קדושת התורה של רבי יונתן בן עוזיאל, ובוודאי אש זו לא חיממה את התנא הקדוש, ולא הפריעה לו ללמוד בגלל האש והחום, אלא אדרבא זה היה אש קודש אש רוחנית, שהיא חלק מקדושת לימוד התורה של התנא הקדוש.

ואולי השמש שאפתה את המצות מעל ראשי היהודים הייתה שמש צדקה לצדיקים לעתיד לבוא, שהרשעים נשרפים בה ואילו הצדיקים נרפאים בה, כי היא אש בעת כוח רוחני, ויל"ע.

והמסקנא באכילת המצות עלינו לזכור שה' השתלט על מוחינו, וה' הטח לב כולם לרצונו יתברך, והקב"ה דאג גם לגשמיות של כל אחד שיהיה לו נעים ופועל במזג האויר כי הגשמיות של יהודי זה בדרגת חשיבות עצומה אצל הקב"ה שאוהב כל יהודי באופן אישי.

קצט. איך כל עם ישראל בביתם הכינו עיסה למצות שהספיקו בדיוק ל30 יום?

המן שהמרבח לא הרבה והממעיט לא המעיט, וזה נס גמור ולכן זה מובלט בחושע פרק ג פסוק ב'

אבל בכל זאת כידוע לאחר שעלו עד נ' שערי קדושה, הם נפלו חזרה לשער הראשון, והיה עליהם להתעלות 49 ימי העומר בכוחות עצמם, ותחילת כל התעלות זה לברוח מטומאה תקף ומיד, בלי להתעכב רגע.

ובדרך אחרת, יתכן שהקב"ה רצה ללמד את עם ישראל, שלמרות שנפלו ממט' שערי קדושה חזרה לתחתית בכל זאת יהודים אל יאוש, הקב"ה אוהב אותנו בכל מצב ורוצה לקרבנו אליו בכל מצב, ושלא נתייאש חלילה, כי היאוש אם כל חטאת, וכפי שנראה במאמר הסמוך איך הקב"ה הוכיח את אהבתו העצומה והשגחתו הפרטית לכל יהודי באופן אישי דרך המצות.

מהות המצה הוא אחד הניסים הגדולים שהיו לאבותינו במצרים 1. שכולם רק ברגע האחרון ממש, שזה כדי הכנת בצק ובלי להספיק להכניס לתנור – החליטו להכין בצק לאפיה לעידה לדרך (וזה נס שה' השתלט על המוח של 600 אלף משפחות שכולם ברגע אחד יכינו בצק.

2. **אחדות** דעות במשפחה – שכל אישה הסכימה שבעלה יצא מהבית עם בצק על השכם, ולא הייתה אשה שאמרה לבעלה אין מצב שככה אתה יוצא מהבית!! איזה בושות – הרי לא היה פלאפונים להתקשר ולהודיע ואף אחד לא היה מתואם, וגם היה אסור לצאת מהבית.

3. מצד אחד היה נעים אותו יום בחודש האביב כדברי רש"י – לא חם ולא קר, ומצד שני היה חום עצום לאפות את הבצק על הראש מכוח השמש שיקדה על ראשם, כדברי התרגום יונתן בן עוזיאל, ולזה צריך חום עצום של 80 מעלות אם לא הרבה יותר.

נס מדהים שהבצק למצות שכל א' הכין בליל פסח היה כמות בצק ענקית שהספיק בדיוק 30 יום עד 15 באייר לכל המשפחה, כמו נס

ר. לפיכך אנחנו חייבים להודות

והרי ניסים מפחיתים מהזכויות, ואם כן אולי לפחות גם נזכיר בתפילה את הנקודה הזאת – שהלואי ולא נזדקק לניסים שמפחיתים מהזכויות??

בפרשת אמור כתבתי שבתפילה "מודים" אומרים "על ניסוך שבכל יום עמנו ועל נפלאותיך וטובותיך ערב ובוקר וצהרים (בתפילות שחרית מנחה וערבית)".

הוספות חדשות על הגדה של פסח

כמאמר הגמרא סוכה נ"ב בכל יום יצרו של אדם מתגבר עליו ולולי הקב"ה עוזרו אין יכול לו, וכתוב כאן מפורש שכלי ניסים חד משמעו – אי אפשר להצליח.

כז במלחמת היצר חייבים ניסים כל הזמן, ועל כל מעלה ועליה רוחנית יש להודות לקב"ה על שמציל אותנו מהיצר הרע ונותן לנו להתעלות ברוחניות.

ר.א. "ואותנו הוציא משם, למען הביא אותנו"

לפני ביאת המשיח, על תפקיד אליהו הנביא "והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם", ופירש רש"י שבדרכי אהבה הבנים יחזירו בתשובה את ההורים וכן ההורים יחזירו בתשובה את הילדים.

זמה תפקיד אליהו בעניין? שהוא ישכנע ואולי גם ילמד את הבנים וההורים איך לשכנע בדרכי אהבה את בן משפחתם לחזרה בתשובה.

ר.ב. חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים

כז כלל עם ישראל רובו העצום 4/5 או 49/50 לא רצו לצאת ממצרים!! וממילא יהודי במצרים היה חייב לנתק עצמו מהכלל, ובעבודת יחיד וברצון עצמאי היה עליו לרעות לצאת ממצרים נגד דעת כלל עם ישראל. ולכן כתוב בפסוק שה' עשה לי ניסים כאשר אני החלטתי בעבודת יחיד לצאת ממצרים נגד הכלל "בצאתי ממצרים".

זכך עלינו לעשות בליל הסדר, לעשות עבודת יחיד שאנחנו בעבודת יחיד רוצים לצאת ממצרים,

זאבן, לבן הרשע אומרים לפי שהוציא עצמו מהכלל הקהה את שיניו, דהיינו שהבן הרשע הוציא עצמו הן מעבודת היחיד לטובה והן מהכלל שהתגבש לטובה לאחר מיתת כל הרשעים במכת חושך, לכן הקהה את שיניו, ואמור לו לצאת מן הכלל זה רק לטובה ולא לרעה, ואי אפשר גם לצאת מהכלל הטוב וגם לא עבודת יחיד לטובה.

זכתבתי לתרץ, שהניסים המוזכרים במודים זה לא (רק) ניסים בגשמיות, אלא הכוונה לניסים ברוחניות, שאנחנו מודים לה' על שאנחנו מצליחים להתגבר על היצר הרע הבא להפיל אותנו כל הזמן, ערב ובוקר וצהרים. ואכן ניסים שכאלו – ניסים ברוחניות אנחנו חייבים כל הזמן, כי ניסים כאלו בודאי אינם מורידים מהזכויות.

כסיוס ההגדה לפני הסעודה, כתוב "ואותנו הוציא משם, למען הביא אותנו", כאן האבא כולל את כולם, את כל ה4 בנים.

כז בעזרת ה' יפעל בעזרה נכונה ובכך הוא יצליח לקרב את כל ה4 בנים לעבודת ה', ואכן יזכו כל ה4 הבנים, להיות צדיקים וראויים לצאת ממצרים ולהגיע לארץ ישראל, וזה גם כלול בבשורה הטובה שהובטח לנו בסוף מלאכי

זחייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, וכפי שכתב הריטב"א כל יחיד ויחיד צריך שיראה עצמו כאילו הוא היה עבד במצרים, ויצא לחירות, כמו שנאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים.

זמדוע לא כתב הריטב"א "והוציאני ה' לחירות", אלא "ויצא לחירות", ובאמת גם בפסוק משמע כדבריו, "שה' עשה לי בצאתי ממצרים", ולא כתוב שהוציאני ממצרים.

זחמשמעות היא, שחייב אדם לראות עצמו כאילו היה עבד יחיד במצרים וה' הוציא אותו לבדו ממצרים, ולא שה' הוציא אותו כחלק מ600 אלף יהודים, חלק מכלל עם ישראל. וראיתי שהגאון רבי שמואל ברוך גוט שליט"א מפרש כן את דברי הריטב"א – בלי הדיוק שדייקתי, וישר כוח עצום לו ולתורתו הנפלאה.

זאבל טמון כאן הרבה יותר, שבאמת גם במצרים אם אדם היה אומר אני יוצא כחלק מכלל עם ישראל, הוא לא היה יוצא ממצרים!!

ר.ג. חייב אדם לראות עצמו כאילו יצא ממצרים –

כך הרגיש יתרו לאחר שסיפר לו משה על יציאת מצרים

הצילו מיד מצרים, ויאמר יתרו ברוך ה' – יתרו בזכות הסיפור הרגיש כאילו הוא עצמו יצא ממצרים

הוספות חדשות על הגדה של פסח

מלהיות כעבדי פרעה שקיבלו מכות ועונשים, ולכן הייתה לו שמחה כפולה ומכופלת מכל הכיוונים, שהתעוררה לו דווקא במדבר על ידי סיפור משה והמחשבתו, וע"כ הוא בירך בשם ומלכות.

ולכן הוא זכה להקדים את עם ישראל בברכה זו, כי אחרי ההמחשה שמחתו הייתה כפולה משלהם, וגם שמח מאוד כי הוא הראשון שקיים בשלימות את החיוב לראות עצמו כאילו יצא ממצרים בשלימות,

וגם יתרו שמח מאוד, כי הוא זיכה את משה בסיפור יציאת מצרים בשלימות עוד יותר ממה שקיים עם בניו, וכאמור. אומנם בסגנון הזה כבר מצאנו אצל שם מלך שלם – מלכי צדק, שאמר "ברוך קל עליון קונה שמים וארץ".

ללמדנו, שהמתאמץ לקיים מצווה בשלימות, שמכל הכיוונים יהיה שלימות, הוא מסוגל לזכות ולחדש חידוש טוב בעולם.

רד. ויספר משה לחתנו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים

ובפרט שיתרו ידע יותר ממה רבינו, כי ידע גם את התוכניות של פרעה, אז מה הצליח משה לחדש ולהוסיף ליתרו??? ויתכן שבכל זאת חסרו ליתרו פרטים ולכן עדיין שייך שמשה סיפר ליתרו.

ויתכן שמשה רבינו המחיש ליתרו את סיפור יציאת מצרים, ולכן זה סיפור אמתי שלא היה מוכר קודם ליתרו, וזה הכוונה "ויספר את כל" שיתרו ירגיש כאילו הוא יצא ממצרים, ולכן משה רבינו נכנס לאוהל וכפי שכתב התרגום יונתן "בית אולפנא" – בית מדרשו!!! כי זה לא היה סתם סיפור, אלא סיפור של חיזוק באמונה ובהשגחה,

אבל יש כאן יותר מכך, היה כאן לימוד בבית מדרש לתלמידים ללמד את עם ישראל ולדורות אך החובה עלינו לקיים מצוות סיפור יציאת מצרים, "בהמחשה" עד כדי שיגיעו לתחושה "לראות את עצמו, כאילו הוא יצא ממצרים", ואם תרגיש כאילו יצאת ממצרים תחדש חידושים יפים בפסח.

רה. ויחד יתרו – כי הוא היה מיועצי פרעה

מרב המחשה הוא קיבל צמרמורת וחלחלה וכאב כאילו הוא היה מצרי עבד של פרעה, ומה הקשר??

ונראה כפי שכתב המהרי"ל דסקין, שיתרו קלט איזה נס קרה לו שלמרות שהיה בין 3 היועצים של פרעה הוא ניצול מכל העונשים הקשים שקיבלו פרעה ועבדיו, בכך שקיבל החלטה וברח ממצרים, שאפילו איוב ששתק גם הוא נידון בייסורים קשים, והוסיף שלכן כתוב "הטובה אשר עשה ה' לישראל, אשר הצילו מיד מצרים", שיתרו הודה לה' שהציל אותו "הצילו" שהוא יתרו ניצול מעונשי מצרים.

ונראה שיתרו מהמחשבה על עונשי מצרים שהיה מקבל אילו לא ברח ממצרים, נעשה גופו חידודין חידודין, והיות וברח

במדרש ילקוט שמעוני תהלת יתרו כתוב שיתרו זכה לומר ראשון "ברוך ה'" עוד לפני שעם ישראל זכה לומר כן, ולמה זכה יתרו בכך??

וגם יש לתמוה, הרי יתרו כבר שמע את ניסי ה' שעשה לעם ישראל עוד בהיותו במדיין, אם כן למה נזכר רק עכשיו להודות על הניסים ולומר "ברוך ה'??

ועוד קשה איך אמר ברכה בשם ומלכות על ניסים של עם ישראל??? הרי האומר ברכת הגומל על ניסי אחרים יאמר את הברכה בלי שם ומלכות, ורק אם הוא שמח מאוד בשמחת חברו אז יכול לברך בשם ומלכות – שו"ע או"ח רי"ט ד' ע"פ הט"ז.

אלא כאמור יתרו זכה להמחשה והרגיש בעצמו כאילו הוא עצמו יצא ממצרים, וגם שמח כאמור שהוא עצמו ניצול

ללמדנו, שהמתאמץ לקיים מצווה בשלימות, שמכל הכיוונים יהיה שלימות, הוא מסוגל לזכות ולחדש חידוש טוב בעולם.

בפסוק הבא כתוב "ויחד יתרו על כל הטובה" ופירש הגרי"ז ש"כל" הכוונה גם תוכניות פרעה שלא באו לכלל ביצוע, ויתרו שהיה מיועצי פרעה בעת הגזירות שמע וידע גם מה שעם ישראל לא ידעו, וזה הכוונה "על כל".

אבל בפסוק שלנו משה סיפר ליתרו, ומשה לכאורה לא ידע את תוכניות פרעה, ואדרבא כשגדל כנסיך בביתו בא לבקש ממנו חופש בשבת לטובת העבדים ויתכן שאז סבר שפרעה לא שונא כ"כ את היהודים, ואם כן יש לברר מה הכוונה "ויספר את כל"??

עוד יש להבין מה הכוונה שמשה סיפר ליתרו, הרי יתרו שמע את כל הניסים ולכן בא, כי הניסים היו מפורסמים בכל העולם כפי שאמר הקב"ה "למען ספר שמי בכל הארץ", אז מה שייך שמשה יספר לו מה שכבר שמע וידע?? וכי לזה יקרה סיפור???

כתב רש"י: הסבר ראשון ויחד יתרו הכוונה ששמח יתרו, הסבר שני ויחד יתרו שנעשה בשרו חידודין חידודין – התחלחל מצער וכאב חזק, כי גר מצטער על צער הגויים, והנה בפסוק זה ובפסוק הבא כתוב כך: "ויחד יתרו על כל הטובה אשר עשה ה' לישראל אשר הצילו מיד מצרים, ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם", והנה אם יתרו שמח מתאים שאמר "ברוך השם" מתוך שמחה ששמח על הניסים, אבל אם הכוונה שהצטער עד כדי כך שנעשה בשרו חידודין חידודין אז למה אמר "ברוך ה'??

ולפי האמור קודם זה מובן, שמשה רבינו סיפר בהמחשה ליתרו את ניסי מצרים, ואכן יתרו הרגיש כאילו הוא עצמו ממש יצא ממצרים, אבל לא רק את זה הרגיש יתרו!! הוא

הוספות חדשות על הגדה של פסח

המכות, וגם כאילו הוא עם כל היהודים יצא ממצרים, וכך זיכה את משה רבינו המספר, כי יתרו בזכות סיפורו של משה המחיש לעצמו וחש בכל צורה וכיוון כגון וכיחודי את סיפור יציאת מצרים.

וניצול לכן בשמחה אמר "ברוך השם", שהיה לי את ההחלטה הנכונה לברוח, ולכן גם הודה על "כל" הטובה וכוונתו לטובה הכפולה וכאמור. ויתרו קיים בשלימות מצוות סיפור יציאת מצרים, כי הרגיש גם כאילו הוא היה מעבדי פרעה שקבלו את

רו. ונודה לך שיר חדש על גאלתנו ועל פדות נפשנו:

מתי אמרו שירה על יציאת מצרים – והקשר ל 8 חוטי יציאת

שמתבטא בשחיטת הפסח למרות שהוא אלוהי מצרים, וזה מבטא בהחלט חירות עם ישראל מעול המצרים, ועד הסוף שהיה לאחר 8 ימים בעת קריעת ים סוף.

בכל זאת כל ה 8 ימים מתחברים הם כאחד, דהיינו יציאת מצרים אחת ארוכה שמשכה 8 ימים שבסיומה עם ישראל אמרו שירה על יציאת מצרים בכללותה.

ואכן עם ישראל הקפיד לדורות לומר הלל כמה פעמים בעת הקרבת קורבן פסח בבית המקדש, בכדי לומר שירה מתחילת הגאולה ולא רק בסיומה, למרות שכל הגאולה אחת היא, בכל זאת אנחנו שמחים להודות מתחילה ועד סוף, ועיין מה שכתבתי בפרשת עקב על חשיבות השירה.

והרבנית הצדקת אסתר אלבו ע"ה מאשדוד טענה בחוכמתה, שאולי עם ישראל במצרים לא אמרו שירה בעת שחיטת קורבן פסח, כי לא רצו לומר שירה לה' בארץ טמאה שהמצרים היא ערוות כל הארץ, ולכן ההזדמנות הטובה לעם ישראל לומר שירה הייתה על הים כשמתו המצרים, וכמובן כאשר הושלם סכנת מצרים לנצח.

כתב רש"י ששמונה החוטים שבעיצת הם כנגד שמונה ימים ששהו ישראל משיצאו ממצרים עד שאמרו שירה על הים.

והרבינו בחיי מקשה שהרי ביום שביעי לצאת ממצרים היה קריעת ים סוף, ואיך כתב רש"י שמונה ימים מיציאת מצרים אמרו שירה?? ולכן מסביר הרבינו בחיי שהכוונה מעת שחיטת הפסח שהיה ביום יד' כך יוצא שמונה ימים עד שאמרו שירה על ים סוף.

ובעצם קשה מדוע נחשיב את יציאת מצרים מעת שחיטת הפסח?? ובכלל מה הקשר בין 8 ימים מיציאת מצרים עד שאמרו שירה על ים סוף לשמונה חוטי היציאת??

ומשמע מרש"י משמע כביכול שיש כביכול הקפדה על שהתעכבו עם ישראל 8 ימים עד שאמרו שירה, ואם כן לתקן את העיקוב הזה כביכול באו 8 חוטי היציאת לתקן. **ואולי** כמו ששמונה חוטי היציאת פרודים הם, אבל בכל זאת הם אחד כי בשורשם הם קשורים ומחוברים ככנף אחד, כך גם למרות שיש 8 ימים מהתחלת יציאת מצרים

חידוש עצום שהתחדש בס"ד בחתונת בני בכורי

רו. מדוע חזקיהו לא אמר שירה?? ומהות שירה

שירת המלאכים בליל פסח, וחזקיהו למרות הנס העצום לא אמר שירה ולכן עם ישראל הפסיד את ביאת המשיח, ולמרות שהארץ וכו' אמרו לה' שאנחנו נאמר שירה במקום חזקיהו, בכל זאת הקב"ה לא הסכים לתמורה, ולכן משיח לא בא באותה הזדמנות חזקה ועצומה.

ויש לשאול א. מדוע חזקיהו הצדיק מלך יהודה שכבר אמר שירה על מה שנרפא מחוליו שכמעט מת ממנה, מדוע אכן נמנע לומר שירה על הנס העצום שאירע לעם ישראל?? ב. מדוע הקפיד הקב"ה עד כדי כך ולא הביא את המשיח אך ורק בגלל שחזקיהו לא אמר שירה על הנס??

וברוך ה' הטוב והמטיב בחתונת בני בכורי הגיעו לשמחני ממרחק – מצפון הארץ שני ירדי אמת ותיקים ר' חנן סיבוני שיחי' ור' שמשון נקאש זצ"ל, ובזמן קט פנוי אמרתי להם את החידוש הזה, כי הרגשתי בחתונה שלימות עם ישראל, כיוון שראיתי שהגיעו מכל חלקי עם ישראל מכל סוגיו ועורותיו ממש, ומכל חלקי הארץ וגם מחו"ל, והשמחה הייתה עצומה ביותר, ומתוך השמחה התחדש לי חידוש עצום מתוך היסוד של החידוש הקודם, והודו לה' שגם בתוך שמחת נישואי בני עזרני ה' לחדש חידוש עצום בס"ד.

שמפורסם דברי הגמרא סנהדרין צד' שחזקיהו מלך יהודה היה ראוי להיות משיח ה', אומנם כאשר נעשה לחזקיהו הנס העצום שכל צבא סנחריב העצום מת בשומעם את

הוספות חדשות על הגדה של פסח

והיות ובשירה צריך שכל עם ישראל יגידו שירה בשמחה מתוך שייכות לטובה בשלימות, עד כדי כך שאפילו הרשעים יהיו חלק מהנאת ושמחת הנס שגם הם יאמרו שירה בשלימות ההנאה, אם כן סבר חזקיהו שעל נס מות צבא סנחריב שהיה לצערו של שבנא הרשע שרצה להתחבר לסנחריב, לא יהיה שלימות עם ישראל כולל הרשעים שיאמרו שירה בשלימות, לכן נמנע חזקיהו מלומר שירה.

אך טענת הקב"ה שהרי מה שזכה חזקיהו לנס העצום, זה בגלל שהקב"ה החשיב רק את עדתו הצדיקים לעם ישראל כך שלא היה רוב רשעים בעם ישראל, ואם כן כאשר כל עם ישראל צדיקים ממילא המשיח צריך להגיע, כי עם ישראל הגיע לשלימות, ויתכן לפי זה שרק בגלל טענת חזקיהו בכך שלא אמר שירה כי התעקש לכלול ולהחשיב גם את רשעי ישראל בעניין אמירת השירה, לכן גרס בכך שאין רוב עם ישראל צדיקים ולכן עם ישראל לא ראויים לגאולה השלימה ויל"ע.

אומנם יתכן שזכה חזקיהו שהגאולה השלימה תהיה שכל עם ישראל גם הרשעים יגאלו כי יבוא אליהו והמשיח ויחזירו בתשובה שלימה את כל עם ישראל כך שיתמו חטאים ולא חוטאים, ולא יהיו יותר חטאים בעם ישראל, ואזי נזכה בקרוב ל"ברכי נפשי את ה' הללו קה", בברכה ובשירה חדשה יחד עם כל עם ישראל כולו, "כי לא ידח ממנו נדח" אמן ואמן.

רח. עבדי ה' הללו את שם ה' – ואם אני לא עבד ה'?

ומגו, כי הם היו גויים קצת יותר טובים, ופחות רשעים, והם יתגיירו.

ואז בכל העולם יתקיים פסוק (ג) ממזרח שמש עד מבוא מחלל שם ה': כי זה כבוד ה' שבסוף כל העולם יקבלו כולם את מלכותו, ולא בגלל שחסר כבוד לה', שהרי כתוב בפסוק (ד) רם על כל גוים ה' על השמים כבודו:

אלא כי ה' אוהב כביכול קיצוניות, דהיינו ככתוב בפסוק ה' מי כה' אלוקינו המגביהו לשבת: ובכל זאת (ו) המשפולי לראות בשמים ובארץ:

ועד כדי כך, שה' שנמצא הכי גבוה, מסתכל ועוזר להכי הכי נמוך ככתוב (ז) מקימי מעפר דל מאשפת ירים אביון:

ולא דווקא עני בכסף אלא יהודי שנפל ברוחניות ונמצא באשפתות, וכמו שהכתוב בתרגום יונתן "מקים מעפרא מסכנא מקלקלתא ירים חשיכא":

אבל היהודי הוא "אביון" שרוצה הכל – שרוצה להתעלות בכל התעלות כי הוא חסר טיפה של רוחניות.

וכאשר יהודי חוזר בתשובה אפילו שהיה באשפתות, הוא מתעלה מאוד ונחשב מאוד מאוד!! ככתוב בפסוק

ונראה, שהיות ושירה על נס של עם ישראל זה כדוגמת השירה שהייתה בים סוף ועל הבאר, ששרו כל עם ישראל כולם בשלימות, אפילו הרשעים כדתן ואבירם וכמו הרשעים שנפלטו מהענן והרשעים שהתבזו בלקיטת המן, בכל זאת בבאר הייתה הנאתן מושלמת לכן כולם אמרו שירה ביחד ובשמחה.

לכן סבר חזקיהו שאי אפשר לומר שירה על הנס הגדול שמתו כל חיילי צבא סנחריב, כי כדברי הגמרא סנהדרין פ' באותה תקופה היה מתנגד גדול לדרכו של חזקיהו, ששמו היה שבנא והוא היה ראש ישיבה גדול יותר מחזקיהו, שלחזקיהו היה 11 אלף תלמידים ולשבנא היה 13 אלף, וחזקיהו פחד שמא הקב"ה ילך לפי הרוב וישמיד את עם ישראל.

ענה לו הקב"ה קשר רשעים אינו מן המניין, שאינם נחשבים לעם ישראל, ורק חזקיהו ותלמידיו הצדיקים הם בלבד נחשבים עם ישראל.

אומנם יתכן שזכה חזקיהו שהגאולה השלימה תהיה שכל עם ישראל גם הרשעים יגאלו כי יבוא אליהו והמשיח ויחזירו בתשובה שלימה את כל עם ישראל כך שיתמו חטאים ולא חוטאים, ולא יהיו יותר חטאים בעם ישראל, ואזי נזכה בקרוב ל"ברכי נפשי את ה' הללו קה", בברכה ובשירה חדשה יחד עם כל עם ישראל כולו, "כי לא ידח ממנו נדח" אמן ואמן.

האדם ר' הבית ישראל מגור זצ"ל מחדש דבר חיזוק עצום על הפסוק, "ולא תתורו אחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם וגו' אני ה' אלוקיכם אשר הוצאתי מארץ מצרים להיות קדושים", שגם רשע שהוא היה זונה בעיניו, ה' אומר לו, די!! תפסיק להיטמאות!! ותתחיל דף חדש מעכשיו!!

כי אני ה' שלקחתי את עם ישראל ממצרים 49 שנים טומאה, והעזרתי להם לעזוב את הטומאה ולהתקדש 49 שער קדושה.

וזה מזכיר מה שאמרתי לתלמידי בתורת אמת בבני ברק, על המזמור הראשון של הלל, תהילים קיג, שכתוב "עבדי ה' הללו את שם ה'", ושאלתי ואם אני לא צדיק ומה לא עבד ה', אז איך אני יכול לומר הללו? הרי זה שקר בפי??

אלא התשובה כפי מה שכתוב בפסוק ב' "יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם": שמעכשיו אני מקבל עלי להיות עבד ה'.

ומה זה שווה?? הרי הייתי רשע?? התשובה שה' בסוף הגלות יקבל את הגויים שלא ימותו במלחמה של גוג

הוספות חדשות על הגדה של פסח

בני עשרת שבטים יחזרו לארץ ישראל שהייתה ריקה בניה, כי ה' הבטיח שבזמן הגאולה ישוב את עשרת השבטים, והקב"ה מבטיח שיקבלו יחס שווה לבני יהודה למרות התנתקותם מעם ישראל משך אלפי שנים, ככתוב בנביא הושע ב פסוק ג "אמרו לאחיכם עמי ולאחותיכם רוחמה", והבאתי מאמר שלם בעניין זה, ומסביר המצודת דוד "אמרו" – אתם בני יהודה ובנימין אמרו על אחיכם בני עשרת השבטים שהם "עמי כמותכם", למרות שמהרתי להגלותם ממכם וקראתיים אז "לא עמי".

ולכן יהודי היקר, גם אם אתה מרגיש שאתה רשע גדול ממש באשפתות, ולא באשפה אחת אלא בהרבה אשפתות, לא להתייאש קדימה מהרגע מעכשיו "ולא תתורו עיניכם, והייתם קדושים אמן ואמן.

רט. ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם – אני ה' אלוקיכם

אותך ולך אסור לעזוב אותי, בורא עולם לא מוחק אותך ולכן כתוב אני השם אלוקיכם, בכל מחיר!! כמו שבמצרים שהיו במ"ט שערי טומאה למרות זאת בורא עולם אהב אותנו והתקרב וקרב אותנו ועזר לנו, כך גם היום ולעולם, גם אם אנחנו במ"ט שערי טומאה בטינופת הכי גרועה, עדיין אני השם אלוקיכם בכל מעב ובכל מקום, לעולם אתם שלי!! ואני אלוקיכם לעולם, אמת ויציב וטוב.

(ח) להושיבי עם נדיבים עם נדיבי עמו: שהוא משתווה לצדיק שתמיד היו צדיקים.
ולא רק לאדם אחד ה' מקבל אותו להיות צדיק גמור גם כשהיה פעם באשפתות, אלא לרוב עם ישראל כך ה' יעשה, ככתוב בפסוק (ט) מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה הללו קח: וכתב רש"י (ט) עקרת הבית – "ציון" שהיא כעקרה, יושיבנה. אם הבנים שמחה – כי חלה גם ילדה ציון את בניה, (ישעי' סו): שכל יהודים בעולם וגם

אחרי שכתוב ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם כתוב אני השם אלוקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלוקים.

וכתב בעל הערוך השולחן, שבורא עולם אומר לנו שגם אם אתה לא שומר על המחשבות ולא שומר על העיניים אתה חייב לזכור שאתה שייך לבורא עולם, הוא לא עוזב

אבל לפחות צריך מגמה ושאיפה להתחזק כמו במצרים, שהכל היה במגמה ליצאת מצרים וללכת אחרי בורא עולם בנאמנות, ולקבל עלינו 'נעשה ונשמע', אז גם לנו צריך להיות שאיפות טובות לפחות, לכן יהודי יקר חזק ואמן, התלכלכת מאוד נפלת נורא, קום תנער מכנס ורוץ קדימה לאבא, כי ידיו פרושות לקבל אותך באהבה רבה.

רי. ההלל לפני הסעודה מסתיים אחרי בצאת ישראל הים ראה וינוס, וכל כך למה?

שפת הים ננחה דעתם, ולפ"ז יתכן, שהיות ובמזמור בצאת ישראל המדבר על קריעת ים סוף, בזה מסתיים ההסבר על מצה זו שאנו אוכלים על שום מה, שהיהודים פעלו מתוך לחץ, ואכן הלחץ ממצרים הסתיים להם רק בקריעת ים סוף.

ונראה א. ללמדנו שהסעודה זה חלק מעבודת ה' שאינה הפסק בהלל הממשיך אחרי הסעודה. ב. שזה ממחיש את חידוש הגאון רבי אריה לייב צונץ זצ"ל בברכת השיר שכתב שהטעם שאוכלים מצה 7 ימים כי רק בקריעת ים סוף הסתיים היציאה, כי רק אז ראו שהמצרים מתים על

ריא. "הלל" מה פשר השאלה וכפילותה מה לך הים כי תנוס?? ההרים רקדו כאלים גבעות כבני צאן??

וההרים וההרים זה רמז לאבות הקדושים והגבעות זה רמז לאימהות הקדושות כמובא במדרש ויקרא לו' ו' על הפסוק "כי ההרים ימוש והגבהות תמוטינה", ויתכן שהם קפצו משמחה כאשר ראו את קריעת ים סוף, ואת היראת שמים של כלל עם ישראל - בני צאן (שעם ישראל מכונים בתנ"ך צאן קדשים), והחיזוק באמונה בה' ובמשה עבדו, כי איזה אבא לא קופץ בשמחה שיוצאי חלצו מתחברים בעוצמה לה'.

אולי מטרת השאלה וכפילותה היא לחזק את העוצמה של יראת שמים, שנדע שיראת שמים של יהודי משנה את הטבע. כי אכן עם ישראל בים סוף קיבלו יראת שמים ככתוב "ויראו העם את ה'".

אז בדרך נוספת נכפל הדבר בכדי שיהודי ישאל את עצמו אם הים בורח ואכן מזדעזעת מפני הקב"ה אם כן איפה אני? איפה היראת שמים שלי לברוח מעבירה!!

הוספות חדשות על הגדה של פסח

ריב. הירדן יסוב לאחור

שעצרו מלדת לים המלח וטיפסו לגובה, אבל מה הקשר בין זה לקריעת ים סוף?

זאלי כשנקרע הים, ושרו של ים נכנע ממילא נכנע גם על העתיד שהיה בימי יהושע וגם בימי רבי פנחס בן יאיר ויל"ע.

האם הכוונה שכלל המים נחצו בקריעת ים סוף כהסבר רש"י א"כ מדוע נקט דווקא את הירדן? וגם הרי נחצו המים ולא נסובו לאחור?

וראיתי הסברו של אברבנאל שהכוונה לירדן שנעצר בזרימתו בימי יהושע, ומתאים הלשון הירדן יסוב לאחור

ריג. יגיעו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום

שנאכל זבחים ופסחים בירושלים, כי השנה לא נספיק להקריב פסח בירושלים, וכן הנוסח בהא לחמא עניא לשנה הבאה.

בברכה לפני שולחן עורך, לא אומרים שיזכנו ה' להקריב פסח בירושלים השנה, רק מתפללים למועדים אחרים

ריד. למה בברכת המזון לאחר הזכרת יציאת מצרים הוקדם ברית לתורה?

עם לימוד התורה זה עיקר מטרת יציאה ממצרים. לכן בק"ש אומרים "ולא תתורו אחרי עיניכם" וההמשך "אני ה' אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים", דהיינו לשם זה, והם הברכה לשפע בגשמיות ובריאות וחיים טובים, **ככתוב** בהמשך "ועל חיים חן וחסד שחוננתנו ועל אכילת מזון בכל עת".

בברכת המזון מתוך שמחה והתלהבות התחדש לי זאת, שכתוב שם "ועל שהוצאתנו מארץ מצרים", מה המשך?? תורה??? שבת??? לא!!! **אלא** "ועל בריתך שחתמת בבשרנו", ורק אחר כך "ועל תורתך שלימדת אותנו", וכל כך למה?? כי שמירת הברית זה קודם לתורה וזה כלול מאוד במושג "ראשית חכמה יראת השם", וביחד

בהצלחה צדיקים, שמירת הברית והעיניים, זה הבסיס להכל, בסיס לתורה, בסיס לחיים, בסיס לחן, בסיס לפרנסה, אז הנה לכם סגולה לכל משאלות הלב ולחיים טובים ארוכים ושמחה ושלוש אמן ואמן.

והוסיף לי ידידי הצדיק גבריאל בכור שיחי' שגם הוא התבונן בברכת המזון בנוסח ספרדי, ושם כתוב "ברית ותורה חיים ומזון" והתחדש לו שכמו שחייבים מזון בשביל להמשיך לחיות, כך חייבים תורה בכדי לשמור על ברית קודש כפי שכתוב בגמרא סוכה נב' אם פגע בך מנובל זה משכחו לבית המדרש וכן בגמרא קידושין ל' הקדוש ברוך הוא אמר להם לישראל בני בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו, וכן להיפך שכמו שחיים עוזרים שיהיה כוח להשיג מזון, כך שמירת הברית עוזר לנו לחדש חידושי תורה ולהתקדש עוד יותר בלימוד התורה.

רטו. הברכה החביבה ביותר בברכת המזון

ועריך להבין מה הכוונה שחייבים להוסיף "חיים"? והנה מזכירים ברית שבגללה זה הבטיח ה' לאברהם שיכנסו לארץ ישראל, וכן בגלל התורה זכו וזוכים לארץ ישראל, ככתוב "ויתן להם ארצות גויים בעבור ישמרו חוקיו ותורותיו ויצורו" אבל מה פשר הזכרת "חיים"??

ובנוסח שלפנינו מפורט "ארץ" – חמדה טובה ורחבה, ועל "בריתך" – שחתמת בבשרנו, ועל "תורתך" שלימדתנו, ועל חוקיך שהודעתנו, ובנוסח "חיים" כתוב "חיים, חן וחסד שחוננתנו, ולפי זה מובן מה הכוונה "חיים".

שהרי ידוע שחן זה יראת שמים, שכתוב כל מי שיש לו חן בידוע שהוא ירא שמים – סוכה מט', ויראת שמים

במדרש רבה נג' ז' על הפסק "כי אתם באים אל ארץ כנען", שנו רבותינו עד שלא נכנסו לא"י היו מברכים רק ברכת "חן את הכל", משנכנסו לא"י הוסיפו ברכת "ועל הארץ ועל המזון", משחרבה הוסיפו "בונה ירושלים", משנקברו הרוגי ביתר הוסיפו "הטוב והמטיב" – הטוב שלא הסריחו והמטיב שנתנו לקבורה.

ומסיים המדרש ואין לך חביבה מכולם יותר מברכת "על הארץ ועל המזון" שכך אמרו חז"ל כל מי שאינו מזכיר בבהמ"ז על הארץ ועל המזון "ארץ חמדה וברית ותורה וחיים" לא יצא ידי חובתו, והסיבה לכך: אמר הקב"ה, חביבה עלי ארץ ישראל יותר מן הכל, למה? כי אני תרתי אותה (מלשון לתור את הארץ), שחיפש לנו את השלימות.

הוספות חדשות על הגדה של פסח

ויתכן שבחיים כתוב תוצאה של לימוד תורה, שנגיע ליראת שמים ע"י התורה ולמתיקות, כי יראת הרוממות זה לא פחד של אימה מעונש אלא התפעלות עצומה ושמחה שזכינו לעבוד את הבורא הגדול והעצום, ולכן יש חן לירא שמים מתוך רוממות ה', כי כולו ממתקים, וכולו שמחה שזכה להתחבר לעוצמת הבורא הגדול והנורא, ואכן מכוה רב התלמידים ישמחו ללמוד תורה, כי הוא יתן מתיקות התורה ומתיקות עבודת ה', ולא חרדה ופחד שלא כל אדם סובלו, וכדרישת התורה "תחת ה' עבדת את ה' אלוך בשמחה", כי בעבודת ה' בשמחה אתה ובניך ותלמידך יתחברו באהבה לתורה ויחזיקו בתורה כי מתוקה היא ולא מפחידה היא ולא סבל היא, אלא לזכות את ישראל היא.

קשור לתורה, שלכן אומרים פעמים יראת שמים בתפילה קידוש החודש, בהתחלה "חיים שיש בהם יראת שמים ויראת חטא", ואחרי זה אומרים "חיים שיש בנו אהבת תורה ויראת שמים", ולמה פעמים?

כ יראת שמים שמגיעה דרך תורה אינה דומה ליראת רגילה שהיא יראת העונש מהחטא, אלא יראת הרוממות מעוצמת גדלות הקב"ה מתוך עוצמת חוכמת התורה שאין לה סוף. וכמו כן גם "חסד" קשור גם לתורה ככתוב "תורת חסד", וכחסבר הגמ' בסוכה הכוונה ללמוד לשם שמים, או ללמוד על מנת ללמד.

ולכאורה א"כ "חיים" קשור לתורה למה נכתב "חיים" כמושג נפרד מתורה?

רטז. יום שכולו ארוך ליום שעדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם

ויתארך ל1000 שנה, ואכן מצאתי כן במפורשים בתהילים צ' בחתם סופר ועוד על שמחנו כימות עינתונו ע"פ רש"י שלא נשאר 2000 שנים עד סוף אלף 6.

זה ראייה לחידוש שימות המשיח 1000 שנה, ולמרות שנשאר פחות מ216 שנה לסוף האלף השישי, בכל זאת אפילו יום אחד מתוך השנים שנתרו לסוף האלף יכול

ריז. "הלל", שבשפלנו זכר לנו

והאמת הניתנת להיאמר, שהיום הנס הגלוי שיש יהודים יראי ה', זה נס עוד יותר גלוי!! כי היום בגלל המכשירים האלקטרוניים כמחשב והטלפונים המתקדמים וכו', היצר הרע זמין יותר מפעם, ובקלות אדם עלול להיכשל בחטאים הגרועים ביותר.

ובכל זאת שמך לא שכחנו, יש ציבור עצום בקהילות עם ישראל כן ירבו שנלחמים בכל כוחם לא להיכשל בשום חטא ושום ראייה אסורה, ושמים לעצמם סייגים וגדרות להתרחק מהחטא וסביבתו, זה נס עצום שאין כדוגמתו. אשרי הדור שרואים ניסים גלויים אלו, ואשרי מי שזכה להיות כלול הוא ובניו בנס גלוי זה עד עולם.

ובעצם כל פרק זה שהסתיים בפסוק "הנסתרות לה' אלוקינו", התחיל בפסוקים המתארים אדם שנכשל בראייה אסורה ובמחשבה רעה: "ותראו את שקוציהם ואת גלליהם עץ ואבן כסף וזהב אשר עמהם, פן יש בכם איש או אשה או משפחה או שבט אשר לבבו פנה חיוס מעם ה' אלקינו ללכת לעבד את אלקי הגוים ההם פן יש בכם שרש פרה ראש ולענה".

שאדם זה ראה מראה טמא, וברגע הראשון הוא אכן ראה אותה כשקץ וגועל נפש, רק שאת הראייה הזו הוא לא מחק מיד, ומכאן טעותו והמכשול וההרס שלו!!!

וגם על זה אנחנו מודים בתהילים ובתפילה "שבשפלנו זכר לנו", שכשהיינו שפלים בשיא הטומאה עמוק עמוק רחמנא ליצלן, בכל זאת בורא עולם ברחמי העצומים, עורר אותנו ומעורר אותנו שוב ושוב לתשובה שלימה, "כי לעולם חסדו", איזה חסד נפלא אין מילים לתאר, רק אב אוהב ורחמן לא מתייאש מבנו בשום מצב.

"ויפרקנו מצרנו", שבורא עולם פירק או פרק מעלינו את היצר הרע העורר שלנו, שהבורא שחרר אותנו מעולו, ממה שבטמטום הלב והמח שיעבדנו את נפשנו בטומאה כעבדים ליצר הרע, "כי לעולם חסדו", אבא יקר, תודה רבה רבה שקרעת את כל החבלים שקשרו אותנו ליצר הרע.

"נותן לחם לכל בשר", אחרי שאדם משתחרר מהיצר הרע ועובד את ה' יתברך, אזי בורא עולם נותן שפע לחם לכל בשר, ולמי??? שיש לו לב בשר ולא לב אבן, כי לעולם חסדו אמן ואמן.

הודו לקל השמים, שאנחנו רוצים בעיקר רוחניות ולהודות לקל השמים, שיהיה שפע רוחניות ובלי דאגות של פרנסה וחובות, כי לעולם חסדו אמן ואמן.

הוספות חדשות על הגדה של פסח

ולשיר ענק בלב וברגש, ומעוות לו את החשיבה לחשיבה מעוותת, שכך הוא מתיר לעצמו כל עבירות שבתורה, כמו הרעיון שאם אדם חוזר ושונה על עבירה היא הופכת לו להיתר רח"ל.

שהיות ולא מחק מזיכרונו ראייה אסורה זו, אזי היער הרע השתלט עליה והפך אותה לשורש פורה ראש ולענה, שהרעיל את המוח שבראש, והרעל כשורש מתפשט מנקודה קטנה – "ראייה קלה" להשתלטות על כל הראש,

ריח. "הלל" לסיחון מלך האמרי כי לעולם חסדו: ולעוג מלך הבשן. כי לעולם חסדו:

העצום על סיחון ועוג, ומשה רבינו לא עשה זאת, ורק דוד המלך אמר שירה על זאת, ובאמת צריך ביאור מדוע משה לא אמר שירה – ראה מאמר הבא.

כתוב במדרש תנאים ששלכן כתוב במזמור זה כי לעולם חסדו בנפרד על סיחון וגם כי לעולם חסדו על עוג בנפרד, כי משה רבינו היה אמור לומר שירה כפולה על ניצחון

ריט. שאלת מרן זצ"ל איך סיחון יצא להילחם נגד ישראל הרי היו מוקפים בענני כבוד?

לכל הדורות לנעח את ה"אשר קרך בדרך ואתה עיף ויגע ולא ירא אלוקים" שבזה עמלק נלחם בנו, וא"כ גם כלפי סיחון יצאו להילחם כי רצו להגן על החוטאים שהיו מחוץ לענני הכבוד שאולי עליהם לא הייתה הגנת הארון לסלק אויביהם כפי שענני הכבוד לא הגנו עליהם ויל"ע,

ויתכן כי סיחון חסם את הדרך? ויש לדון למה הארון לא נגף אותו בפינוי הדרך? ושאלה זו גם כלפי אדום, ועי' לקמן, וגבי עוג אין כ"כ קושיה כי עקר הר כנגד כל מחנה ישראל, וגם כי חששו שיעמוד לו זכות שעזר לאברהם.

ויתכן שכיבוש הארץ היה בשלימות שאין הרוג לעם ישראל, ולכן נאלצו לטרוח ולצאת מהענן להילחם ולכבוש בכדי להגן על החלשים שלא יהיה הרוג אחד מעם ישראל בעת הכיבוש שיהיה מושלם בלי חיסרון של יהודי אחד אפילו חלש וחוטא.

ובעצם שאלה זו גם כלפי מלחמת עמלק למה היה קושי היו נשארים בתוך הענן ועמלק לא היה יכול לפגוע? וכלפי עמלק יתכן שהיות ופגע בנחשלים, היהודים החוטאים שהיו מחוץ לענן שפלט אותם לכן נאלצו עם ישראל לצאת מהגנת הענן ולהילחם בעמלק שלא יפגע ויחטיא את היהודים שמחוץ לענן.

ויתכן שמשה סבר שבמקום שירה הוא ימסור את פלפול התורה וע' פנים לתורה בע' לשון, שעוצמתם תשווה לשירה עכ"פ שידחה לתקופת דוד בלי שיהווה קטרוג על משה שלא אמר שירה ע"ז כפי שהיה קטרוג על חזקיהו שלא אמר שירה על נס מות צבא סנחריב.

ולפי זה עיקר מלחמת עמלק בדורו של משה היה להציל את החלשים.

אבל זה לא נכון כי מלחמת לה' בעמלק מדור דור, שבכל הדורות אין לנו ענני הכבוד והמלחמה בעמלק נתן כוח

רכ. למה משה רבינו פחד מעוג – ויאמר ה' אל משה אל תירא אותו כי בידך נתתי אותו

בעוג שמעשהו הטוב בכוונה לרעה מדוע יחשב לו לטובה ולזכות?

ועוד קשה שבעצם הוא עזר בעקיפין שיצא משיח לעם ישראל, שזה עתיד קיום עם ישראל, מדוע יקבל שכר להשמיד את עם ישראל שזה היפך מסיבת השכר?

ובעצם יש עוד שאלה, הרי בדרך הטבע לא היה סיכוי לאברהם לנעח את המלכים הגיבורים שנעחו אפילו עם של רפאים וענקים, ומה פתאום עוג חשב שאברהם יסכים לצאת להילחם נגד הטבע, שבוודאי ינועץ בדרך הטבע, ואם לא היה צווי מה' להציל את לוט אין היתר להסתכן בשביל פדיון שבויים כשזה סכנה ברורה?

ואם עוג חשב שאברהם יבקש רשות מה' אם כן בוודאי ינעח, למה יחשוב שאברהם ימות במלחמה?

ואלא יתכן שעוג לא חשב שאברהם אבינו יבקש רשות מאת ה', אלא עוג חשב שאברהם בכוח בטחוננו בה' שהצילו מכבשן

כתב רש"י ע"פ הגמרא (מדה סא) שהיה משה ירא להלחם שמא תעמוד לו זכותו של אברהם שנאמר (בראשית יד) ויבא הפליט הוא עוג, שסיפר לאברהם שכן אחיו לוט נשבה.

ולכאורה לא מובן מדוע משה רבינו פחד מעוג מלך הבשן, הרי כוונת עוג מלך הבשן כשהודיע לאברהם אבינו שנשבה לוט לא הייתה לשם שמים ולשם מצוה, אלא כוונתו הייתה זדונית שרעה שאברהם ילך להילחם וימות במלחמה ואחרי זה עוג יקח את שרה לאשה??

ומתוך הדעת זקנים שהיות ולמעשה יצא תוצאה טובה שאברהם הציל את לוט ויצא מזה דוד, ויצא שם גדול לאברהם שניצח את המלכים החזקים, לכן משה מזכותו, ובפרט שראה משה שעוג זכה לאריכות ימים מופלגת.

וקשה שמחשבה טובה בגויים אין הקב"ה מצרפה למעשה, ואילו מחשבה רעה אצל גויים הקב"ה מחשבה למעשה, א"כ

הוספות חדשות על הגדה של פסח

את בית המקדש ולהגלות את שארית הפליטה, כי עם ישראל חטאו מאוד למרות הזהרות הנביאים.

ולמרות שמשנה שלח 2 מרגלים לתקן, בכל זאת אולי חשש משה שזה לא מספיק, וזה לא תיקון מושלם, כי קדם לזה מה שחטאו בנחשים שכפרו בטובת המן, **ופגענו בה' ובמשה רבינו**, לכן היה מקום לטעון שעדיין חטא המרגלים והזלזול באמונת צדיקים לא תוקן, ובפרט שיש דעה שהמרגלים כאן היו כלב ופנחס – **תרגום יונתן**, ואם כן לכאורה לא התחדש מאומה, כי שלח צדיקים ברורים ומוחזקים **שכלב הוכיח שלא ידבר רע**, ופנחס הרי ה' העיד על פנחס שנתן לו את בריתי שלום – **שיישאר צדיק תמיד**.

ובכל זאת משה שלח דווקא אותם כי הם הוכיחו שלא ירגלו לרעה, אבל אולי חשש משה שזה מספיק לתקן חטאם של עם ישראל, בפרט בזמן סכנה שהשטן מקטרג.

ואכן כשיש זלזול באמונת חכמים יש גזירת כיליון על עם ישראל, כפי שהיה בדור מרדכי שלא שמעו למרדכי שהזהיר לא להשתתף בסעודת אחשוורוש הרשע.

אבל הקב"ה אומר למשה אל תפחד מעוג, כי **בידך נתתיו**, דהיינו גם על הצד שאתה חושש שלא תוקן חטא המרגלים, וגם אם עם ישראל לא תקנו עצמם באמונת חכמים, בכל זאת אין לך מה לחשוש מעוג, כי **שמרתי את חייו באריכות ימים מופלגת בכדי שימות רק עכשיו בידך**, והרי אתה משה צדיק עבד נאמן, ואין בך חיסרון כלל, לכן אין לך מה לחשוש מפניו, וזה עצמו יחזק לעם ישראל עוד יותר את האמונת צדיקים.

ואכן דווקא בפרק זה בפסוק **כא' מרומז** שמשנה שקול כנגד כל ישראל, וכן להיפך, כי כאן משה המושלם ניצח את עוג בזכותו הקדושה, ובעצם יתכן שגם את סיחון נצחו בזכות משה רבינו.

ואם תשאל מדוע משה היה צריך לעשות תחבולה בדרך הטבע לנצח את עוג למרות הבטחת הקב"ה, וכפי שמובא **בגמרא ברטת נד'** שמשנה היה גבוה 10 אמות ולקח גרון של 10 אמות וקפץ 10 אמות והכה את קרסולו של עוג, ולמה לעשות פעולות גשמיות אלו ועוד מאמץ אדיר לקפוץ בגובה כל הגוף, הרי קיבל הבטחת ה'?

ואולי משה בענותו הרבה לא רצה לתלות ניצחונו עוג בזכותו **"בידך נתתיו"**, כי הוא צדיק גמור, אלא משה הרגו 33 פעמים 10 אמות, לרמז על כוח זכות 3 אבות.

ומוסיף תלמידי היקר אברהם לוי שאולי משה רבינו ומתוך ענותו רצה לרעות את עם ישראל, ולכן רימז שבא לנצח את עוג בכוח **כהנים לווים וישראל** שהם 3 קבוצות מרכזיות של עם ישראל, ואין עדה פחות מ-10 משנה סנהדרין א' ו', כמו 3ה מצות שביליל הסדר.

ואולי יש להוסיף שה-30 אמות שהיה צריך משה בכדי להרוג את עוג, זה כנגד **"כה יהיה זרעך"** ש יהיה בגמטריה 30 צדיקים שבכל דור ודור שעליהם העולם עומד, כמו בא **ברש"י ומעודת דוד זמיה יא' פסוק יב' ג'**.

האש באור כשדים, בוודאי יצא להילחם להציל את לוט כי בה' בטחונו.

ויהי טוען תלמידי היקר **אברהם לוי** ני"ו שבאמת עוג סיפר לאברהם אבינו בכוונה טובה, שילחם בנמרוד ובמלכים אשר עמו בכדי שיעיל את לוט, כי הם רצו גם להרוג את עוג כפי שהרגו את כל הרפאים ובני ענק, וכוונה כזו כשרה היא כי לא מצפים מגוי שיבוא לשם שמים בלי טובות הנאה.

אבל ברגע שעוג הגיע לאברהם אבינו אולי שם עוג ראה את שרה אמנו (ושמא היא הכינה לעוג את המצות ונתנה לאברהם ליתן לעוג, עי' תוס' נדה ס"א, ובפשטות שרה הייתה מכינה כמוכח בפרשת וארא **"וימחר אברהם האהלה אל שרה ויאמר מחרי שלש סאים קמח סלת לשי ועשי עגות"**), ועוג כשראה אותה אז חמד בה ממילא איבד את שכל הישר, וכאשר אדם משוחד בתאוה מתערב בו טוב ורע היגיון וטיפשות יחד, ואז התהפך כוונתו לרעה שקיווה נגד ההיגיון שאברהם ילחם וימות במלחמה.

ואולי עוג בגלל תאוותו להתחתן עם שרה, רימה את עצמו לחשוב שאכן היות הקב"ה הציל את אברהם מכבשן האש זה אכן מוכיח שה' מצילו ומגן עליו, ולכן אברהם אבינו ילך בכוח אמונתו ובטחונו בלי לשאול את ה' על כך, אבל היות וכאן אברהם הולך להרוג אחרים אולי באופן כזה הקב"ה לא יעזור לו וממילא אברהם ימות, ובפרט שאברהם נפרד מלוט שחיפש ויצא לתרבות רעה, שאז אולי עוג חשב שיש מקום לדון שמא אין עניין להצילו אפילו בלי מסירות נפש, וממילא ה' לא יהיה בעזרו להרוג אנשים.

ואומנם היות ועוג האמין בכוח הצדיק, לכן למרות רשעותו יש בו כוח להזיק לעם ישראל כשהם פגומים באמונה בצדיק, ולכן משה רבינו שלח מרגלים לפני מלחמת עוג, כי מרגלים אלו בטחו בצדקת משה ובכוח תפילתו שמלבד הריגול הם גם יכבשו וינצחו את אנשי יעזר, והם התבוננו כראוי וחשבו וכי מה ראה משה דווקא עכשיו לשלוח מרגלים? והבינו כי משה רוצה שהם יתחזקו באמונת צדיקים וילחמו גם בלי שיצוום על כך, והם בכוח הבנתם בדעת רבם נלחמו ונצחו.

ולכן כדברי רש"י תיקנו מה שקלקלו המרגלים הראשונים, ובזה בא משה להילחם נגד עוג שהאמין באמונת צדיקים.

אומנם עדיין משה פחד מעוג, כי ראה שהוא חי שנים רבות כל כך, ובפרט שקיבל תפקיד לשמור על יושבי ארץ כנען מפני בני ישראל, ולמרות כוונתו הזדונית בכל זאת הקב"ה האריך את ימיו.

והסביר תלמידי היקר אברהם לוי ני"ו שמשנה חשש שמא הוא כמו נבוכדנצר שקיבל כוח מה' לנצח את העמים מעל דרך הטבע, וכמבואר **בספר חבקוק בהרחבה**, כי בתחילת דרכו היה טוב שראה מלאכים שהרגו את מחנה אשור והוא מהבודדים ששרדו, והאמין באמונה ברורה בה', רק בגלל גאוותו כשהיה צדיק התעוות שכלו והרשיע מאוד מאוד, ובכל זאת הקב"ה השאיר בידו את הכוח להשמיד מעם ישראל עם רב ולהחריב

הוספות חדשות על הגדה של פסח

רכב. "הלל" ברוכים אתם לה' עושה שמים וארץ

ושהחורים יתחזקו ביראת שמים, וישפיעו יראת שמים על בניהם.

וברוכים תהיו כמו הברכה שניתנה לשמים והארץ, שכתוב "הוא ציווה ויהי הוא ציווה ויעמוד" שהשמים היו רופפים אבל בגערת ה' התייצבו ונעמדו השמים ועומדים יציבים לעולם. כך שנוכה ליראת שמים טהורה עומדת לעד, כמו השמים והארץ.

בהלל אומרים ברוכים אתם לה' עושה שמים וארץ ועריך להבין, מה ענין להזכיר ברכה ולהזכיר שה' עושה שמים וארץ?

ויתכן כפי שכתבתי שהבקשה ש"יוסף ה' עליכם, עליכם ועל בניכם", הכוונה שה' יוסיף לנו יראת שמים, ליראי ה' הקטנים ביראת שמים והגדולים ביראה, שנתעלה ונוסיף ביראת שמים.

רכב. ויהי בחצי הלילה – ויחלק עליהם לילה

תלמידי היקר שלוט רשע הוא ונשאר רשע, איך משווים נס עבורו לנס לעם ישראל עם ה' הצדיקים שהלכו אחרי ה' באהבה?

ויתכן שהיות ויצא משיח בן דוד מרות המואביה שיצאה מלוט לכן שווה נס הצלת לוט לנס יציאת מצרים, כי הגאולה שלימה הייתה תלויה בנס זה שיצא ממנו משיח.

כתב רש"י כל הלילה שהיה ליל פסח משמש לנס, חצי אברהם ניצלו להצלת לוט מנמרוד והמלכים אשר עמו, וחצי השני ליציאת מצרים.

ונשאלת השאלה ותודה לתלמידי היקר ניתאי יחיאל נ"ו משבו ראשון לציון, איך משווים את ניצול הנסים, הצלת לוט לעומת נס הצלת כל עם ישראל ביציאת מצרים, וכי יש משקל זה לעומת זה? בפרט כפי שהדגיש

רכב. זועמו סדומים ולהטו באש בפסח. חלץ לוט מהם

וה' המטיר על סדם ועל עמרה גפרית ואש מאת ה' מן השמים: – התחדש בשלום זכר

באשדוד, הרי בתחילים סח' כתוב שה' המטיר לנו מן וכן המטיר לנו עופות – שלו מן השמים, ומוכח שלא כל מטר זה גשם וא"כ מה מקורו של רש"י ע"פ ההסבר הקודם???

ותירצתי שיתכן ומטר הכוונה דבר חיובי, כמו גשם מן ושל, ואילו אש וגופרית זה שלילי ועל שלילי לא יכתב מטר אלא ויתן או וחוריד וכדו' ויל"ע.

כתב רש"י תחילה ירד גשם אולי יחזרו בתשובה כמו במבול ואחרי זה זה נהפך לאש וגופרית, ומבאר השפתי חכמים בכוונת רש"י, שהרי מטר זה רק גשם ולכן כאשר כתוב "וה' המטיר" זה מוכיח שתחילה ירד גשם וממילא רק אחרי זה היה גפרית ואש, ועל הסבר זה שאלני הרה"ג גבריאל אלטמן שליט"א מראשי ישיבת עטרת צבי

רכב. תפילת אברהם על סדום

אמנם כעבור שנה כשראיתי שאלה זו בספר "חן השולחן" מהגאון הרב אליהו פרידלנדר שליט"א התעמקתי בעניין, שהנה בעצם עריך עיון איזה תפילה התפלל אברהם אבינו על אנשי סדום, והלוא הוא כביכול דן במשפט עם הקב"ה שלהרוג את אנשי העיר כשיש 10 צדיקים בעיר זה לא ראוי לשופט יישר וכ"ש לא מתאים לבורא עולם שופט כל הארץ לנהוג כן??

ואכן ברגע שהוכיח לו הקב"ה שאין אפילו בעיר אחת 10 צדיקים מיד פרש אברהם כי הוכרע הדין, ואפילו לא מצאנו שאברהם התפלל על לוט ומשפחתו, אלא הם ניצלו בלי תפילת אברהם.

שאלני החברותא הרב אלדר נתנזון שליט"א, מדוע אברהם לא טען על פחות מעשרה צדיקים בסדום, ואם תאמר כי במבול לא היו לנח עשרה צדיקים ולכן לא הצילו את בני דורם, א. שם היה מדובר להציל את כל העולם, וכאן רק עיר אחת. ב. שם לא התפללו אבל כאן אברהם גם התפלל, ואולי בכוח התפילה גם פחות מעשרה צדיקים זה מועיל ומגן.

ויש לי ראייה לדבריו, כי הנה משה אמר למרגלים היש בה עץ וכתב רש"י צדיק – איוב המגן עליהם, ורואים שאפילו צדיק אחד עוזר?? ועל זה לא הייתה בידי תשובה!!!

הוספות להגדה

ואולי תפילה לרחמים לא מגיע לסדום ולאנשי המבול, ורק צדיק גמור מגן על אנשי מקומו, אבל לוט שלא היה צדיק גמור אינו ראוי לרחמים ולא להגן בפחות מי'.

ואולי נח הוא חי"א שדרש עצמו לגנאי שאינו צדיק גמור לעומת אברהם לכן אין ראוי להגן על דורו בפחות מי' אפי' בתפילה, ואולי לכן הקפידו עליו כדברי הזוהר שמי המבול נקראים על שמו, כי לא היה לו לנחוג ענווה כשיש צורך בהצלת הדור.

רכה. מדוע צעקת בת לוט שהרגוה בעקיצות דבורים היא שהכריעה את הכף להשמדת סדום

של העקיצות של הדבורים שמייצרות את הדבש ואוספות אותו, ואכן עקיצה של דבורה אחת לא מסוכנת אבל הצפה של דבורים הורסת וקטלנית, וכך העניינים שייצפו את סדום יהרגו את כלכלת סדום ויהיו כולם עניים עד שערי מוות.

וכפי שכתבתי שגם את לוט ניסו לקלקל להוציא ממנו את טבעו לעשות חסד מה שינק ממשפחת אברהם, ולכן עשו אותו שופט עליהם בסדום למרות שבתו הייתה פרשעת מחרידה נגד חוקי המדינה שהצילה עני מרעב.

ובדרך דרש אמרתי לאנשים שיש שמקיימים "התעללו בשם קודשו" שהם מתעללים ביהודים כביכול לשם שמים ועוד מרגישים טוב עם עצמם "ישמח לב מבקשי ה'", שבטוחים שכל כולם אכפתיות לה' יתברך.

ובכל זאת חסדי ה', שאפילו שרודפים צדיק, ורוצים לקלקלו בכל זאת הכלל 10 צדיקים מגינים תקף בין במבול ובין בסדום, כי זה מדהים שנשארים בכל זאת 10 צדיקים שלא נשברו למרות הלחצים הקשים וזכותם עצומה ביותר שאולי מעיב על רשותם של בני העיר.

אבל בורא עולם דואג שלא יהיו 10 צדיקים במקום שרודפים צדיקים ומנסים לקלקלם, כי כמו שהם רצו להרוס צדיקים אכן הם לא יזכו להנות מהגנה שיש להם 10 צדיקים, כגון שחלק מהצדיקים יעברו לעיר אחרת כך יחסרו 10 צדיקים בעיר.

רכו. מדוע ה' מחשיב אנשי סדום הרשעים לבני אברהם אבינו

וזנה תמוה למה כתוב "דרך ה'" ולא "לעשות מצוות ומשפטי ה'"? וגם לא מובן סיום הפסוק שמטרת אברהם לחיזוק הדורות הבאים שישמרו דרך ה' בכדי שהוא עצמו ירוויח ויקבל מה שה' הבטיח לו אישית, ככתוב "למען הביא ה' על אברהם, את אשר דבר עליו" על אברהם.

ואכן רש"י כתב שלא כתוב "שיביא ה' על בית אברהם" אלא על אברהם, ללמדנו שהמעמיד בן צדיק כאלו חו: ומוסיף רש"י שידעתיו "למען אשר יצוה" לפי שהוא מצוה עכשיו

ואולי יש בתפילה גם מושג לרזון עם ה' האם כדאי או לא כדאי, מגיע או לא מגיע, ויש זכות או אין זכות, "למען, אלוקים חיים", וכמובן להזכיר את הזכויות. וכפי שמצאנו שחזקיהו בעת שנטה למות ממחלתו התפלל מעומק לבו, ובתפילתו טען שמגיע לו הצלה בזכות מעשיו הטובים, וכמו ויפלל פנחס שזה תפילה ברבות ו' ומלמד שעשה פלילות עם קונו בא וחבטן לפני המקום אמר לפניו רבונו של עולם על אלו יפלו עשרים וארבעה אלף סנהדרין מד', וכן יהושע בא וחבטם לפני המקום אמר לפניו רבונו של עולם על אלו תיהרג רובה של סנהדרין.

וחברותא למנחת חנוך הרה"ג אלדר נתנון שליט"א שאל הרי סדום ועמורה עשו דברים מחרידים ואכזריים ביותר מדוע דווקא צעקת הריבה שהיא בת לוט שהרגוה על מעשה חסד שעשתה עם עני וציפו אותה בדבש ומתה מעקיצות הדבורים, דווקא זה גרם להכריע את הדין על סדום?

ונראה ע"פ ישעיהו נט' טו' שהמכה בפטיש לכעס ה' עצום הוא "סר מרע משתולל" שמי שכבר כן צדיק הורסים אותו ומחזיקים אותו למשוגע, זה הכי גרוע!! כי מילא אתה רשע אבל להרוס צדיק זה הכי הכי גרוע, וטוען הרב נתנון שזה מעיד על החינוך הרע לרע שהוא טוב בעיניהם, לכן רודפים אדם צדיק כביכול לעזור לו להיות מהטובים!!

וכשהרגו את בת לוט הצדיקה באכזריות כפושעת הכי מסוכנת, הרי הם הרשיעו באופן הגרוע ביותר, כי מילא אתם לא רוצים לעשות חסד ולהיות נחמדים לבני אדם, אבל אם יש אחד שרחמן ועושה חסד למה הפכתם אותו לפושע!!! ולפושע הכי גדול שמקבל מוות הכי אכזרי!!

וזרה אותה בדבש שציפו אותה בדבש בכל גופה, ודבורים עקצו אותה בכל גופה, והיה לאנשי סדום רעיון במוות אכזרי זה, שכולם יבינו את שיטתם מדוע הם נגד חסד, כי נכון חסד זה מתוק כמו דבש, אבל יש את החלק

לפני שה' משמיד את סדום ועמורה, ה' טוען שעליו לרזון עם אברהם על השמדת סדום, ומפרש רש"י, כי אנשי סדום גרים בארץ ישראל וגם שנחשבים בני אברהם, וזה פלא אדרבא אברהם ישמח לנקות את ארץ ישראל מלכלוך, וכי אנשי סדום שנלחמו בתורת אברהם והיו רעים וחטאים לה' מאוד, ה' מחשיבם לבני אברהם? וכי זה מתנה וברכה לאברהם אבינו? וממשיך הפסוק "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו:".

הוספות להגדה

ועוד ממשיך רש"י בנביא, "אחד קראתיו" – כי אברהם אחד היה, יחידו בארץ כנען אשר הגליתיו שם מארצו וממולדתו (לך לך), קראתיו רביתו וגדלתו, וכשם שהוא היה יחיד וגדלתו כן אגדל אתכם שאתם יחידים לי.

ולפי זה מובן הלשון "והיה ברכה", שהברכה שה' נתן לאברהם אבינו, מתחדשת כל רגע ורגע לכל צדיקי הדורות המשתווים לאברהם אבינו. וראה עוד הסבר בסיום המאמר.

ואולי זה הכוונה בפרשתנו "למען הביא ה' על אברהם, את אשר דבר עליו" על אברהם, שהברכה שה' נתן לאברהם "והיה ברכה" תתקיים שאברהם יהיה כחי בזכות הצדיקים שמחיים את אברהם כי הם צדיקים הממשיכים דרכו, וברכת אברהם שניתנה לו בתחילת פרשת לך לך כי היה יחיד נמשכת לצדיקים היחידים בכל דור ודור.

ובעצם בהבטחת ה' לאברהם "והיה ברכה", הקב"ה קבע שאם ימשיכו הדורות הבאים ללכת בדרך ה' אזי אברהם וברכתו חיים ומתחדשים לאותם צדיקים, וכאילו אברהם ושרה חיים ולא מתים.

ואומנם עדיין קשה, וכי היחידים הצדיקים שבדור זה האם אפשר להשוות אותם לאברהם אבינו, הרי כתוב בשבת קיב' אם ראשונים בני מלאכים או בני אנשים, ואם ראשונים בני אנשים או כחמורים ולא כחמורו של רבי חנינא בן דוסא ושל רבי פנחס בן יאיר אלא כשאר חמורים.

וכי הצדיקים בני דורנו נחשבים כממשיכים בדרך של אברהם אבינו רק ב5 אחוז, האם לפי זה אברהם נחשב כחי רק 5 אחוז? וכי זה חיים לאברהם אבינו??

אלא התשובה היא כפי מה שלמדתי לפני השינה כמנהג שקיבלתי וביקשתי מתלמידי יחד עמי להקפיד כל לילה לפני השינה 5 שורות כקטע קטן של מוסר המדבר ללב.

ואכן ראיתי בשערי תשובה שער השני י' ששאל איך יתכן שאדם יהיו מעשיו מרובים מחוכמתו? ותירץ שאם אדם אפילו שהיה רשע קודם, מקבל על עצמו דרך חדשה שהוא מחליט בקבלה גמורה לקיים כל מה שיאמר לו רבו מעתה ועד עולם, הרי שבו יתקיים מרובים מעשיו מחוכמתו, כי קנה לעצמו זכות ושכר על כל המצוות אפילו שעדיין לא שמע עליהם מרבו אלא שישמע אחר כך או אפילו לא יספיק לשמוע, כי קיבל עליו דרך שלימות.

וממילא, מובן שכתוב שאברהם אבינו מצווה את בניו אחריו לא לקיים תורה ומצוות, אלא לקבל עליהם "ללכת בדרך ה'", שאם מקבלים ללכת בדרך ה' בדרך של אברהם אבינו ככל אשר יצווהו רבותיו, הרי שהוא כהולך בדרך המושלמת של אברהם אבינו, ולכן כתוב בתנא דבי אליהו פק מה' א' שעל אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב, וזה לא גוזמא ולא מופקע, כי מי שמקבל על עצמו ללכת בדרך אברהם יצחק ויעקב על פי צווי רבותיו, אזי הוא זוכה לשכר כמקיים כל מעשי אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב.

ואכן הנביא בישיעו ממשיך בפסוק (ג) "כי נחם ה' ציון נחם כל חרבתיה וישם מדבריה כעון וערבתה כגן ה' ששון ושמחה ימצא בה תודה וקול זמרה", ולכאורה מה ענינו לחיזוק ליחיד סגולה שבכל דור, אלא כשם

בהווה ולא בעתיד!! כמו שכתוב באיוב א' "ככה יעשה איוב", שבהווה אברהם מצווה את בניו לשמור דרכי ה'.

וטוען רש"י שאם נפרש כדברי התרגום שיוודע אני בו שיצוה בעתיד את בניו וגו', טוען רש"י שהיה צריך להיות כתוב "כי יצווה" ולא "למען אשר יצווה".

ואומנם בפסוק זה שמדובר שמצווה את בניו ואת ביתו אחריו לא מדובר על רשעי דורו כמו אנשי סדום ועמורה, שהרי גם הם נקראים בני אברהם וכדברי רש"י קודם בפסוק יד' "המכסה אני מאברהם אשר אני עושה" – בסדום לא יפה לי לעשות דבר זה שלא מדעתו, שהרי קראתי אותו אברהם אב המון גוים, ואשמיד את הבנים ולא אודיע לאב שהוא אוהבי: **ופשוט** שבפסוק "אשר יצווה" מדובר על בניו בניו ביתו אחריו – דהיינו הדורות שיוצאים מזרעו, שהם כן שומרים דרך ה'.

ומצד 1 כתוב דורות שאחריו, ומצד 2 כתוב לשון הווה, שבהווה אברהם מצווה את הדורות שאחריו שאכן שומעים בקולו ושומעים ללכת בדרך ה', וזה לא מדובר על יצחק שלא נולד ואילו על ישמעאל שנולד הרי ישמעאל רק בסוף ימיו חזר בתשובה והדורות שאחריו לא שמרו דרך ה'.

ובפשטות אפשר לתרץ שאותה השקעה שהשקיע אברהם כשנולד יצחק בחינוך לכל הדורות שיהיו צדיקים עד ביאת המשיח, כן השקיע אברהם בישמעאל, והקב"ה כתב על שם העתיד שזה יצליח ביצחק ובזרעו עד סוף הדורות.

אבל נראה לתרץ על פי חידוש מדהים ברש"י בנביא ישעיהו נא' שזיכתי אחרי תפילה לבורא עולם בפני התלמידים בכיתה ז' בת"ת תורת אמת בני ברק, ביום חמישי פרשת לך לך השנה (תשפ"ה) שאוכה לחדש בנביא בסדר לימודנו הקבוע משהוא שיתקשר לפרשת השבוע ושאוכל לדרוש אותו בלילה בשבע ברכות של ש"ב הגאון הצדיק רבי יוסף טויב שליט"א באשדוד.

ואכן כתוב שם חיזוק מיוחד לצדיקים רדפי צדק מבקשי ה', "הביטו אל צור חצבתם ואל מקבת בור נקרתם" ומסביר הפסוק הבא "הביטו אל אברהם אביכם, ואל שרה תחוללכם, כי אחד קראתיו ואברכהו וארבהו".

וכתב רש"י שרה תחוללכם – אשר תלד אתכם, וזה פלא עצום איך רש"י המדקדק העצום, כתב לשון עתיד, במקום ילדה אתכם?

אלא התחדש בזכות תלמידי היקר דוד אפשטיין נ"ו, שטען שרש"י מחדש שאכן שרה יולדת את הצדיקים כל הזמן וכל הדורות, והסברתי את הדברים שכתוב ברש"י שאם בדורות שאחרי אברהם ממשיכים בדרך של אברהם אבינו, אזי כביכול אנחנו נולדנו ונולדים כל רגע משרה אמנו ומאברהם כאילו שניהם חיים בזכותינו כדברי רש"י בפרשתנו.

ואכן יצחק לא נולד בזמן שה' אמר על אברהם אבינו "אשר יצווה", אבל מתקיים כל רגע ורגע בהווה גם בימינו "אשר יצווה" וכדברי רש"י "למען אשר יצווה" לשון הווה, חיבור ישיר על אברהם אבינו ושרה, שהם כחיים ממש והם מצווים אותנו ללכת בדרך ה', וכוחה של שרה מתחדש בנו כל יום להתעלות עוד ועוד.

הוספות להגדה

אבל אם נהיה רחוקים מאוד מדרכו של אברהם אבינו מדוע נחשב בני אברהם?

אבל כאן ה' חזק את ההבטחה לגאולה שנחשב בני אברהם בכל מצב, כי אם ה' החשיב את אנשי סדום כבני אברהם כ"ש אנו בני ישראל נחשבים בכל מצב בני אברהם.

ולפי זה בבחינה זו מתקיים "אשר דיבר עליו" שיתקיים הבטחת ברית בין הבתרים גאולה מובטחת לבני אברהם, כי ה' קיים כאן שנחשב בני אברהם בכל מצב.

וכן כשם שאברהם לימד זכות על רשעי סדום, כי נחשבו כבניו, כך לעתיד לבוא אברהם ישתמש בלימוד זכות שלימד על סדום הרשעים הגמורים, ויבקש גאולה לעם ישראל למרות שהם רחוקים מדרכו מאוד.

שהעבר כאילו הווה ממש, דהיינו ששרה אמנו כאילו ממשיכה ללדת בכל הדורות את יחידה הסגולה ומחזקת ומחיה אותם ברוחניות, וברכת אברהם מתחדשת שוב לכל היחידה סגולה, כך הצדיקים יכולים לחיות את העתיד ולהנות כבר מתחושת הגאולה העתידה כאילו היא הווה אצלם, ככתוב "כי **נחם** ה' ציון", שזה לשון עבר למרות שעדיין לא הייתה הגאולה והנחמה, אבל לאותם צדיקים הם כביכול מעל הזמן, שהעבר והעתיד כהווה אצלם לטובה ולברכה.

ואולי בחסדי ה' החשיב אפילו את אנשי סדום ועמורה הרשעים שהיו ההיפך המוחלט מדרכו של אברהם אבינו כמובא בפרקי אבות, בכל זאת ה' החשיבם לבניו של אברהם אבינו שלכן ע"פ רש"י ה' בא לדון עם אברהם לפני שמעניש את בניו, א"כ בוודאי יתקיים הבטחת ה' לאברהם אבינו בברית בין הבתרים שיביא גאולה לבני ישראל בכל מצב גם אם יהיו רשעים, ואומנם עדיין ההבטחה הייתה לבני אברהם

רכז. במהרה במהרה בימינו בקרוב – מה פשר מהירות הנדרשת בכסא דוד מהרה לתוכה תכין?

ר"ש בן יוחאי בג' דברים מאסו בני ישראל בימי רחבעם: במלכות שמים, ובמלכות בית דוד, ובבית המקדש, אמר רבי שמעון בן מנסיא אין מראין סימן טוב לישראל, עד שיחזרו ויבקשו שלשתן: "אחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה'" – זו מלכות שמים, "ואת דוד מלכם" כמשמעו, "ופחדו אל ה' ואל טובו" – זה בית המקדש.

ובמדרש ויושע, כתוב שבתחילת ימות המשיח יקום מלך עז פנים ושמו ארמילוס, ויעשה מלחמה עם ישראל שלשה חדשים, ויעלה לירושלים ויהרוג משיח בן יוסף, ואח"כ יבוא משיח בן דוד וימית לארמילוס.

והנה הסיבה שמרד ירבעם כי אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד **יומא פה ע"ב**. רב נחמן סנהדרין קא מסביר שבגלל הלכה זו פילג ירבעם את הממלכה ואסר לעלות לבית המקדש ולכן בנה 2 עגלי זהב.

ולפי זה, אנחנו מתפללים שמישיח בן יוסף יכין במהירות בבית המקדש כיסא לבית דוד בבית המקדש שהמשיח בנה לפני ירידת ההיכל מאש מהשמים, וזה יתקן את חטא ירבעם שמרד בגלל הכיסא של בית דוד בבית המקדש, כי משיח בן יוסף מקים בית מקדש עם כיסא לא לו, אלא למשיח בן דוד, שזה הכנעה מושלמת ממשיח בן יוסף.

והתפילה שלנו, שבורא עולם לא יתן למשיח בן יוסף למות, אלא מיד בכניעתו של משיח בן יוסף למלכות בית דוד, בכך שהכין כיסא למלכות בית דוד, מיד יבוא משיח בן דוד כי הושלם תיקון כל העבירות, גם חזרו לעבוד את ה', וגם נכנעו למלכות בית דוד, וגם בנו בית מקדש ושואפים למקדש משמים.

נוקצת ראייה שנבנה בית המקדש עוד לפני מלכות משיח בן דוד כי בברכת שמע קולינו מבקשים לאחר כל 3 תיקונים כמו בברכת המזון ברחם רק לאחר שמתפללים

והנבוכה הבאה את צמח דוד מהרה תצמיח, ולא הבנתו ימים רבים מה המשמעות להכין כיסא לדוד בברכת בונה ירושלים עוד קודם ברכת את צמח דוד מהרה תצמיח, וכי מה המשמעות בכיסא של דוד עוד לפני צמיחת דוד?

ובס"ד יחד עם תלמידי היקר מאיר אריה סגל נ"ו מכיתה ז' ת"ת תורת אמת בני ברק, הצלחנו לחדש הסבר נפלא.

שהנה כידוע כתוב שמישיח בן יוסף יקדים למשיח בן דוד, פי שאמרו חז"ל "אין זרעו של עשו נמסר אלא ביד זרעו של יוסף". וכדברי המלבי"ם ביחזקאל, פרק לו': "מקבלת חז"ל שתחלה יעמוד משיח בן-יוסף, והוא מלך מעשרת השבטים, והוא ילחם מלחמות. ויתאספו כל ישראל תחת דגלו, עד שאחר כך יבא בן-דוד והוא ימלוך עליהם.

ואכן מפורש בירושלמי מעשר שני פרק ה' הלכה ב': "אמר רבי אחא, זאת אומרת, שבית המקדש עתיד להיבנות קודם למלכות בית דוד, ככתוב, "ודם ענב תשתה חמר", ועיין תוספות יום טוב מעשר שני ה' משנה ב'.

ואכן בגמרא מגילה יז' כתוב שברכת קיבוץ גלויות היא לאחר ברכת השנים, כי כתוב "ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשא לעמי ישראל כי קרבו לבוא", וכיון שנתקבצו גלויות נעשה דין ברשעים – "השיבה שופטנו", וכיון שנעשה דין מן הרשעים כלו הפושעים וכולל זדים עמהם – "שובר אויבים ומכניע זדים", וכיון שכלו הפושעים מתרוממת קרן הצדיקים – "על הצדיקים", והיכן מתרוממת קרנם בירושלים – "בונה ירושלים", וכיון שנבנית ירושלים בא דוד – "את צמח דוד",

שנאמר בהושע ג' ה' "אחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה' אליהם ואת דוד מלכם". ופירש רש"י תנא משום

הוספות להגדה

"לישועתך קוינו" וגו', לבקש רחמים על משיח בן אפרים שלא יהיה נהרג במלחמה: ולענ"ד יתכן ויש סיבה להתפלל (גם) במילים "וכסא דוד" כפשוטו לשון רבי חיים ויטאל, כי בכך מתוקן חטא ירבעם, כי בהכנת הכיסא יש כניעה למלכות בית דוד, "ומהרה" שלא ימות משיח בן יוסף.

ואמנם תפקידו של משיח בן יוסף עצום הוא, שהרי בסוף פרשת בשלח כתב רש"י שה' נשבע שאין שמו ואין כסאו שלם עד שימחקו את זכר עמלק, וכשימחה שם עמלק יהיה ה' שלם והכסא שלם, ואולי לכן עוד לפני ברכת את צמח דוד כבר אומרים "ותשכון בתוכה כאשר דיברת", כי משיח בן יוסף מחה את זכר עמלק וממילא ה' שלם וכסאו שלם.

שמקבלים עול מלכות שמים שאומרים יתברך שמך בפי כל חי תמיד לעולם ועד וברחם מתפללים על ישראל עמך ועל ירושלים ועל בית דוד ועל הבית הגדול והקדוש שיש בהם כל מה שצריך לתקן ע"פ רבי שמעון בן מנסיא רק אז מבקשים בקשות פרטיות לפרנסה טובה כי יש סימן טוב לישראל לאחר 33 בקשות הנזכרות, וברכת רצה אולי זה על עבודת הקורבנות בבית המקדש).

ואכן רבי חיים ויטאל בפרי עץ חיים העמידה יט' העיד שהאר"י כיוון ב"וכסא דוד עבדך מהרה לתוכה תכין" שמשיח בן יוסף לא ימות, וכן באור החיים במדבר כד' יז' זו"ל תמצא שציון גדולי ישראל (עץ חיים שער העמידה ד"ה תשכון) לכוון בתפלתנו כשאנו אומרים

רכה. שיר השירים לאחר ההגדה, לזכר ישקני שזכה יעקב ולא עשיו

מה שהגיש לו יעקב ויצחק אבל כנגד קרבן פסח וחגיגה, אזי קיבל בקשת נשיקה מאביו, ואולי לכן יש מנהגים שאומרים לאחר ליל הסדר את שיר השירים שכתוב "ישקנו מנשיות פיהו".

אהבה אמיתית – יעקב עם חשדות שמא מרמה את אביו, אביו ביקש ממנו נשיקה, ואילו עשו עם כל בכיותיו ושברון לבו ולמרות שכתוב שיעחק אהב את עשו, לא קיבל חיבוק ונשיקה או בקשת נשיקה מאביו, וכמו כן רק לאחר שיעחק אכל את

רכט. משכני אחריו נרוצה – איך חגגו חול המועד פסח ושירת הים כשנפלו חזרה למט' שערי טומאה? ומדוע לא אומרים הלל שלם בימי פסח הנותרים? והסבר מט' שערי קדושה מול שערי טומאה!

ליל פסח, אך אח"כ מסתלקים לגמרי כמתחלה, ואח"כ חוזרים ונכנסים א' לא' עד חג שבועות.

והענין – כי אז הוצרך לעשות שלא כדרך הטבע, כדי להוציאן מבית עבדות לחירות. ואחר שיצאו, לא הוצרך העניין ההוא, וחזרו לטבעם הא' והיה עליהם עבודה עצמית לעלות בכל מדרגות הקדושה עד חג השבועות.

וסיים שעדיין צריכים אנו לבאר, שאם כן חזרו לטומאה ביום ב' של פסח, א"כ איך חוגגים ז' ימי הפסח, ולמה הם י"ט? וכן בכל השבתות ור"ח שבין פסח לעצרת, מה תועלת יש למעלה, וענין זה תירץ במה שכתב ביום ז' של פסח, בסוד קריעת ים סוף ע"ש:

ונראה לתרץ שהיות ועם ישראל מיד עם ירידתם חזרה למט' שערי טומאה בימי הפסח, מיד היו בדרגת משכניו אחריו נרוצה, המתקיים בספירת העומר ובעבודת ימי הספירה שמתחילה דווקא לאחר יום א' של פסח, בזה אנחנו מוכיחים שמטרתנו להתעלות בכל יום בקדושה ובכל יום להתנתק מטומאה, זה מספיק לאבא אוהב.

כ אבא אוהב שיודע שבנו האבוד בקצה תבל, קיבל על עצמו לחזור ולהתקרב ולהגיע חזרה לאביו, אזי האבא מלא שמחה והתלהבות בבנו החוזר, כי הוא בדרך נכונה, דרך המובילה לה'.

ראתו ברמח"ל חוקר ומקובל פוח' שכשישראל היו במצרים היו מלוכלכים במט' שערי טומאה הוציאם ה' על ידי 49 שערי קדושה, ולא שיש כביכול 2 סולמות אחד סולם של טומאה וסולם אחד סולם של קדושה, אלא הם משולבים יחד.

כ זה לעומת זה עשה אלקים יצר טוב ויצר הרע זה בטהרתו וזה בטומאתו כל א' יש בו בחינה לקדושה או להיפך לטומאה. וכאשר ירים זה יכניע את זה, דהיינו ע"י הקדושה נכנע בחינה זו של טומאה שבאותה מידה ושער ופנים. כמו אבן שיש בה 2 צדדים הפוכים, כשצד הטמא מתהפך ממילא יש את הקדושה שכנגדו, וכשם שמשא ובלעם היו כביכול שווים משורש הבל כמובא באר"י ז"ל.

ואמנם על פי דברי הרמח"ל לאחר ליל הסדר ישראל נפלו מדרגתם, לא רק שירדו ממט' שערי קדושה, אלא חזרו למט' שערי טומאה, וה' עשה זאת בכדי שיעבדו בעצמם להתעלות במט' ימי הספירה עד מתן תורה.

וכפי שכתוב בפרי עץ חיים של המקובל רבי חיים ויטאל זצ"ל שער חג המצות (א – ח) שביום א' של פסח, נכנסו לשלימות שערי הקדושה והמוחין דקושה, לכן אנו אומרים הלל גמור ביום א' דפסח, כי הם מוחין גמורים. ולפי שנכנס מן הלילה ג"כ, לכן אנו אומרים הלל גמור גם

הוספות להגדה

הים בפניהם, כי הם עוררו את אהבת ה' עליהם בהתקרבותם.

וכשיש רצון להתקדם ולהתעלות לשלימות, אזי ה' נותן סייעתא דשמיא מיוחדת, שנרגיש למרות מצבנו הרוחני הירוד **"מט' שערי טומאה"**, את ה**"מושכני אחריו"**, ואז **"נרוצה"**, נרגיש התלהבות עילאית לרוץ באהבה לבורא עולם, ולהתעלות, ולזכור שספירת העומר משמעותו כל יום אתה אדם טוב יותר מאתמול, כי אתה מתקדם עוד ועוד לבורא עולם, רק חזק ואמץ.

ואכן כתוב ברש"י בפרשת בשלח **"דבר אל בני ישראל ויסעו"** – (מכילתא) אין להם אלא ליסע, שאין הים עומד בפניהם, כדאי זכות אבותיהם, והם והאמונה שהאמינו בו ויצאו, לקרוע להם הים, וזאת למרות שהיה קטרוג על עם ישראל שהללו עובדי ע"ז והללו, כי באמת בשביעי של פסח, היו שקועים ביותר מ-40 שערי טומאה, ואולי לכן הם מכונים שפחה מדלות מצבם הרוחני שכתוב **"ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן הבוזי"**, אבל היות ועם ישראל נמשכו לרוץ אחרי ה' ולהתקרב לבורא עולם וכל יום להתעלות, לכן יש להם זכות שיקרע

ר.ל. מה יהיה עמנו בחלל שייווצר לכאורה לאחר ימי הפסח הקדושים

אבל זה עידוד קצת רק לאחר פסח עד חג השבועות, אבל אחרי שבועות וכן אחרי רצף הימים הנוראים וימי חגי תשרי המסתיימים במוצאי שמחת תורה, אז מה אומר ומה אדבר???

וגם איך אפשר להסתפק בספירת העומר כשחסר לנו את המצות וההלל והמוסף וה**"יעלה ויבוא"**???, וזה כלפינו בתחושתנו כמו טיפה מהים!!!! נכון שחוזרים אלינו התפילין שהתגעגענו אליהם בימי החג, נכון זה מעודד!!! אבל בכל זאת צריך חיזוק נוסף שימלא את החלל שלא תכנס חלילה טומאה!!!!

וברוך ה' בליל יום טוב של שביעי של פסח, בורא עולם האיר את עיני וממש בפעם הא' בחיי הבנתי מה אני אומר ומתפלל בתפילת ערבית, זה התחיל מכך שידידי חרב יחושע כהן שליט"א מאשדוד שאלני לפני ערבית איך יתכן שאת שירת אז ישיר משה – משה ישיר גם בעת הגאולה השלימה בביאת המשיח ומבואר ברש"י, וכי מה ענין מרכבות פרעה וחילו ירה בים לזמן הגאולה???

וענתו לו, שבעצם הנס העיקרי בקריעת ים סוף הוא כפי שכתב הרמב"ן: שבורא עולם השתלט על השכל של פרעה ושל כל הבכירים שלו שכולם השתגעו, ולכן הם קיבלו החלטה לא הגיונית ונכנסו לים, שהרי לא הייתה להם סיבה הגיונית שישכנו את עצמם להיכנס לים שנקרע, הרי נס קריעת ים היה רק בכדי להציל את עם ישראל???, ודבר זה היה ברור למצרים, שהרי בכל ה-10 מכות ראו במפורש שבורא עולם מציל את היהודים ומפלה בין היהודים למצרים!!! ואכן הנס היה שהם היו באותו רגע **"משוגעים"**.

ואכן בתפילת ערבית הבנתי מה שאומרים בערבית, שהתוצאה של קריעת ים וראו בניו גבורותיו הייתה

מצאנו יסוד שכל פרישה מקדושה יוצרת טומאה, וכמו המשל שהביא האור החיים הקדוש בתחילת פרשת חוקת שממחיש רעיון זה עם שני מלים של דבש וכו', שחלל שנוצר אחרי שקודם היה מלא בקדושה זה מזמין טומאה.

ולכן יולדת שכל ימי הריונה גדל אצלה כחלק מגופה עובר קדוש וטהור שלומד תורה קדושה מהקב"ה, ואוכל כמו אוכלי המן בלי הפרשות של צואה וכדומה נדה ל' ע"ב, לכן כאשר אותו עובר קדוש פורש מהאם, נוצר חלל של קדושה באמא, וזה מזמין טומאה לאם, ולכן היא טמאה על זכר 7 ימים ועל נקבה 14 יום.

וגם לאחר מכן כאשר יעברו ימי הפסח הקדושים והטהורים, שבהם אכלנו קודש – **"מצות"**, וחיינו באמונה ובקדושה עילאית, ואת **"יעלה ויבוא"** אמרנו ברגש, ובהלל התלהבנו ורקדנו מתוך שמחה וקדושה, ובהללו **"עבדי ה'"** נדלקנו באש יוקדת, ובמוסף התעלינו טפח מעל הארץ באומרנו **"וטחר ליבנו"** לעבדך באמת, והנה כאשר יחלוף הפסח האם זה תם ונשלם???, ומה יהיה???, האם עלינו לחשוש ולפחד מהחלל הגדול שנוצר???, מה, האם יהיה בנו את המושג **"וטמאה"**???

אומנם בפסח יש המשך של ספירת העומר שמחבר אותנו לחג השבועות ואין כאן הפסקה, ואין כאן **"חסל סידור פסח"** במובן השלילי, כי העבודה של פסח ממשיכה, ביתר שאת בספירת העומר, אז אין חלל כי זה כמו חול המועד ארוך, ובפרט שבדיוק במוצאי שביעי של פסח מתעלים עוד יותר בספירת העומר כי רק מאז סופרים גם שבוע, שאז מתקיים בזה ספירה של ימים ושבועות, שלדעת כמה ראשונים זה מצוות ספירת העומר המושלמת.

הוספות להגדה

ולא להפיל הכל על הבא לעזורך, ובמקרה שלנו זה בורא עולם.

ולכן בכל לילה ובכל שחרית מזכירים את "ה' ימלוך לעולם ועד", זה לא רק הזכרת יציאת מצרים בלילה וביום, אלא זה דלק ואנרגיה עצומים לחיזוק, כן, כפי שגאל ה' את יעקב כך יגאלנו מהיצר הרע החזק ממנו לעולם.

וזו התשובה לשאלה הקודמת, שמשה רבינו כמו ששר שירת הים בים סוף, כך "אז" ישיר את השירה הזאת – לעתיד לבוא, שאז גם יהיה "מלאה הארץ דעה את ה' ויטו שכס אחד לעבדך", שה' ישחוט את היצר הרע, ותהיה שליטה מלאה של בורא עולם בשכל שלנו.

ולכן אז נזכיר שראינו והכרנו כוח מדהים זה של בורא עולם עוד בקריעת ים סוף, שמשם למדנו איך לנצח את היצר הרע, על ידי שהשלטנו את בורא עולם על שכלנו, וכך ובזכות זה זכינו להגיע לגאולה השלימה – שבורא עולם השתלט על שכלנו לגמרי ובאופן מוחלט "שכס אחד לעבדך".

ולכן מוסיפים בהשכיבנו "ותקנו בעצה טובה מלפנך, וחסר שטן וכו'" כי זה הכוח שעלינו להשתמש יום יום גם אחרי שעברו אלפי שנים מקריעת ים סוף, ולכן זה בתפילת ערבית שבכל יום ויום, שזה חיזוק אמיתי לחיי היום יום לנצח את היצר הרע הבוער בקרבנו.

על כן, גם כשהסתיים פורים וחג הפסח ושביעי של פסח, לא נרגיש חלל!!! כי עוצמת "שירת הים" תלווה אותנו משך כל השנה, וכאשר "ה' לי – לא אירא", ואין בי חלל וריקנות, כי הקדושה נשארת ביתר שאת וביתר עוז, וה"וטהר ליבנו" של פסח יבער בנו עד שבועות, וממנו עד חגי תשרי, ובכל שבת נתרענן שוב בתפילת מוסף "וטהר ליבנו" אמן ואמן.

"ומלכותו ברצון קיבלו עליהם" יחד כולם הודו והמליכו ואמרו "ה' ימלוך לעולם ועד", שהבינו שה' שולט על השכל ועל הדעת ועל הבחירה של בן האדם לעולם ועד הן בפרנסה והן בשידוכים, וכפי שהרחבתי בהגדה בעניין.

אבל ההמשך יותר מפתיע, שאומרים "כי פדה ה' את יעקב, וגאלו מיד חזק ממנו" ולא הבנתי, מי חזק מאתנו, האם המצרים?? מי החליט שהם חזקים מאתנו?? אולי אנחנו חזקים יותר מהמצרים, רק שנגזרה גזירה והיינו בגלות לכן הם הצליחו לשעבד אותנו?? אז מי זה החזק ממנו??

וקפעתו בשמחה בתשובה שקיבלתי תוך כדי תפילה מבורא עולם, "חזק ממנו" זה "היצר הרע", כי על היצר הרע הגמרא אומרת יצרו של אדם כל יום מתגבר עליו ואם אין הקדוש ברוך עוזרו "אין יכול לו" – זה החזק ממנו.

ולפי זה היות ובקריעת ים סוף ראה עם ישראל שבורא עולם משתלט על השכל, לכן בשמחה רבה קבלו את מלכותו יתברך, כי אמרו: בורא עולם, אנחנו נשתדל להיות יראי שמים, נברח מניסיונות!! ונסגור פתחים ליצר הרע!!!

ואם בכל זאת היצר הרע בכל אופן ירצה להשתלט עלינו, אנחנו נבקש מבורא עולם, **אבא תשתלט לי על השכל** – "ה' ימלוך לעולם ועד". אמנם גם במצב כזה חייבים לזכור "עזוב תעזוב עמו" שגם עליך החובה לעבוד יחד

חסל סידור פסח

סיימתיה בס"ד במוצאי פורים דמוקפין התשפ"ה

ויישר כוח לתלמידי היקרים

מת"ת תורת אמת בני ברק

שרוב החידושים התחדשו עמם ובזכותם.